



Društvo za raziskovanje jam Ljubljana

2023

GLAS PODZEMLJA



DRUŠTVO ZA
RAZISKOVANJE
JAM LJUBLJANA

GLAS PODZEMLJA, 2023

Glasilo Društva za raziskovanje jam Ljubljana

Naslov izdajatelja: Luize Pesjakove 11, 1000 Ljubljana

E-pošta: info@dzrjl.si

Internetna stran: www.dzrjl.si

Spletna izdaja: <https://www.dzrjl.si/publikacije/glas-podzemlja/>

KAZALO

UVOD

- 1 Uvodnik**
Špela Borko
- 2 Predsedniške novičke**
Matic Di Batista
- 3 Prvi tiskani opis jame Logarček**
France Šušteršič
- 4 Marjanščica**
France Šušteršič
- 7 Pološka jama - januar 1978**
Danijel Rojšek
- 8 60 let po preboju Radeščkove pasaže v Najdeni jami**
Andrej Puc in Metod Di Batista

RAZISKAVE

- 11 Veteranske akcije na članskem vrhu**
Metod Di Batista in Marjan Juvan
- 14 O prvi najdbi fosilnih ostankov vapij v Sloveniji**
Irena Debeljak
- 16 Krivopeta jama**
Teo Delić
- 21 Jamarjenje v Račni**
Rok Grecs
- 22 Merjenje Marijinega brezna**
Peter Mašič
- 24 Pokljuke ne damo 2022**
Tim Berginc
- 25 BNT the end**
Matic Di Batista
- 27 Divn**
Špela Borko
- 30 Ko Volilni molk postane Molilni volk**
Tomaž Krajnc
- 32 Nova ljubezen: Ledeni dol**
Špela Borko
- 35 Poljanski netopirji in naprstniki**
Jure Bevc
- 37 Moja prva Poljana (kratek doživljajski spis)**
Matija Perne
- 38 Jama Konasnica na Dražgoški gori**
Primož Presetnik
- 47 Brezno Spečega dinozavra v 2022**
Jure Bevc
- 49 Sistem Renejevo brezno-P4 v letih 2021 in 2022**
Špela Borko
- 52 Erasmus v Skalarjevo brezno**
Peter Mašič

TABORI

- 53 Prvomajski tabor DZRJL 2022, Robidišče**
Tomaž Krajnc, Jure Košutnik
- 56 Otroški dnevnik s Prvomajskega tabora Robidišče 2022**
Meta Krajnc

- 56 Kanin 2022**
Špela Borko in Jure Bevc
- 61 Dnevnik: Ekosistemi Balkana Črna gora 2022**
Tinkara Kepic
- 66 Nazaj v Koritski raj: Črnogorska ekspedicija 2022**
Katarina Kosič Ficco
- 69 Novoregistrirane jame in katastrsko gradivo, prejeta za leto 2021**
Jure Bevc
- 70 Naši najplodovitejši zapisnikarji 1910-2022**
Tomaž Krajnc
- 71 Čistilna akcija jame Ukna na Planini Krstenica**
Aja Zamolo
- 72 Čiščenje netopirskega gvana s podstrešja cerkve v Cerkljah**
Primož Presetnik
- 73 Tracerkanin: Slovenska zgodba**
Franci Gabrovšek
- 76 Jamarsko srečanje »V globinah Kanina«**
Špela Borko
- 77 Predavanja in drugi izobraževalni dogodki v letu 2022**
Darja Kolar
- 79 Nagrada Viljema Puticka za leto 2021**
Teo Delić

IZOBRAŽEVANJE

- 80 eKataster 5.0**
Peter Mašič
- 81 O jamarski statistiki**
Matija Perne
- 82 Recenzija**
Lanko Marušič
- 83 CT AS**
Matic Di Batista
- 84 2022 v sliki in besedi**
Primož Jakopin
- 89 Masnočarska himna**
Franci Gabrovšek
- 90 Kako se dela v Radošci 2**
Metod Di Batista
- 91 Kaj pa vem**
Matevž Marinko
- 92 Jamar, čuvaj svoje prste!**
Tim Berginc
- 94 Anekdote iz preteklosti**
France Šušteršič
- 96 Fotoreportaža iz Pološke jame**
Aljaž Osterman
- 97 Pesem**
Lesna sova
- 97 Uganka**
Uredništvo

GLAS PODZEMLJA, 2023

Urednica: Špela Borko

Uredniški odbor: Jure Bevc, Špela Borko, Ester Premate, Darja Kolar, Uroš Kunaver, Neja Kramer, Tinkara Kepic

E-mail uredniškega odbora:
gp.urednistvo@gmail.com

Avtorji besedil: Aja Zamolo, Aljaž Osterman, Andrej Puc, Danijel Rojšek, Darja Kolar, France Šušteršič, Franci Gabrovšek, Irena Debeljak, Jure Bevc, Jure Košutnik, Katarina Kosič Ficco, Lanko Marušič, Marjan Juvan, Matevž Marinko, Matic Di Batista, Matija Perne, Meta Krajnc, Metod Di Batista, Peter Mašič, Primož Jakopin, Primož Presetnik, Rok Grecs, Teo Delić, Tim Berginc, Tinkara Kepic, Tomaž Krajnc, Špela Borko, Člani

Avtorji fotografij, risb in načrtov: Aljaž Osterman, Anton Brancelj, Anže Tesovnik, Darja Kolar, Domagoj Korais, Ester Premate, Franci Gabrovšek, Gregor Pintar, Jaka Flis, Janez Modrijan, Jure Bevc, Katarina Kosič Ficco, Marjan Juvan, Matic Di Batista, Matija Perne, Meta Krajnc, Milan Orožen, Peter Mašič, Philip Schuchardt, Primož Jakopin, Primož Presetnik, Primož Rupnik, Riko Grecs, Simon Primožič, Teo Delić, Tim Berginc, Tina Di Batista, Tinkara Kepic, Tomaž Krajnc, Tomaž Planina, Uroš Kunaver, Vid Naglič, Špela Borko

Lektura: Jure Bevc, Ester Premate, Darja Kolar, Neja Kramer, Špela Borko

Računalniška obdelava fotografij in naslovnice:
Uroš Kunaver

Oblikovanje in prelom: Špela Borko, Jure Bevc

Fotografija na naslovnici: Krivopeta jama. Foto:
Uroš Kunaver

Tisk: Trajanus d.o.o.
Naklada: 160 izvodov

Ljubljana, maj 2023
ISSN 1581-8942 (tiskana izdaja)
ISSN 2536-4308 (spletna izdaja)

Špela Borko

UVODNIK

Tradicionalni chilli con/sin carne. Sedimo v članski vasi in tečajniki me sprašujejo, kakšna je pravzaprav zgodba te nenavadne infrastrukture. Pojasnilo ni ne lahko, ne enoznačno.

Začelo se je pred približno petimi leti. No, v bistvu se je začelo z Veteransko pred dobrimi 40 leti. Hm, če smo natančni, se je začelo pred dobrimi 50 leti, z odkrivanjem Najdene. Ah, pustimo detalj začetkov, bom nadaljevala s prostorom, v katerem sedimo. Najprej je bila streha. Vskoči Matic: Neee, najprej je bila tenda, ki je dobila stebre. Oglasi se Matija: Ni res, najprej je bila miza, okoli katere je zrasla hiša. V duhu teoretskega fizika nadaljuje z argumentacijo: Kar pogledjte, tla so oblikovana po mizi in ne miza po tleh. Vdam se, verjetno je bila res najprej miza. Čeprav, zakaj bi imeli mizo brez strehe?

Kaj je bilo najprej? Verjetno je bila najprej Najdena, tam nekje pred par milijoni let. Potem je bilo Društvo (1910). Enkrat v 70-ih je po Najdeni začela razgrajati t. i. zlata generacija. Čez leta so ji sledile nove, medtem ko so se odhajajočim dogajale kariere, družine in življenje na sploh. Nekje vmes se je rodila Veteranska akcija, saj so »ta zlati« želeli ohranjati vezi. Veteranska je sčasoma zrasla in zaobjela cel ferajn. Zgodila se je Galacijevka. In tenda. In miza (ali obratno). In stene. In nova streha. Galacijevka se je povezala v Najdeno. Odprla se je Radošca 1, pa Radošca 2, Mardi še čaka. Mejli letijo sem ter tja. Veterani letom pri-

merno vpeljejo rutino. Vedra. Jetrca. Golaž. Podporni stebri. Foto gnjavator. Ukraden agregat. Vedra. Nov pod. Ne, članska vas nima lastnika. Ne, to ni načrtno zgrajeno, zgolj posledica (dez-)organizirane anarhije. Tale uvodnik pravzaprav pišem prav v članski vasi, enkrat sredi noči, mnogo preden je bil Glas podzemlja 2023 sploh postavljen. Jure ravno skače čez ogenj. Pogrešamo Žana. Zabolelo me je pri srcu, ko nisem vedela, koga poklicati za dovoljenje za žur. članska vas pač je. Oaza kaosa sredi urejenih življenj.

Koledar se je obrnil in prišel je trenutek, ko sem morala popraviti tipkarske napake nočnega napada navdih in ovrednotiti, ali je sploh primeren za objavo. Kako oceniti prispevek? Člani smo raznoliki. Nekateri nadarjeni za pisanje, drugi za fotografiranje, tretji za terensko delo. Zadnja štiri leta sem kot glavna urednica sledila načelu, da ni na meni, da sodim kvaliteto dela, dokler je prispevek napisan v članskem duhu. Še več, zdi se mi dobro, da Glas podzemlja povzema pestro paleto mnenj, karakterjev in sposobnosti. V prispevke sem se želela minimalno vtikati. Večkrat sem zavrnila neujne slogovne popravke članov uredništva, saj vsebina odraža avtorja, z vsemi napakami vred. Nekateri radi pišete celodstavčne povedi, s petimi in-i in brez ene same vejice. Pri nekaterih se sprašujem, ali je tudi dejanski miselni tok avtorja tako brez repa in glave? Fotografija je sploh posebno poglavje, polna karakterjev in kresočih se mnenj. Morebiti je

kakšna tonsko neuravnovešena (karkoli že to pomeni) slika brezdanjega brezna večjega formata, kot bi si objektivno zaslužila. A nič za to, tako kot se trmasto otepamo profesionalizacije ferajna, se uredništvo otepa profesionalizacije Glasu podzemlja. Na Članih pa je, da presodijo, ali si njihov prispevek zasluži tiska v 160 izvodih. Verjetno se marsikdaj ravno najbolj nadarjeni najbolj sprašujejo – te je treba zgolj malce spodbuditi, da se izlevijo.

Pred kratkim sem bila v Ledenem dolu z Vidom in Maticem. Krasna akcija, polna norčavosti in jamskega matra, me je zopet spomnila, zakaj se po desetih letih jam še nisem naveličala. Šale brez jamske utrujenosti pač niso sočne, ponedeljki brez postjamskih bolečin so čista depresija in čakanje petkov brez obeta novih globin ni niti malo vznemirljivo. A ferajn niso samo rožice. Zadnje čase se spet učim početi tisto, kar želim, in ne, kar mislim, da se pričakuje od mene. Da ne bo pomote, lenoba je nasprotno od dejavnosti in nedelo ni odgovor. Na pamet mi pade rek iz preteklosti, »drkam kurac gledam bloke«. Današnji ekvivalent bi verjetno zamenjal penis s telefonom in bloke z instičem, obe varianti pa povzemata nekvalitetno zapravljanje omejenega časa. Trudim se, da svoj čas porabim na dober način, a ne zaradi pričakovanj drugih, temveč zaradi sebe. Zdi se mi pomembno, da povem to misel naglas, morebiti jo bo kakšen mlajši Član slišal.

Dragi bralec, upam, da boš ob Glasu podzemlja 2023 užival. Loti se ga počasi in z užitkom, to ni ne reel ne tiktok. Včasih zahteva zvrhano mero zbranosti, pa še potem ne garantiram, da boš zmoگل slediti kompleksnim miselnim vzorcem sočlanov. Naj te vsebina navdahne, da izbrskaš kovačijo iz omare in pogledaš pod površje. Da morebiti dobiš idejo za nov članek, predavanje ali projekt. Da kvalitetno zapraviš svoj čas, za stvari, ki jih imaš rad.

Dobrodošel v Glasu podzemlja 2023. |



Matic Di Batista

PRESEDNIŠKE NOVIČKE

Leto 2022 mi bo ostalo v lepem spominu, kar se tiče jamarskega udejstvovanja. Je že res, da ni bilo nobene nove tisočmetrce, nobena ni presegla desetih kilometrov in tudi novih sistemov nismo dobili. Pa v resnici te stvari sploh niso pomembne. Pomembno je, kako prideš do njih, in teh trenutkov, ki gradijo nove sisteme, globoke in dolge jame, je bilo ogromno. Poleg tega se je ena jama za las (spet) približala tisoč metrom globine, dve jami sta se približali na nekaj deset metrov in odkrili smo zares zavidljivo število pošteno dolgih jam. Da bodo raziskovalne dejavnosti ostale v lepem spominu, smo se pa zraven še super imeli.

Leto se je začelo tako kot se spodobi, z nekaj uspešnimi zimskimi akcijami, ki jih je nato nekoliko umirila zares zagnana jamarska šola. Ta se je uspešno zaključila v začetku maja. Tik pred tem smo člani raziskali nov teren na Robidišču, ki je letos presegel vsa pričakovanja in postregel z enim boljših prvomajskih taborov. Sledila je veteranska in poletje je bilo pred vrati. Prvomajski tabor je zagotovo eden pomembnejših dogodkov, ki jih organiziramo kot društvo. Takrat je namreč prva priložnost, da se novi člani spoznajo s pravim raziskovalnim delom. Zato je pomembno, da gojimo tradicijo še naprej in pokažemo novopečenim ja-

markam in jamarjem, kako se to počne. Leto smo to odlično izvedli.

Članstvo se je zapodilo po raznih območjih po celi Sloveniji. Dolenjska sekcija je redno prinašala nove vhode, hkrati so se na Poljani odpirale nove jame, ki jim ni bilo videti konca. Poletni tabori so bili letos spet uspešni. Poleg kaninskega, se je v Črno goro zopet odpravila ameriško-slovenska sekcija. Kaninski tabor se je letos nekoliko otresel slabega vremena prejšnjega leta. Tako smo se članice in člani zapodili po širnih kaninskih podih in hkrati uspeli tudi v dve »ta globoki«.

Jesen je potekala ustaljeno, ker ni bilo snega, smo pozno v jesen raziskovali tako v visokogorskih delih kot tudi na nižinskem krasu. Izpeljali smo super čistilno akcijo na Krstenici in zraven še registrirali jama. Lepo je bilo videti tudi nove obraze na letošnji čistilni. Zelo pomembno je, da se zavedamo, da s tem izpolnjujemo društveno poslanstvo in s tem nekoliko pripomoremo k čistejšemu podzemlju, predvsem pa k ozaveščanju lokalnih skupnosti.

Jeseni smo razopremili Brezno na Toscu in se odpravili na Kanin, kjer smo novembra raziskovali v kar dveh tisočmetra. Letošnja jesen je postregla s še enim bombončkom, in sicer odlično organiziranim dogodkom v Bovcu, kjer smo raziskovalci kaninskega podzemlja predstavili svoje dosežke.

Konec leta smo kronali s ponovno obujenim Putickovanjem, ki se je letos razvilo v neslutene razsežnosti. Za novo leto smo zopet zasedli Kanin in se skupaj poslovili od starega leta v koči Petra Skalarja.

Zares odlično leto, polno lepih dogodkov. Kar je še lepše pa je, da se je Članjenje prestavilo na nov nivo. Kljub temu, da trdo delamo v globokih jamah, se znamo super podružiti. In moram priznati, da sem bil letos na vsaj dveh žurkah, ki sta presegle vse do sedaj. Vesel sem, da je vedno več Članic in Članov, ki pridno pomagajo pri opravilih, ki delajo ferajn tako uspešen, kot je.

Za prihodnje leto si želim še več odličnih raziskav, dogodkov in novih idej, ki bodo zaznamovale leto 2023. |



France Šušteršič

PRVI TISKANI OPIS JAME LOGARČEK – IN TO V SLOVENŠČINI

V času svoje »jamske kampanije« poleti 1886 je V. Putik s sodelavci raziskal tudi jamo, ki jo danes imenujemo Logarček. O svojih odkritjih (Gradišnica, Kališnica, Logarček, pa še kaj ...) je sprti obveščal domače veljake. Kolikor je to tehnično bilo sploh mogoče, jih je vabil, da so si lahko v njegovem spremstvu ogledali še sveža odkritja. Tik pred božičem istega leta je v Slovenskem narodu izšel dokaj izčrpen, vendar poljuden opis Putikovega raziskovanja med Vrhniko in Lazami. Besedilo je izhajalo v nadaljevanjih. Zadnje je posvečeno obisku Logarčka 20. oktobra 1886, torej le nekaj mesecev po raziskavah. Opis jame je v podrobnostih zelo realističen in popolnoma drži; poznavalec jame mu sledi brez težav.

Tako kot cela »nadaljevanka«, je tudi tekst, posvečen Logarčku, bogat vir informacij o Putikovi »jamski kampaniji« in jamah med Planinskim poljem in Vrhniko. Na tem mestu opozarjam na dve podrobnosti, ki se tičeta zgolj Logarčka. Brezno na gmajni nad Lazami prvotno ni imelo imena. »Logarček« je bilo ledinsko ime, ki pa je hitro prešlo na jamo. Današnji Glavni rov so prvotno imenovali Putikova jama, a je to poimenovanje do danes izginito. Računamo, da bo podrobna analiza gotovo prinesla še marsikaj. Identitete avtorja, ki je v izvirmiku v cirilici podpisani F. A. Logaški, doslej še ni bilo mogoče ugotoviti. V nadaljnjem navajam izvorni tekst, tak kot je. Jezik je kajpak nekoliko arhaičen, kar daje besedilu še dodatno draž.

SLOVENSKI NAROD 22.–23. december 1886. (XIX. leto). LISTEK.
Tehniško preiskovanje nekaterih podzemeljskih otlin, vodotokov in jam mej Vrhniko in Planino.

Takoj pod železniško postajo Planinsko, na »gmajni« pri tako imenovanem »Logarčku« poleg pota, ki drži mimo gozdarske hiše v Laze, nahaja se na videz neznatno brezdna, o kojem nikdo ne bi slutil, da je v zvezi s tako velikanskimi podzemeljskimi prostori.

Kakor druga brezdna, preiskavalo se je tudi to najprej po vrvi. Ker so je pa otlina vedno dalje v nižavo raztezala, in se je moralo sklepati, da se bode prišlo do tekoče vode, napravile so se iz praktičnih ozirov pri uhadu brezdna, ki ima s početka le 23 m navpične globočine primerne stopnice. Od stopnic naprej moglo se je hoditi s svetilnicami mej skalovjem in kulisam podobnimi kapniki brez vseh priprav navzdol, kakih 300 metrov daleč do 29 m globokega propada. Od stopnic do propada visi otlina le 12 m. Za prekoračenje propada služila je s prva 40 m dolga, že pri opisovanju Gradišnice omenjena vrvena lestva, pozneje so pa inženjerji delavci v zakapljano steno usekali stopnje, poleg njih zabili več močnih železnih cvekov, okolu kojih ovijejo in napejejo, kadar jo treba, vrv, da služi za držaj na strmem prelazu. Takoj pod propadom odpre se na levo proti severu in na desno proti jugu ona nad 1800 m dolga otlina, katerej sedaj pravimo »Putikova jama«, ker jo je Putik našel.

Dne 20. oktobra t. l. ogledali smo si – bilo nas je nesrečno število 13 – to podzemeljsko znamenitost. Ker smo si tisti dan ogledali že nekatere druge jame in požiralnike »Pod Stenami«, nastopili smo še le ob 6. uri zvečer podzemeljsko pot.

Preskrbljeni vsak s svojo svetilnico, oziroma s svečo in primerno opravljeni, dospeli smo skozi prej opisano otlino srečno čez težavni prelaz propada. Ker je pretežavno, da bi si celo jamo hkrati ogledali, izbrali smo si zanimivejšo, do 1000 m dolgo severno stran.

Iz začetka hodili smo skoro naravnost po ilovčastih sem ter tja skalnatih tleh 10 do 15 m široke in tudi toliko visoke otlina kakih 80 m daleč ter dospeli do jako zanimivega, vendar pa nekoliko nevarnega mesta, katerega treba s previdnostjo prehoditi. Tukaj vidiš namreč robat kup ilovce, na vsaki strani pa nad meter široke, precej globoke luknje. Ako usuješ v levo luknjo nekoliko prsti, prihajajo ti iz nasprotne kotline melodični glasovi v dokaz, da pod ilovčastim kupom in obema kottinama voda stoji. Od tega mesta zavije se otlina nekoliko na levo in 80 m na dolgo do 4 m dolge in tesne špranje, po koji se dospe v vinskemu hramu podobno otlino, iz katere se pod steno skozi tesno luknjo po vseh štirih 7 m na dolgo preleze v večji, tudi hramu podobni prostor. Videti je bilo, da tukaj jama preneha, a vendar se more skozi tri metre dolgo in 70 cm visoko luknjo pod stransko steno dospeti v daljšo otlino. V nižavi prostorne te otlina vidi se večkrat stoječa voda. Od



Logarček. Foto: Uroš Kunaver

tukaj šli smo dobrih 100 m navkreber, nekako potresu podobno bučanje bi nas bilo skoro preplašilo, da nam ni gosp. Putik stvari pojasnil. Jako visoka otlina je ravno pod železniško progo, takrat pa je drdral vlak nad nami.

Od tukaj šli smo nekoliko navzdol kakih 100 metrov daleč, kjer je 900 m² prostora in do 30 metrov visok hram in prižgali v poskušno veliko magnezijško baklo, ki daje svitlobe za 150 sveč. Jednaka svitloba se doslej, kolikor meni znano, še ni v notranjskih jamah poskusila in je za razsvetljavo večjih otlin res izvrstna. Doslej rabile so se pač magnezijske svetilnice, ki se pa z baklami še primerjati ne morejo.

Ko je bil obširni prostor vsled intenzivne bakline luči dobro razsvetljen, zapazili smo v mirno stoječi vodi na desni strani poleg stene na najnižjem mestu mnogo človeških ribic (proteusov). Hitro je hotel vsak s prosto roko katero uloviti, pri tem pa se je voda skalila in dobili smo jih le 6. Pozneje se je ob deževju opazalo, da

je ravno ta voda močno narastla in kakor močen potok vrela na nasprotno stran, izgubivši se zopet pod steno.

Od tega mesta zaviti je treba zopet navkreber, kjer prideš v drugič pod železnico in čuješ vlakov drdranje. Le 80 m dalje dospeli smo do krasnega, 6 m² prostornega in 1.5 m globokega vodnjaka. Slapu podobna stena od belega robatega kapnika stoji nad vodnjakom, po nji pa po malem pritoku, kakor kristal čista mrzla voda in se zopet iz vodnjaka na vseh straneh odteka. Kakor skapljeni robati slap nad vodnjakom vsled pritoka vode vedno po malem narašča, ravno tako tudi vodnjaka obvod po odtoku polagoma vedno višji postaja.

Vsled utrudljive hoje užežani, nasrkali smo se iz vodnjaka okusne hladne vode, pri tej priliki pa opazili, na dnu tri sicer ne velike, a jako bele človeške ribice, katere smo, ker nismo imeli lovilne mreže, pustili. Občudovaje lepoto studenca, šli smo kakih 30 m navzdol do 20 m dolge, prerovu podobne otlina, ki ima osušene-

mu potoku podobna, od vode popolnem sprana skalnata tla, kar jasno svedoči, da se večja voda skozi to otlino naglo pretaka. Nekoliko dalje nahaja se precej velika in zadnja do sedaj znana otlina. Na strani v 10 m globoki in 12 m široki kotlini, vidi se kakih 5 m globoka stoječa voda.

Desno, južno stran otlina, ki je slična tej in drži proti Planinski ravnini, se takrat, kakor sem že omenil, nismo ogledali, vendar smo potrebovali nad tri ure hoda, ura kazala je namreč že 9 u. 5 m., ko smo dospeli na prosto.

Če se pomisli, da je ogromna otlina 5 do 15 metrov nižja, nego vodna struga pri požiralnikih, zadostovati utegne popolnem, ako se napravi tukaj in pri Vranji Jami od ravnine proti otlina primerne prerove, kar bi se dalo z razmerno malimi troški dogotoviti, da bo voda brez sedanjih ovir v nižje otlina odtekala, ne da bi še kdaj polje preplavljala.

Ф. А. Логашки [F. A. Logaški]

France Šušteršič

MARJANŠČICA

Odlomek iz: Kunaver, P., 1932: 34–42, V prepadih. Mohorjeva družba, Celje.

Račensko ali Kopanjsko polje južno od Grosupljega je polno čudovitih posebnosti. Mnogokrat smo si jih ogledovali, mnogokrat se potopili v temo Zatočnih jam, ki požirajo rečico Šico ter jo vodijo po skrivnih potih pod zemljo do izvira Krke. Zanimivi so požiralniki pri Zagradcu, ki sprejemajo Bičji potok.

Za Boštanjanskim gradom so na Mokrinah neštivilni manjši požiralniki. Čudno je gledati leno tekočo vodo, ko nenadoma zdaj tu zdaj tam izginja med zobatimi skalami. Skalovje pa se pokaže le redkokdaj; zakaj Mokrine so nasute z več metrov debelo plastjo mastne rdeče zemlje. Ali kaj pomaga rodovitna zemlja! Po dolgotrajnem deževju spomladi in jeseni narastejo potoki, ki se ne morejo odtekati drugam kakor le po številnih požiralnikih proti vzhodu. Ali premajhni so ti požiralniki in voda poplavi polje; domačini so nam pravili, da so se ob velikih povodnjih vozili v čolnih od Račne malone do Grosupljega.

Pri Mali Račni pa je zopet nov vir! Šica, iz črnozelenega kotanje vre. Prav tako ob povodnji ne najde zadostnega odtoka v Zatočnih jamah, dasi so zelo razširili

glavne ožine.

Pa tudi več majhnih virov je pod železniško progo med Grosupljem in Predolami. Najzanimivejša je Zelenka, ki je globoka, okrogla dolina. Iz nje vre ob deževju voda na polje, drugič pa stoji v njej različno visoko. Ob suši se umakne v globoko žrelo. Tudi ribice je mogoče včasih videti v tej navidezno popolnoma osamelih vodi, ki pa dobiva dotok od Velikih Lipljen – seveda pod zemljo – in je prav tako v zvezi s Šico in Krko.

V te številne požiralnike in bruhalnike smo se večkrat pogreznili, ali končno so nas ustavile skale, ki so se zgrnile nad vodo, ali dračje, ki ga je voda vanje nanesla ob povodnji, ali pa so se uprle druge zapreke, ki jih more rešiti in premagati le tehnika.

Po gorah, ki se dvigajo nad tem kraškem poljem, pa se odpira mnogo vhodov v neznane podzemeljske globine. Nihče si še ni upal vanje, zakaj znanstvenikov ni še bilo toliko semkaj, da bi bili dodobra raziskali vse pojave, ljudstva samega pa je silno strah črnih prepadov, ki jih smatra za bivališče moža z rdečo čepico. Saj

so nam skrivnostno namigavali, naj se nikar ne spuščamo v bivališče samega vraga.

V vsaki občini so nam povedali kako povest o tej ali oni jami, v katero je po nesreči zavozil kmet s parom volov ali pa je padla deklica, daleč tam za gorami pa je v nekem izvirku priplaval na dan jarem volov ali deključja kita. Z grozo so nam o takih dogodkih pravili povsod, a z znanstvenega stališča nismo nikjer po prepadih prispeli do vodnih tokov, kakor je to poredkoma mogoče na Notranjskem.

Izmed številnih prepadov okoli Mokrin je najznamenitejša Marjanščica nad Predolami. S spoštovanjem in strahom so nam pripovedovali ljudje o tej jami, ki »nima dna«. Povedali so nam, da je prof. inž. Hrasky, ki je pred kakimi sedem in dvajsetimi leti osuševal Mokrine in razširil ondote požiralnike, napravil nad prepadom pripravo za spuščanje v globino. V ta namen se mu je po dolgem prigovarjanju posrečilo pridobiti pogumnega moža.

Onega dne, ko so hoteli moža spustiti v prepad, so se zbrali ljudje iz bližnjih vasi okoli črnega vhoda, da bi videli, kaj se

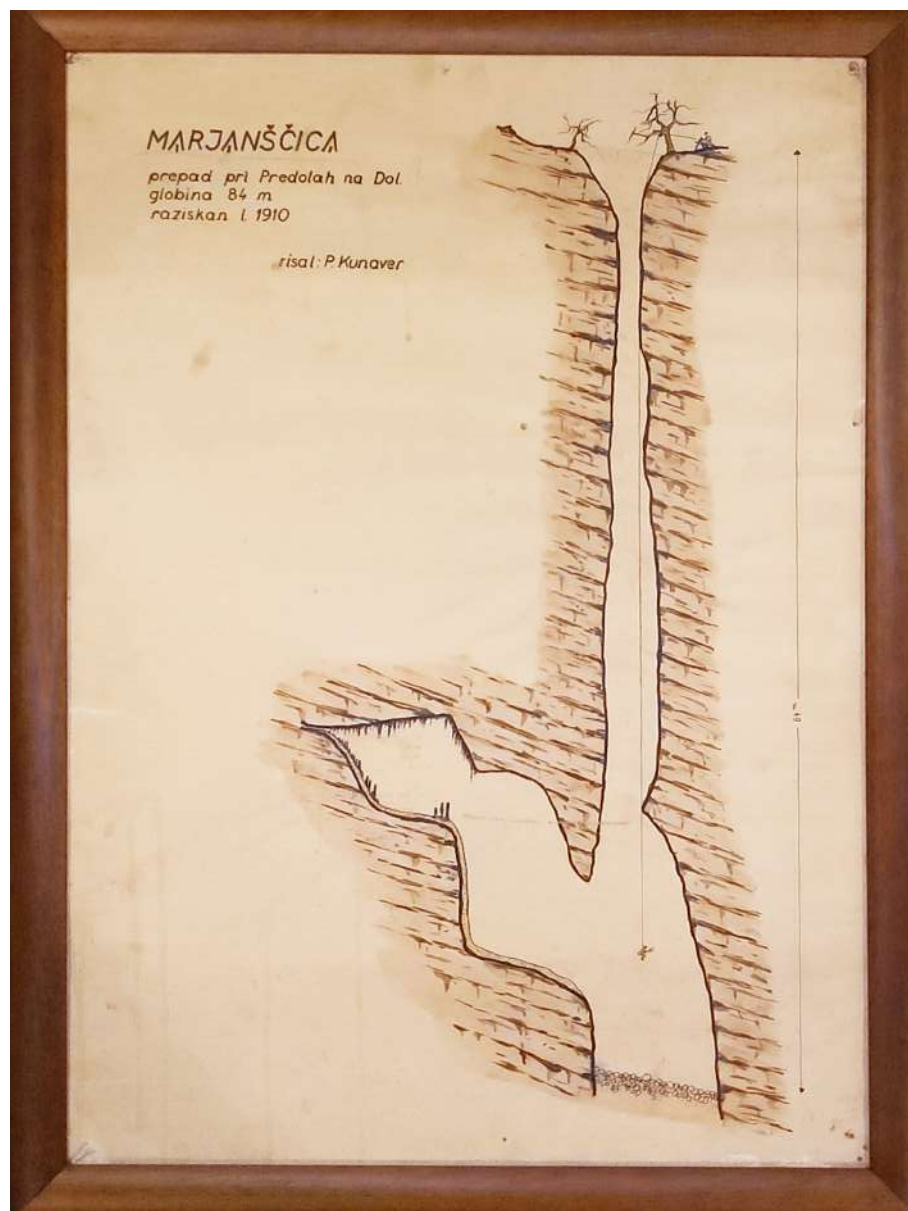
zgodí s predrznežem. Po skrbnih predpripravah so ga začeli spuščati v temno luknjo. Do petdeset metrov je že poteklo vrvi in smrtna tišina je bila okoli jame. Nenadoma so zaslišali okoli stoječi nujna znamenja za dviganje. Iz jame so potegnili moža vsega bledega in trepetajočega po vsem životu. Povedal je, da pada iz sredine jame cel potok v neznano globino. Tam se mu je približal škrat z rdečo čepico in mu je upihnil luč. Ves prestrašen je zato dal znamenje za nazaj.

Ko smo povedali prebivalcem, da se hočemo sedaj mi spustiti v prepada, so nam iskreno odsvetovali ter nas plašili z vragom samim, z »belimi rokami« in s »krvavimi stegni«, ki jih bomo videli.

Bili pa smo prvič res nekoliko predrzni. Vzeli smo s seboj le 55 m komaj 13 mm debele planinske vrvi. Radovedni domačini so nas spremili do jame. Nekam čudno nam je res bilo pri srcu, ko smo poslušali grom skal, ki smo jih vrgli v prepada. Bobnenja kar ni hotelo hiti konec. Ali preplašili se nismo. Brinšek je sedel na kolec na vrvi, ki smo jo vrgli čez vejo, visečo nad prepadom. Spuščali in spuščali smo ga doli v črni prepada, a meter za metrom je potekal in tovariš še ni dosegel tal.

Končno so nam ostali zadnji metri vrvi v rokah in iztežka smo dopovedali v prepadu visečemu, da ga moramo potegniti nazaj. Nazaj je bilo lahko reči, a težko storiti. Med vrvjo in steno je nastalo hudo trenje. Domačini so nam priskočili na pomoč in vlekli smo tovariša navzgor. Prvih trideset metrov je šlo še precej lahko, ko pa je prišla na vrsto moja starejša vrv, smo vlekli oprežnejše. Vendar so jele pokati posamezne nitke in – pok – utrgal se je cel stremen vrv. Kri mi je skoraj zastala v žilah. Novi možje so priskočili na pomoč, a nismo si skoraj upali potegniti, saj naš tovariš je visel nad prepadom, v katerem bi se bil gotovo razbil, ako bi se vrv pretrgala, in to je bilo mogoče. Končno je splezal pogumen mladenič na drevo do vrvi, ki se je bolj in bolj zajedala v vejo. Vlekel je vrv naravnost nad prepadom in tako olajšal trenje. Prav oprezno smo vlekli kos za kosom iz jame. Končno se je pokazala Brinškova glava. Krčevito je pograbil za prve oprimke, ki so mu jih nudile vrhnje skale, drevesne korenine in končno roke domačinov. Kar nagledati se ga nismo mogli, ko smo ga imeli zopet med seboj!

Povedal nam je, da je prepada podoben veliki gladki cevi, da pa se tam, do koder



je prišel, začne razširjati; še globoko doli je videl svetlikajoče se dno. Več da ni razločil. Povratek ni bil prijeten, ker ga je bolel kolec in so mu nekaterikrat zažvižgali kameni okoli ušes. Ko pa je visel sredi prepada in čutil, da se je gori nekaj zgodilo, je razvidel v gladki cevi brez prijema, da bi mu bila smrt gotova, ko bi se utrgala vrv.

No, končno se nam je vendarle posrečilo, da smo prišli v prepada. Po bratovem načrtu smo dobili izvrsten železen vitel, ki smo ga lahko prenašali, kamor smo ga hoteli. Železna vrv pa je bila preizkušena za težo nad tisoč kilogramov. Sredi meseca avgusta leta 1911 smo že zvečer prišli v Predole in prihodnjega dne ob petih zjutraj smo odšli k jami. Tudi prijaznih domačinov je šlo mnogo z nami, še več pa jih je obljubilo, da pridejo po maši k žrelu. Seveda so nas tudi sedaj strašili z vragom.

Pri jami smo pritrdili vitel z vijaki na močno desko, ki smo jo obložili s težkimi ska-

lami. Vrv smo pretaknili skozi škripec, ki je bil privezan na vejo nad prepadom. Na koncu železne vrvi smo znova pritrdili debel kolec za sedež. Za vse možnosti smo prvi kolec še posebej navezali na dolge planinske vrvi.

Prvi je bil zopet Brinšek. Znova smo se natančno domenili, kakšna naj bodo posamezna znamenja s piščalko. Črez pri se je privezal k vrvi, da bi imel roke proste za svetilko in piščalko. Vrv se je napela in Brinšku so pošla tla pod nogami. Pogrezati se je začel v temino. Tiho smo zrli za njim, dokler ni izginitil v globini. Zavoj za zavojem je brzel z valja. Nestrpno smo čakali znamenja »stoj«. Že se je bližala zavarovalna vrv koncu in začeli smo se bati, da se nam tudi to pot ne posreči, premagati Marjanščice. Pri štiri in osemdesetem metru je končno vendarle zazvenel iz globine nejasen pisk in vrv je postala ohlapna.

Za Brinškom smo se spustili v prepada še štirje. Nekateri domačini, ki so trumoma

oblekali prepad, so menili, da nas ne bo več nazaj. Prerokovanje na se ni izpolnilo. Prišli smo v čudovito jamo.

Na dnu stoječi smo lahko lepo občudovali našo vožnjo. Zgoraj je Marjanščica v smeri severozapadno-jugovzhodno 7 m dolga, v smeri severovzhodno-jugozapadno pa 2,5 m široka. V tej smeri drži iz jame ozka za-reza polagoma navzgor.

Vhod je podoben strmemu lijaku. Skalovje je tu preperelo, a na srečo preraslo z mahom. Nato smo prešli precej oster rob. Sedaj se je pričela vožnja po najlepšem in najzanimivejšem delu prepada. Skoraj 40 m je ta kos globok in se polagoma širi. Lepo je tu opazovati delo vode, ki je prevrtala in ogladila skalnate plasti. Stene so gladke; le majhni vodni žlebički jih preprezajo. Nikjer ni varnega oprimka. Izgubljen bi bil vsakdo, ki bi se mu sredi silnega prepada utrgala vrv. Pa to bi bil le nesrečen slučaj. Brez skrbi smo drug za drugim presedeli nekoliko minut na malem kolcu na vrvi, dasi ni bilo pod nogami drugega nego zrak in tema. Z vsakim metrom navzdol je bilo temneje. Kakor struna je bila napeta vrv in ob zadevanju ob zgornji rob je zamolklo brnela.

V globini 50 m se je rov še enkrat nekoliko zožil, nato pa so se stene razmaknile in splaval sem v velik, temen prostor. Vrv se je začela vrteti. Pošastno se je iz teme posvetil tu in tam moker rob. Le tam visoko nad menoj se je svetilo nebo kot žareča pika. Tako sem se vozil še 30 m in končno zagledal mokro kamenje pod seboj. Bil sem na tleh, 84 m pod površjem zemlje. Z ostrim piskom sem to naznanil gori ostalim tovarišem.

Vesel sem pozdravil tovariše, ki so zlezli

iz jamskih kotov, kamor so se skrili pred kamenjem, ki bi ga bila utegnila sprožiti drseča vrv. Takoj smo šli na delo. Tla padajo proti jugo-zapadu. Deloma jih pokriva dračje, ki je padlo z vrha. Tudi nekaj kosti je ležalo med kamenjem in nekaj cunj na dračju.

Toda nas je zanimalo, ali je jama še daljša. Pretaknili smo zato vse kote. Na najnižjem kraju smo našli nekoliko ilovice, ki jo prinaša od vrha curljajoča voda. A odteka se še niže, zakaj mi v jami nismo našli znakov, da bi se tu nabirala.

Zanimivo je, da je vhod v jamo skoraj natančno 400 m nad morjem in da je dno 84 m niže; ker pa je glavni požiralnik Šice na Radenskem polju 321 m nad morjem in dno Marjanščice 316 m, torej za okroglo 5 m pod najnižjo točko večkrat globoko poplavljenega polja, je čudno, da ni v tem prepadu ob povodnjih vode. Gotovo ni v nikaki zvezi z bližnjimi zatočnimi jamami ali vsaj ne z njim višjim delom.

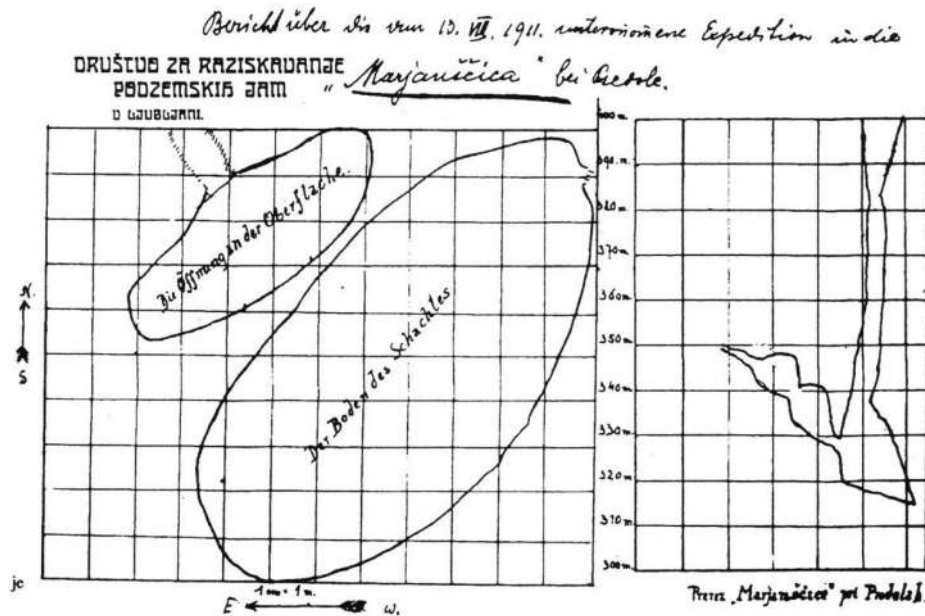
Našega dela pa tu ni še konec. Na severni strani smo zagledali nad 7 m visoko steno velik črn rov, ki se je vzpenjal v višino. Le s težavo smo preplezali prvo steno, zakaj pokriva jo skoraj čisto gladka siga, oprimkov pa nismo našli skoraj nikakih. Ali najtežje nas je še čakalo. Nad steno smo prišli najprej na zložno teraso, s katere smo visoko gori videli lepo oblasto odprtino jame. Tu in tam je zazvenel od zgoraj zategel krik, a razumeli nismo ničesar. Naši tovariši so bili najbrž precej radovedni, kaj smo našli tu doli. A čakati so morali še dokaj časa. Tu na stopnji je bilo videti mnogo udarcev. Najbrž prilete kameni najprej semkaj in nato šele odskočijo doli na dno jame.

Umaknili smo se vsem takim pozdravom z višine in plezali dalje navzgor. Pa hitro je bilo konec naše hoje. Popolnoma navpična stena nas je ustavila. Res smo videli v njej precej globoke žlebiče, a bili so umazani in gladki od ilovice. Zato so se izjalovili vsi poizkusi, da bi jo bili premagali. Poleg tega nam roke niso bile popolnoma proste, ker smo nosili težke acetilenke. Končno so nam iz višine poslali na pomoč še eno vrv, kladivo in dleto. Brinšek si je s tem orodjem in z našo pomočjo polagoma priboril meter za metrom navzgor. Ko pa je izginil za robom v temi in prižgal svetilko, je vzkliknil ves presenečen. To nas je navdušilo in po vrvi, ki nam jo je vrgel z viška, smo splezali gori. Brez nezgode vendar ni šlo. Tovariša Weniga smo bili navezali na vrv in ga potegnili navzgor. Pri tem na mu je prišla roka med skalo in vrv in bolesten vzklik se mu je izvil iz ust; kožo s prstov mu je posnelo.

Ves trud nam je povrnila jama z bogatim prizorom. Ko smo stopili v majhno, a čudovito lepo jamo, smo se nemalo začudili. Ta mali prostor je bil preobložen z blestečim nakitjem. Viseči in stoječi kapniki (stalaktiti in stalagmiti), zastori in lične kapelice, vsega je bilo v izobilju. polagoma smo šli navzgor in kapniki so bili čimdalje lepši. Bajni svet je bil okoli nas. Nikdar ga ni še do tega dne prestopila človeška noga. Svetu je bila skrita vsa ta čarobna lepota, a danes je žarela v luči naših svetilk.

Cerk in Brinšek sta pa takoj mislila tudi na one ljudi, ki jim nikdar ne bo mogoče v to podzemlje. Hitela sta sporočiti, naj jima pošljejo doli fotografske potrebščine. To je seveda ob težavnih razmerah trajalo dolgo. Zato nam je preostajalo časa in ni bilo kota, ki bi si ga ne bili natančno ogledali. Ko smo končno dobili zahtevane potrebščine, smo pripravili vse, česar je bilo treba za fotografiranje. Pa ni šlo tako enostavno kakor gori pod svetlim soncem!

Končno je zažarela magnezijeva luč. Okoli kladiva smo namreč navili 15 m magnezijevega traku. O to je bilo krasno! Ves podzemski čar je bil ožarjen in kapljice in kristalne ploskve so se svetile kakor demanti! Ozadje tega čudesa je tvorila temnovijoličasta globina prepada. Mnogo lepega sem videl v gorah, a tu je bilo nekaj povsem novega, čarobnega, nekaj, o čemer pripovedujejo le pravljice. Še enkrat je zažarela jama v jasni luči in začeli smo se spuščati navzdol do dna, odkoder so nas zopet potegnili na svetli



dan.

Zadnji sem zapustil jamo jaz, toda učakal bi bil skoraj žalosten konec. Predzadnji si je navezal pod sedež precej velik in debel kapnik, ki smo ga hoteli dati muzeju. Bil pa sem tako brezskrben, da sem gledal neposredno pod vhodom zanimivo dviganje svojega prednika. Ko je bil ta že visoko gori, se je zadel kapnik ob steno, izmaknil se iz omota in sikajoče treščil poleg mene v grušč! No, ko bi me bil zadel, bi me ne bilo več treba vleči iz jame. Bil bi itak zadosti globoko pokopan. Ko sem naposled prispel na vrh, sem bil resnično

vesel, da sem bil zopet med ljudmi. In teh ni bilo premalo. Mnogo jih je prišlo iz bližnjih vasi in bili so razočarani, zakaj vse mogoče reči smo mogli pripovedovati, le o vragu ni česar. Je pač zamašil vhod, da nismo mogli do njega!

Dobro bi bilo, da bi natančno izmerili višino vhoda v jamo, da bi mogli z gotovostjo sklepati o podzemskem toku tu poniciujoče vode, da bi se vedelo, kam odteka podzemska voda. Da poniciuje tukaj precej vode, smo videli ko smo spustili v to jamo ob drugi priliki ob dolgotrajnem deževju tovariša Michlerja. Zaviti v številne

nepremočljive kože se je spustil v prepad, iz katerega smo čuli šumenje. Ko se je vrnil, nam je povedal, da je tam, kjer so stene razmaknjene, prišel pod precejšnji slap, ki mu je grmel na glavo, dokler ni došel do tal. Tam se voda odteka med gruščem v neznano globino. Kam?

Istega dne sta Cerk in Brinšek pregledala tudi nad 4 m globoko Pirnašico, ki pa je le ozek in zelo umazan prepad brez posebnosti. Tudi nekaj manjših jam smo preiskali, a bile so vse brez zanimivosti, zato smo za nekaj časa zapustili Kopanjsko polje.

Danijel Rojšek - Danč

POLOŠKA JAMA – JANUAR 1978

O naši odpravi sem oddal dopolnilna zapisnika, prvega že 5. februarja 1978, kjer sem napisal le najnujnejše. Tedanji zapisnik sem dopolnil z drugim 18. maja 2022. Odločil sem se tudi za ta kratek prispevek. Naša izkušnja z vodo v spodnjih delih Pološke jame bi lahko komu koristila.

V jami smo bili šestdeset ur med četrtkom, 26., in nedeljo, 29. januarja 1978. Zima je bila kar snežena. Plazovi so se na cesto Zatolmin–Polog med odjugo sprožili pred našim prihodom. Enega smo težko prečkali zaradi obilice vej, skal in drugega v njem.

V soboto smo se odločili, da gremo v spodnje dele in nato kar ven, brez vmesnega spanja. Ob povratku smo sicer slišali močnejše šumenje vode, vendar se zanj nismo zmenili. V Zgornji kuhnji smo zgodaj zjutraj pojedli, pospravili in odšli proti izhodu. V vhodnem rovu je iz vseh lukenj brizgala voda in nas dodobra zmočila, zunaj je namreč lilo kot iz škafo in tudi sneg v visokogorju se je topil. Pobegnili smo na planino Polog, se preoblekli in preobremenjeni odpravili na devet kilometrov dolgo pot v Tmin.

Vsi, razen Toneta, smo imeli kaj proti dežju ali vsaj vododržne vrečke. Približno na pol poti se je Tone začel opotekati, nato pa se je pod težo nahrbtnika sesedel, kajti vse v njem se je prepojilo z vodo. Sneli smo mu nahrbtnik, pomagali na noge, oželi vso vodo iz obleke in vrvi ter nadaljevali pot. To smo večkrat ponovili, predno smo prišli v gostilno pri Kranjcu.

Pot domov je bila prava odisejada. Naslednji dan se je namreč začelo drugo

polletje študijskega leta. Avtobusi proti Ljubljani so v Tmin pripeljali polni in nas z vso »kramo« niso sprejeli. Z vlakom iz Mosta na Soči pa bi se v Ljubljano vozili in čakali na prestop vsaj šest ur. Z avtobusom smo se odpeljali v Novo Gorico, kjer so se nas usmilili in nas ter »kramo« naložili. Med vožnjo smo stali in spali. Vratovi so nas boleli še lep čas.

Imeli smo srečo. Lahko bi nas zalilo, kajti med našim bivanjem v jami je zunaj kljub višku zime nastopila izrazita odjuga z močnim deževjem. Kdor bi se v prihodnje odpravil v spodnje dele jame, kjer so še odprti odcepi, naj prej dobro preveri vremensko napoved in se zmeni za res učinkovito tovariško pomoč, če bi se vreme med bivanjem v jami na hitro spremenilo. |



Pred sirarno v Pologu, četrtek, 26. januar 1978. Udeleženci in udeleženki od leve proti desni: znamenita nahrbtnika Karrimor, Janez Sabolek - Sabla, Andreja Žagar, »prasic« - platnena transportna vreča, Gregor Pintar - Grega, Polona Bitenc, Daniel Rojšek - Danč, Joško Pirnat - Jože - Jozl in Joerg Prestor. Foto: Anton Brancelj - Tone

60 LET PO PREBOJU RADEŠČKOVE PASAŽE V NAJDENI JAMI

1. Uvod

V letu 2023 bo minilo 60 let od prekopa Radeščkove pasaže v Najdeni jami. Ta dogodek je omogočil kasnejša številna odkritja v tej veliki jami na robu Planinskega polja oz. na Lanskem vrhu.

Od takratnih udeležencev kopanja Radeščkove pasaže je le še malo živelih članov. Od ekipe, ki je bila prisotna na dan prekopa, pa je ostal le še Andrej Puc – Fofr.

Ob tej častitljivi obletnici sva se na pobudo Franceta Šušteršiča s Fofrom dogovorila, da skušava čim bolj natančno opisati takratne dogodke. Opis bo zanimiv tudi iz primerjave takratne tehnike, načina raziskovanja in nenazadnje tudi jamarškega žargona v tistih letih z današnjimi časi.

Fofrov prispevek bo na osnovi njegovih spominov. Metodov del pa je povzet iz njegovih dnevnikov. Pri tem je privzet dobeseden prepis (poševni tisk), ki kaže tudi slovnični nivo 14-letnika in takratni jamarški žargon.

2. Obdobje pred letom 1963 (po spominih Andrej Puc)

Generacije ljubljanskih jamarjev so po drugi svetovni vojni iskale legendarno Putickovo Lippertovo jamo. Pri tem iskanju so našli v bližini domnevne lokacije te jame jamo, ki so jo najprej imenovali Lippertova jama.

Med obema vojnama je to jamo odkril in raziskal Alfred Šerko ml. Ker jama ni ustrezala Putickovem opisu, jo je zato preprosto imenoval kar Najdeno jamo. S časom je jama zdrknila v pozabo in tudi njenega vhoda po vojni ni nihče več našel.

Leta 1962 pa je jamo ponovno odkril Matjaž Puc ob ponovnem iskanju Lippertove jame, ki jo je opisal Putick kot 60 metrov globoko brezno, po dnu katerega teče voda. Celo poletje so Matjaž in takratni »podmladek« DZRJL (Rado Radešček, Milan Orožen, Matjaž Weber – Veverica, Milče Križaj in morda še kdo) sistematično preiskovali gosto zaraščeno področje Lanskega Vrha. V začetku septembra 1962 so odkrili in očistili s hlodi in vejevjem zadelan vhod v brezno in to prav na področju, kjer naj bi se nahajala Lippertova jama. Matjaž je navdušeno

poročal, da so najbrž našli vhod v Lippertovo jamo. Kakšen teden kasneje smo se prvič spustili v novo odprto brezno, ki pa ni ustrezalo Putickovem opisu Lippertove jame. To je bilo razočaranje. Tolažba pa je bil prepričan skozi ozko špranjo v spodnjem delu jame ... Tam so bili tudi vidni sledovi kopanja, najbrž še iz Šerkotovih časov. Na novo smo torej odkrili Najdeno jamo.

Preprij na dnu Šerkove dvorane je po našem prepričanju prihajal naravnost iz Lippertove jame in tako smo se navdušeno lotili kopanja. Za začetek si je Milan od soseda sposodil nekaj kamnoseškega orodja in potem so se kopaške ekscurzije vrstile skoraj vsak vikend skozi celo zimo. Kako in v kakšnih razmerah je potekalo izkopavanje, je lepo opisano v povzetkih iz Metodovega dnevnika.

3. Kopaške akcije v Lippertovi jami (povzeto po Metodovem dnevniku)

3.1 Najdena jama 1962 (ni točnega datuma; Prvi pristop po odkopu zadelnega vhoda v Najdeno jamo je bil po Fofrovem spominu v začetku oktobra 1962)

Ta jama je bila zame prva v okviru jamarškega društva. Tu sem prvič plezal po lestvah, prvič sem bil v resničnem breznu in prvič sem tu zaživel v jamarškem okrilju. Lippertovo jamo so našli v iskanju Lippertove jame, ki jo je opisal Putik v svojih zapiskih. V tej jami, ki jo je opisal Putik, naj bi bila tekoča voda. Mi smo našli brezno, ki je bilo globoko 30 m, bilo pa je brez vode. To brezno je imelo še nek rov, ki se je na koncu »zafaširal«. Skozi to »faširango« je pihal močan veter. Zaradi tega smo sklepali, da morajo biti za »faširango« večji prostori. Na tej ekscurziji sem šel le do dna vhodnega brezna. Bil sem namreč slabo opremljen (baterija, telovadni copati, trenirka). V vhodno brezno prideš po 0,5 m širokem in 8 m globokem kaminu v majhno, lepo zakapano dvorano, ki ima na robu 20 m globok prepad. Po lestvah plezaš 10 m ob steni, nato pa imaš 10 m »lufta«. Vhodno brezno je v bistvu ogromna dvorana, ki ima na eni strani zelo strm podor, po katerem prideš do manjšega rova. Po 10 m vodoravnega rova prideš do večje dvorane, ki ima 2 »štirni«. Nasproti vhoda v dvorano je majhen rovček, dolg 10 m. Po njem prideš do »faširange«. Pred »faširango« je še manjša dvoranica, v kateri smo imeli

vedno bivak. To je opis Lippertove jame.

Na tej prvi ekscurziji sem prišel le do podora v večji dvorani. To brezno je zapustilo na meni zelo veličasten vtis. Sulec je prišel zaradi slabe opreme le do previsa (18 m).

Udeleženci: vodja Puc Andrej, Puc Matjaž, Tomaž Planina, Orožen Milan, »Bingl«, Weber, Sulec, Neva, Janez in jaz. Za nekatere ne vem točnega imena.

Po tej akciji je bilo še nekaj ekscurzij, ki se jih nisem udeležil, ker sem bil v drugih jamah (Logarček, Križna jama, Malograjška jama, Rakova dolina, Peršinovo brezno, Predjama), ki so opisane v mojem dnevniku brez točnih datumov v letu 1962.

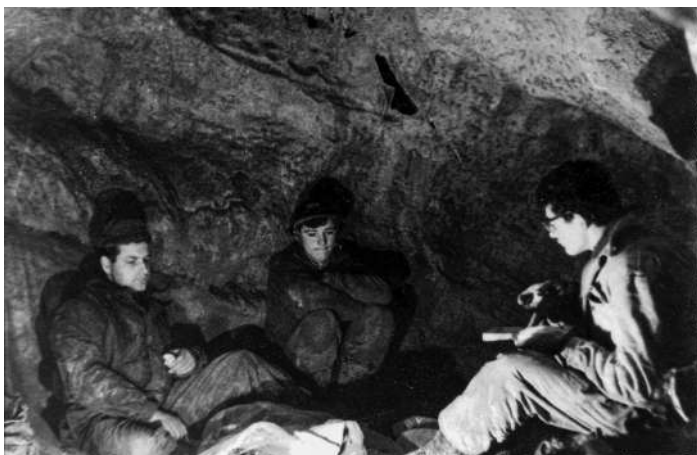
3.2 Moja 1. »garalna« ekscurzija v Lippertovo jamo 11. januarja 1963

Že v soboto popoldne je odšla skupina treh članov v Lippertovo jamo. Sklenili so v jami prenočiti. Namen ekscurzije je bil razširiti »faširango«. V nedeljo pa smo za njimi odšli še trije jamarji: Marussig Miran, Sulec in jaz. Ker sem jamo opisal že v prejšnjem poročilu, bom tokrat opisal še nekaj bolj zanimivega ... Sledi opis Sulčevega plezanja po lestvah, ki ga bom izpustil.

Končno smo bili vsi trije na dnu. Nadaljevali smo pot po rovu. S Sulcem sva bila prvič na dnu in tudi Miran še ni poznal te jame. Šli smo kar na slepo, vendar smo hitro našli pravi rov, ker je iz njega vel vonj po cigaretne dimu. Trojko, ki je šla že prejšnji dan notri smo našli v spalnih vrečah, ko so igrali karte. Imeli so le še eno dobro karbidovko, ker jim je zmanjkalo karbida. Najprej smo se v bivaku najedli, nato pa smo v skupinah po dva in dva kopali v »faširangi«. Kopala sva skupaj z Miranom. Delo je zelo težavno, ker je rov v katerem je »faširanga«, le 30 cm visok in 0,5 m širok. V tem rovu so že pred vojno kopali, vendar so kapitulirali; mi pa smo delo nadaljevali in smo do te ekscurzije že okoli 2 m rova razširili. Z Miranom sva tako kopala, da sem jaz držal, Miran pa je z zelo težko »macolo« tolkel po dletu. Kljub težavnim pogojem smo razširili na tej ekscurziji naslednje pol metra rova.

Povratek je bil zelo težaven, ker smo imeli spalne blazine in Sulca. Po 2. urah

Levo: Miran, Metod in Matjaž v bivaku pred »faširungo«. Desno: Rado pri kopanju pasaže. Foto Milan Orožen



»garanja« na lestvah smo končno zagledali belo luč dneva.

Udeleženci: 1.) skupina: Puc Matjaž, Orožen Milan, Traven Matjaž; 2.) skupina Marussig Miran, Suwa Anton, Di Batista Metod; Opravljeno delo razširitev rova v dolžini 0,5 m.

3.3 2. »garalna« ekskurzija v Lippertovo 8. februarja 1963

V petek 8 II 1963. smo se odpravili v Lippertovo jamo razširjat rov. Počitnice so se nam podaljšale, zaradi tega smo se lahko že med tednom odpravili v Lippertovo. Po 2 urah spusta smo prispeli pred »faširungo«. Rado je prerokoval, da bo minilo še mnogo nedelj preden bomo prebili ta rov. Toda kmalu je drugače govoril. V »faširangi« je delal vsak 10 min. Delo je bilo izredno naporno, ker je bila »faširanga« vse ožja. Rado je prinesel s seboj stekleničko »šnopsa«, katera pa mu je nenadoma zmanjkala. Kmalu smo odkrili tatu. To je bil Sulec, ki je steklenico popil. Bil je »trd« in nesposoben za nadaljno delo.

Ko sem prišel jaz na vrsto za kopanje, sem sklenil, da se bom »sfaširal« v »faširungo« kolikor se je dalo. Nenadoma sem zaslišal slabotno bučanje vode in zagledal svetlo piko, za katero pa smo kasneje ugotovili, da je od karbidovke. Svoje odkritje sem sporočil ostalim. Navdušenje je bilo nepopisno. Matjaž in Rado, ki sta prišla k meni sta tudi slišala bučanje, ki pa je bilo zelo oddaljeno. Andrej je posumil, da je to le veter, ki zavija med skalami. Vendar je bilo to le malo verjetno. Rado, kateri je prej tako pobijal to kopanje, je bil v trenutku prepričan da bomo še tisti dan rov prebili. Razlagal mi je, da so za te jame značilne zelo kratke ožine. Prepričan je bil, da bomo skozi to ožino prišli v pravo Lippertovo jamo. Namreč to jamo, v kateri smo kopali, je na-

šel Matjaž Puc, v iskanju Lippertove jame, ki jo je opisal Putick, kot 60 m globoko brezno, po katerem dnu teče voda. Tega brezna po vojni niso več našli, ker se je gotovo zasulo.

No po tem odkritju, tisti dan namreč, smo vsi delali še z večjo vnemo. Seveda je bil najbolj aktiven Rado, ki je kopal tudi po pol ure skupaj. Čas je bil že za povratek, ko smo sklenili, da bomo ostali do 24 h v jami. Sulec je že po malem dremal, Andrej, Milan in Tone so slikali, Matjaž, Rado in jaz pa smo kopali.

Čeprav smo ostali v jami dlje, kot smo nameravali, tistega dne še nismo prebili rova. Moram pa priznati, da je naredil več kot polovico dela Rado.

Povratek je bil zelo težaven, saj smo vsi zelo utrujeni, posebno Rado. Na lestvah smo imeli precej komplikacij s Sulcem, katerega smo dobesedno trije vlekli navzgor. Ko pa je prišel na vrh, nas je pa še sklel, da smo ga »pretrdo varovali«. Tudi Rado, ki je drugače dober plezalec, je zelo počasi plezal. Učinek njegove udarnosti je precej občutil pri plezanju.

Končno smo bili zunaj. Noč se nam je zdela čisto svetla. Temperatura zunaj je znašala pod -10°C , zato nas je precej zeblo. Skozi noč smo odšli s prižganimi karbidkami proti kolodvoru. Ura je bila okoli 2h ponoči, ko smo prispeli na kolodvor. Tu smo zvedeli, da pelje vlak šele ob 4:30. Čakalnica je bila ledeno mrzla, vendar nam je kljub temu uspelo nekoliko zadremati, saj smo bili precej zgarani. Ko nismo mogli več spati (zaradi mraza) smo začeli »laufati« okoli mize. Andrej je začel kuriti peč. Kljub temu se čakalnica ni segrela. Končno smo vsi premraženi dočakali vlak. Čim smo se vsedli v kupe, smo zaspali in spali do Ljubljane.

Udeleženci: A. Puc, M. Puc, R. Radešček, M. Orožen, T. Kranjc, T. Suwa, M. Di Batista

Čas bivanja v jami: 15 ur, Delo: razširili 1 m rova.

4. Preboj v Radeščkovi pasaži (po spominih Andrej Puc)

V začetku marca 1963 se je večina DZRJL pomladka udeležila ekskurzije v Vilenico. Manjša skupina z Radotom na čelu pa je nadaljevala kopanje v Najdeni oziroma Lippertovi, kot smo jo še vedno optimistično imenovali v prepričanju, da nas vodi »faširunga« v pravo Lippertovo jamo.

Tistega dne smo se kopači razdelili v dve skupini: V prvi skupini sta bila Rado Radešček in Milan Orožen, v drugi skupini pa Matjaž Traven in jaz. Medtem, ko je ena ekipa kopala, je druga ekipa počivala oziroma v skritih kottiških Šerkove dvorane iskala še kakšne možnosti nadaljevanja. Po spominu sta se ekipi menjavali na približno pol ure.

Prav dobro se spomnim, ko sva z Matjažem Travnom stikala v bližini (takrat še neznanega) lčotovega rova, ko se je po Šerkovi dvorani razleglo vpitje: »Preboj, skozi smo!« Drl se je Milan. Rado je bil zagozden v faširungi, le glava mu je mellela v črno praznino, iz katere se je slišalo bučanje vode. Ko sva z Matjažem prilezla do faširunge, je tam Milan že vlekel za noge zagozdenega Radota iz ožine.

Potrebno je bilo še nekaj udarcev z macolo in dletom, predno se je Matjaž kot najtanjši in najmanjši v ekipi lahko v celoti prerinil skozi pasažo. »Pridite,« je vpil skozi faširungo, »tukaj je veliko prostora!« Sledil mu je Rado. Za Milana in mene pa je bilo potrebno še dodatno razširiti najožji del. Končno sem se tudi jaz z veliko

Matjaž Puc – Tužak in Matjaž Weber –
Veverica pri merjenju v Najdeni.

Foto: Tomaž Planina



težavo prerinil skozi na drugo stran. Takrat sem se naučil, da je treba v pasaži izdihniti in ne vdihavati dokler se ne izvlečeš iz najožjega dela.

Vzhičeni, da smo končno v pravi Lippertovi jami, smo vsi štirje stali in strmeli v praznino na robu precej strme stopnje, ki bi jo bilo sicer lahko preplezati. Vendar se ni dobro videlo, kje je konec strmine, saj svetloba karbidk ni prodirala daleč ob temnih blatnih površinah. Vrvi ali pa celo lestvic nismo imeli seboj. Bučanje vode v globini pa nam je burilo domišljijo. Padel je predlog, da zvežemo skupaj prusike za varovanje in tako poskusimo prodreti do vode. Kot najstarejši sem se čutil odgovornega za varnost ekipe in sem tej ideji nasprotoval. Razvila se je burna debata, ki sem jo zaključil z izjavo, da jaz že ne bom vlekel ranjenca ali pa celo mr-

liča skozi faširungo, ko pa se še sam komaj stlačim skozi. Pozneje sta baje Rado in Milan razlagala, da sta morala popustiti, ker sem se jaz zelo razjezil (mislim, da je bilo to pretiravanje, saj smo bili takrat zaradi preboja vsi zelo dobre volje in malce pijani od uspeha). Metodov komentar: »Zato se dvoranica za pasažo imenuje Dvorana Fofrove jeze!«

Povratak skozi pasažo na prosto tudi ni bil lahek. Spet sem bil zadnji; uspelo mi je šele, ko sem si slekel pulover in srjaco, da sem se s pajacom na golo kožo le prerinil skozi. Na poti na postajo Planina smo bili kljub utrujenosti židane volje. Nekajkrat smo tudi zapeli poleg tiste Miranove kvantaške o dekletu, ki pokaže bele ti noge, nekako v tem smislu:

*Iz jame na ta beli dan
prileze jamar ves usran
na znotraj pa zelo vesel,
saj je Lippertovo prvič doživel*

Še posebej je bil srečen Rado, ki se je čutil poplačanega za svoj trud in neomajno vero, da bomo skozi faširungo prodrli v pravo Lippertovo Jamo. Za preboj gre največ zaslug prav njemu, ki je od vseh članov v kopanje pasaže vložil največ truda in vztrajnosti. Od tod tudi ime Radeščkova pasaža.

V Metodovem dnevniku pa je bila ta dan opisana ekskurzija v Vilenico. Datum: 10. marec 1963. Iz tega poročila povzemam del, ki se nanaša na dogajanje v Najdeni jami:

V Ljubljano smo prispeli okoli 23h. Na kolodvoru smo srečali skupino, ki je od-

šla v Lippertovo jamo. Izvedli smo veselo novico. Namreč prebili so rov in prišli do 10 metrskega brezna.

Teden dni kasneje so trije starejši, zelo izkušeni jamarji Miran Marussig, Boris Sket in France Velkavrh (tudi ti so bili še zelo mladi) šli v Najdeno preverit, da se ni slučajno srednješolcem kaj zmešalo, ko so poročali o velikem prostoru in bučanju vode onkraj pasaže. Tokrat je bilo v dvorani za pasažo zaradi visoke vode jezero, tako da napredovanje ni bilo možno (in preverjanje verodostojnosti »podmladka« tudi ne).

Fotografija pred Najdeno jamo kaže del takratne ekipe na eni od poznejših akcij.

Zaključek

Preboj Radeščkove pasaže je bil začetek aktivnega delovanja takratne mlajše generacije ljubljanskih jamarjev.

Ta generacija je pozneje odkrila še številne rove in dvorane v Najdeni. Nekaj teh prvih akcij je zelo natančno opisanih v Metodovem dnevniku. Morda kdaj pozneje tudi kaj več o tem.

Vsa ta odkritja so pokazala, da noben del Najdene ne ustreza Putickovemu opisu Lippertove jame. Tako se iskanje Lippertove jame nadaljuje do današnjega dne.

Ta generacija je začela tudi raziskave na Kaninu in drugod po Sloveniji. Zelo je razvila tudi jamsko potapljanje.

Današnji veterani smo zelo ponosni na svoje naslednike, saj dosegajo rezultate, o katerih smo takrat le sanjali. Veseli smo tudi, da je Najdena jama še vedno vabljiva. Nenazadnje vsakoletna Veteranska pred Najdeno kaže njeno veličino in povezanost generacij v DZRJL. |



Po končani akciji. Od leve proti desni: Matjaž Puc, Milan Orožen, Metod Di Batista Tone Kranjc, neznan, Anton Suwa in Janez Zrnec.

Foto: Milan Orožen

Metod Di Batista in Marjan Juvan - Manč

VETERANSKE AKCIJE NA ČLANSKEM VRHU

Uvod

V letu 2022 smo veterani nadaljevali z rednim delom v kopianju Radošče 2. Poleg kopaških akcij je bilo tudi nekaj praznovanj rojstnih dni. Leto smo zaključili s tradicionalnim novoletnim srečanjem.

Kot vedno je bila na članskem vrhu in v Najdeni jami tudi tradicionalna Veteranska.

Veteranska 2022

V soboto, 28. maja 2022, je bila 43. Veteranska akcija v Najdeno. Kljub slabemu vremenu je bila udeležba odlična.

Člani se pač ne dajo, saj je tradicija teh akcij pomembnejša kot kakšna kaplja dežja, mokre nogavice ali vlažna trava, ki pa jo je Manč vzorno pokosil! Izjemno dobro se je izkazala tudi ogromna cetrada, ki je kljub občasnemu dežju omogočala neoviran žur.

Udeležba je bila za omenjene razmere res fascinantna. Po neuradnih podatkih je bilo vsega skupaj 64 udeležencev. Od tega jih je bilo v jami 38. Otrok je bilo vsaj ena tretjina!

Vse je teklo kot v dobro utečenem stroju.

Nekateri smo tradicionalno začeli pri Miri in Francetu v Lazah. Dobrote, kava in šilce žganega so bili kot vedno enkratni.

V jamo smo šli iz dveh smeri – iz klasičnega vhoda in iz Krastače. Večja ekipa pod vodstvom Manča (s petimi vnuki!) je šla v Borisov rov. Del ekipe je šel nato v Desni rov, kjer so se srečali z drugo ekipo pod Krastačo. Voda v Artovem sifonu je bila izjemno nizka, tako, da se je videlo okoli deset metrov pod stropom. Vendar se je v nadaljevanju strop znižal do vode.

Pri Hanzovem kapniku sta nas pri šampanjcu počastila nekdanji predsednik (Jure) in sedanji predsednik (Matic). Dva šampanjca je doniral Jure Trenz, ki pa je bil le zjutraj pri Francetu.

Ta zgodovinski dogodek z dvema predsednikoma je bil res na višini oz. globini, kar je bilo potrjeno z dvema izstreljenima zamaškoma penine v Veliko štirno!

Jama je bila izjemno suha in tako prijetna za obisk. To se je odražalo tudi na jamski ilovici, ki je bila nenavadno razpokana!

Zunaj se je med tem dogajanje intenziviralo. Obiskal nas je tudi eden najstarejših in izjemno vitalni član Jure Kunaver. Pribesnel je dobrote in steklenico jegra (ki je

ponoči skrivnostno izhlapel).

Prvi vrhunec je bil Gregatov odojek, ki je bil res odličen. V nadaljevanju so, s pomočjo Modrcovega agregata in projekcije, mladi prikazali nekaj vrhunskih dosežkov lanskega leta.

Na zaključku je Modrc prikazal še powerpoint, ki ga je pripravil ob Miranovi (Marussig) 90. letnici. Žur se je nato nadaljeval. Niso manjkale niti Mirine dobrote, ki sta jih Šušteršičeva tradicionalno poslala na druženje! Nekateri so zdržali do tretje ure zjutraj. Tudi zjutraj je bilo še preko dvajset nočnih borcev.

Omeniti je potrebno podvig Andreja Barage, ki je kljub častitljivim letom zdržal v zavetišču, kjer je bilo vse prej kot mirno za spanje. Spal je brez ušesnih zamaškov, ker jih ne potrebuje več! Za zajtrk je bilo potrebno pripraviti kar tri runde tradicionalnih pečenih jajc s slanino.

Pospravljanje je bilo temeljito.

Za zaključek poročila o veteranski:

Več kot štiri desetletja rednega medgeneracijskega druženja članov DZRJL je občudovanja vreden rezultat. Posebno pohvalno je, da je udeležba vedno visoka in se še povečuje. Veliko je otrok, ki so morda tudi novi potencialni člani!?



Levo: Metod in Mija zreta v globine.

Desno: Nekateri so se prvič spopadli z vravno tehniko. Foto: Tina Di Batista



Verjetno je velik magnet tudi Najdena jama. Zadnja obnova nekaterih varoval in stopenj, ki smo jo izvedli v mesecu maju, pa jo je naredila še bolj dostopno tudi za tiste, ki niso najbolj športno nastrojeni. Pogosto srečamo tudi tuje jamarje, večinoma v neorganiziranih skupinah, ki obiščejo jamo in izkoristijo tudi zavetje članske vasi.

Za take dogodke je Najdena torej idealna jama – je blizu Ljubljane in ima vse jamske elemente: brezna, pasaže, velike in manjše rove, ogromne dvorane, jezera, blato, čudovite sigaste in kamnite tvorbe in še kaj bi se našlo.

Krona je lokacija pri Hanzovem, ki ima že kar mistični pridih.

Kopanje v Radošci 2

Akcije so bile praviloma ob četrtkih. V letu 2022 je bilo 32 akcij, kar je glede na koronske čase zelo dober rezultat.

Ekipa je bolj ali manj standardna: Mare, Manč, Marjan, Modrc, Metod, Klok, Fofr, Ejč in nepogrešljivi lčo v članski vasi. Občasno so se udeleževali tudi Jure T., Vladimir begunec iz Ukrajine, Jure K. in Brajko.

Tehnologija dela je bolj ali manj enaka. Prodiramo med gladko kompaktno steno in podorom. Vse bolj koristno se kaže baterijsko orodje, kot so vijačniki, vrtalke in žage. Tako ne pogrešamo agregata. Večje skale razbijamo z uporabo svedra, špice in macole.

Mojster Manč sproti konstruira butične oporne konstrukcije, ki zagotavljajo varno delo in dostop v vertikalnem poteku jame.

25. januarja 2022 smo jamo prvič izmerili. Predsednik DZRJL nam je naklonil to čast, da je prišel lastnoročno izmeriti Radošco 1, Radošco 2 in konture udornice. S Špelo sta tudi izrisala načrt – stanje januar 2022.

Do konca leta smo se dokopali do globine 17,5 metra in smo že globlje, kot je dno Radošce 1! Povprečno smo na akciji delali štiri ure in izvlekli med 30 in 60 vedder materiala. Prodiramo razmeroma počasi, saj so dimenzije izkopa veteranske – 1 x 0,75 metra. Vse bolj zahteven postaja transport izkopanega materiala na površje. Ker se povečuje dolžina in pojavljajo horizontalni zamiki, potrebujemo vse večjo ekipo – šest članov, česar pa ni vedno možno zagotoviti. Zato si pomagamo z vmesnimi manjšimi deponijami.

Kulinarika je vse boljša. Poleg poletnih roštiljev se včasih pojavi tudi individualni izdelek posameznega člana, kot npr. golaž, pasulj, obara itd. V zimskem času Modrc redno poskrbi za kuhano vino. Seveda ob praznovanjih ne manjka šampanjca in sladkega!

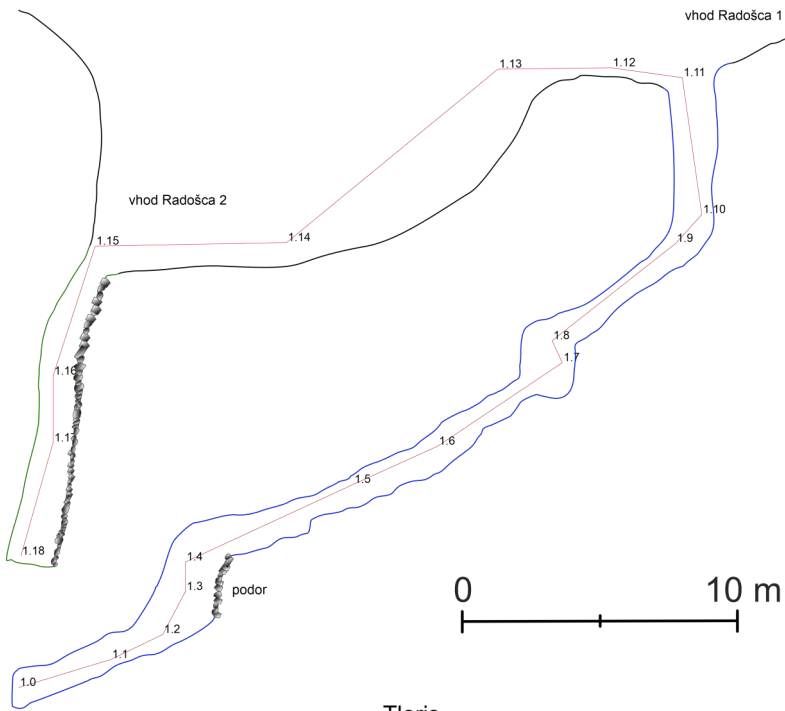
Jelenovo rogovje

Na akciji dne 28. aprila 2022 oz. na Radošci 2/54 smo imeli zanimivo odkritje na globini 12,5 metra. Ko je Manč prvič zlezal v vodoravno nadaljevanje, je navdušeno zavpil. Na levi strani je med podornimi skalami zagledal okostje glave

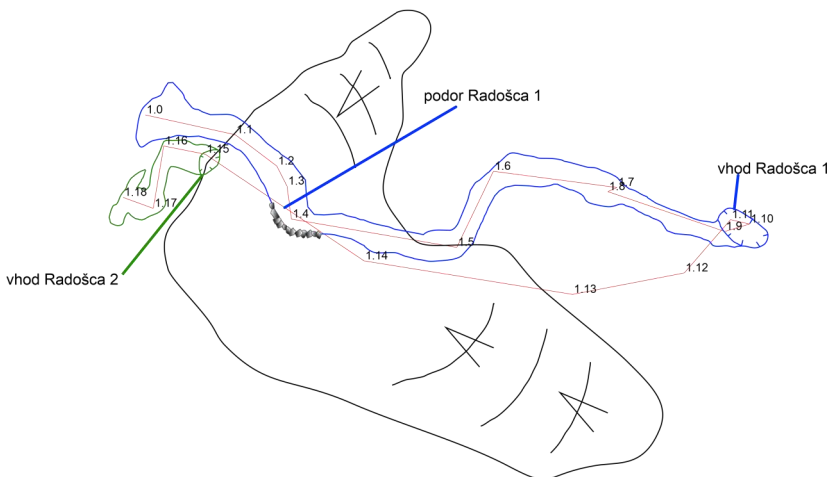


Levo: Na čelu kopanja v Radošci 2. Sredina: Opiranje izkopa v Radošci 2. Desno: Naloženo vedro za transport izkopanega materiala. Foto: Primož Jakopin - Klok

Iztegnjeni profil



Tloris



Radošci 1 in 2, tloris in iztegnjeni profil. Avtorica: Špela Borko.
Merila: Matic Di Batista, Metod Di Batista. 2022

jelena z rogovi! Kot kaže, ga je podor med rušenje ujel na neprimernem mestu ali pa je imel ubogi jelen dvojno smolo: najprej je padel v brezno, ki je bilo odprto, preden se je naredila udornica, pozneje pa ga je še zasul podor!?

Na vsak način nova tema za številne teorije!

Več v posebnem članku O prvi najdbi fosilnih ostankov vavitija v Sloveniji.

Zaključek (Manč)

Zaključka pravzaprav ni! Veteranom počasi zmanjkuje sape. Kopali bomo v Radošci 2, dokler bomo lahko. Vzdrževali bomo člansko vas, dokler jo bomo lahko. Potem bomo pa tja na Lanski vrh ho-

dili – če bomo še lahko – samo še obujat spomine, dokler še ti popolnoma ne zbledijo.

Še ena misel, dokler še lahko mislim:

Ko alpinist doseže vrh stene ali gore, je zmagovalec!

Ko jamar doseže konec ali dno jame, je poraženec!

Jamarstvo je, v primerjavi z alpinizmom, res nekaj posebnega in zagonetnega in ni za vsakogar ... |

Desno zgoraj: Večja skala je prišla na površje. Sredina: vapiti na mestu najdbe. Spodaj: Vlečna ekipa. Foto: Primož Jakopin - Klok



Dr. Irena Debeljak – ZRC SAZU, Paleontološki inštitut Ivana Rakovca

O PRVI NAJDBI FOSILNIH OSTANKOV VAPITIJA V SLOVENIJI

Jamarsko odkritje

21. aprila 2022 so jamarji Društva za raziskovanje jam Ljubljana pri kopanju do stopa skozi podorno skalovje na dnu Radeščkove udornice na Lanskem vrhu pri Lazah pri Planini naleteli na zanimivo fosilno najdbo. Na globini nekaj več kot 12 metrov so najprej našli dobrih 10 centimetrov dolg odlomek nenavadne kosti. V zvezi z njo se je po nasvetu Uroša Novaka 22. aprila name obrnil Primož Jakopin in me kot paleontologinjo prosil za pomoč pri razjasnitvi, za del katere živali bi lahko šlo. Po značilni strukturi kosti sem lahko ugotovila, da je to odlomek jelenovega rogovja, in sicer skoraj v celoti ohranjen parožek, katerega oblika pa ni bila povsem običajna. Kot so opazili že najditelji sami, je bil namreč nekam preveč sploščen in na njegovi površini tudi ni bilo nobenih sledi razbrazdanega reliefa, ki je sicer značilen za jelenovo rogovje. Z drgnjenjem rogovja ob drevje in druge trde površine se lahko relief sicer zabriše, vendar je bilo vse skupaj vseeno nenavadno. Medtem ko sem upala na še kakšno najdbo, so jamarji nadaljevali z izredno zahtevnim delom – kopanjem navpičnega rova v podor. 29. aprila se je name obrnil Janez Modrijan z novico, da so nekoliko nižje od omenjenega parožka našli zadnji del jelenove lobanje, ki je bila s spodnjim delom rogovja povsem zagozdena v podoru. Še večje presenečenje pa je sledilo, ko so jamarji 5. maja kak meter pod lobanjo našli še nekaj kosov končnega dela rogovja. To namreč ni bilo oblikovano tako, kot bi pričakovali pri navadnem jelenu, pač pa je bilo lopatasto razraslo ali palmatizirano, podobno kot pri losu. Vendar ni šlo za losa, ampak za vsaj s paleontološkega vidika še veli-

ko bolj zanimivo žival. To je prvo odkritje ostankov vapitija ali kanadskega jelena pri nas.

Določitev jelenovih ostankov

Prve najdene kose desne rogovile in kronske rogovja sem v določitev prejela 6. maja. Ukleščene lobanje zaradi nestabilnosti podora ni bilo mogoče izveliči drugače, kot da so jamarji del rogovja prežagali in jo tako 18. maja sprostili izpod večjega kamnitega bloka. Že dan kasneje jo je Janez Modrijan prinesel na Paleontološki inštitut Ivana Rakovca ZRC SAZU. Pri nadaljnjem izkopavanju jamarji niso našli nobenih drugih kosti, zato sklepam, da je bila lobanja z rogovjem ob zasutju že ločena od telesa.

Fosilni ostanki iz vseh treh nivojev pripadajo isti živali. Poleg možganskega dela lobanje in spodnjega dela leve polovice rogovja je ohranjen tudi večji del desne rogovile in krone, ki predstavlja končni del rogovja. Kot kaže, je rogovje nosilo na vsaki strani po sedem parožkov. Izjemno nenavadna je predvsem palmatizirana krona. Štirje od strani izrazito sploščeni kronski parožki nekoliko spominjajo na prste na roki, pri čemer prostor med njimi v veliki meri zapolnjuje kostno tkivo. Kronski parožki so vsi postavljeni v isti ravnini, parasagitalno glede na glavno os telesa, kar je značilno za vapitije. Pri navadnem jelenu je vrhnji del rogovja postavljen bolj prečno, kronski parožki pa so orientirani v zelo različnih smereh. Poleg še nekaterih drugih lastnosti je za vapitija značilno tudi to, da imajo parožki v kroni precej gladko površino.

Vapiti (*Cervus canadensis*) je vrsta jele-

na, ki danes živi v Severni Ameriki ter centralni in vzhodni Aziji, v najbolj mrzlem obdobju mlajšega pleistocena pa je bil verjetno razširjen vse do zahodne Evrope. Naša najdba je še najbolj podobna mlajšepleistocenskim najdbam zelo nenavadnih, velikih jelenov iz severne Italije in Švice, za katere so značilni izrazito palmatizirani končni deli rogovja, ki jih uvrščajo v izumrlo, endemično podvrsto *C. c. palmidactyloceros*.

Vapiti je običajno izrazito večji od navadnega jelena (*Cervus elaphus*). Rogovje našega vapitija je večje kot pri navadnih jelenih, ki danes živijo v Sloveniji, vendar še ni doseglo končne velikosti. Sodeč po izraženosti lobanjskih šivov in vitkosti nastavkov rogovja gre za samca, mlajšega od štirih let, ki torej še ni dosegel polne velikosti. Če bi živel še kakšnih deset let, bi bilo njegovo rogovje nedvomno izjemno mogočno. Le ugibamo lahko, da se je mladi jelen morda znašel ob nepravem trenutku na nepravem mestu in ga je usmrtil nenaden podor, mogoče pa je izgubil tla pod nogami in padel v brezno nedolgo pred tem. Kako in zakaj točno je poginil, ne bomo nikoli izvedeli, glede na podatke o rasti in odpadanju rogovja pri jelenih pa lahko rečemo, da se je to zgodilo jeseni ali pozimi.

Ohranjenost

Permineralizacija je proces fosilizacije, med katerim se drobne praznine v kosti, ki nastanejo po odmrtnosti organske snovi, zapolnijo z minerali iz okoliškega sedimenta. Zaradi specifičnega okolja v podoru so fosilni ostanki našega vapitija razmeroma slabo permineralizirani, organska snov, ki jo predstavljajo pred-



Levo: Vapiti na mestu najdbe. Foto: Marjan Juvan. Desno: Lobanja z rogovjem na površju. Foto: Primož Jakopin

vsem kolagena vlakna, pa je zaradi nemotnega delovanja aerobnih bakterij praktično povsem propadla. Kolagena vlakna se lahko v ugodnih pogojih, kot jih sicer pogosto nudi jamsko okolje, ohranijo na desetisoče let, vendar pa mora biti kost praviloma prekrita s čim bolj drobnozrnatim sedimentom. Veliki zračni žepi v podporu Radošče so aerobnim bakterijam žal omogočali dolgotrajno in temeljito razkrajanje organske snovi. Rogovje je zato izredno krhko in se je začelo na prostem hitro drobiti. Zelo fina sigla, ki je mestoma prekrivala kostne ostanke, je ravno tako začela odstopati kar sama od sebe. Naš laborant Filip Litera je rogovje previdno očistil in ga zaščitil s premazom Paraloida B-72, plastično polimerno smolo, ki se uporablja za utrjevanje fosilnih ostankov in ki je po potrebi ni težko odstraniti z acetonom ali drugimi topili.

Starost

Enega od fragmentov rogovja iz spodnjega nivoja sem poslala v ameriški laboratorij Beta Analytic na AMS radiokarbonsko datiranje, žal pa sem kmalu prejela sporočilo, da zaradi preslabo ohranjene organske snovi datiranja ni bilo mogoče izvesti. Pri poskusu ekstrakcije kolagena, to je organske snovi, na kateri temelji radiokarbonsko datiranje, se je kos kosti preprosto raztopil in ni od njega ostalo praktično nič. Z radiokarbonskim datiranjem bomo poskusili še enkrat, in sicer na fosilnem materialu iz srednjega nivoja, kjer imamo na voljo nekaj več kompaktnih kostnin, v kateri je organska snov običajno bolje ohranjena kot v gobasti kostnini, vendar pa se vsaj zaenkrat še nisem mogla odločiti, kateri del dragocenega fosilnega materiala bi še lahko žrtvovali v ta namen.

Starost najdbe in s tem tudi starost podora lahko ocenimo vsaj posredno. Po najdbah iz Italije lahko sklepamo, da so vapitiji prišli na naše ozemlje v zadnjem glacialnem maksimumu, ki se je začel pred približno 26 500 leti, in izumrli po koncu mrzle faze v mlajšem dryasu, pred okoli 11 500 leti. To pomeni, da je do podora najverjetneje prišlo v tem okoli 15 000 let dolgem časovnem intervalu.

Življenjsko okolje

Vapitiji izvirajo iz suhih, mrzlih kontinentalnih področij Azije in so prilagojeni na prehranjevanje v odprti, pretežno travnati pokrajini. V zadnjem glacialnem maksimumu je bila povprečna letna temperatura za približno 6 °C nižja kot danes. Podnebje je bilo tudi bistveno bolj suho. V večjem delu našega ozemlja sta v takrat-

Spodaj: Končni deli rogovja, ki so bili najdeni nekoliko nižje. Foto: Marjan Juvan. Desno: Prezmem rogovja – dr. Irena Debeljak. Foto: Janez Modrijan



nih periglacialnih pogojih uspevali odprti stepla in tundra, kar je bilo za vapitija idealno življenjsko okolje. V tem času so se vapitiji lahko razširili tudi v zahodno in južno Evropo. Morska gladina je bila takrat okoli 125 metrov nižje kot danes, zato je bil ves severni del Jadrana okopnel. Ob koncu zadnjega glacialnega maksimuma pred približno 19 000 leti pa je prišlo do precej nenadne otoplitve, hkrati je podnebje postalo bistveno bolj vlažno. Na račun suhih travnatih pokrajin so se zato začeli širiti gozdovi, ki so veliko bolj kot vapitiju ustrezali navadnemu jelenu. Vapitiji so v tem času lahko našli zavetje v širšem območju Alp. Spomladi in poleti so se zadrževali nad gozdno mejo, jeseni in pozimi pa tudi v odprti gozdni pokrajini predalpskega prostora. Pred okoli 13 000 leti so z ohlavitvijo v mlajšem dryasu znova nastopili zelo ugodni pogoji za širjenje vapitijev, kar pa je trajalo le dobrih 1000 let. Po koncu dryasa pred 11 700 leti se je podnebje na hitro zelo otoplilo in začel se je holocen ali geološka sedanost. Vapitiji so v alpskem prostoru na začetku holocena morda lahko preživel še nek krajši čas, vendar pa se je njihov naravni habitat nezadržno krčil in izumrtje te vrste jelena je bilo v Evropi neizbežno. Holocensko segrevanje podnebja je vapiti lahko preživel le v gorovjih centralne Azije, še posebej v gorovju Altai v Sibiriji, kjer je okolje še danes precej podobno tistemu, v katerem je živel naš vapiti.

Pomen najdbe

Nekdanja prisotnost vapitija v Evropi je še zelo slabo raziskana. Čeprav so že pred koncem 19. stoletja paleontologi iz različnih evropskih najdišč poročali o najdbah fosilnih ostankov izredno velikih, vapitijem podobnih jelenov, je zanesljivo

potrjenih izredno malo najdb. Težava je namreč v tem, da so lobanje z ohranjenim končnim delom rogovja, po katerem je vapitija mogoče ločiti od navadnega jelena, le izredno redko ohranjene. V Sloveniji gre za prvo tovrstno najdbo, ki že sama po sebi predstavlja pomemben podatek o nekdanji razširjenosti te vrste. V naslednjem letu jo bomo na Paleontološkem inštitutu Ivana Rakovca ZRC SAZU podrobneje proučili in primerjali z drugimi fosilnimi najdbami, pri čemer nas bodo še posebej zanimala njihove evulucijske in paleogeografske povezave. Ob mrzlih sunkih mlajšega pleistocena je evidentno prihajalo do širjenja vapitija iz vzhoda proti zahodu ter od severa proti jugu. Paleontologe in biologe zelo zanimajo ti migracijski vzorci in nasploh odzivi živalske vrste na spremembe v okolju. Zanima nas na primer, kako je v obdobjih neugodnih razmer geografska izolacija v refugijih, kot so bile Alpe, vplivala na morfološke spremembe. Pričujoča najdba bo pri razjasnitvi evulucijskih procesov in okoljskih adaptacij zagotovo predstavljala zelo pomemben delček sestavljanke. Da je paleontologija bogatejša za tako pomembno najdbo, so zaslužni jamarji Društva za raziskovanje jam Ljubljana, ki ne le da so fosilne ostanke našli, pač pa so tudi prepoznali njihov pomen in nam jih odstopili v strokovno obdelavo, za kar se jim najlepše zahvaljujem. |



Teo Delić

KRIVOPETA JAMA – PRESENEČENJE NA SKRAJNEM ZAHODNEM ROBU SLOVENIJE

Med kolesarjenjem po skrajnem zahodu Slovenije smo navrgli nekaj stavkov o tem, da bi bilo lepo obiskati najdaljšo jamo v kotu države – Grdo jamo pri Robidišču (kat. št. 5620). A ker o jami nismo vedeli nič, tudi njene lege ne, potovali pa smo ravno skozi Robidišče, sva se z Ajo o njej odločila povprašati med domačini. Tako smo spoznali Igorja, ki je s psom pod nogami neki Italijanki živo razlagal o bog si ga vedi čemu. Ko sva le prišla na vrsto, je dejal, da jamo pozna, češ da je tam, kjer leži vhod in kjer je zdaj že vse zaraščeno, v mladosti kosil travo. Spomnil se je tudi dogodkov iz osemdesetih let, ko so jamo raziskovali jamarji iz Sežane, zaključil pa s tem, da je jama za danes nekoliko predaleč, da pa lahko prideva ob drugi priložnosti in si bo z veseljem vzel čas, da nama pokaže pot do nje.

Nekaj mesecev pozneje sva bila ponovno v Robidišču. Naprtana z vrmi naju je Igor popeljal čez pobočje Ljubije vse tja do roba Pradoline, kjer se nahaja vhod v Grdo jamo. Do vhoda smo hodili dobro uro, teren pa je bil mestoma tako razmočen, da je vse zdrsavalo. Po obisku jame, utrujenima od prebijanja skozi leščevje, nama na pamet ni padlo drugega, kot da zavijeva do Igorjeve gostilne na pivo. Tu smo med srkanjem piva z Igorjem načeli pogovor o jamah v okolici. Kmalu se je razkrilo, da naš domačin pozna še marsikatero luknjo. Tudi to, da bi mu bilo v izjemno veselje, če bi se v kakšno od teh lahko spustil. Povprašal naju je tudi o načinih iskanja jam. Razložila

sva mu nekaj o pregledovanju terena, iskanju dihalnikov ter uporabi lidarskih posnetkov. Slednjega ni poznal, tako da sem skočil do avta po računalnik ter spleta naložil kvadratni kilometer oblaka točk v bližini vhoda v Grdo jamo. V pregledovalniku Furgoviewer sem naredil nekaj prostorskih rezov in v enem od prvih zadel nekaj, kar je na prvi pogled izgledalo kot precej velik vhod. Za nameček to ni bil vhod v Grdo jamo, temveč v neko novo in še neznano. Z dodatnim klikanjem smo hitro našli še nekaj potencialnih vhodov in že je bil nared nov načrt. Ob ponovnem obisku Robidišča tako nisva zgolj vnovič obiskala Grde jame, kjer sem nastavljal pasti za jamski živež, temveč sva na terenu pregledala tudi točke, zaznane ob pivu z Igorjem. Na šestih točkah sva potrdila vhode v jame, ki niso registrirane in zagotovo presegajo deset metrov, na naslednjem četrtkovem sestanku pa predstavila tako obisk Grde jame kot tudi potencialno zanimivo območje za organizacijo društvenega prvomajskega tabora.

In tako smo nekaj dni konec aprila in v začetku maja preživeli v Robidišču in njegovi neposredni okolici. Društvene snage so poskrbele za infrastrukturo, kartografijo, tudi ognjišče in prehrano. Skratka vse, kar je članom omogočilo čim prijetnejši teden jamarjenja. Že prvi dan smo se razdelili v več ekip ter se podali iskat jamske vhode. Ob pogledu v kataster jam je moč opaziti, da območje ni ravno jamarski biser, četudi površje mestoma izgleda kot nalašč za jame. Po-

tencialnih razlogov za malo število jam v okolici Robidišča bi lahko bilo več. Eden od teh je dejstvo, da je bilo širše območje vasi v času Jugoslavije – zaradi neposredne bližine Italije – »zaprto«. Drugi, da je nedaleč stran, v dolini reke Soče, pred deset tisoč leti površino reliefa močno preoblikoval ledenik. Tretji so značilnosti geološke podlage, itd. Karkoli je že razlog, jame so nas čakale, korak naproti pa smo jim naredili tako, da smo po lidarju vnaprej določili kakih trideset točk, ki bi jih bilo treba pregledati. Več o taboru lahko izveste v prispevku izpod peresa Tomaža Krajncja nekaj strani naprej.

Za prvi dan sva se z Ajo dogovorila, da greva do štirih najbolj oddaljenih vhodov, preverjenih ob prejšnjem obisku Grde jame. Prva na popisu je bila točka poimenovana AT03, katere vhod leži dobrih 150 metrov jugovzhodno od Grde jame. Prostoren vhod, dimenzij 4 krat 5 metrov, se odpira pod steno v dnu lokalnega preloma in se nadaljuje v brezno, ocenjeno na 20 metrov globine. Začetno brezno se širi proti dnu, kjer nas je pričakal stožec podornega kamena, prekrit z organskim materialom in drobirjem ter, na samem robu, nekaj metrov visoka polica. Tu je bilo moč uzreti nadaljevanji, ki sta se odpirali tako na sever kot tudi na vzhod. Sledila sva logiki bolj prostornega in se zapodila v podornega, tistega, ki je tonilo v globino proti severu. Kaj kmalu sva dosegla dno podornega rova, ki se je zaključil z napol zasuto ožino. Še dobro, da je bilo čutiti prepah iz enega izmed stranskih rogov. Tudi ta rov so zaznamovali podorni bloki in se je počasi pogrezal v globino. Prav daleč nisva prišla, saj sva brez vrvi ostala nad osemmetrskim breznom, iz smeri katerega je prihajal tudi prepah, ki ga je bilo čutiti okoli ušes. Zadovoljna, a brez sila velikih pričakovanj, sva se napotila ven, pobrala vrv in pritrdišča ter se odpravila v smeri preostalih točk, načrtovanih za tisti dan.

Novica o dosežku, jami, ki gre naprej, je v večernih urah završala pod polivinilno cerado, tako da sta se nama naslednji dan pridružila še Tjaša in Matevž H. Po ponovnem opremljanju vhoda smo kmalu prispeli na točko, kjer smo prejšnji dan zaključili. Medtem ko sem opremljal in raziskoval neznane dele, so ostali jamo merili. Slabih trideset metrov od včerajšnjega konca se je pred menoj odprl



Vhodno brezno. Foto: Uroš Kumaver

www.droskumaver.si



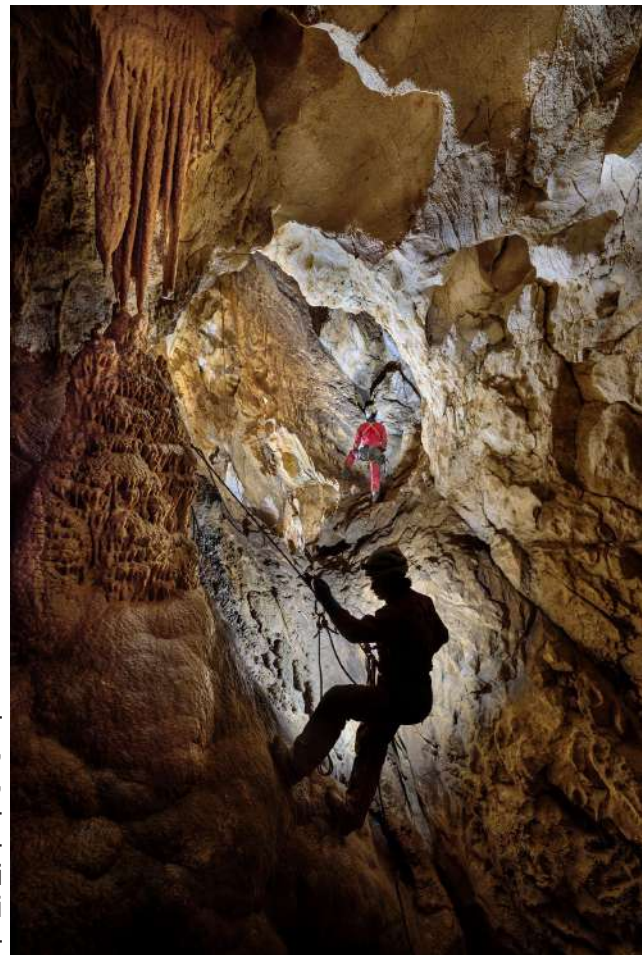
Fosilni freatični rovi in jamsko okrasje Krivopete jame. Foto: Uroš Kunaver

dolg, prostoren rov, ki je nastal ob prelomu in bil mestoma preoblikovan z vodnim tokom. Mojemu čudenju je sledila vrsta vprašanj merilcev, ki so zaradi narave dela nekoliko zaostajali. Po njihovem prihodu je sledil sprehod po rovu, ki je zaradi svoje prostornosti dobil ime Šetkalica. Na tej akciji se je prvič pokazalo, da ima jama neke vrste talent za ovinkarjenje, saj smo ob raziskovanju našli več krožnih poti, ostalo pa je tudi nekaj kaminov, vrednih raziskovanja, med drugim tudi najvišji v dvorani pod Robom. Najbolj zanimiv del pa je bil sam zaključek akcije. V končni dvorani, pokriti s fino blato usedlino, smo naleteli na droben, komaj deset centimetrov širok potoček. Izgledalo je, kot da je bilo vsega konec, a le do trenutka, ko je Matevž izjavil, da voda valovi. Seveda je vsak moral vtakniti glavo v luknjo, iz katere je voda pritekala, da bi se prepričal o valovanju sicer stoječe vode. Poleg valovanja je skozi malo luknjo v tleh prehajal tudi hladen zrak, prepih pa smo čutili tudi okoli glav, v stoječi drži. Izviral je iz manjšega kamina nad nami. Četudi sem poskusil, mi ni uspelo splezati do vrha. Zato smo ga kar hitro postavili za prvo točko dnevnega reda naslednjega dne.

Z naslednjim dnem se je število ljudi v jami še dodatno povečalo. Imeli smo tri ekipe: fotografsko, pod Ukijevo taktirko, drugo, ki je merila in raziskovala rov v nasprotni smeri Šetkalice, in tretjo, ki je nadaljevala s plezanjem na čelu jame. Brez večjih težav smo splezali v sila zanimiv freatičen rovček, ki se je na drugi strani odprl v brezno, in nov, precej prostornejši rov. Prav tako, če ne še bolj, razburljiva je bila najdba aluminijastega vijaka z napisom »Hexagon 13« v sredini

povezovalnega rova brez kakršnih koli razpok, lezik, prelomov, česarkoli. Razvili smo več teorij, ki vključujejo starejše raziskovalce, katerih sledi v jami ni bilo zaznati, zveri, podobne kunam, ki bi omenjeni vijak prinesle od bog si ga vedi kje, ter vesoljce in ljudi-reptile, ki tako ali tako podtalno upravljajo s svetom. Zanimivo, še danes nobena od teorij ni potrjena in še bolj pomembno, tudi ovržena ne. Jamo smo od te točke naprej raziskovali na vseh koncih in krajih, preko rofov raznolikih nastankov in dimenzij. S tem je naraščala tudi kompleksnost jame, ki smo jo v vmesnem obdobju preimenovali v Krivopeto jamo, po lokalnemu imenu za divje žene z nazaj zasukanimi stopali. Naj mi bralci ne zamerijo, a menim, da v nadaljevanju nima smisla navajati vseh potankosti z raziskovalnih akcij. Veliko bolje bo, če se v prihodnje pridružijo raziskovanju.

Raziskovanje smo v glavnem rovu zaključili s tedaj neprehodno, nagnusno blatno ožino. V nadaljevanju raziskovanja so nas čez le-to, v Severni rov, popeljale krepke roke Matevža in Matevža. Ta rov je ena izmed glavnih okostnic razvoja jame in povezuje njene fosilne dele s še vedno aktivnimi deli. Nosi nekoliko po (ne)srečno ime, saj je pravzaprav v celoti usmerjen proti jugu. Le napaka Leica Dista ga je ob prvih meritvah vztrajno umeščala v smeri severa. Severni rov še vedno nosi več vprašajev, večinoma kaminov, ki se jim zaradi lepo prehodnih spodnjih etaž še vedno nismo posvetili. Konec rova je oznanilo brezno, skozi katerega smo se spustili v dvorano Nad vodo, s križiščem do vseh nadaljevanj v jami. Skozi dvorano teče potok, ki vodi v



meander s slikovitimi brezni, imenovan Čudoviti potok. Ravno na točki, ko se meander razširi, brezna pa podaljšajo v stopnje, visoke kakih 15–20 metrov, se v igro vmeša eden najbolj osovraženih elementov raziskovanja jam pri nas – prelom. Po njem jama ponovno spremeni značaj, meander se zoža, brezna skrajšajo ... vse do najgloblje točke jame, ki bi za potencialno nadaljevanje rabila nekaj širitvenih prijemov. V času našega edinega obiska, sredi jesenskih suš, je bilo širjenje nemogoče, saj je po nas ves čas tekla voda. Tako ostaja samo dno jame še ena točka, kjer pravzaprav ne vemo, kaj nas čaka v nadaljevanju. Vemo le to, da se rov konča z ožino in prepihom, ki je ob času obiska vlekel v masiv.

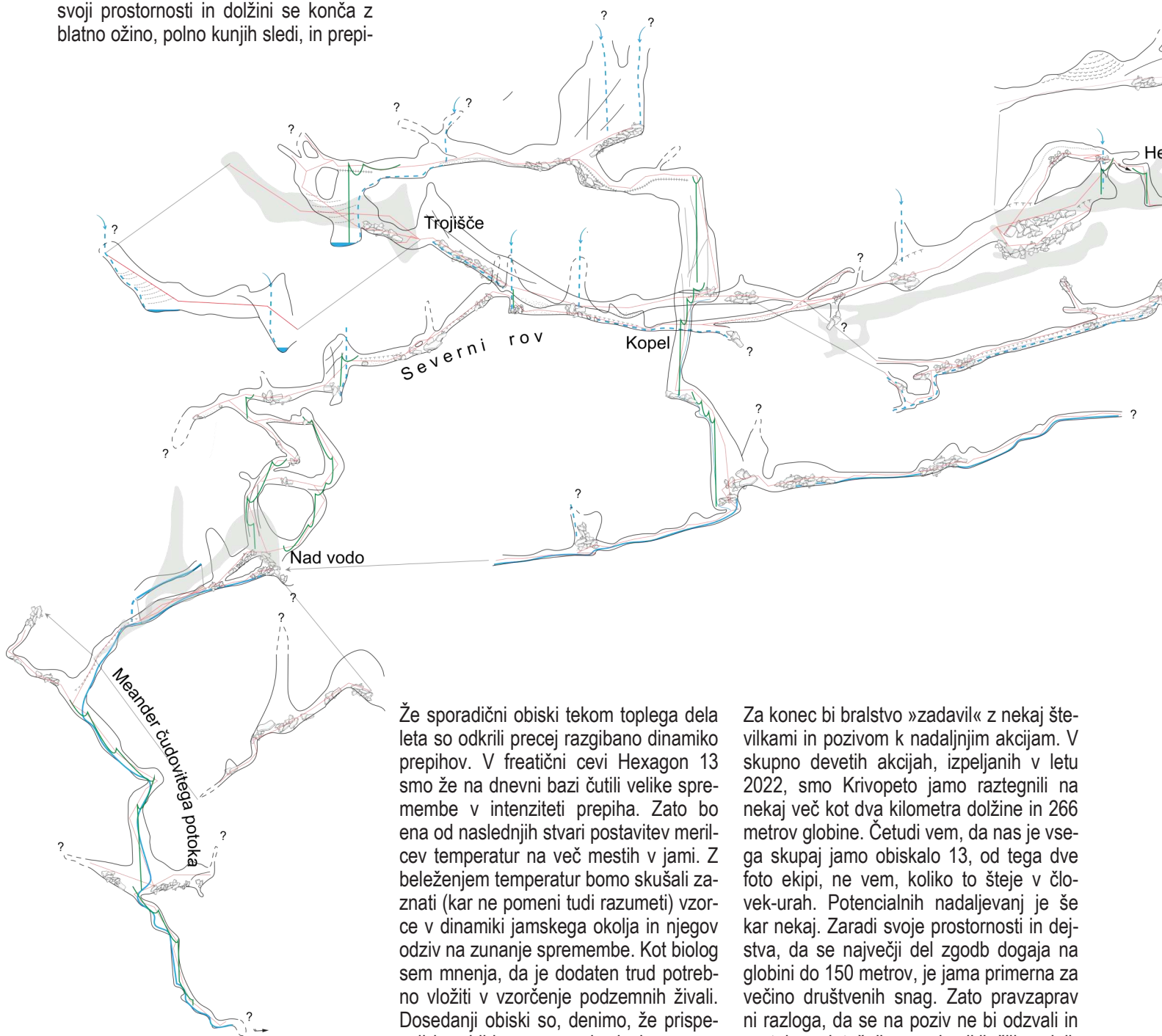
Drugo veliko nadaljevanje se v smeri jugovzhoda odcepi nekaj deset metrov pred blatno ožino in prehodom v Severni rov. Skozi zožitev se tu pretlačimo v velik in prostoren fosilni rov, v stenah katerega je videti freatične kotlice različnih velikosti. Na njegovem koncu se nahaja trojni razcep – tako imenovano Trojišče. V najbolj južnem od treh odcepov sta Darja in Špela na eni izmed akcij z uporabo tehničnega plezanja dosegli višje ležeče fosilne galerije. Tudi te je oblikovala voda, naknadno pa so jih ponekod preoblikovali manjši prelomi. Eden takšnih je tudi tisti, vzdolž katerega se je oblikovalo

največje brezno v jami, na stranskem risu nekoliko desno od Kopeli. In ko smo že mislili, da je dno res dno, smo v njem našli dve nadaljevanji. Eno je še odprto, vodi v dolg pritočni meander in se počasi vzpenja proti višje ležecim nivojem. Drugo vodi po istem potoku dolvodno, skozi na pol zrušen meander do že znanih delov jame. Ven smo prilezli v že omenjeni dvorani Nad vodo, ki je nekakšna središčna točka vseh rogov južne polovice jame. Seveda obstajajo tudi izjeme. Takšen je na primer Lepi rov. Ta močno zasigan rov je resnično usmerjen na sever, v smeri Grde jame. Kljub svoji prostornosti in dolžini se konča z blatno ožino, polno kunjih sledi, in prepri-

hom, ki vleče naprej proti severu. Blatna špranja je še ena od odprtih front, ki bo počakala, da rešimo bolj oddaljene vprašaje, kamor so trenutno usmerjeni raziskovalni interesi.

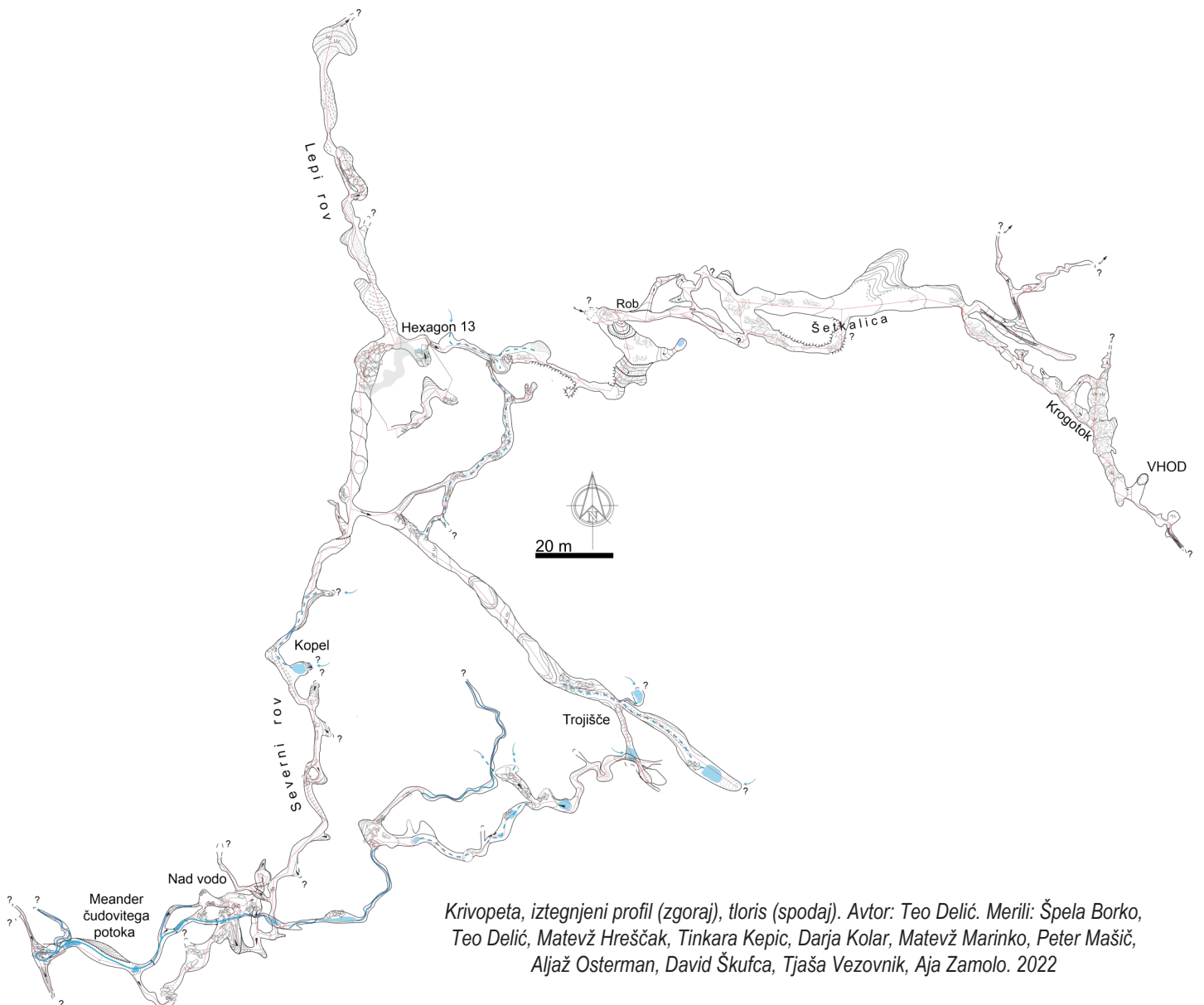
Seveda smo se ob vseh aktivnostih v jami spraševali tudi, kako naprej? Nadaljevanj je več kot dovolj in so lahko zgodba zase. Načrt in raziskovanje jame pa bi bilo smiselno dopolniti tudi z bolj ali manj enostavno dostopnimi podatki.

postavitvi na osnovno geološko karto je videti, da je celotni južni del jame izoblikovan na kontaktni coni med območji debelozrnate apnenčaste breče in glinastih skrilavcev z vložki kalkarenita in roženca (vir: O GK Slovenije). Prav na temu območju se skozi jamo pretaka večina voda. Žal sem tukaj bos, a ni vrag, da se na tako velikem in pisanim društvu ne bo našel nekdo, ki bi ga to zanimalo vsaj videti, če ne tudi povedati kaj več.



Že sporadični obiski tekom toplega dela leta so odkrili precej razgibano dinamiko preprihov. V freatični cevi Hexagon 13 smo že na dnevni bazi čutili velike spremembe v intenziteti prepriha. Zato bo ena od naslednjih stvari postavitev merilcev temperatur na več mestih v jami. Z beleženjem temperatur bomo skušali zaznati (kar ne pomeni tudi razumeti) vzorce v dinamiki jamskega okolja in njegov odziv na zunanje spremembe. Kot biolog sem mnenja, da je dodaten trud potrebno vložiti v vzorčenje podzemnih živali. Dosedanji obiski so, denimo, že prispevali k najdbi novega rodu dvojnonog za Slovenijo, sicer znanega v jamah čezmejnne pokrajine Furlanija - Julijska krajina. V morfologiji rogov je opaziti kar nekaj sprememb. Ob umestitvi v prostor in

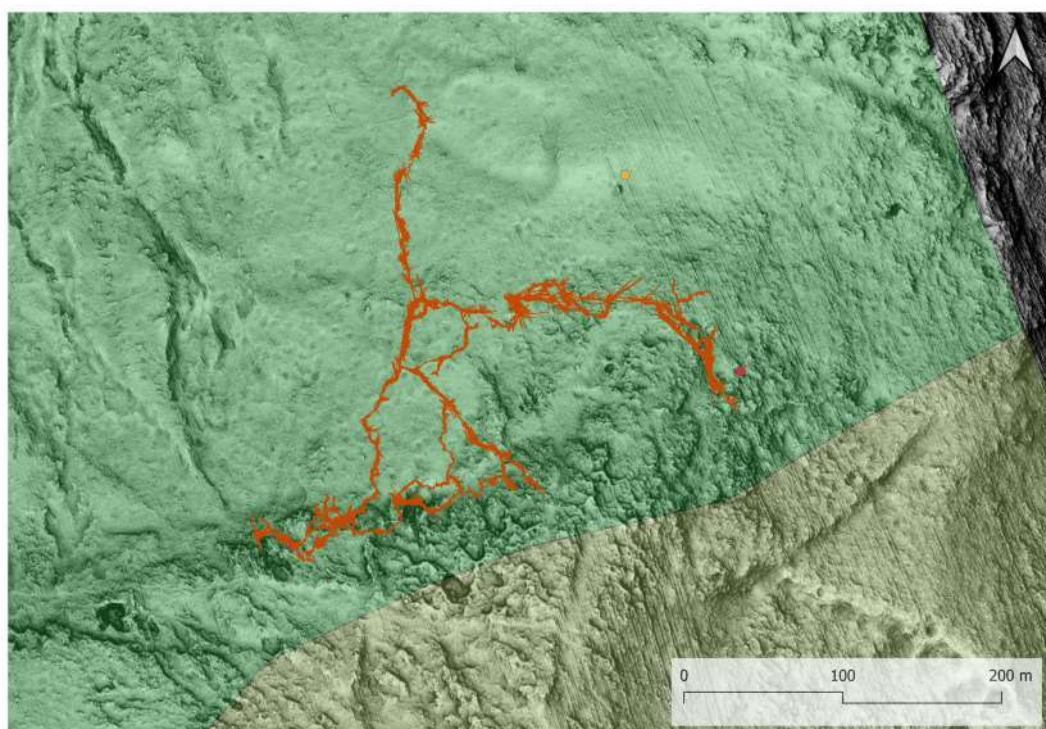
Za konec bi bralstvo »zadavil« z nekaj številčkami in pozivom k nadaljnjim akcijam. V skupno devetih akcijah, izpeljanih v letu 2022, smo Krivopeto jamo raztegnili na nekaj več kot dva kilometra dolžine in 266 metrov globine. Četudi vem, da nas je vsega skupaj jamo obiskalo 13, od tega dve foto ekipi, ne vem, koliko to šteje v človek-urah. Potencialnih nadaljevanj je še kar nekaj. Zaradi svoje prostornosti in dejstva, da se največji del zgodb dogaja na globini do 150 metrov, je jama primerna za večino društvenih snag. Zato pravzaprav ni razloga, da se na poziv ne bi odzvali in se tako v letošnji sezoni priključili nadaljnjemu raziskovanju. |



Krivopeta, iztegnjeni profil (zgoraj), tloris (spodaj). Avtor: Teo Delić. Merili: Špela Borko, Teo Delić, Matevž Hreščak, Tinkara Kepic, Darja Kolar, Matevž Marinko, Peter Mašič, Aljaž Osterman, David Škufca, Tjaša Vezovnik, Aja Zamolo. 2022



Levo zgoraj: Tik pred Hexagonom 13. Zgoraj: Krivopeta ima tudi ozke in blatne dele. Levo: Proti Trojišču. Foto: Uroš Kunaver



Poligon Krivopete z lidar podlago. Temno zeleno: debeloznate apnenčaste breče. Svetlo zeleno: glinasti skrilavci z vložki kalkarenita in roženca. Avtor: Teo Delić

Rok Grecc

JAMARJENJE V RAČNI

Južno od Grosuplja se razprostira Radensko polje in na južnem delu polja, okoli hriba Kopanj, so vasi Velika in Mala Račna, Čušperk, nekoliko višje je vasica Predole, na vzhodni strani pa je Gabrje in Ilova gora. Neko nedeljo v marcu 2020 (tik pred začetkom epidemije Covid-19) naju je Primož povabil na pregledovanje terenov oziroma iskanje novih jam na pobočju hriba Limberk, južno od vasi Predole. Tistega hladnega jutra smo se Primož, Eva, moj oče Riko in moja malenkost dobili pri vasi Predole. Nebo je bilo sinje modro, v senci pa je bila močna slana in ivje. Najprej je Primož za nove jame poizvedoval pri domačinih, nato pa smo se odpravili v hrib jugozahodno od vasi Predole.

Tisti dan je novo jamo našel Riko, eno je našel Primož, eno pa sem našel tudi sam. Po akciji sva z Rikom srečala Janeza, prijaznega možakarja, pri katerem je zjutraj Primož poizvedoval za jame, in Janez nama je pokazal še eno novo jamo jugovzhodno od vasi Predole. Naslednji dan smo se Riko, stric Sandi in jaz z jamarsko opremo odpravili na Dolensko. Tam sva z Rikom izmerila dve novi jami. Prvo jamo smo poimenovali Jama v Koritu, druga pa je dobila ime po moji prapranoni Ančki, ki je bila rojena v teh krajih in se je mlada poročila v Koprivo na Kras.

Po nekem čudnem zapletu na Inštitutu za raziskovanje Krasa (IZRK) pa nismo prvoprstopniki Jame v Koritu, čeprav smo jo izmerili več kot pol leta prej kot jamarsko društvo, ki je postalo prvoprstopnik za to jamo – poimenovali so jo Brezno nad Predolami. Seveda smo se na IZRK pritožili, na odgovor pa še čakamo. Gre za jamo z dvema vhodoma in globino 34 metrov. Jamo, ki jo je našel Primož, pa je IZRK spoznal kot že registrirano jamo Pri jamcah (kat. št. 1866), ki jo je davnega leta 1913 registriral Pavel Kunaver. Odločitev IZRK, da gre za jamo Pri jamcah, se mi zdi čudaška, ker je jama 600 metrov zahodno od prejšnje lege. Podatkov o globini in dolžini sicer ni bilo, ampak če prebereš zapisnik, ugotoviš, da Pavel Kunaver piše o 40 metrih globokem breznu, najdeno enovito brezno pa ima 9 metrov globine.

Ker se mi je zdelo, da bi na hribu Limberk južno od vasi Predole lahko našli še

kako novo jamo, smo se Riko, stric Sandi in jaz pomlad 2021 odpravili pregledovat nove terene. V kar nekaj akcijah smo uživali v lepih pogledih in lepem vremenu, a novih jam nismo našli. Enkrat smo se z avtomobilom zapeljali na vrh hriba Limberk, a tudi širše območje vrha ni dalo nove jame. Tako smo leto 2021 končali z dvema novima breznom na vzhodnem delu hriba Limberk. Za obe brezni nam je povedal Janez.

Jeseni 2022 smo šli pogledat terene vzhodno od Radenskega polja v bližino vasi Gabrje pri Ilovi gori. Najprej smo šli na vhod Jančne jame (kat. št. 2302), nato smo začeli s pregledovanjem terena in preverjanjem lokacij, ki sem jih pridobil z lidarja. Na tem območju nove jame nismo našli, a smo postali pozorni na registrirano jamo, katere vhod ni bil podoben vhodu na načrtu jame, čeprav je bila lega jame točna. Raziskovalni duh nas je gnal v jamo in kaj kmalu smo bili prepričani, da gre nedvoumno za novo jamo. Jamo smo raziskali in izmerili ter naredili načrt in A zapisnik za novo jamo. Nato smo v koncentričnih krogih pregledovali teren, da bi našli registrirano jamo, a je do teme nismo našli. Jama je bila registrirana v letu 1960, in ko smo doma prebirali dostop do jame, nam še vedno ni bilo jasno, kje je. Morda pa pride mimo kak domačin in nam jo pokaže. Upam, da nad lego ne bomo preveč presenečeni.

Pozimi sem pri pregledovanju A zapisnika registrirane Jame v Laščah (kat. št. 2390) pod pripombami opazil, da so v tej jami kopali, ker so hoteli priti do podzemeljskega toka Krke, pod vodstvom Mehleta iz Račne. S tem podatkom sva šla s Rikom v vas Gabrje, kjer so domačini jamo takoj spoznali. Jama naj bi se po njihovem mnenju nahajala 300 metrov vzhodno od prvotne lege, a je takrat nismo našli. Prijazni domačin naju je, na prvi pomladni dan, peljal do vhoda Jame v Laščah, ki pa je zasut. |



Spodaj: Jama pra pra none Ančke. Zgoraj: Pregledovanje terena. Foto: Riko Grecc

Peter Mašič

MERJENJE MARIJINEGA BREZNA



Velika dvorana v Marijinem breznu. Foto: Simon Primožič

Koliko je dolgo Marijino Brezno? Spletni kataster pravi slabega pol kilometra, kar ni spet tako malo, starejši kolegi jamarji pravijo vsaj dva kilometra, to pa je precej veliko v primerjavi z ostalimi jamami. Tako velika jama ima verjetno precej rogov in odcepov, kjer se zlahka izgubimo; ker si tega ne želimo, ponavadi pogledamo na načrt jame. V to jamo hodijo tudi številni obiskovalci, malokdo pa si predstavlja, kako razvejano je podzemlje ob Škofji Loki. Ob načrtu bi verjetno spremenil mnenje, ko bi videl, da je največja konglomeratna dvorana v Evropi le majhen del jame na načrtu. Idejo o izboljšanju dokumentacije Marijinega brezna že kar nekaj časa nosi naš kolega Anže Oblak in pri iskanju ekipe so ga usmerili na naju z Matevžem, da bi ga izmerili med poletnimi počitnicami. Ker imava med počitnicami tako ali tako preveč časa, sva sprejela izziv in 28. junija smo imeli prvo merilno akcijo.

Cilj te akcije je bil izmeriti čim večji del jame. Anže nas je vodil in kazal točke, Matevž je streljal z Distom, jaz pa sem jamo risal na telefonu. Najprej smo se lotili velikih rogov, po katerih vodi že dobro utrjena pot vse od vhoda preko velike konglomeratne dvorane do začetka rova s potokom. Prvi vtisi jame so bili izjemni, nikoli si nisem predstavljal, da je lahko tako ogromna in razvejana jama v teh koncih. Konglomeratna podlaga še dodatno vzbuja domišljijo, ko ves čas misliš, da ti bo s stropa, s kupa zemlje nad glavo z

zagozdenimi kamni, eden od njih padel na glavo. Izmerili smo še meander in rov za njim ter kar nekaj odcepov. Merili in merili smo, dokler ni kapituliral telefon, ki mu je zmanjkalo baterije. TopoDroid je izpisal 1004 metre izmerjenega poligona, mislim da je to največ v eni akciji za eno ekipo. To je bila tudi edina akcija, pri kateri smo v tej jami merili z novim merilcem Bric4. Merjenje ni bilo nič kaj drugačno od drugih naprav, najbolj moteča stvar pri tej napravi je, da izjemno počasi zajema meritve. Vse skupaj smo uspešno zaključili v veliki dvorani na bivak placu, kjer smo spili pivo ali dva.

Naslednja akcija je bila vikend pred kaninjskim taborom, tokrat me je zamenjal Jure, ker sem jaz zbolel za korono. Začeli so že v petek popoldne, ko so merili rov iz prve dvorane za vhodom. Fanta sta prespala v jamarski sobi (na terasi)

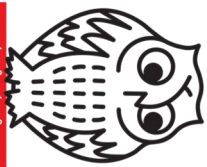


pri Anžetu. Naslednji dan so se lotili rova s potokom ter še številnih drugih odcepov, v obeh dneh so skupaj namerili dober kilometer poligona. Po jami so odšli na škofjeloški ferajm, kjer imajo razstavljen sliko poligona jame in ugotovili, da so nekatere dele oni prvič izmerili, morda tudi odkrili.

Zadnji dan poletnih počitnic sva merila Matevž in jaz, začela sva pri dvorani s slapom, kjer sva merila odtočni rov, in po sto metrih precej ozkega rova prišla v veliko konglomeratno dvorano. Nadaljevala sva v meander nad dvorano s slapom, po precej dolgem in zelo ozkem meandru sva prišla do zelo širokega rova z veliko odcepi. Zelo zanimiv je konec rova z veliko kapniki, ta del jame je glede na višino nad samim vhodom in vidijo se štrleče korenine, ki kukajo iz stropa. Zdelo se nama je tudi precej bolj vroče, ker sva bila tako blizu površja. Izmerila sva slabega pol kilometra poligona, zunaj nama je na vhod nasproti prišel Anže, akcijo smo uspešno zaključili ob pivu in debati pred vhodom.

V tem letu smo skupaj izmerili 2459 metrov poligona. V katastru je podatek o jami 450 metrov poligona, torej je kar nekaj novega. Konec zime, ko bo jama odprta, nas za izmerit čaka še slabega pol kilometra jame, predvsem najbolj vodni deli. Anže nas že precej naganja, da se lotimo še ostalih čurk na tem območju, tako da bomo na koncu dobili lepo 3D sliko škofjeloškega podzemlja. |

1 9 1 0
 DRUŠTVO ZA
 RAZISKOVANJE
 JAM Ljubljana



Društvo za raziskovanje
 podzemlja
 Škofja Loka

Marijino brezno

floris

Ime jame: Marijino brezno
 Katastrska št.: 6

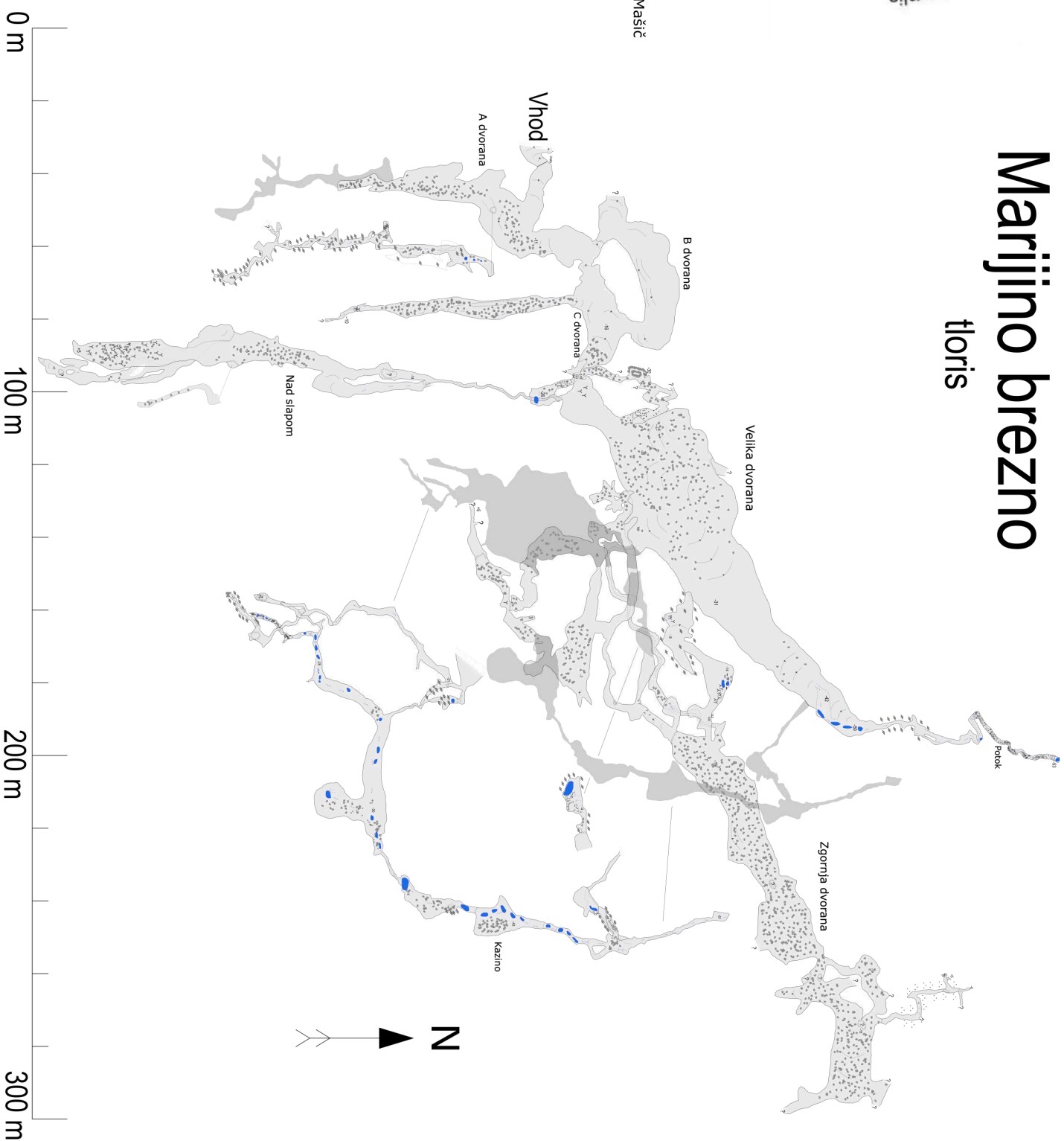
Merilo:
 Anže Oblak, Matevž Marinko, Jure Bevc, Peter Mašič

Risali: Peter Mašič
 Datum načrta: 24. 10. 2022

Datum ekskurzije:
 2022: 28. 6, 22. 7, 23. 7, 31. 8

Merilo: 1:500

Legenda: -45: globina na dani točki



Tim Berginc

POKLJUKE NE DAMO 2022

V letu 2022 je TNP na Pokljuki postavil nove zapornice v sklopu projekta VrH Julijcev – Izboljšanje stanja vrst in habitatnih tipov v Triglavskem narodnem parku. Omenjeno je najverjetneje pomagalo živežu na planoti, jamarskim raziskavam na območju pa ravno ne. Kljub temu sva uspela izmeriti nekaj čurk. V nadaljevanju je podan kronološki pregled raziskav na Pokljuki, ki so se začele globoko v drugi polovici leta 2022, saj sva bila prej preveč zaposlena z jamo Molilni volk na Poljani oz. drugače onеспособljena (poškodbe).

4. september 2022

Ta dan je bil cilj izmeriti Brezence pod Mrelšam, ki ga je Garmin našel že na enem izmed prejšnjih obiskov. S seboj sva imela premalo vrvi in jame nisva uspela v celoti izmeriti. V vmesnem času sem pregledoval okolico in našel še eno jamo, ki sva jo izmerila na naslednjem obisku. Po merjenju prve jame sva skupaj pregledala še okolico in se v temi odpravila proti avtu.

2. oktober 2022

Cilj obiska Pokljuke je bil izmeriti jame, ki sva jih našla na predhodnem obisku. S seboj sva imela dva distota, da bi merjenje potekalo hitreje in bi lahko vsak izmeril svojo jamo. Tako sem jaz začel z merjenjem jame Smerč na jasi, ki je dobila

ime po podrtih drevesih okoli nje. Jama ima tudi naravni most, žal pa se je kmalu zaprla s podorom. V tem času je Garmin začel opremljati in meriti Jamo v razpoki pod Mrelšam, vendar pa se je baterija distota ravno izpraznila in je jama lahko samo opremil in me počakal. Tako kljub načrtu za hitrejše merjenje iz tega ni bilo nič. Sva pa zato imela vsaj en delujoč disto. Po tej jami sva izmerila še Brezno pod Novimi kočami, kjer sva na dnu odkopala krajšo zasuto ožino, ki je vodila v novo dvorano. V dvorani so bila vsa nadaljevanja žal popolnoma zasuta. Tako sva jamo izmerila do konca, po tem pa se ponovno v temi vrnila do avta.

9. oktober 2022

Ta dan je bil glavni cilj najti izgubljeno jamsko volneno nogavico, ki sem jo pri prejšnji akciji pozabil pred vhodoma v Brezno pod Novimi kočami. Preden sem ugotovil, da sem nogavico res pozabil pred jamo, sem doma vse nekajkrat pregledal, prečesal avto in se spraševal, kam se je skrila. Tako je bila še zadnja možnost, da sem jo pozabil spakirati, ko sva pri prejšnjem obisku jame odhajala proti avtu v temi. Tako sem vztrajal, da greva iskati jame na območje, kjer sva bila že ob predhodnem obisku, da preveriva lokacijo nogavice pred jamo. Ob prihodu do jame je bila nogavica hitro rešena, čakala me je na štoru ob vhodu v ja-

mo. Tako je bil glavni cilj akcije dosežen, veselje ob ugotovitvi, da nisem ostal brez nogavice, ki mi jo je spletla babica, pa nepopisno. Po tem pa sva šla preiskat še okolico in merit nove vhode v okoliške jame. Med potjo sva našla lepo vodoravno jamo Gamsov skret pod Zgornjim Razorjem na Pokljuki. Proti večeru sva nadaljevala z iskanjem jam višje po grabnu. Na robu večje vrtače mi je ob preoblačenju vanjo padel gozjar; še dobro, da je bila jama preplitva za registracijo.

5., 9. in 12. februar 2023

Iz noveletne akcije ni bilo nič, saj je bilo treba izkoristiti čas, ko je še mogoče obiskati Belorusijo. Tudi v času zimskih počitnic ni kazalo veliko bolje, saj je bil Garmin zaposlen z učenjem smučanja naraščaja. Sledil je kompromis enodnevnih ali pol-dnevnih akcij v Platonovo šepetanje.

Glavni cilj prve akcije je bil poleg samega obiska jame preverjanje stanja vrvi v zgornjih delih jame in pričetek preopremljanja dotrajanih vrvi. Na akciji sva tudi odkopala vhod v jamo, ki je bila pokrita s približno 2,5 metra snega, kar je bilo precej manj kot v preteklih zimah, ko se je jama še aktivno raziskovala. Preopremljanja sva se lotila kot prava amaterja, saj sva 100 metrov slabo zložene vrvi po jami transportirala brez transportke, bilo je nepozabno.



9. februarja je bil cilj spust do bivaka, kjer sva izmerila plezarijo nad bivakom, ki je bila še opremljena in se je končala s podorom. Po merjenju sva ta del tudi razopremila in nadaljevala s preopremljanjem nad bivakom.

12. februarja sva končala s preopremljanjem jame in iznosom dotrajane opreme.

Na začetku meandra pred bivakom sva našla še neizmerjen del jame, ki pa bo moral še malo počakati, saj nisva imela distota. Malo višje sva v breznu preverila še eno polico, ki se nadaljuje do kamina, iz katerega pride voda in bi ga bilo verjetno smiselno preplezati. Jama je tako pripravljena na nadaljnje raziskovanje.

Skupna dolžina Sistema poključkega grebena je tako slabih 50 metrov več kot na prejšnji akciji in znaša nekaj čez deset kilometrov. Globina ostaja 643 metrov.

Matic Di Batista

BNT THE END

Kaj je največje veselje jamarja? Največje veselje je, ko je jamarjev trud poplačan in po napornem iskanju najde kako novo jamo. Še bolj ga razveseli, če se nova jama nadaljuje. Če je jama jamarju vedno znova izziv, tako fizičen kot psihičen. Če morda ne najde takoj nadaljevanja, ga še toliko bolj razveseli, ko ga trma končno prinese v nove rove, v nova brezna. Najbolj pa jamarja osrečuje, če je ob vsem tem v dobri družbi, s katero lahko deli veselje.

Vse te sestavine ima Brezno na Toscu. Bralec si lahko osveži spomin o zgodovini jame, njenem ponovnem odkritju in raziskavah v GP 2016 in 2019. Tu se bomo osredotočili na zaključek te zgodbe. Ali pa vsaj na zaključek drugega poglavja, saj se že tvorijo osnutki novega, ki naj bi se pisalo čez dobrih deset let. Več o tem pa v kaki prihodnji številki.

Ideja o razopremljanju Brezna na Toscu se že nekaj časa vleče po glavah članov. Zadnji obiski so se končali bolj klavarno in niso prinesli velikih odkritij. Predvsem pa je bilo težko najti čas za odisejado pod Tosc in v nedrje te impozantne gore. Področje okrog Poljane je postalo precej bolj radodarno in predvsem lažje dostopno. Brezno na Toscu pa je samevalo.

Med dostopom do jame Ukna na planini Krstenica, ki smo jo očistili letos jeseni, sva z Juretom začela pogovor o morebitnem že drugem tradicionalnem razopremljanju ferajnovih »ta globokih«. V zanosu trenutka sva se celo trepljala po prsah, da gremo v minimalni ekipi, z bivak opremo, in razopremljamo jamo tako dolgo, dokler ne zvlečemo vsega do vhoda. Na srečo so se debate, ki so sledile, odvijale z več razumnosti in tako smo sklenili, da letos ponovno napademo Tosc.

Vreme je prvi termin odplaknilo. Zato smo se pod Tosc odpravili takoj naslednji vikend, med 7. in 9. oktobrom. Plan je bil

klasičen: v petek po temi do Vodnikovega doma, ki nam je tudi tokrat, kot že nešteto pred tem, omogočil prenočišče v zimski sobi. Nato v soboto v jamo in bomo videli, kaj bo.

Razdelili smo se v ekipe. Špela, Jure, Mršek in Matevž so šli do dna. Sam sem se zjutraj zbudil z občutkom, da bom zbolel. Zato sem se prestavil v drugo ekipo, skupaj z Tinkaro, Anžetom T. in Klemnom. Ker smo se zmenili, da gremo v jamo nekoliko kasneje in se dobimo nekje na globini 300–400 metrov, smo imeli čas, da uživamo v sončnem jesenskem vremenu. Itak smo pa čakali Klemna, ki je imel nočne odisejade po Rudnem polju in je bil še na poti. Očitno mi je sonce vtilo novih moči in počutje je bilo precej boljše kot zjutraj (ali pa je šlo zjutraj le za tremo?!).

Dol grede nam je šlo kar dobro. Toscovski meandri so sicer trgali in lomili, a smo v vmesnih globokih in prostornih brezni hitro nadoknadili izgubljeno. Ko smo prišli na mesto, kjer naj bi se dobili, je bila ura še zgodnja. Anže se je s kladivom spravil nad fosilne polžke, o katerih smo že pisali, Tinkara pa je vzpostavila kuhinjo. S Klemnom sva se strinjala, da najbolje narediva, če greva nasproti ostalim, saj sva pričakovala, da jih kmalu srečava, ker do konca jame ne more biti prav daleč. Potem se je pa začelo: meander, stopnja, nekaj fosilca, spet meander in tako naprej v naključnem vrstnem redu. Ko sem se že desetič odločil, da je verjetno za naslednjim ovinkom pa res konec, sem končno zaslišal zvoke prve ekipe. Ti so mi razložili, da sem šele nekje na polovici Mačjegega meandra in da je bilo na koncu dvakrat toliko opreme kot smo jo pričakovali.

Razopremljanje je šlo presenetljivo tekoče in kar hitro. Dobra stran te jame je, da je večina stopenj preprostih, tako da ni veliko za podirati. Poleg tega se je ve-

dno, ko so transportke postale pretežke, našel nekdo, ki je prevzel del robe. Najprej Klemen, ki je počakal malenkost nad globino 500, potem pa še Tinkara in Anže, ki je vmes ekstrahiriral nekaj primerkov polžkov. In tako smo počasi napredovali proti izhodu. Vse do brezna Mornarski kruh, kjer smo zgroženi ugotovili, da so prasice nabito polne, Matevž pa je iz brezna Sabljezobega svizca spet privlekel dvakrat toliko robe, kot smo jo pri-





Levo: Na dnu. Desno: na polovici. Spodaj: še predaleč, a že zelo izmučeni.
Foto: Matic Di Batista.



čakovali. Jebiga, tole spremljanje zalog po jamah nam ne gre najbolje. V tem delu jame je tudi vhod v vsaj 30-metrsko brezno, ki ga še nismo raziskali. Optimističen plan je bil, da bi ga morda na tej akciji. A so se stvari odvile drugače. Bo pa počakal prihodnje generacije.

Vsi že prijetno zdelani smo vseeno sklenili, da gremo do konca (začetka?), pa naj stane kar hoče. Tinkara, Klemen in Anže so šli polno naloženi naprej, ostali pa smo začeli z mukotrpnim podajanjem prasic in zvitkov štrika prek dolgega meandra, do zadnjih dveh brezen. Tu je šlo res počasi, meter za metrom. Prasice so se klasično zatikale, nekatere je vlekla gravitacija v napačno smer bolj kot druge, a nobena ni kazala pretiranega interesa, da zapusti jamo. Najbolj nas je vsakič razveselila velika bela prasica, ki jo je Matevž nosil že od 500 metrov globine – ta je bila po kilaži zmagovalka. Na koncu smo le dosegli predzadnje brezno, za njim pa še vhodno – 200-metrsko. Prek zadnjega smo šopek prasic skupaj z na-

vlakno vrvi zvekli kar s škripčevjem. Če je bilo hitreje, ne vem, je pa vsaj del ekipe nekoliko prej zapustil jamo. Ob štirih zjutraj je sledilo še slavnostno podiranje zadnjega Y pritrdišča, čast je doletela Jureta. Nato pa hitro do kočice na večerjo. Robo smo pustili kar pred jamo.

Sestradani in izmučeni smo bili deležni vrhunske Špeline pašte (vsaj tisti trenutek se je zdelo) in jo pojedli kar s tal, ko se je stresel del posode. Nato pa spat, ravno ko so začeli vstajati nekateri planinci, da bi ujeli prve sončne žarke.

V nedeljo se nam je pridružila še Darja. Spravili smo vrvi od vhoda, ki je kake pol ure oddaljen od planinske poti, ter jih skrili tik ob poti. Zakaj? Ker je bilo enostavno preveč za eno rundo. Na srečo se je že naslednji petek zbrala ekipa: Neja, Lojze, Pero, Matevž in jaz. V mraku smo

se s praznimi nahrbtniki pognali proti Vellem polju ter znosili v dolino še preostanek opreme. Uspeh!

Jamo smo uspešno zaprli in sedaj čaka na nove sile. Raziskovalci smo večinoma uživali, kdaj tudi trpeli. Vsekakor je bilo veselje raziskovati jamo, ki se je večinoma odpirala, pa čeprav ravno toliko, da nas je spustila čez. Je bil pa zato občutek na koncu slajši. Matevž in Pero sta že napovedala naslednjo akcijo, ko dopolnita 30 let (torej čez približno 11 let). Takrat lahko v GP pričakujete kakšen nov članek. Do takrat pa: Brezno na Toscu je zaključeno, naj živi spomin na Brezno na Toscu. |



Levo: Utrujena sreča. Foto: Matic Di Batista. Desno: Polži. Foto: Anže Tesovnik

Špela Borko

DLVN

Dlvn se nahaja na pobočju Malega Raskovca. Preden smo vanj pomolili nos, smo ga več kot leto dni previdno opazovali. Prvo informacijo o jami nam je posredoval Stari, ki je od padalca Blaža Korošca dobil panoramsko fotografijo z dobro vidnim vhodom. Nato sta dihalnik spomladi 2021 obiskala Dave in Diba. Zaradi velike količine snega je bil predihan le rov neposredno nad ruševjem, velikega vhoda sploh nista opazila. Decembra 2021 sta se do vhoda podala Matevž Marinko in Jon Poljanec in potrdila, da je res jama.

V jamo sva se na novega leta dan, 1. januarja 2022, spustila Matevž in Špela. Vhod je pravcati portal sredi pobočja. V tleh se odpira 3 × 4 metre velika luknja, ki je bila pozimi obdana z debelo snežno odejo. Prvo snežno pritrdišče nama je zato stražila Tinkara (na sumu jo imava, da je vmes malce zadremala). Ko vstopimo skozi portal, se strmo travnato pobočje po nekaj metrih prevesi v črmino. Razdrpana skala vhodnega dela tam postane bolj kompaktna. 30 metrov nižje sva pristala na gruščnatem dnu. Preplezala sva večjo skalo in že se je odprlo novo brezno, kamor sva lahko le srečno metala kamne v praznino.

Prva akcija po prvopristopniški je sledila 23. januarja. Služila je kot nadomestek Kaninu, kamor so nam preprečili nezanesljiva žičnica, neprevozna cesta, postkovidno pokašljevanje, menstruacija, emšo in prehlad. Veliko ovir za Kanin, a ne dovolj za Poljano. Šli smo Jure, Uroš, Diba in Špela. Uki se je na izhodišču odločil, da gre samo na pohod, zato je v ruzak namesto jamarske opreme fasal

60-ko. Po slabih štirih urah udiranja skorje, približno ob 14-ih, smo prispeli na stan, kjer se je zgodil pravcati upor. Nihče namreč ni hotel v jamo, kljub mojim navdihujočim nagovorom?! Matic je hotel kar takoj spat, Jure je jamral o težkem ruzaku in ni mi preostalo drugega, kot da podležem argumentaciji, ki je šla nekako takole: »sej grem lahk dans v jamo, ampak bom trpel, jutri bom pa užival.« Matic je bil namreč brez kondicije. Ostali smo se strinjali, da je edina vidna posledica, da je njegova senca, ko švigne skozi prostor-čas, malce bolj razmazana kot običajno, še vedno pa za njim ostane le odmev »Flash! Aaaaaa ...«. Jure ga je oklical za piflarko, ki reče, da nič ne zna, na koncu pa piše 120 %. Kljub temu, da sem skuhala kofe, smo na koncu sobotno popoldne posvetili rekognisciranju.

V nedeljo smo se kljub zgodnji budilki in kratkem dostopu (48 minut) v jamo postrgali nekaj do dvanajstih. Uki nam je hrabro nesel 120 metrov vrvi in oborožili smo se z vsem, kar smo imeli (230 metrov in 22 pritrdišč). Dostop do vhoda je precej strm in rahlo poledenel, tako da smo dereze sezuli šele, ko smo bili že na vrvi. Že na vhodu je iz jame močno pihalo. Fanta sta 30 metrov nižje skeptično poslušala padanje kamenja v novo brezno in sklenila, da sva nazadnje verjetno z Matevžem zasula nadaljevanje, saj to zihher ni stotka. Jure je opremjal, midva pa merila. Brezno je lepo, prostorno in nič kaj razpadajoče. Razen epskega nihaja do nasprotne stene je spust minil brez zanimivosti. Na dnu je Topodroid rekel 97 metrov globine. Še spust v stranski rovček in celokupna globina brezna znaša 103 metrov. Jure ga je poimenoval Ri-

biško brezno, saj sva prvopristopnika obljubljala brezno brez dna.

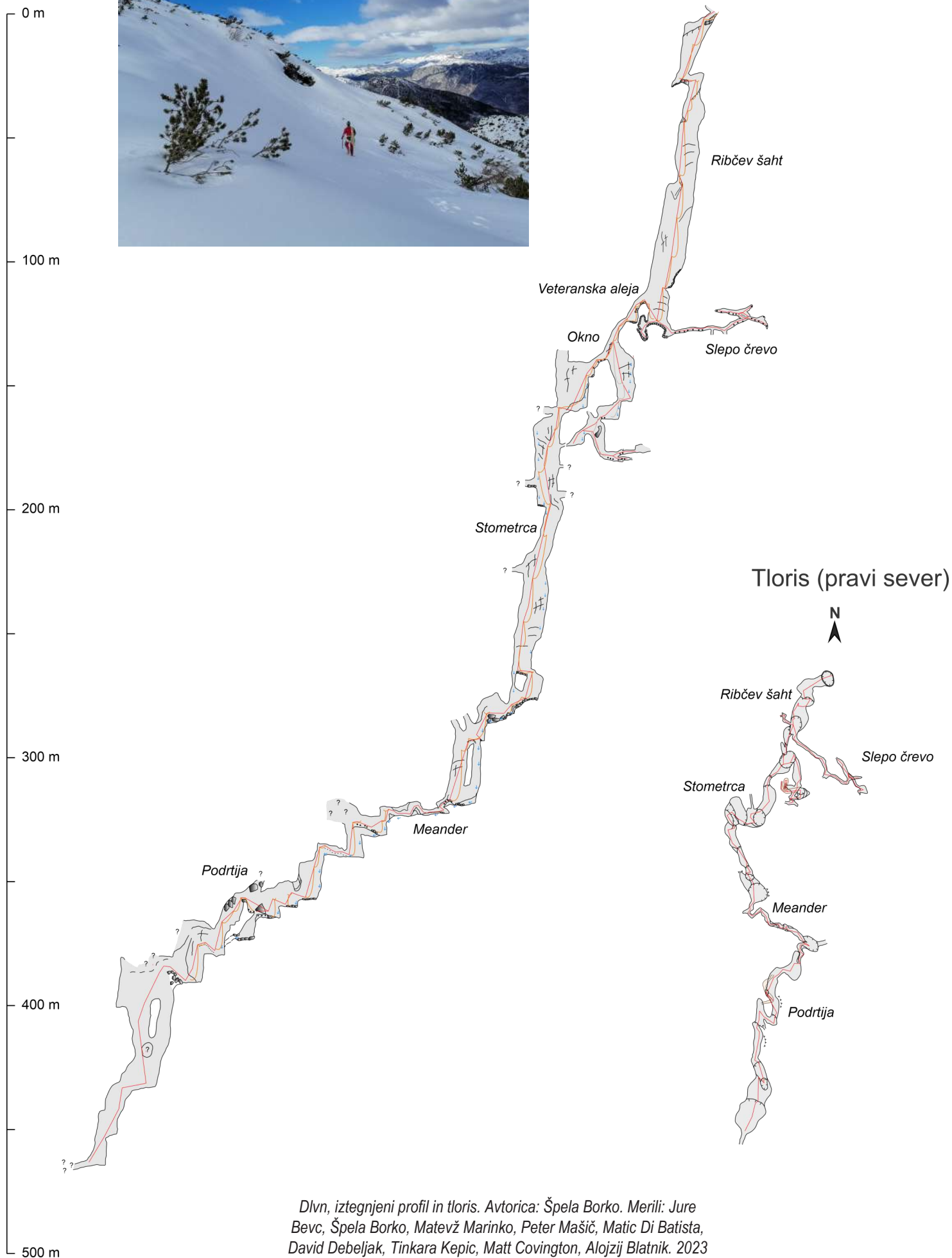
Spustili smo se ob podornem stožcu v kamrico, kjer je iz dna podora izjemno pihalo. Ob strani je malce manj vleklo iz ozkega freatičnega rovčka. Po cca 80 metrih tlačenja smo sklenili, da se vsi odcepki zaprejo. Vrnili smo se na dno Ribčevga šahta. Močno sem spodbujala, da se zanimamo do okna deset metrov nad tlemi, saj ne moremo iti ven iz jame samo s podorom v roki. Fanta sta se odločila, da do okna raje poplezata z dna. Na drugi strani okna je sledilo brezence, na vzporednem dnu pa deloma zasuta ožina z močnim prepihom. Zaklicala sem vanjo in odvrnil mi je doneč odmev. Fanta sta trdila, da odmev prihaja iz Ribčevga šahta za nami, zato sem vrgla kamen. Že sklenemo, da ni nič, nato pa se začudeno spogledamo. Kaj je bil ta tresk?! Še enega! In res, iz globin se zaslisi odmevajoč tuuum. Juhu, ni nam treba razopremljati!

Strinjamo se, da seveda bi razopremili, ker smo si tako obljubili pred vstopom v jamo, a jame z orkanskim prepihom in praktično odprtim nadaljevanjem pač ni smotno razopremljati. Pa še prav lepo je opremljena. Zato švigujemo prazni po štrikih, razopremimo pa zgolj vhodno brezno, ki bo zahtevalo nekaj čiščenja in





Iztegnjeni profil



Dlva, iztegnjeni profil in tloris. Avtorica: Špela Borko. Merili: Jure Bevc, Špela Borko, Matevž Marinko, Peter Mašič, Matic Di Batista, David Debeljak, Tinkara Kepic, Matt Covington, Alojzij Blatnik. 2023

preopremljanja. Na vhodu nas naderejo kavke, ki živijo v vhodni dvorani. Po petih urah izstopimo v še en kičast sončni zahod. Precednik in podprecednik dobita neznanško zadoščenje, ko jima trikrat ponovim »imela sta prav«. Če bi šli v soboto v jamo, danes verjetno ne bi vedeli za obstoj novega brezna. Na stanu nas pričaka Uki. V lahнем drncu se zapodimo proti dolini in skorajda brez praske prigrlopiramo do avta v zgolj uri in pol.

Tretja akcija je sledila 17. aprila. Tokrat bi morali iti na Brač, a so potoki talečega se snega odplavili idejo o globinah Grvna. Šli smo Diba, Tinkara, Pero, Matevž in Špela. Ko smo prispeli na Poljano, so najprej sledile praznične aktivnosti. Ker se mi je barvanje pirhov ponesrečilo, smo jih okrasili kar s svinčnikom in klasičnimi jamarskimi tematikami: sistemi, kapniki, penisi in jamarji. Na posteljici iz zavarovanih rastlinskih vrst so krasili stan do zajtrka v čudovito prepisnem sončnem jutru. Oprtali smo robo in se podali do vhoda z drugim najlepšim razledom na svetu. Matevž je opremil vhodno brezno in hitro smo bili 130 metrov nižje, pred ožino. Najprej smo eliminirali balvan, ki je grozeče čemel nad zadnjim štrikcem. Z Maticem sva tokrat izvajala nadzor, tako sta fanta prevzela kopanje Veteranske ožine, ki je kmalu postala prehodna. Matevž se je zapodil opremljat. A je nadzor, po pregledu ožine od spodaj, hitro odpoklical opremljevalca in zahteval dodatno čiščenje. Spajsali smo ogromno fapo, nakar so se za njo pojavile še tri, prav tako nestabilne. Sklenili smo, da nestabilno kamenje nima kaj iskati na vstopu v šaht in čistili toliko časa, da smo ožino prekrstili v Veteransko alejo. Matevž je nato končno nadaljeval opremljanje.

35 metrov nižje smo pristali na dnu mokega brezna, ki se je nadaljevalo z ozkim dolomitnim meandrom. Ta se je začel cepiti v (pre)ozke odcepe, pokrite s svetlo mivko. Deset metrov nižje so po-

stali dokončno neprehodni. Prepaha ni bilo, izginil je sredi 35-metrskega brezna, kjer smo že na poti dol opazili veliko zakarfiolano okno. Sledili so trenutki dezorganizirane anarhije. Tinkara in jaz sva prebegnili soncu naproti, fantje pa so se zanihali do okna in porabili preostale fikse. 30 metrov nižje so obstali nad prostornim in precej globokim breznom. Zavrtili so poslednji Y, nanj obesili stotko in se podali za nama.

Zunaj so naju pozdravile kavke in čudovito sončni zahod. Vzhičenemu opisovanju čudovitosti je bilo konec, ko se mi je na najbolj strmem delu noga ugreznila skozi sneg v ruševje. Telo je šlo v smeri gravitacije, noga je ostala zataknjena za vejo, nekaj je škrtnilo in sledile so dolge minute dretja in kletja. Tinkara je najprej mislila, da sem si iztaknila oko, saj ob bolečini dobim nojevske težnje – pokrila sem si oči in se bojda drla, da bom požgala cel hrib. Ko sem izpela sovraštvo, sva ugotovili, da sem si zgolj zvila gleženj. Vzela mi je macolo iz ruzaka in počasi sem odštokljala proti stanu. Na zadnjem pobočju me je dohitel Matevž na smučah, mi vzel kar cel ruzak in z dvema odsmučal do stana. Tam so me zakopali v sneg in mi veleli, naj se nič ne premikam, samo povem naj kako se skuha večerja. Sledil je edukativni moment, saj so nekateri pravič slišali, da za rižoto ne rabiš cedila.

15. maja smo se v Dlvn odpravili Diba, Jure, Matevž in Špela. Gleženj je še vedno protestiral (tudi eno leto kasneje še vedno občasno čivkne), a par metrov bandažnega teja je rešilo problem. Imeli smo dobrih 200 metrov štrika in precej pritrdisč. Začeli smo opremljati na globini 180 metrov. Naprej gre ogromno brezno s precej okni, ki ga je okrog 100 metrov. Brezno je precej razpadajoče, a je super opremljeno. Sledi mu meander, v katerem je tudi prva ožina v jami, a se kmalu spet razširi v stopnjo, globoko deset metrov. Na dnu te stopnje nam je zmanjkalo

opreme. Naprej gre brezno, ki ga je po oceni 40 metrov. Piha. Žimarili smo precej hitro in bili zunaj v približno eni uri.

Še en vikend kasneje, okoli 21. maja, smo bili na Poljani v štirih jamah. Dave, Diba, Matevž in jaz smo napadli Dlvn, tokrat s 180 metri. Diba je opremil brezno, kjer smo se prejšnjič ustavili in 40 metrov nižje zaklel. Voda je izginila v precej ozek meander. Z Dejvom sta našla (precej neprijetno) pot skozi meander, z Matevžem pa sva se urila v enometrskih vizurah. Za meandrom se je odprlo novo, 20-metrsko brezno. Brezno ima precej zanimivo okno proti vzhodu, navzdol pa se nadaljuje proti jugu, pod veliko konto Malega Raskovca, v kanjonskem stilu. Kratek meander, novo stopnjasto brezno, 40 metrov, novo dno, tokrat v podolgovati dvorani, po dnu prekrito z mivko. Vmes sta D&D pozabila, da z Matevžem tvoriva še eno 60-ko in že skoraj končala akcijo?! Po malce usklajevanja sta opremila manjšo stopnjo sredi dvorane, v katero zgine voda, z novo 60-ko pa napadla brezno na koncu dvorane. Situacija je tu precej podrta, z balvani velikosti fičotov, ki visijo sem ter tja. Domenili smo se, da se tu ne pogovarjamo na glas. Štiri pritrdisča nižje nam je dokončno zmanjkalo opreme. Spet polica, spet stopnja, spet luknja, ki nakazuje naslednji, 50-metrski šaht. Nič novega torej. Jama izgleda kot prostoren kanjon, bolj kaninsko kot poljansko, z izjemo neprijetne dolomitne mivke. Sledil je klasičen šprint po štrikih – ven smo prišli osem ur po vstopu v jamo, z jeziki do tal, prešvicani za ožet, svetlečih oči in trapastih nasmeškov.

Na zadnji akciji, 25. junija, sta raziskovala Matt in Lojze. Akcija se je bojda pričela precej kaotično in precej kasneje kot planirano, saj je na stanu ostala ena od dveh čelad, ki naj bi šli v jamo. Vseeno sta napadla globine in opremila vse do končne globine 464 metrov. Na koncu jame ju je pričakal rahlo preozek meander,





ki pa bi ga se dalo hitro zmodificirati. Za ožino se je slišala/slutila nova stopnja neznane globine. Prepričan tu ni bil tako izrazit kot na vhodu, sta pa v zadnjih brez-nih videla več oken in odcepov. Trenutna izmerjena dolžina je 860 metrov, globina pa 464 metrov.

Ker je razgibavanje možganov priporočljiva obstranska dejavnost vsakega aktivnega jamarja, sem 10. januarja povprašala vesoljno Članstvo, kako naj bo jami ime. Imela sem nekaj predlogov: Dlvn (ker se bo povezala v Grvn),

Vahtnca (ker je na grebenu), Padalčeva (je prvi poslal sliko), Encijan (to je tista roža po kateri se jamarji valjajo po Poljani). Katarina, Vid, Matija, Jure, Flis in Darja so bili takoj za Dlvn. Tone je predlagal IZRK-jevo nočno moro, Brezno brez dna na grebenu, in preveril, ali Dlvn pomeni Dol Lezemo Vedno Naprej. Klok mu je precej pojasnil definicijo in kot običajno zraven podtaknil jamski splet, kar je razveselilo prenekaterega sistemca. Oglasil se je tudi edini jezikoslovec, Lane, katerega mejli me vedno navdušijo, saj v njih konsistentno ignorira pravopis.

Ko poznaš pravila, jih pač lahko kršiš. Na kratko, strinjal se je z Dlvnom. Bajsi je poskrbel za drugo nočno moro IZRK, Upanje umre na dnu. Vmes je Stari zakoličil Dlvn, oglasil se je tudi Senica (letna kvota izpolnjena), pa Joerg, spet je veliko napisal Klok (nič o tem, kako naj bo jami ime), Tomac bi jo sprva klical Padalčeva, če zašiba, pa bi jo preimenoval, kar je bila voda na mlin Bajsiju. Vse to razmišljanje je rezultiralo v 18 mejlih, pri čemer je 14 ferajnovcev napelo možgane, skrbelo za gibek um in preživetje diskusije. Moj cilj je bil dosežen.

Tomaž Krajnc

KO VOLILNI MOLK POSTANE MOLILNI VOLK

V letu 2022 sem imel smelega načrta za raziskovanje jam v globinah Pokljuke, a kaj, ko sva s Timom v začetku maja zašla na Poljano. Ob prihodu tja gor so bili vršaci še prekriti s snegom. Tako sva šla v najbližjo luknjo vzhodno od stana, ki tedaj še ni imela imena. Na prvi akciji sva do jame dostopala kar v direktni liniji s Poljane, kar se je na naslednjih akcijah izkazalo za nemogoče, saj so vzhodna pobočja nad planino poraščena z ruševjem, le mestoma se pojavljajo zaplate bukve. Zaradi pretekle rabe območja za pašo so steze in jase le še delno ohranjene, torej se že lepo zaraščajo. Akcijo sva začela na slabih 90 metrov globine, kjer sta se nekaj dni prej ustavila Matic in Matevž. Najprej sva pomolila glavo v desni krak, a je v ozkem prehodu tekel slap zaradi taljenja snega na površju. Tako je padla odločitev za merjenje levega kraka, ki ga predstavlja ozek meander. Nekaj sva se trudila, a po 130 metrih sklenila, da je bilo dovolj ožin za en dan.

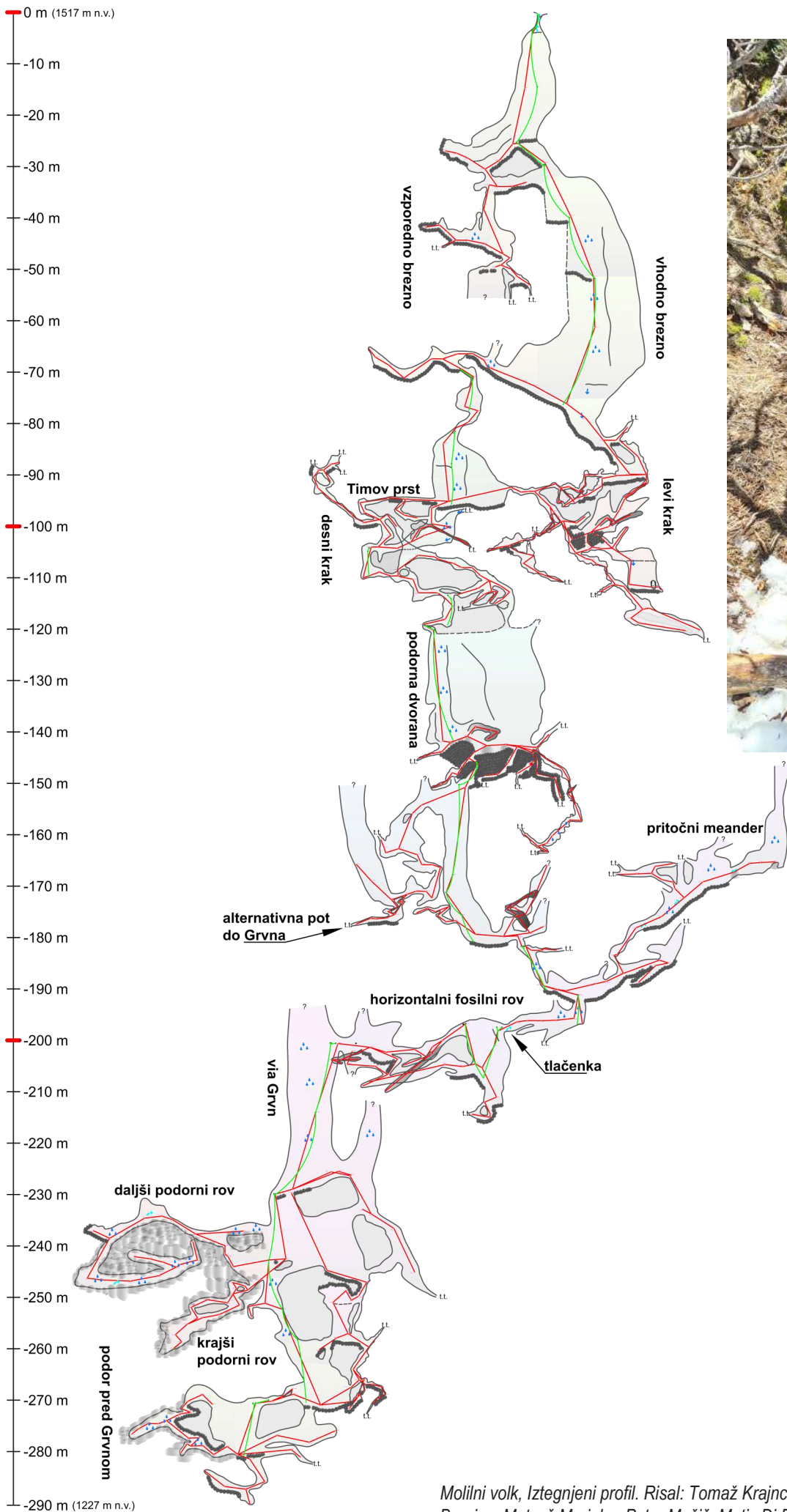
V obdobju med prvo in drugo raziskovalno akcijo se je jame prijelo ime Molilni volk. Premetanka izvira v volilnem letu 2022, saj smo imeli občinske, parlamentarne, predsedniške volitve, za povrhu pa

še trojni referendum. Večino akcij v jamo smo izvedli v soboto, torej dan pred volitvami, ko je veljal volilni molk, mi pa smo raziskovali Molilnega volka. Naslednjo akcijo v desnem rovu sem preskočil. Sledil je eden boljših obiskov jame, ko sva s Timom na poti do Poljane snela sosednji ekipi še Matevža. Mladcu sva v jami naročila, naj opremlja, midva pa sva merila za njim. V enem od meandrov je Tim preveč odmikal skale in si poškodoval prst. Ravno ko sem ga oskrbel, je nasproti prižemal Matevž, a ga nisva hotela preveč vznemirjati, tako da sva ga poslala nazaj v globine. Tim se je nekako privlekel ven, jaz pa nazaj iskat Marinkota v podorno dvorano na -150 metrih. Skala, na kateri se je Tim poškodoval, je ostala intaktna še nekaj naslednjih akcij. Nakar smo jo zbrcali v stopnjo z nasprotno smeri, ko smo na tem koncu zapirali še preostale ozke rove.

V nekaj naslednjih akcijah smo izmerili jamo do globine 195 metrov, kjer se nahaja ožina tlačanka. Gre za razširjen horizontalen rov, dolg slabih pet metrov. Z veliko entuziazma sta se jo lotila Tinkara in Matevž, dokončali pa so jo fantje v sestavi Pero, Matevž in Tim. Ekipa v tak-

šni sestavi je seveda obsojena na preveč elana, tako še danes trpimo zaradi dimenzij ožine, ko se je treba iz ležeče lege vpenjati na štrik. Za ožino sledi nekaj horizontalnih rorov, nakar se jama prevesi v serijo vzporednih brezen do končne globine 290 metrov. Na spodnjih 60 metrih jame se vzporedna brezna proti severozahodu zapirajo z različnimi horizonti istega podora. V sam podor je na različnih nivojih mogoče napredovati več deset metrov daleč. Za pregledovanje podora na dnu jame smo porabili tri akcije, a primernege mesta za kopanje oz. nadaljnje raziskave nismo uspeli locirati.

Jama do okvirne globine 195 metrov sledi diskontinuiteti, ki je najverjetneje tektonsko pogojena, generalni vpad rorov v tem delu je 270/70. Če bi jama še nadalje imela takšen vpad, bi se rovi združili direktno z vzhodnimi deli sistema Grvn-Rajža. Od globine 195 metrov Molilni volk dobi prevladujočo dinarsko smer in bolj vertikalne rove. Pojavljati se začnejo vzporedna brezna, ki se v tlorisu nadaljujejo proti severozahodu, kjer se vsa končajo s podorom. Z nekaj optimizma je podorni odsek na dnu jame možno povežati z »zatrepnimi« vrtačami na severo-



Odkopavanje vhoda.
Foto: Matic Di Batista

Molilni volk, Iztegnjeni profil. Risal: Tomaž Krajnc. Merili: Tomaž Krajnc, Tim Berginc, Matevž Marinko, Peter Mašič, Matic Di Batista, Špela Borko, Lanko Marušič, Aljaž Osterman, Tinkara Kepic, Darja Kolar, itd. 2023

vzhodu same planine, kjer je najverjetneje tudi glavni točkovni ponor padavinske vode s Poljane. Od površja planine do zgornjega raziskanega horizonta podora v jami je cca. 170 višinskih metrov. Sami geološki sestavi se nisem posvečal, glede na videno v jami bi rekel, da gre za dachsteinski apnenec s plastmi in vložki dolomita. Dolomit je značilen predvsem za horizontalne rove, kjer je delež dolomitne »mivke« večji.

Posebnost te jame je pojav sunkovitega prepaha na vhodu, povezujem ga z zunanjim kroženjem zraka (sunki vetra). Naj-

verjetneje gre za priporovršinsko povezavo sosednjih jamskih vhodov, ki pa so za človeka neprehodni. Globlje v jami ni zaznati večjega prepaha do ožine Tlačenka na globini 195 metrov (večinoma piha ven iz jame). Prepah iz ožine je možno slediti dalje v pritočni meander, kjer izgine v najbolj gorvodnem kaminu. V spodnjih delih jame pa je prepah možno slediti iz podornega območja (končnih 60 metrov jame), kjer poleti večinoma piha iz podora proti ožini Tlačenka.

Še obeti, povezava s sistemom Grvn-Rajža je malo verjetna, saj nas omejuje

planina Poljana, ki ima vse večje speleološke objekte do vrha zapolnjene z materialom. Ocenjujem, da bodo v letu 2023 potrebne še najmanj tri raziskovalne akcije za izmero vseh nepregledanih rogov. V Molilnem volku smo v letu 2022 izmerili 1855 metrov rogov, dosežena globina pa znaša 290 metrov. Za izmero smo rabili 17 akcij, povprečna dolžina izmerjenih metrov na posamezno akcijo je tako 110 metrov. Pred pričetkom raziskav v jami smo imeli še dodatno površinsko akcijo, ki je bila namenjena prilagajanju vhoda na človeške dimenzije.

Špela Borko

NOVA LJUBEZEN: LEDENI DOL

Ledeni dol je pritegnil pozornost že kmalu po matičarski okupaciji Poljane. Velika črnina, vidna iz vesolja (tj. z orto-foto posnetkov) je seveda pristala tudi na Matičevem seznamu lidarc. Prvi so se v njo podali Garmin, Beki, Jure in Matevž na dveh akcijah oktobra 2019. Raziskali so 100-metrsko vhodno udornico, na dnu zaprto z ledenim čepom. Garmin se je med razopremljanjem zanimal do okna približno 50 metrov pod vhodom in potrdil, da je za oknom rov, ki pa je zasut oziroma ga blokira večja skala. Tako smo jamo pustili nekaj časa zoreti.

Njen čas je prišel 22. 5. 2022, ko sva z Matevžem dan po Dlvnu iskala nekaj za početi. Ostali člani Dlvnske ekipe so šli v Volka, midva pa sva smelo zakorakala v pretežno neznanu območje vzhodno od Poljane. Imela sva 60 in 50 metrov vrvi. Matevžu je 60-ke zmanjkalo malo nad oknom, kjer je našel Garminovo pritrdi-

šče. Vmes se nama je nad glavami topil led, kavke pa so metale kamne s polic. Sprehodi sva se po lepem rovu in 20 metrov naprej obstala pred do stropa zasutim rovom. Skozi centimetrske špranje je pihalo kot za stavo, zato sva meni nič tebi nič začela s premetavanjem skal in suhe zemljine. Skozi reže med kamni sva kmalu zaslutila črnino in podvojila napor. Čas posla in že sva se prerinila v nadaljevanje, vstala in stekla po rovu do ... brezna seveda. Desno nad globokim breznom sva opazila horizontalno nadaljevanje in odločila sva se, da rabiva rešiti eno od vrvi. Tako sva sestavila pet preostalih majonov, nategnila 60-ko do verižice in zelo previdno iz nje izpletla 50-ko. Šlo je na milimetre, a je uspelo. Bila sva brez vrtalke, zato sva navezala vrv okrog skale, Matevž je prečil brezno in na drugi strani fiksiral vrv. Sledil je 200-metrski sprehod z vmesnimi plezalnimi podvigi, po primerno visokem in ši-

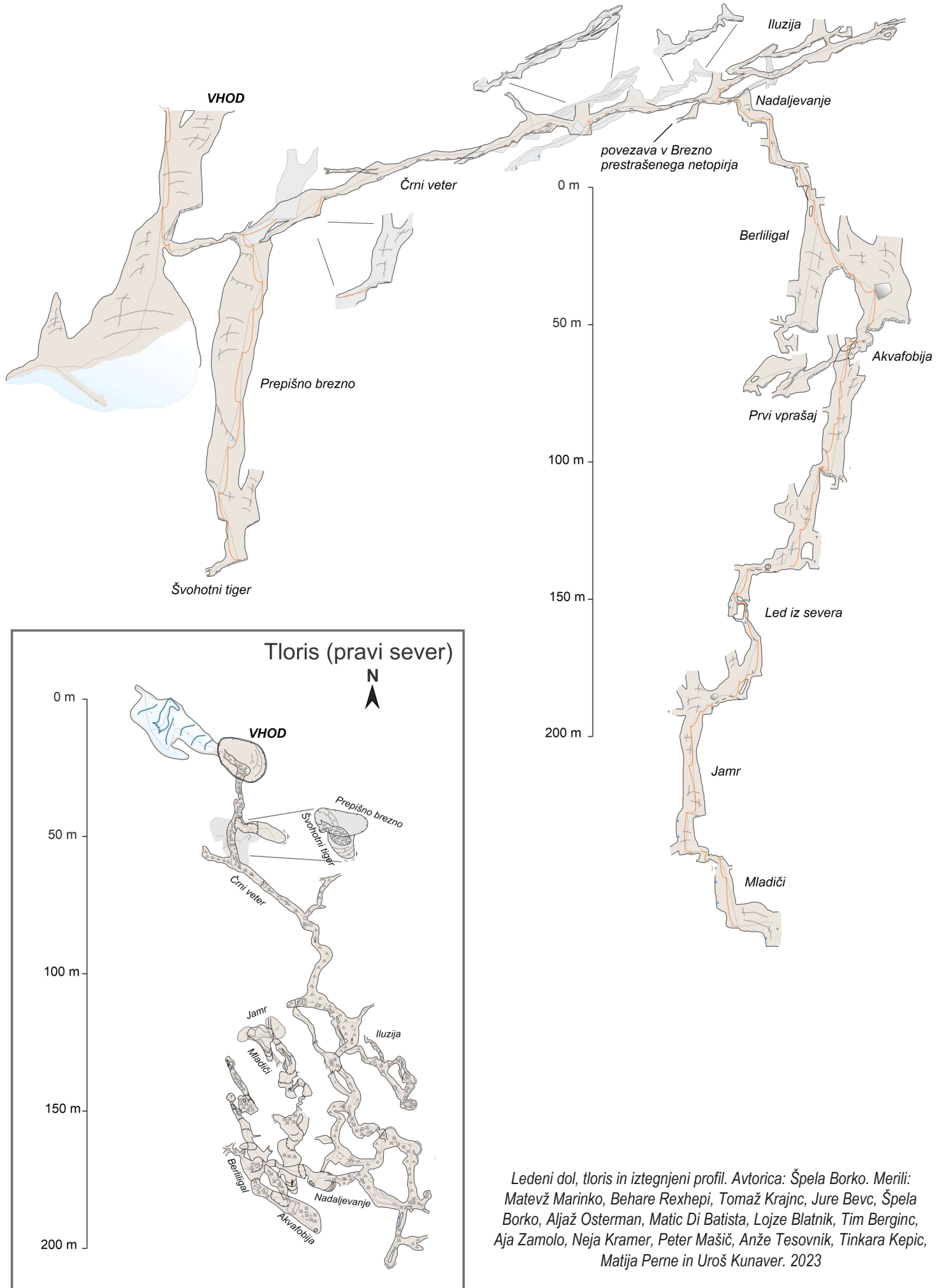
rokem rovu z orkanskim prepahom, imenovanem Črni veter. Ustavila sva se pred enostavno splezljivo stopnjo navzgor. Prepah in divjanje po deviških vodoravnih rovih sta naredila svoje in naslednje dni mi je spanec kratila misel na Ledeni dol.

Vrnili smo se 5. junija, Matevž, Aljaž in jaz. Najprej smo napadli Prepišno brezno, ki preseka vodoravni rov. Brezno je prostorno in kompaktno, čeprav precej v poljanskem stilu, s številnimi »prstani«, ki tvorijo vmesne police in razčlenitve. Ustavili smo se 50 metrov nižje, nad veliko in strmo polico, od koder smo metali skale v novih žnj metrov brezna. Ker sem obljubila, da ne bomo pustili vrvi v jami, smo obljubo tudi držali. Hitro smo potegnili prečko na drugo stran brezna in se sprehodili po vodoravnem rovu Črni veter. Opremili smo dve stopnjici, ki sva ju nazadnje zlezla na frej, in hitro prišli do točke, ki še ni videla jamarske noge ... Zapodili smo se po deviškem rovu in histerija je rasla. Merimo za nazaj? Pajade, če se rovi ne končajo, kdaj rečeš, da je čas za obrat? Odcepov nešteto, toliko da smo se vmes konkretno porazgubili in izgubili. V nekem trenutku sem norijo prekinila in sklicala zdravo pamet. Začeli smo na koncu enega slepega odcepka in izbrali smer z ožino, ker najprej izmeriš slepe odcepe. Seveda smo za ožino pokukali v velik rov in slutila sem zanko. Šli smo naprej gorvodno. Odcepi so se bodisi zožali v neprehodne ožine s prepahom bodisi šli vertikalno navzgor. Glavni rov se je končal s podorom nad glavo. Iz njega precej piha, vidni so tudi znaki površja (kakci, leteča okata žival, trde »ofrajhane« karfiole). Za nazaj se je slutnja potrdila in z malo napake smo zaprli mersko zanko. Vmes



Vhod. Foto: Uroš Kunaver

Iztegnjeni profil





smo našli še vsaj osem odcepov. Nove dele smo poimenovali Iluzija.

Že teden dni kasneje, 12. junija, sva se vrnila z Maticem, saj sem mu morala razkazati svojo novo ljubezen (jamo mislim). Akcija je bila precej kaotična. V soboto sva se namreč udeležila poročnega piknika v Peklu, ki je narekoval nedeljsko počutje. Nekje pred ljubljansko kotlino je Diba ugotovil, da nima gojzarjev. Na parkingu za Poljano je na seznam pozabljenegega dodal pohodne palice. S tem se nisem preveč obremenjevala, saj sem medtem spirala solzne oči – iz kombija se je namreč zvalila pozabljena piksna pira, počila in me pošpricala od glave do pete. Oprtala sva nahrbtnike in se okoli pol poldne podala proti Poljani, Diba v allstarkah. Na stanu sva oprtala 240 metrov vrvi in šop kovačije. Odvrtelo se je več dram v stilu »sej greva lahko vodoravne dele merit« – »samo če ti ne zmoreš, js komot nesem ves štrik če treba« – »valda da zmorem, samo če slučajno ti ne moreš.« En bolj ovnast kot drug, oba pa precej trmoglava, sva tako v jamo zmetala vse, kar sva sploh lahko. Do jame naju je spremljal Janko. To je bil naš zadnji skupni sprehod po hribih. Slava mu.

Od zadnje točke raziskav v Prepišnem breznu se je zvrstilo par porušenih polic. 60 metrov nižje sva pristala na klasičnem podornem podnu. Na nižjem delu sva našla prehod v dvoranico, na dnu dvoranice bazenček mivke, v kotu pa luknjo premera 15 cm. Vanjo je vel močan preprih in iz ožine se je slišal globok hrumeč zvok. Preprih? Ali reka? Navijam za preprih. Matic pa za reko. Na poti ven sva raziskala veliko polico deset metrov nad dnom, eno luknjo pa pustila za naslednjič. Vmes sva tudi ugotovila, da je akcija pravi deja-vu trubarskih – kaotičen zmekek, poln pozabljene opreme. Odločila sva se, da jamo pustiva opremljeno (še en deja-vu) in izstopila v zadnje sončne žarke.

Teden dni sanjarij in že je prišel 18. junij. Z Matevžem sva se lotila vseh odcepov v Črnem vetru, ki jih kar ni hotelo biti konec, izmerila sva jih pet. Lojze, Tim in Matic so šli tik nad dno Prepišnega brezna, kjer so preverili (slepo) okno in brezno razopremili. Lojze, Tim in Matevž so nato izmerili prvi odcep v Iluziji, z Maticem pa sva šla splezat prečko čez Prepišno brezno. Na drugi strani je zgolj kamin. Še vedno nam je ostalo precej neraziskanih odcepov.

Sledilo je poletje, polno drugih aktivnosti, a Ledeni dol je vseeno obstal v in praskljal po podzavesti. 13. avgusta je tako sledila babja akcija: Aja, Neja in jaz smo najprej raziskale slepo brezence v Iluziji, nato pa našle prehod v Nadaljevanje. Prehod je precej blaten in ozek, prostori za njim pa obljublajo Sistem. Po dveh kratkih breznih se je jama začela odpirati. Obstale smo nad novim breznom. Že naslednji dan sta se Neja in Matic vrnila v nadaljevanje in opremila Berililgal, 50-metrsko brezno z dvema krakoma.

27. avgusta so Neja, Lojze in Diba nadaljevali v Berililgalu. Oba kraka sta se nadaljevala. Raziskali so južnega in prišli v poševen, freatičen rov, ki je zavil pod prvi krak, imenovan Akvafobija. Rov poteka v smeri JV–SZ. Na koncu se prevesi v brezno, a je prehod preozek. So pa nad tem koncem izmerili preplet fosilnih rovvov. Poleg brezna na koncu freatika so našli še tri druga brezna. Vsa so lepih dimenzij in precej globoka. V enega, globine okoli 50 metrov, so se tudi spustili, a jim je zmanjkalo vrvi. Pri izstopu so izmerili še en odcep in splezali enega od kaminov: deset metrov visoko luknjo v stropu, ki se zapre. Iz jame so prišli z več vprašaji, kot jih je bilo pred akcijo.

3. septembra so Neja (ki je edina poznala jamo), Peter in Anže T. do konca opremlili Prvi vprašaj prejšnje akcije in prišli do globine 170 metrov pod vhom. Zmanjkalo jih je vrvi, a so navrtali

vstop v novo brezno. Naslednja ekipa (24. september, Matic, Aljaž in jaz) smo lahko le zmajevali z glavo, saj se je dvojno pritrdišče nahajalo v višini dimelj, tik za najožjim delom meandra. Čudovit dodatek k atletskosti jame. Opremlili smo kratko stopnjo, prestopili slepo brezence s potočkom na dnu in okoli ovinka pogledali v novo krasoto, Led iz severa. Bel poprh na vrhu brezna in škropljenje naslednjih nekaj deset metrov, kjer smo pristali v prostornem meandru, ki se je po nekaj korakih prevesil v novo, še širše brezno. 215 metrov pod vhom nam je zmanjkalo vrvi.

Vrnili smo se po prvonovembrski kaninški odpravi, 13. novembra. Dan pred tem smo fotografirali Brezno pod na Glenom, v nedeljo pa smo napadli Ledeni dol v dveh ekipah: fotografski (Matija, Uroš, Matic) in raziskovalni (Matevž, jaz). Po dirki do Ledu iz severa sva hitro opremila 45 metrov brezna do police in obvisela nad 15-metrsko stopnjo, kjer se skozi kratek meander vidi naslednje brezno. Brezno sva, v čast fotografski ekipi, poimenovala Jamr. Zadnja akcija v letu je sledila teden dni kasneje, 20. novembra. Matevž, Neja in Tinkara so pod Jamrom opremlili 30-metrsko Mladiče. Kot je že navada, jim je zmanjkalo vrvi. Opis nadaljevanja je bil precej nejasen in se je do konca izkristaliziral šele štiri mesece kasneje. Nazadnje, ko sem ga zasliševala, je Matevž poročal o petmetrski stopnji, nad katero jim je zmanjkalo vrvi. Če so kamen vrgli pod pravim kotom, je pod stopnjo padal še odokativno 30 metrov. Jama vsekakor gre, števila odprtih nadaljevanj nimam pod nadzorom.

Ledeni dol je bil ob koncu leta 2022 dolg 1619 metrov in globok 330 metrov. V začetku leta 2023 se je zgodila tudi povežava Ledenege dola in Brezna prestrašenega netopirja v tretji sistem Planine Poljana. A pustimo kaj še za naslednji Glas podzemlja. |

Jure Bevc

POLJANSKI NETOPIRJI IN NAPRSTNIKI

Februar 2022. Zimska šok terapija z vzponom na Poljano je bila za nekatere (morda celo vse) člane ekipe preveč, da bi šli še v jamo, zato smo raje rekogniscirali in se ugrezali do riti med Poljano in planino Za robom, torej po griču, imenovanem Rob. Na seznamu smo imeli eno lidarco, ostalo smo zaupali goli sreči. Najprej smo našli eno močno predihano luknjo v bližini Molilnega volka (ki ga takrat še ni bilo), ki se je kasneje izkazala za manjšo jamico. Potem smo padli v nekaj bolj ali manj perspektivnih lukenj v ruševju – te nas še čakajo. Uzrli smo tudi lidarco, za katero smo lahko potrdili, da res obstaja, kaj več pa žal ne, saj smo bili kakih 30 metrov nad njo, vmesno pobojče pa nas je spominjalo na določen dogodek ob koncu leta 2019 na Kaninu, zato se ji nismo približali.

Je pa kmalu zatem naš precednik (slava mu!) našel vhod le malo nad Ledenim dolom. V brezno je zalučal kamen, iz brezna pa je priletel razjarjeni netopir. Brezno smo ocenili na nekaj deset metrov in počasi zaključili z akcijo.

Konec maja smo se odločili, da jamo raziščemo. Z mano sta bila tečajnika Neja in Aljaž. Vhodnega brezna je bilo slabih 40 metrov, nato pa je sledila stopnja, za katero smo imeli premalo vrvi. Na poti ven smo tako ali drugače pregledali tudi okna v vhodnem breznu. Izmerili smo še čurko le nekaj metrov od vhoda, ki jo je med preoblačenjem našel Aljaž.

Jama je nato z vsako akcijo rasla. V detajle ne bi zahajal, poročila lahko preberete na listi. Kar je pomembno je, da se za prvo serijo manjših brezen po Freandru (freatični rov, ki je deloma meander) sprehodimo precej navzgor, tu smo na prvi akciji leta 2023 jamo tudi povezali z Ledenim dolom. Prav tako je pomembno, da je v jami od dobrih 100 metrov globi-

ne naprej močan preprih, ki se na -300 okrepi do te mere, da se ga dobro sliši. Jama ima na trenutnem dnu daljši meander, ki obeta. Ima velika brezna, po katerih tudi ob deževju ne teče preveč. Imela je zanimiv sistem treh pritrdišč, tako imenovano kvazi-prečko, ki je povzročala preglavice obiskovalcem jame. Na koncu Freandra ima tudi Giljotino, v rov (slabo) zataknjeno večjo skalo, pod katero je ravno dovolj prostora za jamarja. Priporočam obisk.

Na povezovalni akciji (januar 2023) se je zgodil tudi za nekaj časa zelo skrivnosten dogodek. Medtem ko sva z Matijem merila komaj prehodne rove okrog dvorane Precednikovo darilo, Beki pa nama je širila pot nazaj, so se Pero, Ester in Uki zarili v eno drugo naravnost odvratno ozko nadaljevanje. Mi smo bili prej nazaj, zato smo jim šli nasproti vsaj do odcepa. In ravno tam se je v blatu nekaj zasvetlikalo! Ne, ni bil prstan ali kovanec, pač pa fingret, po domače naprstnik za šivanje!

Seveda sem najprej pomislil, da pripada Ukiju, ki je znan po tem, da s seboj nosi marsikaj. Ko se je ekipa vrnila z veselo novico o povezavi, pa nihče od njih o naprstniku ni ničesar vedel. Tako sta se razvili dve hipotezi. Prva, da ga je izgubil Vid, ki je bil edini prej v tistih delih, se nam je zdela malo verjetna. Druga, da gre za ostanek pozabljene civilizacije, pa še malo manj.

Skrivnost se je razrešila tako, da je Ester malo razmišljala. Spomnila se je, da je enkrat v Puli šivala kombinezon, vmes pa so se na njem igrale mačke. Ko je prišla nazaj in ni našla naprstnika, je seveda okrivila male puhaste živali. No, izkaže se, da je naprstnik zašila pod fliko in si je šele v Netopirju izbral pot na svobodo. Tako je bil misterij razrešen in povezava je dobila ime Fingret.

Za tiste, ki imajo radi povzetke, ki to pravzaprav niso: Brezno prestrašenega netopirja je v trenutku pisanja dolgo 1320 metrov in globoko 406 metrov. Ima Ogromen Preprih.

Jamo smo raziskovali: Neja Kramer, Aljaž Osternan, Alojzij Blatnik, Mija Franko, Tim Berginc, Vid Naglič, Matic Di Battista, Timotej Gregorič, Anže Tesovnik, Aja Zamolo, Ester Premate, David Škufca, Domagoj Korais, Tinkara Kepic, Matevž Marinko, Behare Rexhepi, Uroš Kunaiver, Peter Mašič, Matija Perne in Jure Bevc.

Pa še nekaj besed o netopirjih: V jami smo jih do zdaj našli precej, tako živih kot preminulih. Ob izhodu nam okoli glav verjetno leta navadni netopir ali več njih, tudi lobanje, pobrane iz plitvejših delov jame, pripadajo tej vrsti. Najgloblje smo spremljali med spancem na globini 250 metrov. Na edini dosedanji zimski akciji smo prešteli tudi nekaj malih podkovnjakov, kar je jamo (po Primoževih podatkih) uvrstilo na prvo mesto po številu prezimovajočih malih podkovnjakov na takšni nadmorski višini. |



Look, matey, I know a dead bat when I see one, and I'm looking at one right now. Foto: Jure Bevc



Levo: Vid je navdušen nad dvorano. Desno: Jama ima precej ovinkov. Foto: Jure Bevc



1 9 1 0
DRUŠTVO ZA
RAZISKOVANJE
JAM LJUBLJANA

Brezno prestrašenega netopirja

Merili: Neja Kramer, Aljaž Osterman, Alojzij Blatnik, Mija Franko, Tim Berginc,
Vid Naglič, Matic Di Batista, Timotej Gregorič, Anže Tesovnik, Aja Zamolo,
Ester Premate, David Škufca, Tinkara Kepic, Domagoj Korais, Jure Bevc

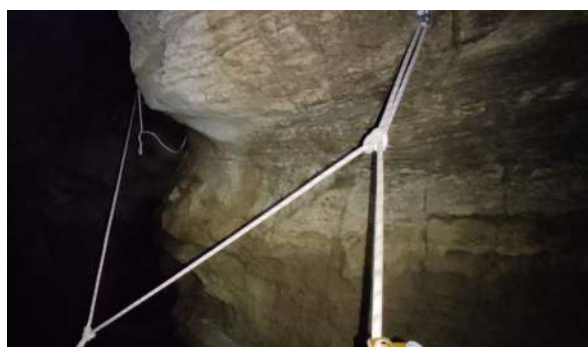
Avtor načrta: Jure Bevc

Datumi ekskurzij: 21. 5., 2. 7., 3. 7., 13. 8., 14. 8., 20. 8., 27. 8., 3. 9., 11. 9., 24. 9. 2022

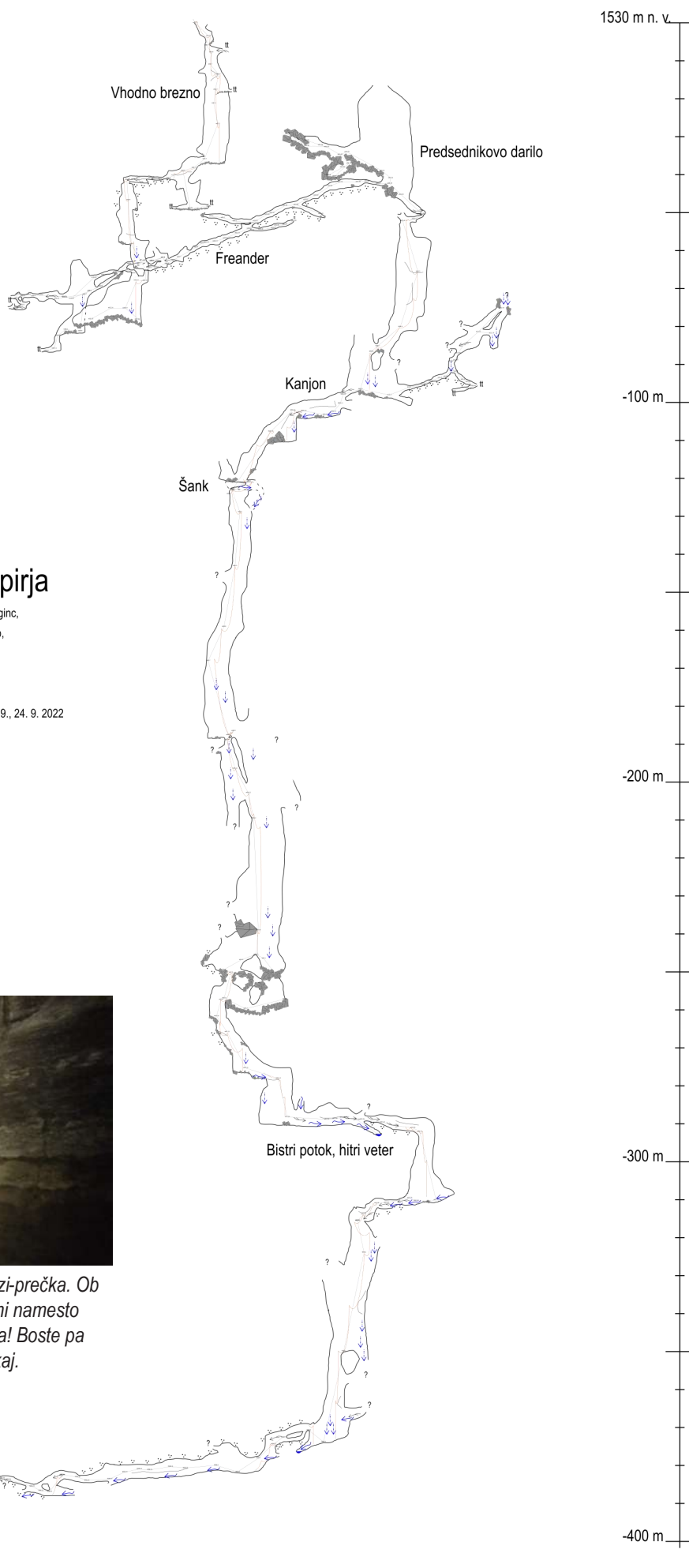
Dolžina jame: 1150 m

Globina jame: 406 m

Merilo



*Inovativen sistem pritrdišč, poimenovan kvazi-prečka. Ob času urejanja revije je na tem mestu v jami namesto kvazi-prečke nekaj še precej bolj strašnega! Boste pa morali v jamo, da boste izvedeli, kaj.
Foto: Jure Bevc*



Matija Perne

MOJA PRVA POLJANA (KRATEK DOŽIVLJAJSKI SPIS)

Besedila »moja prva jama« nisem napisal, ker sem kot samouk začel postopno, pa še prepozno sem se naučil pisati, toda marsikdo ga je. To ni slučaj. Kdor pride k jamarjem izkusit nekaj novega, to ravno prvič doživi kot najbolj novo. Potem se hitro vsega navadi; kmalu brez prestanka brzi iz ene tisočmetrce v drugo, če že ne z lahkoto, pa vsaj ob mukah pričakovane vrste in količine. Ugotovil sem, da velja tudi obratno – jam se hitro odvadimo. Le malo let pretežnega odmora je bilo dovolj, da sem se vrnil poln dvomov, težav, treme in samoizpraševanja, kateri del opreme sem pozabil doma, za koliko precenjujem svojo formo in kako toplo naj se oblečem.

Moje lenarjenje se je pričelo hkrati z raziskovanjem jam okrog planine Poljana, o katerih sem nato poslušal skoraj štiri leta, ne da bi tja tudi šel. Moj prvi obisk, 12. in 13. novembra 2022, je bil zato dovolj simbolen in razburljiv, da je name naredil vtis.

Gor smo šli Matic, Špela, Uroš, Matevž in jaz, nekaj po dogovorjeni 8. uri iz Škofje Loke, torej pozno po mojih nekdanjih merilih. V pretežno oblačnem dnevu smo se na planino povzpeli skupaj z Garminom in Timom, s katerima smo se na izhodišču našli po naključju ali pa ju vsaj jaz nisem pričakoval. Šla sta na enodnevno odpravo v Molilnega volka. Mi smo se pri sirarci prepakirali in šli po svoje, v Brezno pod na Glenom nedaleč stran. Naš plan se je oblikoval postopno, po sprotnem navdihu in ravno ob pravem času, nič na zalogo. Izbrali smo si naloge, ki je bila ravno prava za naše število, želje in razpoložljiv čas.

Jama se začne z devetdesetimi metri

brezna, sledi sneg, ledeno jezero, podorni rov lepih dimenzij in še eno ledeno brezno. Nameni obiska so bili fotografiranje, predvsem ledenega jezera, raziskovanje še neraziskanega drugega brezna in merjenje, kar smo ob učinkoviti delitvi dela uspešno opravili. Matic je bil najbolj navdahnjen za raziskovanje in je takoj pričel z opremljanjem ter prišel do dna jame, potem pa z »univerzalnima« Matevžem in Špelo raziskal še neke kaminaste odcepe, medtem ko sva se z Urošem udejevala le fotografsko. Izdelek se je znašel na ferajnovi novoletni čestitki in moja pojava na njej me v težkih trenutkih bodri in mi pritrjuje, da sem še tu. :)

Iz jame smo prišli v jasni noči, dočakali Luno in se sprehodili nazaj na planino, pa ne po isti poti. Šli smo višje, naokrog, po neki bolj južni stezi, kar mi je dalo vetra. Pot se je strašno vlekla in ekipo sem dohiteval stežka in še to ne povsem. Še dobro, da ni bilo snega. Mimogrede, gozdarje sem imel še prašne od junijske Pološke, saj v vmesnem času nisem bil nikjer ... V stanu sem si pustil postreči z makaroni, prijetno smo poklepetali in šli spat ne prav pozno, če me občutek ni prevaral. Med spanjem mi je težave delala previdnost: nisem si bil upal prinesiti ta poletne spalke, ta topla pa je bila precej pretopla.

Naslednji dan sem vstal pozno, okrog sedmih, nato pa špenciral, spoznaval planino in posedal do 9.45, ko je na sirarco posijalo sonce in predramilo še ostale. Toda za mladce ura ni ovira! Šli smo v Ledeni dol, prav kakor smo menda pričakovali že prejšnji večer. Špela in Matevž sta raziskovala pri dnu, kar je bilo nekje okrog 250 metrov globoko, ostali



trije pa fotografirali vhodno brezno. Ko smo to opravili oziroma se naveličali, smo se šli sprehajati, našli dihalnik (no, Matic ga je) in ga odprli ter se prebili v podzemlje. Toda podor je velik in ni jasno, od kod in v katero smer bi se ga bilo najbolje lotiti, zato smo projekt za zdaj opustili in nadaljevali s sprehajanjem. Nazadnje smo se na planini do prihoda preostalih dveh gredi ob velikem kupu ruševja v plamenih, potem pa skupaj odšli. Urnik je bil izvrsten: do polovice spusta smo imeli še nekaj dnevne svetlobe, med vožnjo do Matička, ki peče pice in še kaj skuha, pa je bil kombi že deležen dežja. Po poti domov smo izvedeli, da dobimo predsednico (države namreč).

Na Poljani je lušno, družba je dobra, še se bom vrnil tja! |



JAMA KONASNICA NA DRAŽGOŠKI GORI

Osnovni podatki

Konasnica
Številka katastra jam: 1241
Dolžina: 1370 m
Višinska razlika: 91 m
Nadmorska višina vhoda: 1035 m

Nekaj je treba storiti, mi je odmevalo po glavi, ko sem par let nazaj ugotovil, da eden od ferajnovih uspehov sploh še ni dokumentiran. Govorim o Konasnici, jami pri Dražgošah, kjer smo leta 2011 po nekaj kopaških akcijah prišli v kilometer dolgo in pretežno vodoravno jamo, okrašeno z mnogimi kapniki in drugimi geološkimi zanimivostmi. Jamo smo sicer izmerili, vendar se načrt ni hotel sam narisati. Zdelo se mi je, da bo najhitreje, če jamo s pomočjo novih tehnologij ponovno izmerimo in skiciramo ter narišemo načrt. Malo usklajevanja, sestavljanja ekip, delanja tabel planov in že smo uspeli sestaviti tri merilne, eno fotografsko in eno biološko ekipo, ki so 23. novembra 2021 ponovno izmerile jamo in izvajale dodatne aktivnosti. Izmerili smo večino jame, vendar je nekaj delov ostalo neizmerjenih in zato rezultati še niso bili objavljeni v Glasu podzemlja leta 2022, češ saj bomo dokončali merjenja v letu 2022. Vendar sta zgolj pogumna Člana šele januarja 2023 šla izmeriti nekatere nedokončane dele, nekaj pa še vedno ostaja za prihodnost. Pa vendar je bolje, da kljub odprtim vprašajem jamo le opišemo, da se o njej podučijo tudi najširše občinstvo.

Zgodovina raziskav

Jama je bila domačinom gotovo znana od nekdanj, vendar v folklornih pripovedih v Selški dolini ni pustila prav nikakršnega odmeva. To me je presenetilo, saj so že stari deli Konasnice precej mogočnejši od bedne jamice Votla peč (katastrska številka jame 4424), ki pa jo ljudsko izročilo omenja vsaj sedemkrat (Mohorič Bonča in sod. 2017); toda ta jama leži tik ob zelo prometni cesti. V zelo odmaknjeni Konasnici pa nekateri podpisi pričajo, da so jamo obiskovali vsaj 1920. in 1922. leta, vendar teh podpisov nismo sistematično preučili in morda se skriva še kakšen starejši napis.

V društvenem katastru jam pa najdemo sledeče gradivo:

23. 11. 1939 Sreetskemu načelstvu v Škofji Loki; Občina Selca poroča: [...] na parcelni številki 153/34 [...] lastnik Šobar Alojz,

Dražgoše št. 28 [...] Jama leži v vodoravni legi [...] težko dostopna [...] vhod v širini 6 m, višine 1,8 m, globine 18 m, v notranjosti se razširi [...] (t. i. Podpacova dediščina)

1950–1960 Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU na podlagi opisa iz Podpacove dediščine določi katastrsko številko jame 1241, a pri tem zagreši napako in zapis »50 minut od vasi« spremeni v »50 m od vasi«, kar pomeni, da se jame na podlagi koordinat ni dalo najti.

22. 3. 1955 Anica Arnol (Železniki št. 10) pošlje društvu dopisnico: »Za jamarje. [...] Matevž Mohorčič – vulgo Bravč [...] kot pastir hodil po Dražgoški gori [...] jama Konačnica ima kapnike [...] po novi poti na Jelovico [...] ve za dve dvorani in menda odprtina še naprej [...] če gre komu za pristne »male kruhke« lahko naroči pri meni.«

Stare dele jame do podora so 18. septembra 1976 izmerili J. Broder, F. Habe in L. Jelenc in narisali načrt. Po ustnem izročilu, ki so ga domačini zaupali Gregorju Pintarju in Marjanu Baričiču, pa sta v začetku 90. let 20. stoletja Jože Radovan Dolenc (Železniki) in Peter Veber kopala v podoru. Tega so dokončno prekopali avgusta 1998 Matija in Ida Hiršfenfelder ter Robert Šuštar (Škofja Loka) ter prišli v *Podorno dvorano*. V letih 1990, 1997, 1999–2001 in 2003 so potekale intenzivne hroščeslovne raziskave Bojana Koflerja, ki je tudi izrisal *Podorno dvorano* (Kofler 2002, 2007). Med leti 2010 in 2012 sta bila motor raziskav Gregor Pintar in Marjan Baričič, ko smo se, kot že omenjeno, člani Društva za raziskovanje jam Ljubljana in Društva za raziskovanje podzemlja Škofja Loka prebili v *Nove dele* jame. Te raziskave je povzela Borko (2016) in kratko opisala jamo, kasneje pa je Presetnik (2021) podal še pregled raziskovalnih in naravovarstvenih akcij v jami Konasnica v letih 2010–2012 (brez zmenkov, turističnih ogledov in podobnih obiskov). Med letoma 2021 in 2023 je sledila že omenjena ponovna izmera jame. Jama je narisal Jure Bevc in z veseljem ugotovil, da je bila tudi prva izmera jame zelo spodobna.

Ime jame

Žal mi ni uspelo ugotoviti možnega etimološkega izvora imena Konasnice. Oblika imena Konačnica kar sama vsiljuje domnevo o povezavi s »koncem«,

vendar je to lahko seveda čisto naključno. Morda bi se veljalo o možnem izvoru pogovoriti z domačini.

Dostop

V Dražgošah se mimo znanega muzeja in lokala Brunarica ter mimo cerkve napotimo po edini cesti proti SZ, se pravi proti Rovtarici. Od zadnjih hiš je treba po dobri gozdni cesti še približno tri kilometre, do vlake, ki se priključi z desne. Po serpentinasti vlaki se peš precej vzpemo in na sredi zadnjega ravnega dela krenemo po pobočju desno navzgor, po slabo opazni stečini. Ta vodi po strmem gozdnem pobočju, poraslem s pretežno bukovim gozdom. Ko pridemo do malega skalnega grebena, smo že skoraj zmagali, saj se tam prav lahko vzpenja. Blizu sten Dražgoške gore se usmerimo preko plitvega žleba na levo in se po ovinku ali dveh navzgor pojavimo pred jamskim vodom. Ta je kljub temu, da je širok šest in visok dva metra, viden le iz neposredne bližine.

Potrebna oprema in varstveno svarilo

Stari in večina *Novih delov* jame niso zahtevni, še posebno ne v primerjavi z vzponom do jame. V *Novih delih* na več mestih za spust v kratka brezenca potrebujemo vrv.

Trenutno jama ni onesnažena. V *Novih delih* so po tleh položeni označevalni trakci, ki smo jih položili že na prvi akciji po preboju. Teh nismo položili kar tako, saj vsaka stopinja izven označb poškoduje lepoto jame. Žal smo poškodbe že zaznali v jami in se jih vidi predvsem v *Belih delih*. Na spletu se da najti genialce, ki sicer opozarjajo, da je treba hoditi znotraj označb, vendar se sami slikajo izven njih in to na najbolj občutljivih sigastih tvorbah.

Da bi vsaj delno imeli nadzor nad obiskovalci, smo Agencijo RS za okolje prosili za dovoljenje za zaprtje jame na mestu *Preboj*. Dovoljenje smo dobili in po njem DZRJL do izvedbe postopka izbire skrbnika tudi opravlja naloge skrbnika jame Konasnica. Dve kopiji ključa sta pri Brunarici, ena kopija pa je pri Zavodu RS za varstvo narave OE Kranj. Z obema doseđanjima najemnikoma Brunarice smo tudi odlično sodelovali pri vodenju vpisne knjige.



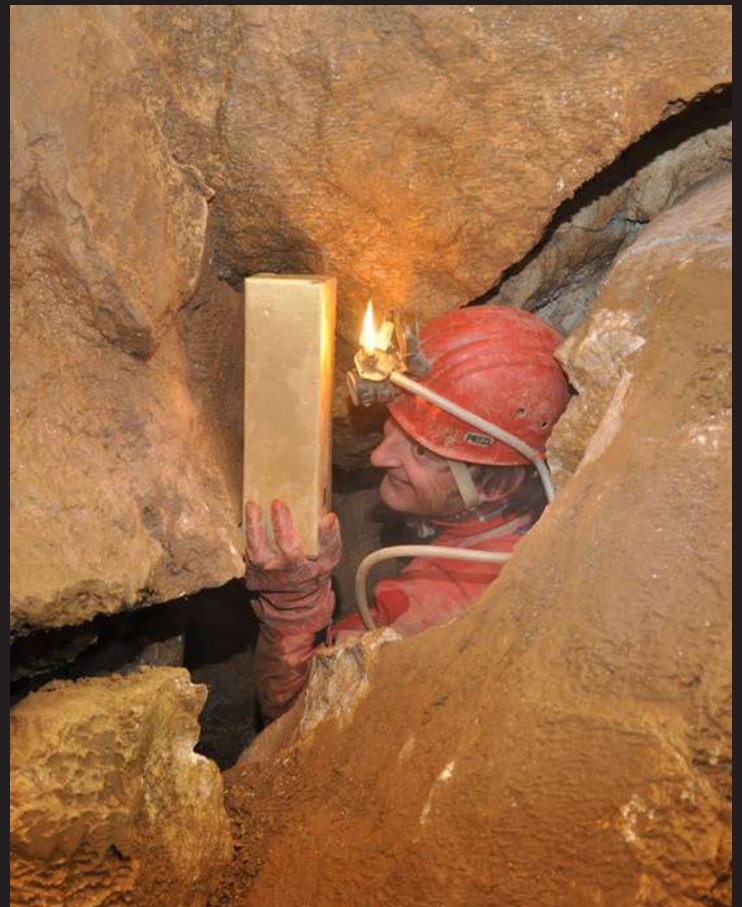




Eden od dolov. Foto: Matija Perne



Pred ožino oz. pri Giljotini. Foto: Primož Presetnik



Preboj! Andrej nosi šampanjec. Foto: Matic Di Batista

Opis jame

Ta del bi moral napisati kakšen geograf ali geolog, saj bi gotovo znal uporabiti primernejše izraze za opis jame. Za začetek lahko le omenim, da območje Konasnice spada k t. i. zgornji triadi in liadi (T3, J), ki tvori debeloskladovite svetlo sive apnence (Grad in Ferjančič 1976), stare menda od 225 do 212 milijonov let (Kofler 2007).

A) Stari deli

Vhodni del je podobnih dimenzij kot vhod, le strop je malo višji. Jamski rov, skorajda tunel, je brez stranskih odsekov ali višjih dimnikov. Približno 30 metrov v jami je še ohranjeno lepo leseno korito, ki je nekoč služilo zbiranju vode. Prvih 130 metrov rov poteka bolj ali manj vodoravno, najprej proti severu, na koncu pa že očitno proti severozahodu. Tu pridemo do podora, po katerem se po izkopani poti dvignemo za približno 15 metrov v manjšo *Podorno dvoranico*. Tu se lahko po podoru vzhajamo še deset višinskih metrov na levo (gledano s strani vhoda, kakor bodo opisane vse ostale točke v jami), vendar se tam vse zaključuje. Vis-à-vis od koder smo prišli v to *Podorno dvoranico* pa gremo po ozkem, izkopanem rovu 15 metrov strmo navzdol, vendar posebna oprema ni potrebna. Tu nas pričakajo mrežasta vrata, pregrnjena z gumijasto ponjavo, katere namen je zmanjševanje prepriha, ki bi se lahko povečal po razširitvi ožine. Omejena vrata so nameščena prav na skali s poetičnimi imenom *Preboj v Dražgošah*, saj se nam je po tem preboju odprl cel kilometer jame.

B) Novi zgornji deli

Od *Preboja* najprej vodi pot po večjih ali manjših skalah in blokkih v po velikosti še dokaj skromnem rovu, kjer pa se mirno stoji pokonci. Kmalu se jama poviša, razširi in močno zasiga. Po kakšnih 70 metrih na desni naletimo na velik stalagmit, ki spominja na nemškega cesarja *Wilhelma* z značilno prusko čelado. Deset metrov zatem se celoten rov pregradi s sigasto prevlečenimi skalami in prehod je možen le na levo skozi *Ožino*, do katere je potrebno malo poplezati in se stlačiti v ozko luknjo (0,5 × 0,8 metra) ter se na drugi strani previdno spustiti na tla. Kmalu prispemo do *I. dola*. *Doli* so v tej jami poimenovani deli, kjer so se tla očitno ugreznila oz. jih je verjetno odplavilo nekam v spodnje dele. *I. dol* tako obhodimo po levi strani. Po mali zožitvi (relativno rečeno seveda, ker je še vedno vse zelo prostorno), pridemo do ogromnega *II. dola*, kjer nas pričaka t. i. *Prva voda*, lah-

ko bi rekli skoraj slap, ki obliva desno steno jame in priteče iz neraziskanega dimnika. Od tod gremo spet malo navzgor, kjer se jama pri *Ponvica*h zoži in je včasih nujno poiskati pravi prehod med vsemi stalagmiti in stalaktiti, da ne bi vsega uničili. Nato se nam na desni odpre *III. dol*, ki ga spet obhodimo po levi, po lepo blatnem pobočju. Če se na sredi *III. dola* preko blatne kopice malo vzhajamo na levo, pridemo v dele jame, ki vodi do *Spodnjih delov*, ki jih bom opisal malo kasneje. Ako nadaljujemo naravnost, po relativni zožitvi pridemo na vrh globokega *IV. dola*, ki pa ga za spremembo obhodimo po desni strani. Navzdol je lepo pobočje, zasigano s krhko sigo, najdemo pa tudi male lužice vode. Proti koncu *IV. dola* se lahko na desni strani preko ene izmed ozkih odprtih med skalami pretlačimo v *Stranski meander*. Tu pridemo nekje na sredino višine meandrastega rova, ki se navzdol zaključuje med podornimi bloki *IV. dola*, navzdol pa še ni bil preiskan. V levem delu *IV. dola* je menda tudi vhod v že napol mitsko *Dvorano Matica*, ki pa so jo videli le prvi raziskovalci. Malo naprej od *Stranskega meandra* sta na naši levi strani dva ogromna bloka, ki se naslanjata eden na drugega in smo ju poimenovali *Padla borca*. Malo za njima nas pot spet vodi na levo stran rova in tam vidimo majhen curek vode, ki najprej napaja *Žrtveniku* podobno kotanjo. Voda se potem scedi v eno od lukenj na tleh *IV. dola*, ki tudi še niso bile dobro pregledane. *Glavni rov* se zaključuje ob zasigani pregradi. Če se povzpnejo nanjo, se lahko po trebuhu splazimo do *Belih delov* jame, ki so oh in sploh dika jame. Previdno se sprehodimo do konca rova, ki se na koncu dvigne in ob sigasti kopi nenadoma ostro zaključuje, saj ga je presekala prelom. Če se v glavnem rovu ne povzpnejo v *Bele dele*, se lahko spustimo v *Zadnja brezna*, kjer pa za obisk potrebujemo vsaj 50 metrov vrvi. Jama se tu razcepi v tri krake. Dva sta strma, eden na dele tudi breznot, malo tudi kaplja, vendar se vse zaključuje v razpokah.

C) Novi spodnji deli

Vanje se podamo iz *III. dola*. Najprej se sprehodimo navzdol po kar širokem lijakasto oblikovanem pobočju z nekaj stranskimi rovčki, ki še niso vsi izmerjeni. Spuščamo se navzdol in pridemo do tečne poke, ki se jo da premagati prosto, še bolje pa bi jo bilo opremiti s tri- do štiri-metrsko vrvjo. Skoraj takoj zatem se pojavi ozka, navzdol potekajoča luknja z lepim imenom *Svizčev rov*. Da smo prišli preko nje, je bilo potrebno nekaj širitve-

nih del, vendar se je splačalo, saj se za njo jama spet odpre. Lahko se povzpnejo navzgor v sicer raziskane, vendar še ne popolnoma izmerjene dele. Na drugo stran pa se lahko s pomočjo vrvi in kovačije spustimo 15–20 metrov. Tam naletimo na potoček, ki se cedi proti najnižji točki jame. Na nasprotni strani smo se s plezanjem vzhajali približno 25 metrov in prišli v ozek in več deset metrov dolg, zablaten rov z imenom *Ne-grem-več*. Ni čudo, da tudi ta del še ni popolnoma izmerjen.

Jamski sedimenti, zanimive tvorbe in oblike

Sigastih tvorb je po jami prepolno: stalaktiti, stalagmiti, kapniški stebri, zavese, ponvice, zasigane stene in tla različnih barv v *Novih delih* niso nič neobičajnega, kar je seveda v ostrem nasprotju s *Starimi deli*, kjer je sige le za vzorec. Kar pa ni čudno, ker je večina *Starih delov* z izjemo *Podorne dvoranice* pod vplivom zunanje zmrzali. Za omeniti je še, da se od *III.* in predvsem od *IV. dola* do konca *Glavnega rova* pojavljajo krasni in debeli nanosi prodnikov, med njimi katerimi niso redki keratofiri, očitno vulkanskega nastanka. V *Stranskem meandru* in pri *Prvi vodi* se pojavljajo tudi apnenčasti prodniki, ki so očitno mlajšega nastanka. Mnogi (ali pa morda večina) starih prodnikov je že bilo odplavljenih in o nekdanji debelini sedimentov nam pričajo le zasigani prodniki visoko na stenah sedanjega rova. Na dnu več *dolov* najdemo fino blato, ki ga tja odlagajo vode, ki se cedijo s stropa. Podobno blato najdemo tudi v *Spodnjih delih*.

Meteorološka opažanja

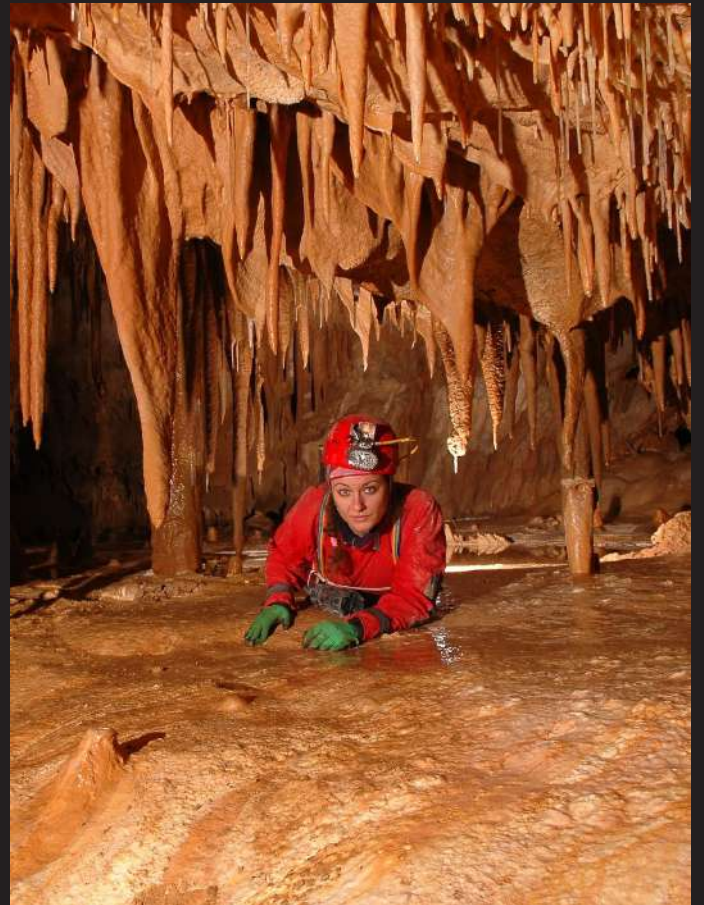
Poleti iz jame veje mrzel zrak, pozimi pa jama zrak sesa. *Stari deli* so zato pozimi pod izrazitim vplivom zunanjih razmer, ledene sveče najdemo tudi do *Podorne dvoranice*. Nekajkrat smo izmerili temperature, npr. 27. februarja 2011: vhod -3,5 °C, *Podorna dvoranica* 1,1 °C, *Preboj* 1,2 °C, *Ožina* 3,6 °C, *Beli deli* (po prehodu) 6,5 °C. Podobno smo dopoldne 6. marca 2011 spet izmerili temperature (vhod 0,1 °C, prehod v *Podorno dvoranico* -0,1 °C, *Podorna dvoranica* 1,0 °C, čisto zgoraj v *Podorni dvoranici* 6,6 °C, *Preboj* 1,1 °C, *Ožina* 3,9 °C, pri *Prvi vodi* 5,2 °C, *Beli deli* 6,4 °C). Tega dne pa smo tudi z ročnim vetromerom (Kestrel) izmerili hitrosti vetra le pri ožinah, čeprav se je skozi večji del jame čutilo premikanje vetra. Pri prehodu v *Podorno dvoranico* smo odčitali 3,5 m/s (2,6–4,0 m/s), pri *Ožini* 3,0–3,2 m/s.



Beli deli. Foto: Matija Perne



Stalaktiti. Foto: Primož Rupnik



Prehod v Bele dele s Petro. Foto: Primož Rupnik



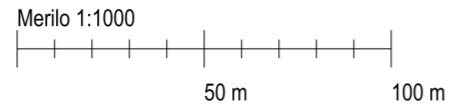
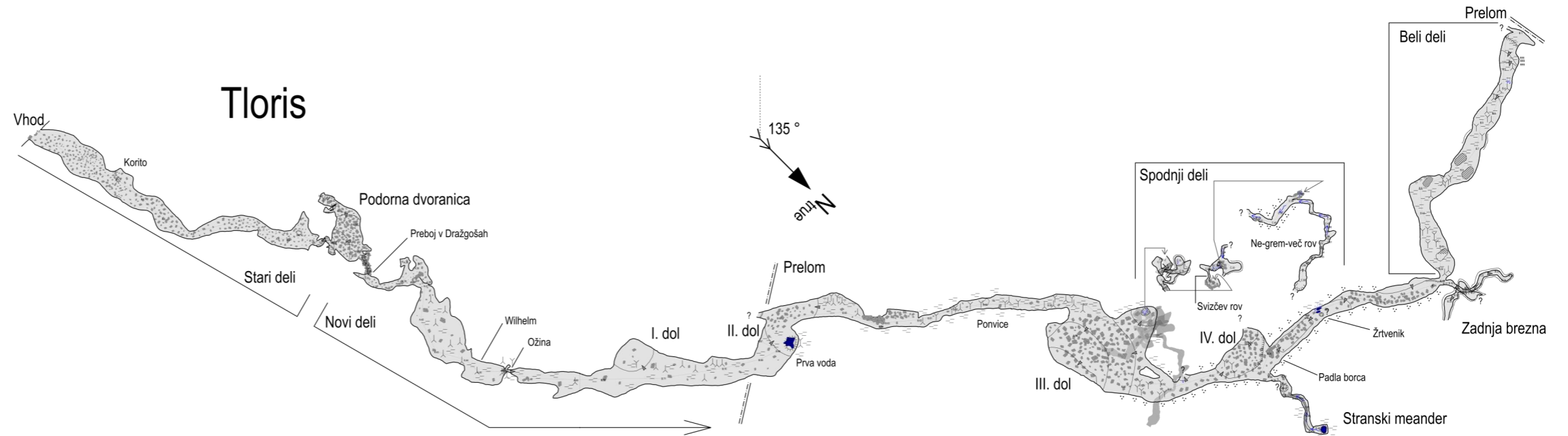
Konasnica

Ime jame: Konasnica
Katastrska številka: 1241

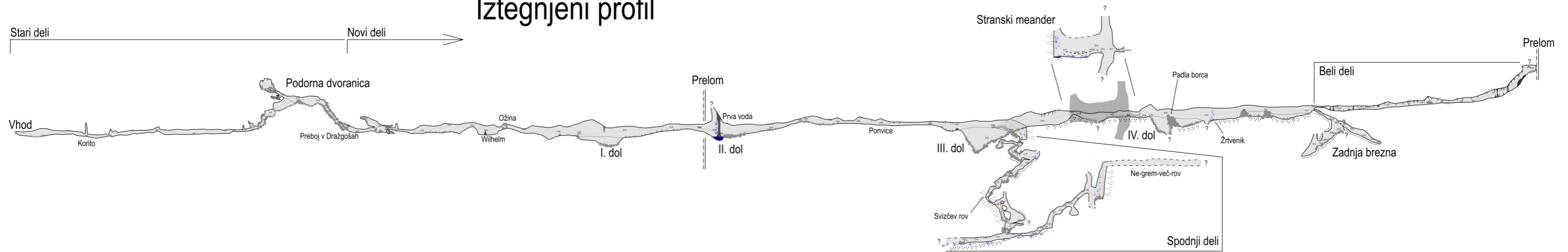
Merili:
 2011: Gregor Pintar, Marjan Baričič, Marina Pintar, Matt Covington, Primož Presetnik, Matija Perne, Matic Di Batista, Tomaž Krajnc, Aleksandra Privšek (vsi DZRJL), Anže Oblak, Walter Zakrajšek, Peter Jeram (vsi DRP Škofja Loka).
 2021: Anže Oblak (DRP Škofja Loka), Matija Perne, Tim Berginc, Špela Borko, Tomaž Miklavčič, Behare Rexhepi, Jure Bevc (vsi DZRJL)

Avtor načrta: Jure Bevc
Datum ekskurzije: 13. 11. 2021
Datum načrta: 31. 1. 2022

Dolžina jame: 1246 m
Globina jame: 91 m



Iztegnjeni profil





Biolška opažanja

Biologi na jamo nismo nikoli pozabili. Posebno hroščaslovci so jo navdušeno obiskovali. Tako Dafner (1996) kot Kofler (2002, 2007) navajata sledeče jamske hrošče: *Anophthalmus micklitzii micklitzii*, *Laemostenus schreibersii*, *Bythoxenus subterraneus*, *Orotrechus koflerianus*, *Oryotus micklitzii micklitzii*, *Aphaobius milleri* (ssp. nova?). Slednji je bil opisan kot samostojna vrsta *Aphaobius kaplai* (Bologno in Vailati 2010). Bole (1982) navaja polžke jamničarje *Zospeum spe-laenum schmidti* in *Z. alpestre isselianum*. Slednjega na vrstnem nivoju navaja tudi Slapnik (1991) kot *Z. isselianum*. Dr. Slapnik je kot *Z. isselianum* določil tudi polžje hišice, ko smo jih našli mi pri Prvi vodi. Ob naših pregledih smo v Starih delih našli še običajne vrste vhodnih delov jam: večše jamske pedice (*Triphosa dubitata*) in zobate vrbovčke (*Scoliopteryx libatrix*) ter jamske kobilice (*Troglophilus*). Delić (2012) poroča, da v jami živi tudi kapniška slepa postranica (*Niphargus stygius*). V letu 2021 se je v lužah vzorčilo mikro rakce, vendar rezultati še niso znani. Več časa smo posvetili sesalcem, in to ne samo netopirjem. Slednji niso bili zelo številni, vendar smo med prezimovanjem opazili kar nekaj vrst: male podkovnjake (*Rhinolophus hipposideros*), navadne netopirje (*Myotis myotis*) in posamezne obvodne netopirje (*M. daubentonii*), usnjebrade uhate netopirje (*Plecotus macrobullaris*) in širokouhe netopirje (*Barbastella barbastellus*) ter kosti vejicatih netopirjev (*M. emarginatus*). V mrzlih Starih delih so prevladovali širokouhi netopirji (do pet živali) tam pa smo našli tudi samca obvodnega netopirja in posamezne navadne in usnjebrade uhate netopirje. Mali podkovnjaki so bili pred prebojem v Nove dele zgolj višjih v toplih delih Podorne dvorane, v letih po preboju pa so očitno našli

tudi pot v Nove dele. Skupaj smo jih največ prešteli devet. Tudi navadnih netopirjev v jami ne mrgoli, saj smo jih našli do pet. Ti pa so poznali pot v Nove dele že pred našim prebojem, saj smo posameznike tam opazili že na prvih akcijah po preboju. Eno lepo ohranjeno okostje smo našli tudi sredi Belih delov, torej približno 700 metrov globoko v jami. Zelo natančno smo pregledali tudi tla jame in zato v Starih delih našli kosti snežne voluharice (*Chionomys nivalis*) in nedoločljive rovkice (Soricidae), že v Novih delih pa tudi kosti polhov (*Glis glis*) ter iztrebke kune (*Martes*). Odtise poljških nožic in praske, verjetno kunjih krempljev, smo našli tudi v čisto na koncu Belih delov, kar pomeni, da so ti deli lahko že blizu površja in so bili nekdanj (morda še sedaj) povezani s površjem.

Perspektive raziskav

Niso preveč rožnate. Jasnih nadaljevanj v jami ni, vendar bi se gotovo dalo še izmeriti kakšnih 50 ali 100 metrov in več dodatnih rogov. Tudi pobočje nad jamo je bilo deležno že nekaj rekonstruirajočih akcij, ki pa niso razkrile dodatnih jamskih vhodov. Morda bi se lahko dodatne informacije o živalih in morebiti tudi o arheoloških ostankih našlo s pregledom različnih zbirk, pa tudi med domačini morda še živijo kakšne pripovedke o jami. Kakorkoli, jama je tam, jama je lepa in mogočna ter bo tudi v prihodnosti privabljala takšne in drugačne raziskovalce.

Viri

Bole J., 1982. Živalski svet na dražgoškem ozemlju: Mehkužci. V: Ramovš, A. (ur.), Dražgoše (Vodniki po loškem ozemlju 4), str. 98–103, Muzejsko društvo, Škofja Loka.

Bognolo M. & D. Vailati, 2010. Revision of the genus *Aphaobius* Abeille de Perrin, 1878 (Coleoptera, Cholevidae, Leptodirinae). Scopolia, Ljubljana 68: 1–75.

Borko Š., 2016. Konasnica. Pomembnejše raziskave DZRJL v obdobju 2005–2014. Jubilejna izdaja (2015) ob 10 let Nagrađe Viljema Puticka za najboljši jamarski dosežek. Glas podzemlja, str. 108–109.

Daffner H., 1996. Revision der *Anophthalmus*-Arten und -Rassen mit lang und dicht behaarten Körperoberseite. Mitteilungen der Münchner Entomologischen Gesellschaft, München 86: 33–78.

Delić, T., 2012. Vpliv pledenitev na filogeografsko strukturo slepe postranice *Niphargus stygius*. Diplomsko delo. Oddelek za biologijo Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. X, 44 str., pril.

Grad K., L. Ferjančič, 1976. Tolmač za list Kranj. Osnovna geološka karta (1 : 100 000). Zvezni geološki zavod, Beograd, 93 str.

Kofler B., 2002. Jama Konasnica in njena podzemeljska favna hroščev. Loški razgledi 49: 27–43.

Kofler B., 2007. Rezultati večletnih raziskav podzemeljske favne hroščev v jami Konasnica. Acta Entomologica Slovenica 15(2): 121–126.

Kofler B., S. Primožič, 2016. Lepotica Konasnica. Železne niti 13: 237–246.

Kovačič S. P., 2011. Sežanski barok na Jelovici. Gorenjski glas 64 (20): 1, 13, 17.

Mohorič K., A. Pintar, M. Stanovnik (ured.), 2017. Kar tresla se je od lepote. Folklorne pripovedi iz Selške doline. Zbirka Glasovi, Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, Ljubljana.

Oblak, P., 1959. Jelovica (poglavja in prirodne geografije). Geografski vestnik 31: 3–18.

Presetnik P., 2021. Konasnica – 10 let po odkritju notranjih delov jame in 10 let obiskov jame. Glas podzemlja, Društvo za raziskovanje jam Ljubljana: 63.

Slapnik R., 1991. Razširjenost *Zospeum alpestre* (Freyer 1855), *Z. isselianum* Pollonera 1886 in *Z. alpestre bolei* ssp. n. (Gastropoda, Carychiidae) in njihova variabilnost v jamah Kamniško-Savinjskih Alp. Razprave Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Razred za naravoslovne vede, Ljubljana 32: 3–73. |

Jure Bevc

BREZNO SPEČEGA DINOZAVRA V 2022

V Breznu spečega dinosavra smo letos raziskave nadaljevali najprej na poletnem taboru. Ker v jami ni bilo bivaka, na minus jurja pa se je zaprla, smo moči usmerili v novi krak, ki se je s križišča na -387 nadaljeval proti severozahodu. Prva sta se v jamo odpravila Darja in Matevž. Spustila sta se do -550 metrov, kjer sta prišla v podorno dvorano z impozantno skalo, ki smo jo poimenovali Obelisk. Za njo sta skozi podrt rov prišla do novega brezna. Na poti nazaj v tabor sta skoraj sprožila reševalno akcijo, pa sploh nista bila nič kriva. S tabora smo namreč opazovali dve begajoči lučki, ki sta, tako se nam je vsaj zdelo, zavili v napačno dolino. Šel sem nasproti in nad Velikim dolom ugotovil, da sta Darja in Matevž vendarle na pravi poti. Kasneje se je izkazalo, da sta prej omenjeni lučki pripadali dvema Novomeščanom, ki sta se vračala iz ene NM jame pod Velikim babanskim skednjem.

Nekaj dni kasneje sta šla v jamo Pero in Matevž. Mladinca, zdaj že odrasla Člana, sta se spustila do -650 metrov, nekaj sta tudi preopremljala, predvsem pa sta meritve letom primerno poimenovala Čvrsti D. Kdor ne ve, naj vpraša Anžeta.

Med taborom se je zgodila še ena akcija. Dinosaavra so obiskali Matt, Margot in Tinkara. Detajli niso poznani, meritve neobstoječe, Tinkara pa pravi, da jo je takrat prvič v življenju zeblo v jami. Kaj je želela s tem povedati, lahko cenjeni bralci presodite sami.

Sledilo je zatišje, morali smo iti tudi kaj na Poljano. Nam je pa po mnogo letih končno spet uspela prvonovembrska ak-

cija. Plani so bili visokoteleči, želeli smo namreč postaviti bivak, začeti z razopremljanjem lanskega dna in nadaljevati z raziskavami v novih delih. Najprej je v jamo šla zdesetkana ženska ekipa, ostanek propadle ženske ekspedicije. Darja, Špela in Tinkara so šle preveriti potencialne lokacije za bivak. Določile so, da je še najboljši prostor v fosilni galeriji na prehodu iz starih v nove dele, na -300 metrih, precej blizu križišča. Potem so odklepetale ven.

Dan kasneje smo šli spet v jamo. Tudi tokrat smo šli v štiri, Darji in Tinkari sva se pridružila še midva s Perotom. Kot že rečeno smo imeli velike načrte, ki smo jih začeli tudi uresničevati. Darja in Pero sta šla na jurja razopremljati. Mimogrede sta pregledala še eno odprto nadaljevanje, vzporedno brezno v HEESK na -800, ki pa se je povezovalo nazaj v že znane dele. Do te točke sta tudi razopremila, potem pa vzela nekaj štrika in pohitela do točke, kjer sva medtem s Tinkaro postavljala bivak. Imela sva premajhno macolo in dva šotora, od tega enega s palicami. Vseeno sva po precej urah fizičarjenja nekako uredila ležišča za štiri osebe. Med delom sva našla tudi pod skalo zdrobljeno okostje netopirja, ki ga je morda Darja že predala netopircem v obdelavo (op. lektorja: Ga je.). Bivak smo poimenovali Jurski park.

Drugi dan sva šla s Tinkaro naprej razopremljati. Na -800 sva pobrala dobrih 200 metrov štrika in razopremila brezno HEESK do vrha na -650. Izkazalo se je, da bi bilo verjetno lažje, če bi eno rundo nesla do vrha, kot pa da sem razopremljal z 200 metri mokrega štrika v prasici.

Lekcija za prihodnjič. Ko sva zaključila, sva vzela 120 metrov vrvi, ostalo pa pustila v meandru.

Darja in Pero sta medtem opremljala nove dele od -650 navzdol. Prišla sta do -700, kjer sta obstala nad večjim breznom, ki je sledilo širokemu meandru. Imela sta tudi težave z merilci. Zato smo naslednji dan vsi šli v nove dele. Medtem ko so ostali merili, sem jaz začel opremljati novo veliko brezno. Kakih 50 metrov nižje je zmanjkalo vrvi, brezno pa se je nadaljevalo v neslutene globine ...

Tik pred novim letom smo šli spet. Dan pred odhodom v jamo smo že veliko kidali sneg, ko pa smo prišli do Dinosaavra, smo odkrili, da jame ni nikjer. Zakopali smo se v nekaj lukenj, za katere se nam je zdelo, da bi lahko bile lokacija vhoda. Neuspešno. Po dolgotrajnem kopanju smo se poslužili bolj ezoteričnih metod: poskušali smo prepoznavati skale in razglede z različnih slik, komaj prepoznavne okoliške kotanje smo poiskali na ortofoto in tako določili lokacijo vhoda. V točko, kjer se nam je najbolj zdelo, da bi lahko bila jama, smo započili lopate in čez kake pol ure smo že zrl v vhodni šaht. Noro!

V jamo smo tako šli Diba, Špela, Pero, Tinkara in jaz. Starejši trije smo pokazali starost in se izmenjevali na bolniških odsotnostih (ali delovnih dopustih, odvisno



Levo: Jurski park. Desno: nad T-rexom. Foto: Domagoj Korais

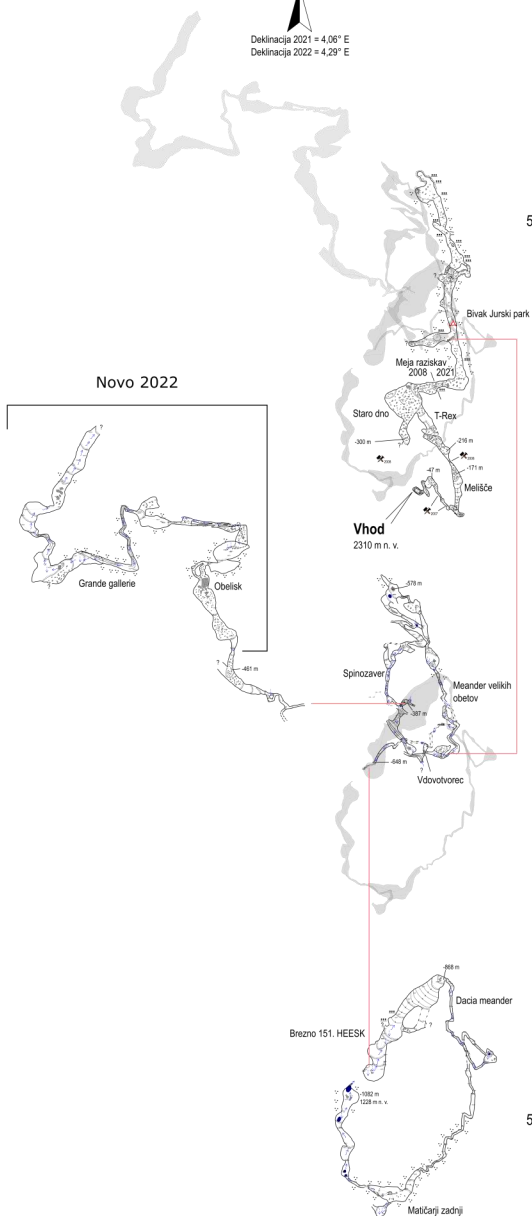


DRUŠTVO ZA
RAZISKOVANJE
JAM LJUBLJANA

Brezno spečega dinozavra

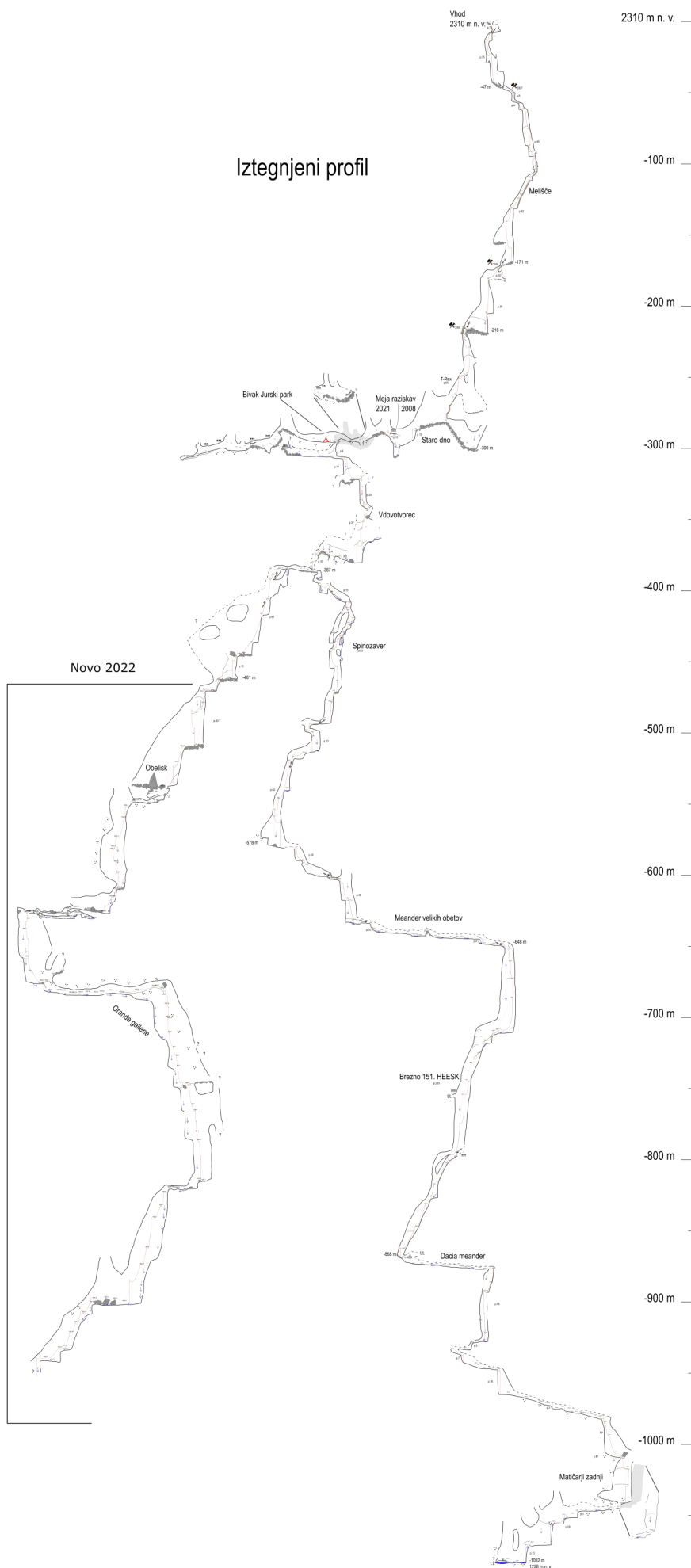
Tloris

Ntrue
Deklinacija 2021 = 4,06° E
Deklinacija 2022 = 4,29° E



Novo 2022

Iztegnjeni profil



Novo 2022

Ime jame: Brezno spečega dinozavra

Merili: Alojzij Blatnik, Špela Borko, Matt Covington, David Debeljak, Matic Di Batista, Tinkara Kepic, Darja Kolar, Peter Mašič, Matevž Marinko, Vid Naglič, Ester Premate, David Škufca, Jure Bevc (vsi DZRJL)

Avtor načrta: Jure Bevc

Datumi ekskurzij: 6. 8., 7. 8., 14. 8., 21. 8. 11. 9. in 30. 10. 2021

Datum načrta: 31. 1. 2022

Dolžina jame: 2147 m

Globina jame: 1081 m

koga vprašate) z dnevnih akcij. Prvi dan je med spustom v jamo Maticu težka transportka nerodno pristala na koleno, ki je reklo »čau«. Špelo je prvi dan bolet EMŠO (sama pravi, da je imela korono) in je popravljala bivak. Diba je drugi dan ujčkal koleno. Jaz pa sem imel težave z EMŠO-m in smrčanjem neimenovane_ga člana_ice tretji dan. No, razen počivanja smo razopremili stare dele do -500 (šlo je precej gladko, saj že zadnjih nekaj let nabiramo izkušnje) in prinesli vso opremo do križišča, potem pa napadli nadaljevanje, raziskali veliko brezno do dna na dobrih -800, preopremili, ugotavljali tip moke, ki sestavlja skalo (fiksi kar sami lezejo ven), šli po breznu še globlje in prišli v dele z veliko vode, ki

se nadaljujejo v obliki brezna. Imeli smo se lepo, ni pa mi znano, da bi kdo jokal. Jedli smo gurmansko. Ko smo prišli ven, smo se na bivaku zelo namnožili. Zato smo takoj naslednji dan v hudo slabi vidljivosti pregnali eno ekipo nazaj v jamo, da so jo pofotkali. Ester, David, Nika in Domagoj so na foto akciji ovekovečili jamo od vhoda do bivaka. Ven so prišli za silvestrovo v prečudovito sonce, sledila je žurka, ki pa je bila precej umirjena. Smo prezgodaj začeli.

Če povzamem, smo jamo v letu 2022 v novem kraku poglobili skoraj do -1000, Diba je že zrl v štirimestna števila. Gre naprej, prepah tudi je – ni razlogov, da bi se jama zaprla. Zanimiv je predvsem tlo-

ris, saj so novi deli že skoraj dosegli kaninski greben. Hitra povezava z Renejevim breznom je tako manj verjetna kot prejšnje leto.

Brezno spečega dinosavra je bilo konec leta 2022 dolgo 2978 metrov, globoko pa toliko kot lani, torej 1081 metrov.

Na akcijah v 2022 so sodelovali: Matevž Marinko, Darja Kolar, Peter Mašič, Tinkara Kepic, Matt Covington, Margot Vivivier, Špela Borko, Matic Di Batista, Ester Premate, Nika Pišek Szillich, David Škufca, Domagoj Korais in Jure Bevc. Med raziskavami smo si obilno pomagali z bivačkom JZS, pa tudi na Skalarju smo prespali in uporabljali tovorno žičnico. Hvala.

Špela Borko

SISTEM RENEJEVO BREZNO-P4 V LETIH 2021 IN 2022

V letu 2021 je bila v Sistem Renejevo brezno-P4 le ena akcija: konec oktobra šla brata Blatnik, skupaj s Filipom Šarcem, vzorčiti vodo in pobrati podatke z avtomatskega merilca. Vstopili so skozi P4 in izstopili skozi Renejevo brezno. Raziskovalnih akcij ni bilo. Deloma zaradi slabih razmer, deloma zaradi Brezna spečega dinosavra. Mogoče zato, ker je jama postala dolga in utrujajoča? Po kuluarjih se govori, da Sistem ni več perspektiven. Ne bi se mogli bolj motiti! Jame se ne končajo, le jamarji scagajo. Na srečo smo v letu 2022 postavili temelje sekcije »ne jebe lep nego uporan«. Izvedli smo pet večdnevni akcij, na katerih sva z Maticem kolobarila ekipo. Da se ne naveličajo prehitro, oziroma da imajo vmes čas pozabiti. V upanju, da bomo v 2023 končno želi več kot mačkona, ki v dežju na veji ..., povzemam poročila akcij. Pričujem pa z občutji, ki sem jih zapisala ob januarskem obisku: Bilo je lepo, zajebano, mestoma frustrirajoče, čudovito, vsekakor celokupno v običajnem duhu »Mater je lepo, pizda sem srečen«. P4 je napram

pol plitvejšim poljanskim jamam (vsaj zame) domač, prijeten teren. Meandri ne razpadajo, ožine so obklesane, shafti takšni kot morajo biti, žimarji ne zdrsujejo in blata je le za vzorec. Pa še bivaki so ****. To ni EPP, to je vse čisto res.

Med 28. in 30. januarjem 2022 sva na dno dna P4 zvalila Flisa. Ester, David, Uroš, Tinkara in Jure so nam pomagali z nošenjem opreme in skrbeli za telekomunikacijo: prvi trije napeljevali kabel do globine 200 metrov, slednja dva pa sta se namenila na Huston, da stestiramo komunikacijo z globino. V Egotripu sta spoznala, da bosta zamudila zmenek, zato se je Jure sam prežarčil do Hustona (20 min), Tinkara pa se je počasi obrnila. Na poti ven se je prepisala k muslimanom (beri, ujela jo je zloglasna past).

Naša prva naloga je bila, da se ob 18.30 z LP bivaka slišimo z Juretom. Slišali smo se, a komajda, komunikacija je bila omejena na dve sekundi šibkega signala. Diba mu je v dvosekundnih intervalih sporočil,

da gremo naprej. Izkazalo se je, da je bila na mestu stika kablov Huston-LP-Stella bela žica kabla proti LP-ju iztaknjena. Dva biologa in softveraš si nismo znali pojasniti misterije, kako je karkoli prišlo le po eni žici do voxa. Delovna hipoteza predvideva brezžični prenos.

Naslednji dan nas je čakala naporna pot, vse do Klinča, brezna nad Trmoglavim kaminom. Mnogo prečk, blatnih bližnjic, eno jezerce in 150 metrov kamina višje je namreč prepah. Po treh urah smo prišli na delovišče, polico sredi brezna, kjer se nam je zdelo, da najbolj piha. Brezno je bolj nekakšna podolgovata razpoka, par metrov široka in neznano metrov dolga. Ideja je bila pogledati za ovinek, če se tam skriva vodoravni fosilni rov proti Mali Boki. Matic se je »nafrfulil« še predno je preostali del ekipe rekel keks in že začel plezati. Po novem na dinamika in s kompleti (stalna zaloga Stelle). Kmalu je dosegel nasprotno stran brezna, kar sva spoznala po preklinjanju. Namesto rova se je znašel pred steno.



Stella od znotraj in od zunaj. Foto: Špela Borko



Prepih pa je prihajal od spodaj, kjer smo že bili, 14 mesecev nazaj. Še enkrat sva se spustila na dno in z zahtevno sledilno metodo ugotovila, da večina prepiha prihaja iz podora na dnu brezna, del pa tudi iz preozkega meandra. Kje bi človek začel s kopanjem? Mogoče kar v kakšni drugi jami ... Pomalicali smo in se z nič novimi metri poklapano obrnili.

Na Stelli smo se osvežili s cedevito, popisali opremo in se podali proti LP-ju. Naslednji dan, v ponedeljek, sta nas čakala dolg izstop in sestop. Zvečer smo obnovili moralo in kalibrirali načrte za prihodnost. Zjutraj smo na prvi vrvi doživeli mali razpad sistema – klasičen zaplet, ko iz spalke začneš žimariti 50 metrov vrvi v kosu. Okoli 15-ih smo pogledali v modro nebo z zametki sivine. Po hitrem postopku smo pobegnili s prebujajočega se vetra. Kanin je bil kljub prepihu čudovit. Vetrer je ustvaril snežne zamete in številne opasti, ki so stegovale valujoče zaledenele jezike. V Malem dolu je začelo rahlo snežiti in tudi kmalu nehalo, kot bi Kanin malce zarenčal na nas, toliko da ne pozabimo. Sestop od Starega Skalarja je bil precej zahteven. Sneg je bil spihan v strme klanice, čez pa ledena glazura. Po gozdu bi morali nekajkrat obuti in sezuti dereze, a smo raje napikovali listje in veje vse do ceste. Tam pa spet drsalnica do B postaje, kjer smo imeli kombi z že obutimi verigami. Za češnjo na torti smo na avtocesti naleteli na poledico.

Med 9. in 10. julijem je v globinah Kanina sledila zabava prav posebne sorte. Ideja je bila namreč pobarvati dva velika kaninska sifona, o čemer lahko več prebe-



rete v Fonzijevem prispevku. Darja, Matevž, Diba in jaz smo se šele proti večeru izvalili iz primeža ljubljanske gneče, zato smo imeli nočni sprehod do JZS bivaka. V P4 smo vstopili v soboto ob 11.30, barvanje pa pričeli malo pred sedmo zvečer.

Po poti smo preopremljali. P4 je bil precej namočen in nekajkrat smo prišli na idejo, da bi barvilo stresli kar v enega od vodotokov na poti. Na Hustonu smo izvedli tajno glasovanje s kamenčki različnih barv in izglasovali Copacabano. Zdi se, da je bilo štetje glasov sicer kompromitirano, a poti nazaj ni bilo več, saj je Matic vrgel kamenčke v brezno. Vzdušje od Infinituma proti Copacabani je šlo od kletja podorov, tresenja znotraj podorov, pritoževanja nad pužanjem po Renejevih freatikih vse do ohov in ahov v galerijah pred Golobnjakom. Darja je bila navdušena nad količino stopnic v teh delih. Ni kaj, kadar gre Garmin na odpravo, je infrastruktura na nivoju.

Renejščica je glasno bučala, nivo v sifonu pa je bil precej nizek. V duhu našega društva (lahki in hitri) smo proces barvanja optimizirali. Ker je bilo barvila v vsaki od štirih posod le nekje do tretjine, smo prišli na idejo, da v posodo do vrha zajamemo vodo, jo temeljito stresemo, odlijemo, kar se je raztopilo, in ponavljamo vajo, dokler ne zmanjka cmoka. S tem smo se izognili dolgotrajnemu mešanju vseh štirih kilogramov naenkrat. V 20 minutah smo raztopili vse barvilo. Pogled na zeleni sifon je bil spektakularen.

Ob pol enajstih zvečer smo prispeli na LP. Sledilo je deset ur smršanja. Prespali smo budilko, nato pa nas je Matic nadvse priganjal, da smo že 12.12 skočili na dolgi cug. Brez omembe vredne pavze smo štiri ure in 15 minut kasneje pogledali v oblačno nebo.

Sledil je trojček na pričetku poletnega tabora. Po maratonski vožnji iz Francije, kjer sva na speleološkem kongresu predstavljala matičarske dosežke, sva na Kanin prihitela z neznansko željo po globi-

nah. Po mnogo mukah sva le dobila ekipo: Darjo sva, takoj ko je prežimarila 700 metrov Dinozavra, prepričala, da bo spust na Stello v resnici prost dan. Okoli petih popoldan smo vstopili, lahkih prasic, saj smo nosili le hrano, vrtalko in merilno opremo, vse ostalo nas je čakalo na bivakih. Tri ure in pol kasneje smo bili na Stelli. Planirali smo zgodnje vstajanje, da bomo v kaminu proti Velbu še pred popoldanskimi padavinami. Darja je komentirala, kako tiho je na tem bivaku, in s smehom smo se spomnili Anžetovega smrčanja. Okoli enih zjutraj me Diba divje stresel in mi hlastno velel, naj potegnem čepke iz ušes. Nejevoljna sem ga ubogala in preplavilo me je glasno šumenje. Darja nama je povedala, da se je začelo iz nič na ena ob polnoči. Ko se je Diba na pol predramil, je v polsnu pomislil, kako lepo je spati na LP-ju ob glasnem šumu vode. Nakar se je hrček spotaknil in lastnik je dojel, da je na »najtišjem bivaku v jami«. Iz spalke smo analizirali hrup, se odločili, da je pod nami dovolj praznine, da Stelle ne bo zalilo, za vsak slučaj malce spodvili noge in zaspi nazaj.

Zjutraj je bil hrup še vedno z nami. Treskanje vode, občasnno prelivanje, stokrat ojačano prek dvorane. Tudi na delovišču 10 minut od bivaka je bilo glasno, kamin pa na srečo opremljen po suhem. D & D sta zlezla do ipsilona, ki sta ga naredila Nika in Lojze leta 2019 in Diba je sklenil, da se požene neposredno na podor. Z »andahtjo« je napel prečko do nasprotne stene, par Pulsov v sumljive skale in že je bil na vrhu. Proti SZ se je odprla dvorana, proti JV pa je šel naprej velik kamin. Nekje malo višje se je slutila izravnavna. Že tretja v zadnjih sto metrih, ampak tokrat mogoče le bo vodoraven rov ...

Z Darjo sva zamenjali vloži. Prevzela je skrivanje pred padajočim kamenjem, jaz pa varovanje neuničljivega Dibe. Malo na prosto, prva luknja in šop kletvic. Zlezal je nazaj dol in zahteval nov sveder, prejšnjemu je namreč odpadla glava. Še en-



krat se je pognal na steno, mmmrajoč nekaj o izgubljeni prvenstveni smeri na pogled. Naprej je šlo kot po maslu. Šest pulsov in ipsilon. Priplesam gor, razopremim, napeljem statika, ponovi vajo, vsega skupaj tri raztežaje. Na zadnjemu nama je zmanjkalo statika in doopremila sva z dinamikom.

Stojiva na mali polički, prelomna ploskev za steno, pod nama pa zrak in Darja cca. 40 metrov nižje. Nad nama kamin brez vrha, lečast šaht brez namiga o vodoravnem rovu in ob strani kopicica vode. Diba mi namigne, naj se dam na dolgo popkovino. Dvignem se en meter, primem ostro poličko in pogledam skozi manjše okno – v fosilni rov! Kakšno bizarno nadaljevanje.

Manko vrvi je narekoval umik. Diba je pričel s kompleksnim manevrom preopremljanja. Po treh sekundah vrtanja sva spet zaslišali grde besede, zmanjkalo je elektrike. Opremil je po stari poti, med čakanjem na merilno ekipo skočil še v fosilni rov proti Velbu in našel luknjo v stropu, ki smo jo leta 2017 spregledali.

Naslednje jutro smo na LP-ju poslušali bučečo vodo in kar nismo želeli vstati. Tako sem se šele ob enih popoldne obečila na prvi raztežaj. Mrzla voda za vratom je pohitrila tempo in prvih 300 smo zmazali v eni uri. Nato je nehala deževati in tempo se je upočasnilo. Ob petih smo pogledali v oblačno nebo in pozdravila nas je fotografija zelene Boke.

Med 2. in 4. septembrom se nama je na vikend akciji v kamin pri Stelli pridružil Dave, od katerega sem si sposodila zasnovno poročila (hvala!). S 120 metri vrvi smo se odločili napasti galerijo za majcenim oknom v steni kamina. V klasičnem Diba & Dave tempu smo dirjali od Bovca do Stelle, kjer smo okoli 21-ih že zagrizli v večerjo. V soboto zjutraj smo odbrzeli do delovišča. Diba je šel preopremljati, midva pa sva merila. Ko sva prišla do poličke, je Diba že oznanil, da mu je

zmanjkalo vrvi – obetavno. Blato, ki se je nabiralo na škornjih, obleki in vsepovsod je bilo manj všečno. Po treh porabljenih šestdesetkah, toni blata in neskončnem boju snemanja in natikanja rokavic ob rokovanju z distom, je sledil blago depresiven klic iz globin, da se blatno črevo poveže v fosilni rov proti Velbu preko drugega potencialnega nadaljevanja s prejšnje akcije. Zaprli smo torej dva vprašaja in ostali brez nadaljevanja proti dolini.

Od tam naprej je sledil boj na življenje in smrt z žimarji, ki niso prijemale, prasico, ki je postala težka za tri, blatom v ustih in umazanimi vrvimi, ki smo jih vlekli iz nečesa, kar (na srečo) ni nadaljevanje. Do bivaka smo se priklatili umazani, kot da bi se valjali po blatnih delih Grvna. Opremo smo obesili v pralnico, kjer bo počakala naslednjo nevihto, in se napotili LP-ju naproti.

Pomanjkanje blata in lahka prasica sta Dava in Dibo zapeljala v razmišljanje o novem plezalskem podvigu v Infinitumu. A je oprema ostala na Stelli, zato smo raje zmetali umazano kovačijo pod vodo in skočili vsak v dve spalki. Čisti užitek. Naslednji dan smo po dobrih štirih urah pogledali na plano. Pričakala nas je sodra, a jo je kmalu zamenjalo kičasto sonce.

Poslednja akcija v letu je bila med jesenskimi počitnicami, med 29. oktobrom in 1. novembrom. Matevž je potegnil kratko slamico in je, namesto da bi šel v Dinovzavra opremljat globoka brezna, naredil tečaj za varovalca jamskega plezalca. Je pa zato spoznal delček vodoravnih delov P4 in najboljši bivak na svetu.

Iz Stelle smo dva dni napadali ING kamin. Ime je dobil po mojem najljubšem inženirju, ki je v dveh dneh mojstrsko preplezal sto metrov navpičnega, mestoma previsnega kamina. Matevž ga je varoval, jaz pa sem (precej nespretno) fotografirala in merila. Slutnja karfiol nas je odnesla v levi krak, na vrhu katerega smo se prek peščenega sedla zatlačili v

manjšo, podorno kamro. V jamah se za vsakega najde niša in v temu neuglednem kotu P4 sem (že neštetič) našla svojo. Vertikalna ožina navzgor je dajala slutiti prostor nad njo, a sta fanta soglasno sklenila, da jo bo potrebno širiti. Po kratki kontemplaciji sem sklenila, da podor izgleda dovolj trden. Z odpeto čelado sem se zarila med blatne skale in po nekaj cepetanja vstala v črnino. Žal se je izkazala za še enega izmed mnogih odrastkov slepega črevesa P4.

Poklapano smo pričeli z razopremljanjem, kar je vključevalo meni neljub manever 2-na-1. Takrat imava z Maticem vedno enak pogovor: »A ne bi dala še enega not?« »Koliko fiksov se ti je pa že spulilo?« »Jaaa, a se spomniš fiksa v Trubarju?« »Ampak tam je bila slaba skala, tu pa drži.« »Okej, dej že, zebe me.« Moram pa reči, da je prav fino, da se najina rutina vrti okrog tovrstnih nestrinjanj. Matevž se je vmes nekaj deset metrov nižje skrival pred padajočim kamenjem. Naslednji dan je sledila klasična dirka Infinitum–površje. Veliko truda za malo metrov, a brez muje se še čevelj ne obuje.

Sistem Renejevo brezno-P4 je danes dolg 12662 metrov. V zadnjih mesecih smo izoblikovali idejo o plezanju kamina v Infinitumu. Malce, da razbijemo rutino, in še pot do tja je precej krajša. Malce pa tudi zato, ker upamo na vzporeden vodoraven nivo. ING kamin tudi še ni rekel zadnje. Vsekakor se nahaja na zelo obetavnem mestu, na stiku dveh velikih prelomov. Nenazadnje pa nas čakajo še deli proti jugovzhodu, okoli Klinča. Res, da je razpolovna doba pozabe tam precej daljša, a menim, da smo jo v večini že dosegli. Kdaj gremo spet? |

Peter Mašič

ERASMUS V SKALARJEVO BREZNO



Med kaninskim taborom sem v novomeških koncih dobil povabilo na odpravo v Skalarjevo brezno v organizaciji Jamarškega kluba Novo mesto. Ker je vsaka kaninska jama izjemna in zaradi možnosti, da spoznam nove jamarske prijatelje, sem se odzval na povabilo in se pridružil na prvih petih dneh ekspedicije, ki je trajala od 10. do 20. avgusta. Po društvenem taboru sem šel domov, na hitro opral opremo in se po dveh dneh ponovno znašel v Bovcu. Prvi dan odprave je bil v luči priprav in spoznavanja pisane mednarodne družine jamarjev. Spakirali smo vso potrebno hrano, se kopali, zvečer pa se družili v centru Bovca. Naslednji dan smo se z žičnico odpravili na hrib in pripeljali vso robo do D postaje, nato pa s tovorno žičnico do doma Petra Skalarja. Ta dan je bil namenjen predvsem pripravi opreme, zlaganju hrane iz ene vrečke v drugo ter aklimatizaciji. Zvečer smo imeli predstavitev zgodovine raziskovanja Skalarjevega brezna ter sestanek, kjer smo sestavili ekipe za v jamo.



Dodeljen sem bil v ekipo, ki bo štiri dni raziskovala najgloblje dele, poleg mene so bili še ruski Sved Yuri, Izraelec Yuval ter Jerica iz Topolšice.

Naslednji dan smo okoli poldneva odšli v jamo, težko naloženi vsak z dvema prasicama. Spust je potekal kar tekoče, saj je profil jame precej enostaven, sledijo si le velika in globoka sprana brezna z malo ozkimi prehodi. Edina resnična ovira je bil meander Strela, kjer je bila še največja težava spraviti skozi presneto težke prasice. Ustavili smo se na krajši pavzi pri zgornjem bivaku na -500, ki se je nahajal tik pred 300 metrov globokim breznom Rolling Stones. Od tukaj naprej je bila naša naloga, da povlečemo telefonski kabel vse do spodnjega bivaka. Po petnajstih minutah polaganja in dveh zvrtnih luknjah se mi je zataknil sveder, s katerim smo vrtali luknje za zatiče za kabel, in je torej sledil moji tradiciji, da se mi nekako v steni zatakne vsak sveder, ki ne pride iz našega gospodarstva. Od tam naprej smo kabel polagali na naravna pritrdišča. Rolling Stones je tako ogromno brezno, da se s težavo komunicira, na dnu smo po manjši stopnji navzgor prišli v nove dele, kjer se najprej čuti zelo močan preprih, ki mestoma buči, jama pa je vse bolj horizontalna. Kabel nam je uspelo povleči skoraj do bivaka Hotel California na globini 1000 metrov, do katerega smo prišli okoli polnoči. Po večerji in popravilu šotora smo končno odšli v spalke.

Naslednji dan smo precej pozno vstali in opustili raziskave na skrajnem koncu jame pri jezeru Free Willy, smo pa zato z jamarskimi legendami Rokom, Klimom in Milanom odšli na ogled po velikih fosilnih galerijah naprej od bivaka. Glavni rov impresivnih dimenzij, prekrit z ježki in kristali, ki rastejo tudi po tleh, se počasi spušča v globino, pri tem pa se nabira vedno več blata in pojavi se tudi vedno več vode. Ustavili smo se pred pilsifonom, kjer smo spili čaj in zrlji na drugo stran v črmino ter en drugega prepričevali, da naj gre oz. ne gre preizkusiti namanjanje v ledeno mrzli vodi. Na poti nazaj smo na srečo še malo raziskovali in pogledali v 30 metrov globoko brezno blizu pilsifona, ki se je povežalo v že znane dele. Nekateri so poskušali vzpostaviti povezavo s površjem preko novega kabla, vendar povezava ni bila tekoča in komunikacija neuspešna, pomembna

sporočila smo prenašali napisana kar na listih čajnih vrečk. Na bivaku smo pojedli makarone in popili čaj. Za hrano je bilo zelo dobro poskrbljeno, bivak je pokal po količini hrane, poleg glavnih obrokov je bil še cel kup dobrot, s katerimi smo se sladkali in nabirali energijo za naporno premikanje po jami.

Tretji dan v jami je šlo zares, odpravili smo se na triurno pot v najgloblje dele, v zahodni krak proti jezeru Free Willy na globini 1200 metrov. Pot tja je potekala precej gor in dol. Edino večje brezno, Shakti, je bilo globoko 140 metrov, sledi mu naslednje brezno Sreča na vrvi do ogromnega, 50 metrov dolgega jezera Free Willy z nesluteno globino. Prečili smo jezero proti jugu ter sproti merili, na enem mestu smo še videli raztopljeno barvo od barvanja pred približno enim mesecem. Na koncu jezera smo začeli iskati fosilni rov, po katerem se je že sprehodil Klemen in se moral predčasno vrniti. Za krajšo stopnjo navzgor smo končno našli rov, posejan z mivko, na mestih širok več kot pet metrov, ki je samo šel, šel in šel naravnost proti jugu. Prehodili smo vsaj 100 metrov in se ustavili pred manjšo stopnjo navzgor. Ker smo bili že kar pozni in ker je naslednji dan sledil povratek na površje, smo morali opustiti raziskovanje in pustili precej neizmerjenega za naslednje ekipe. Ko smo po treh urah prišli nazaj na bivak, nas je tam čakala nova ekipa.

Četrti dan je bilo potovanje proti površju, ven sva odšla Jerica in jaz, ostali so še ostali v jami. Poleg običajne krame sva ven odnesla še nekaj smeti in papirčke s sporočili. Pot je potekala z zelo mirnim tempom, ustavila sva se na zgornjem bivaku, kjer sva pojedla jagodni desert in nadaljevala naprej po brezni čez meander Strela do izhoda v jasen, iztekajoč se kaninski dan.

Odprava je bila na koncu precej uspešna. Čeprav nismo veliko odkrili, sem se veliko naučil in predvsem dobil občutek, kako je na nekoliko bolj mednarodni odpravi s tujimi jamarji. Všeč mi je bilo predvsem spoznati način raziskovanja in navade drugih na večdnevni ekspediciji v globokih jamah, od hrane, opremljanja in samega premikanja po jami. Zadnji dan ekspedicije je nekaj naših članov pomagalo pri nošenju smeti iz zgornjega bivaka na -500. |

TABORI, ODPRAVE

Tomaž Krajnc, Jure Košutnik

PRVOMAJSKI TABOR DZRJL 2022, ROBIDIŠČE

Prvomajski tabor 2022 smo preživeli v ogradi z ovčami v najbolj zahodni vasi v Sloveniji. Sama mikrolokacija tabora je bila ravno dovolj odmaknjena od turističnega vrveža in z lepim pogledom na greben Stola, ki je skupno dolg 35 kilometrov, od tega se jih deset nahaja v Italiji. Ovce v ogradi so se nas bale, celo tako zelo, da so nekega jutra pobegnile in šle raziskovat naravo. Smo jih iskali, a našli le trnje. Na srečo so bile dovolj pametne, da so se po manj kot enem dnevu same vrnile k lastniku.

Območje okoli Robidišča (Sleme, Beli vrh) je bilo pred našim terenskim pohajkovanjem bolj slabo raziskano, kot prikazuje spodnja slika. Katastrske številke jam pod 10000 na omenjenem območju predstavljajo stare jame z zgrešeno lego. Grozd jam s katastrsko številko okoli 14000 pa so Rakovške jame, ki so jih oddali ravno s pravo časovnico, da na terenu nismo imeli posodobljene baze. Vsaka šola je za nekaj dobra, sedaj vemo, da se splača oddajati katastrsko gradivo tudi v prvi polovici leta, saj to znatno zmanjša možnost podvojene registracije jam. Seveda pomaga tudi ažurna oddaja novo izmerjenih jam v tekočem letu!

Spodnja slika prikazuje stanje speleoloških raziskav po prvomajskem taboru DZRJL, karta je že na prvi pogled videti bolj polna. Na območju Robidišča smo izmerili 21 jam, od tega nam je IZRK priznal 17 novih jam. Največji raziskovalni presežek predstavlja Krivopeta jama,

kat. št. 14717, ki ima v tem glasilu tudi ločen članek. Izpostaviti pa velja tudi jamo, ki so ji raziskovalci zaradi oblike rovov nadeli ime Štoklja, kat. št. 14715. Dolžina jame je 210 metrov in globina 83 metrov, premore pa tudi 40-metrsko brezno s premerom več kot deset metrov, v katerem se jamar počuti kot v visokogorski tisočmetrci.

Ob štancanju čurk nismo pozabili niti na starejše jame, tako smo uspešno identificirali in ponovno izmerili Jamo za skalco, kat. št. 5221 in Tonkovo jamo v Malem dolu, kat. št. 5220. Misterij še vedno ostaja lokacija jame Bezen, kat. št. 5621. Bezna kljub večkratnem iskanju nismo našli. Glede na koordinate, podane v zapisniku prvopristopnikov, naj bi se jama nahajala 200 metrov zahodno od državne meje, torej v Italiji. Najverjetneje gre za napako, saj se ob registraciji jame leta 1984 ni bilo možno sprehajati v Italijo. Kataster je kasneje jamo prestavil na južni del Velikega dola (poimenovanje glede na TTN) južno od Robidišča. Popravljen lokacija pa najverjetneje ni točna, saj v opisu prvopristopnikov piše, da se jama nahaja v bukovem gozdu, trenutna lokacija pa je na robu jase, ki se počasi zarašča.

V bližini naselja smo naleteli tudi na dve onesnaženi jami, ki smo ju registrirali. Zaradi številčne ekipe nam je eno od njih s pomočjo domačinov uspelo tudi delno očistiti.

Pri raziskavah terena smo seveda skušali biti tudi čim bolj učinkoviti, celotne raziskave smo tako nastavili centralno planersko. Zaželeno je bilo, da vsaj en član posamezne ekipe vleče GPS sled. Tako smo lažje zagotavljali sledljivost že pregledanega terena, pri tem pa je nastala karta spodaj desno. Na karti seveda niso prikazane vse prehojene poti, saj se vedno najdejo uporniki, pa tudi člani posamezne ekipe so se na zanimivih terenih porazdelili po formaciji strelcev. Glede na videno se velik potencial pri nadaljnji digitalizaciji nakazuje pri čipiranju vseh članov pešijade tekom posameznega tabora. Ker pa je naš predsednik vizionar, je vse to že predvidel. Tako je na posodobljenem eKatastru že na voljo algoritem za real-time sledenje jamarjem ob pregledovanju terena :).

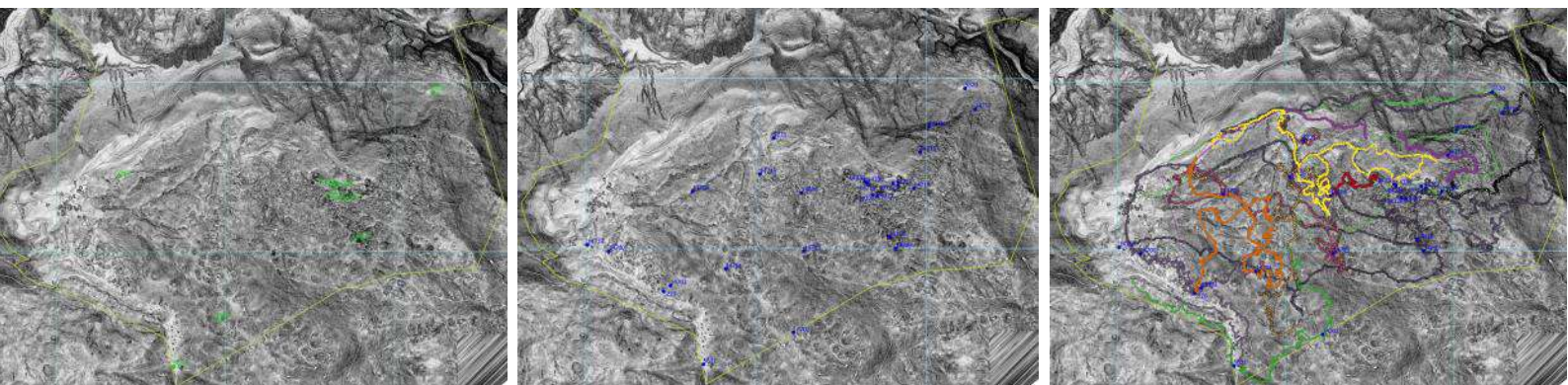
Kronološki pregled dogajanja na prvomajskem taboru Robidišče 2022

V nadaljevanju sledi kronološki prepis akcij iz ferajnovnega dnevnika (strojepisec Đuro). Manjka nekaj akcij iz druge polovice tabora, predvsem tistih v Krivopeto jama. Še vedno pa ni znano število vseh udeležencev tabora, vem, da sta bila dva psa, ljudi pa po občutku tam okoli 30.

27. april 2022

1. ekipa Flis, Fosilc, Jure (ekipa »preroki«)

Preroki smo naredili prerokbo. Pogledali smo točke J in JZ od Robidišča. Mimo starega obmejnega prehoda, ki so mu ukradli streho, smo se spustili proti »V« meji (to je oblika ne vzhod). Prerokba:



Levo: Raziskane jame na območju Robidišča pred našim prvomajskim taborom 2022. Sredina: po našem prvomajskem taboru 2022, rumena črta prikazuje državno mejo SLO-ITA. Desno: Okvirno prehojene poti posamezne raziskovalne ekipe na prvomajskem taboru 2022. Večina gpx sledi je naloženih tudi na eKataster (podrobna karta > gpx sledi).

vsaka naslednja potencialna jama bo boljša od prejšnje. Najprej so bile točke namreč zasuta brezna na bivših pašnikih. Potem smo že imeli 50 centimetrov dolge skozenjce. Naslednja je bila šest metrov meandra. Potem osem metrov spodmola s staro sigo. Nazadnje pa tera, Prerokova jama (KŠ 5220. 100 novih metrov). Šel sem notri, a smo pozabili sveder, tako da sem lahko samo svetil v brezno pod sabo. Na poti nazaj smo našli še eno zasmeteno jamo. Morda bo čistilna. Skoraj sem izgubil palico. Robidišče je lepa vasica. QED.

2. ekipa Aja, Teo, Špela, Diba, Darja

Plan je bil odnesti nekaj opreme do potencialne jame skrajno vzhodno (Krivopeta jama). Aja in Teo sta vodila do točke, ker sta edina vedela, kam. Jamo smo našli, pustili opremo pred njo na drevesu, nato pa šli po območju naprej s pregledovanjem. V enem trenutku sem ostala sama v gozdu, vendar sem sledila zemljevidu in točkam naprej. Na koncu sem našla tri jame in se namenila proti taboru, ker je ura bila že pozná (Darja).

3. ekipa Pero, Tim, Taras, Matevž

Na začetku smo bili nekateri malo živčni, s prvo jamo so se stvari umirile. V jame sta hodila Pero in Tim, midva s Tarasom pa sva samo iskala nove vhode. Našli smo štiri jame in jih tudi izmerili.

4. ekipa Diba

Diba je veliko hodil in malo našel. Potrdil eno jamo, ki sta jo našla AT, in dve lidarci.

28. april 2022

1. ekipa Pero, Matevž

Izmerila sva štiri jame. Ena se nadaljuje z breznom, globokim kakih 50 metrov. Piha! Komaj čakava!

2. ekipa Aljaž, Irenej, Diba

Diba je veliko hodil in malo našel. Pregledal še del terena do lidarca prvega dne. Prav tako vrgel kamen v lidarca. HUD ŠAHT. Zraven sta bila še tečajnik Aljaž in njegov sin Irenej. Flisa smo zgubili.

3. ekipa Taras, Tjaša, Matevž

Tudi mi smo veliko prehodili in nič pomembnega našli. V celem dnevu smo našli eno (ne)jamo, ki sta jo konec dneva šla Tim in Luka zmeriti, tako da je postala jama. Imeli smo pa reševalno akcijo. Pri pregledovanju terena se je Matevžu v udornici udrl svet pod nogami, tako da je skupaj s skupino velikih skal padel tako, da sta mu dve skali stisnili levo nogo nad kolenom. Matevž je z vpitjem priklinal

Bazni tabor. Foto: Jaka Flis



Tjašo in Tarasa, ki mu nista mogla pomagati. Tjaša je z walkie-talkijem poklicala reševalca Tima in Jureta, k ista v spoštljivem času pritekla na pomoč. S skupnimi močmi je bil Matevž rešen. Na srečo jo je odnesel brez hujših poškodb, zgolj z nekaj odrgrinami in lažjo bolečino v mišicah. Do konca dneva smo še sodelovali kot zunanja ekipa pri merjenju 220 metrov dolge jame.

Bil je dan poln klopot.

4. ekipa Špela in Darja

Združili sva moči in skupaj šli pogledat moje potencialne jame od dneva prej. Čeprav morda izgledajo, da so točke daleč od tabora, sva bili do prve jame res hitro, seveda pa sva doživeli manjše presenečenje. V jami sva opazili leteti neznanu ptico. Ker sem jama opremljala jaz, sem zelo jasno povedala, da si ne želim ptiča, ki je bil oklican za goloba, na glavo. Seveda sem že po dveh metrih ptico prestrašila in se je odločila zapustiti jamo, zato je direktno vzletela nad mojo in Špelino glavo. Špela jo je uspela celo med tem dejanjem slikati. Potem sva izmerili še tri jame in se na koncu srečali z ekipo Diba, Aljaž in sin. Bil je fajn in aktivno, hkrati pa dovolj časa za piknik, sonček in izmenjavo idej (Darja).

Izmerili štiri jame: D2, D3, D4, čurka ob D4. Kasneje se je izkazalo, da so bile jame predhodno že izmerjene.

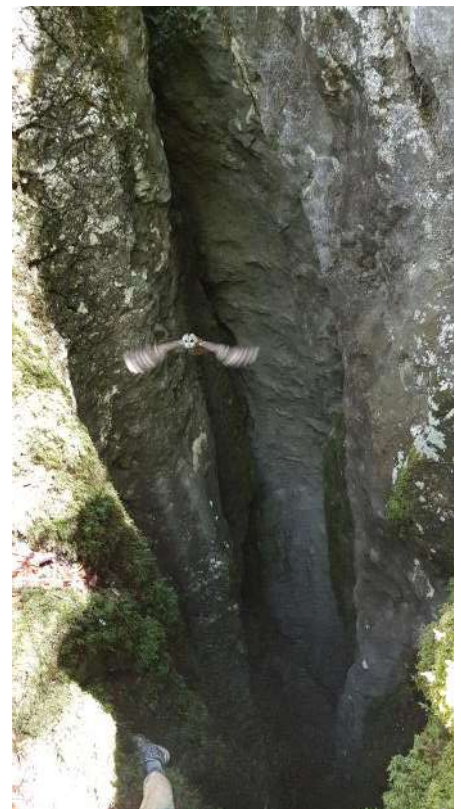
5. ekipa Luka, Tim, Dorotea, Robert, Jure

Šli smo do Prerokovane jame od včeraj. Psi so si lomili noge. Potem pa klic: Matevž je zakopan! S Timom in Lukatom smo zalaufali navkreber in pomagali pri odkopavanju. Potem smo šli skupaj na-

zaj dol do jame. S Timom sva šla notri. Huda!!! 40 metrov šahta, potem pa ogromna dvorana in rov z nekaj odcepi. Žal se vsi zaprejo. Notri je bilo enih tristo zanimivih reči. Kupi kosti, paradajzarca, stare smeti, preluknjana menažka iz druge svetovne vojne za odcejanje špagetov itd. Notri sva bila štiri ure. Žal se izkaže, da je jama že registrirana, a z zelo zgrešenimi koordinatami. Sva pa namerila 100 metrov več (226 metrov dolžine in 61 globine).

6. ekipa Fosilc in Tim

S Fosilcem sva pred vrnitvijo v tabor odšla preveriti še eno čurko. Ob ogledu sva ugotovila, da je jama, in jo izmerila. Jama je bila dolga 16 metrov in se je za-



Ko te iz jame preseneti Sova. Foto: Špela Borko

Levo: Izkupiček čistilne. Desno: Detalj iz Svinjske jame. Foto: Jaka Flis



ključila s podporom.

7. ekipa Flis, Roši, Tim, Neja, Irenej, Roland, Igor, Janez (Čistilna akcija)

S čiščenjem jame smo začeli dopoldne, ko je Igor pripeljal traktor skoraj do vhoda. Z vedri smo smeti, ki so bile pretežno komunalne, nosili na prikolico. Roland in Janez sta prinesla še vile, s katerimi smo »kidali« smeti. S smetmi smo napolnili celo prikolico, a jih je v jami ostalo še veliko. Po tem smo začeli meriti jamo, ki je zelo razvejana in prepletena. Vsi odcepi so se na koncu zaprli in skupaj smo izmerili 75 metrov jame.

29. april 2022

1. ekipa Darja, Špela, Diba, Aljaž, Irenej in Jure

Darja, Špela, Diba, Aljaž, Irenej in Jure smo šli izmeriti dve jami na območje J od tabora. Š & D sta se spustili v Brezno Kokoko (poimenovana tako zaradi ekipe, ki je šla v dotično jamo). 60 metrov brezna, se zapre, sta pa notri našli relativno nove fikse.

Aljaž, Diba, Špela & moi smo šli v Brezno trepetajočih ovac (poimenovano tako zaradi oprave ekipe, ki je šla v dotično jamo). Vhodna vertikala se po 20 metrih zaključila, smo pa našli prehod naprej. Kratki stopnjici sledi slabih deset metrov rovčka, ki se prevesi v lepo, sprano, suho in precej prostorno brezno. Na dnu je šodra, ki zapre vse. Piha! Na dnu brezna ven iz šodra, nad breznom pa not. Bilo je lepo. USPEH!

30. april 2022

1. ekipa Darja, Diba in Jure

Darja, Diba in Jure smo šli navsezgodaj zjutraj (ob osmih smo štartali s tabora) na ITA reševalno vajo v Grotta di Viganti. Ponor s prostornimi rovi, vmes pa 80 metrov brezna s slapom. Na koncu je sifon. Plan je bil, da izvedejo izvlek nosil iz

sifona. No, mi smo na poti not opremili jamo in potegnili vox. Malo smo zajemali vodo v škornje in veliko čakali. Ko so bile pripravljene prve prasice, smo pičili ven.

2. ekipa Matevž H., Aljaž, Pero

V Štekalici (Krivopeta jama) smo merili rov od prvega križišča v desno, v katerem je okno, iz katerega močno piha. Namerili smo 120 metrov. Potem smo se pridružili ekipi Teo, Aja, Tjaša in spoznali razsežnosti jame. Ekipa je namreč preplezala kamin, ki je ostal na koncu jame iz prejšnjega dne.

3. ekipa Matevž M., Uki, Špela

Fotkali AT3 (Krivopeta). Nenavadno razburljiva foto akcija. Fotkali naj bi od konca ven, a ko smo prišli »do konca«, se je le-ta odprl v nadaljevanje. Tako smo fotkali »od konca« v nove dele, sproti pa še malo raziskovali rove, v katere še ni stopila človeška noga. Nikakor nam ni šlo, katera je leva in desna, smo pa izvedli, da so imeli ekipa Piščanci jamo na levem bregu ceste. Vmes smo Teotu izvedli šnel kurz plezarije. Pofotkali smo 188 prizorov ☺. Pa še celo eno vizuro ustrelili. Akcija je bila uspeh.

4. ekipa Garmin

Izmeril Prašičji skalnjak severovzhodno od Na jamah. Jama je skoraj dovolj plitva, da ne rabiš štrika za vhodno brezno, a ravno dovolj spolzka (mah), da lahko ob prostem plezanju padeš vanjo. Na poti do jame sem samo čakal, iz katere špaltne bo medved skočil name.

1. maj 2022

1. ekipa Flis, Tim, Uroš Roši, Anže, Maša

Izmerili Smetišče Robidišče 2. Zanimive najdbe smeti: TV, dva sesalca, feltna, kitajski porcelan. Nova jama R1J. Hitra akcija merjenja Tima in Anžeta. Jama se je hitro zaključila (cca. 18 metrov). Nova ja-

ma Svinjska jama. Gre za jamo z vodoravnim vhomom ter več dvoranami. Maša merila, Anže se plazil v iskanju nadaljevanja. V jamo smo se uspešno skrili pred dežjem. Do jame vodijo oznake, torej je poznana domačinom, nahaja se tik ob državni meji.

2. ekipa Darja, Špela in še kdo

Darja in Špela sestaviva ekipo Šnel & fjurijus, ki gre zadnja iz tabora v AT3 (Krivopeta jama). Dibi mi nese ruzak. Pred jamo zagledamo poveljnika ekipe »Ko rano radi, rano dan zajebe«, ki je šla brez kabla na svatbo. Odpraviva se (ob trinajstih) do kamina drseče žajfe, se spustiva na Y in začneva motovilit. Po mnogo kupčkanja opreme Darja naredi naravca na kapnik. Nato ugotovi, da vrtnje nad glavo boli. Določi nižjo točko, pripravi mašino in reče: »No, kapnik dobro drži.« Nato se kapnik odlomi in pade mi v naročje ... Nekaj ur kasneje stojiva pet metrov višje. Določiva smer sestopa v meandru. Bližnjica. Zamenjava se, vstopim v meander in ostrmim: Preprih in madafaking rov! Aha vmes nas pride pogledat foto ekipa in nas tudi zapusti. Ko poveljnik KRRRDZ izgubi vse člane, pride do naju in naju čaka. Opremiva mu, vmes jaz skoraj spustim mehur. Matevž M. in Darja merita, jaz pobegnem v novi rov. Od navdušenja se userem in zasmradam celo jamo. Izmerimo 112 (ali 121?) metrov, določimo tri odcepe + 25-metrsko brezno (nimamo štrika) in gremo ven. Matevžu razloživa, da »zadnja ekipa zadnja iz jame pride«. Razopremimo vhodni šaht in po črnem gozdu in trdi temi furamo Blairwitch. Dokler se z Darjo ne spomniva na Witcherja ... Matevž utihne. |

— OTROŠKI DNEVNIK S PRVOMAJSKEGA TABORA ROBIDIŠČE 2022 —



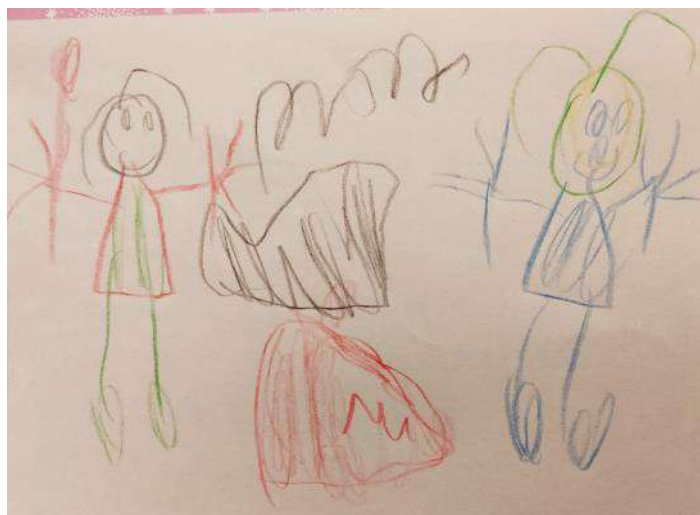
Prišli smo na jamarski tabor v Robidišče. Visim v mreži in hodim med bukvami.



Šotore smo postavili v ograjo za ovce. Tri so črne in štiri bele.



Ati je šel v jamo.



Z mamico kuhava juho.

Špela Borko in Jure Bevc

— KANIN 2022 —

Razgrajanje na Kaninu je potekalo med 30. julijem in 7. avgustom. Izmerili smo okoli 47 novih oziroma še neregistriranih jam (verjetno je med njimi kakšen stari greh), pretežno na območjih K in L. Poleg tega smo raziskovali v kar dveh tisočmetracah, P4 in Breznu spečega dinosavra. Odokativno smo raziskali okoli dva kilometra novih rofov. Skupaj se je mimo tabora priktotalilo 43 članov in Podpornikov. Poleg tega smo končno izvedli ogledni obisk Podgurke. In to ravno na dan, ko je Klemiju (JKNM) uspelo najti nadaljevanje. Jama je v zgornjih delih pretežno ozka, meandri so širjeni na veteranske (JKLM) standarde, spodaj pa se kulturno razširi. Nadejam se, da bodo brezna padala vse do Stelle. Naredili smo tudi študijo zapleta NM71-K17-

Brezno nad K17. Hiter povzetek študije je, da je Tiči narobe popravil lego prave K17, mi pa na novo raziskali novo Brezno nad K17 (in popravili popravek na pravo lego). Vzelo nam je dva obiska in mnogo besed. Obe jami sta 20-metrski čurki in nobena ni perspektivna. Zgodilo se je tudi epsko mreženje DZRJL in JKLM, o katerem ne smem pisati preveč (mogoče na rumenih straneh ...), lahko pa potrdim, da je bilo nepozabno in z mnogimi nenadejanimi žrtvami. Skoraj smo tudi izgubili mladince. Božo jima je že izpolnil pristopne izjave za k Ajdovcem, a smo poslali neustrašno in neprištevno konjenico, da ju reši. Konjenica je domov prišla praznih rok, nato pa sva z Maticem tekala po podih gor in dol in iskala mladince, ki ju ni bilo nikjer, saj sta

merila najlepšo čurko. Več o vseh prigodah lahko preberete v prepisu dnevnika, za katerega je poskrbel Jure. Zaključim lahko le, da je bil Kaninski tabor 2022 USPEH! Zavaljo avtentičnosti so neskladja in slovnične grozovitosti povečini ostala kakršna so v originalu.

Udeleženci:

Krajnci, BaCiYukiji 9 komadov, Darja, Tim, Flis, Vid, Jure, Beki, Anže Oblak, Klemen, Ariana, Tinkara, Matevž, Pero, Uroš, Dorotea, Mija, Diba, Špela, Aljaž, Anže Tesovnik, Margot, Uroš, Dorotea, Neja, Lojze, družina Covington 4 komadi, Marjan, Manč, Metod, Mare, Hans.



30. julij

Včeraj smo se združili z Novomeščani v Bovcu. Bila je nevihta in dež je padal horizontalno, pa pili smo hladen pir za 2,5 EUR. Če ni bil hladen, je bil 2 EUR. Spali so eni pod streho pri letališču, drugi smo se stisnili v gasilni dom k Novomeščanom. Potem smo šli do B-ja, kjer nam je Anže kupil karte. Bili smo težki. Na srečo smo naleteli še na tovorno žičnico. Odi-sejada do tabora je bila dolga in počasna. Na tabor smo prispeli okrog treh poldne.

Tenda je super! Postavili smo šotore, potem pa smo šli pogledat do Češke, če je odprta. Ni. Smo pa srečali ene deset koz z GPS-om. Našli smo pet novih vhodov. Namen je bil še, da gremo do Novomeščanov, pa smo šli kar direkt nazaj do tabora. Na poti smo se še učili skovikati in piskati na travo. Večer je minil mirno. Jure

31. julij

Pot do tabora ni bila Odisejada, ampak kar koli je že več od Odisejade. Morda Bratovščina prstana. Startali smo v soboto zjutraj ob 6-ih (Savoy, Francija). Prejšnji večer smo se družili s Hrvati in Američani ter pili pivo za 3,5 EUR. Vino pa je bilo zastoj, saj ga nismo mi kupili. Dež ni padal, še manj vodoravno. Je pa pihal veter, saj je neki Francoz na šanku opletal z lulčkom, ko so nehali streči pivo. Pot je trajala celo soboto do nedelje. Zadnji del do tabora nismo dobili kart, saj smo imeli napačnega Anžeta, smo pa šli po dveh poteh. Za 'ta strmo' smo potrebovali uro in 50 minut. Vmes smo pobrali paket piva za Metoda, ki že en mesec počasi potuje na Kanin (paket piva, ne Metod, op. prepisovalca). Srečali smo le enega gada, ki ni imel GPS-a, ter dva planinca, ki bi ga nujno potrebovala, saj nista našla poti na Laško Planjo. Diba

31. julij (za nazaj)

Z idejo, da bi šli v Dinosaur, sta me Pe-

ro in Matevž seznanila že v soboto, ko sem bila že zavita v spalno. Zaradi dolge poti do tabora in posledične utrujenosti jima nisem znala niti potrditi niti ovreči. Vendar pa sem se po urah spanja počutila atletske, zato sva se z Matevžem pripravila za napad. Pot od tabora do jame je šla hitro in gladko, res so lepo postavljeni možilji. Po krajši pavzi sva v jama vstopila ob 12.50. Že po nekaj metrih sva opazila, da je jama zelo krušljiva, morda celo bolj kot je bila.

Do križišča, kjer se jama razcepi, ali do -1000 ali pa do novih delov sva prišla dokaj hitro, saj sva bila tudi lahka. Namen je bil iti po štrik na -500, nato pa opremit nove dele ter pomerit, kar še ni izmerjeno.

Opremila sva okoli 40 metrov novega šahta ter prišla do večje dvorane z balvani. Z malo plazenja naokoli sva prišla do novega šahta, ki izgleda zelo perspektiven. Ocenila sva ga na vsaj 100 metrov. Pomerila sva vse nove dele in se vrnila nazaj. Do tabora sva prišla okoli enih zjutraj, kjer naju je čakala večerja in super družina. Darja

1. avgust

Dan se je začel z dramatičnim štartom ekipe Anže O. & Tinkara. Anže se je že zvečer pripravil in se pozicioniral za mizo v kuhinji, da zjutraj ne bi zapravljaj časa, a nekaj je šlo narobe, tako da sta proti P4 odšla šele ob 10-ih.

Druga ekipa (Vid, Klemen in Aljaž) jima je sledila ob 11.10. Trenutno se ogreva tretja, ki je pravzaprav sestavljena iz dveh ekip (Mija, Margot, Jure, Flis, Pero in Matevž). Štart okoli 11.20.

Jutro je bilo sončno in vroče. Ekipe so se počasi sestavljale. Prva ekipa – Tinkara in Anže O. – sta se ob 6-ih zbudila, ob 10-ih šla proti P4 in ob 13.30 prišla nazaj

– Anžetu je zgnila oprema.

-ekipa Garmin, Tim, Anže: ??

-ekipa Vid, Klemen, Aljaž: širjenje?

-ekipa Jure, Flis, Matevž, Pero, Margot, Mija (EKIPA JEBERICA): ??

-ekipa Darja, Diba in Špela gremo v P4 na Stello, splezat klajmb proti Velbu. Zdaj še jemo.

14.40: zdaj rosi. Anže in Tinkara sta šla po ruzake do P4. Špela

Ekipa JEBERICA (Jure, Margot, Matevž, Pero, Uroš, Flis, Dorotea, Mija): Delali smo na območju L. Novomeščani so nam uleteli v njihove jame in zato tja nismo šli. Zmerili smo osem jam. Uki je stopil s kolonom na kamen. Margot se je naučila opremljat. Bilo je lepo, še bomo šli.

Ekipa BERKUT (Anže T., Garmin, Tim) smo dopoldne odšli iskat in registrirat ja-



me v smeri proti vodi pod Velikim Babancem. Uspeli smo izmeriti tri jame, od katerih je imela najdaljša 50 metrov. Še eno smo začeli meriti, vendar je zmanjkalo pritrdišč, tako da bomo nadaljevali naslednji dan, jama je imela tudi precej snega in je bila kar mokra. Na poti nazaj pa smo se ustavili še pri vodi ter se malo umili ter natočili flaše.

Matevž in jaz sva šla na večerno akcijo v Udornico pri Vrtiglavci, kamor naju je nagnal Garmin, da morava iti. Vzela sva 60-metrco in sva šla do stopnje, kjer se je ustavil Tim ter sva po desetih metrih prišla do dna stopnje, kjer se jama zapre. Nadaljevanje je v oknu 15 metrov višje s smeri preloma. Jama je zelo grozno opremljena. Pero [Zraven s svinčnikom dopisano »mala šola«, kar se verjetno nanaša na izgled pisave. Prepisovalec se s pripisom v celoti strinjam.]

Vid, Klemen in Aljaž smo širili jamo NM65. 50 metrov stran so bili Novomeščani. Pri njihovi jami se jim je kmalu ustavilo, saj je bil snežni zamašek. V naši jami je bil ogledan prehod na nivoju snežnega čepa, na cca. -15 metrov. Izkazalo se je, da je za širiti dobra dva metra, zadaj pa se je slišalo manjše brezno. Preden smo prišli skozi, nam je zmanjkalo baterij, tako da smo okrog treh že bili nazaj v taboru. Tam so bili tudi Novomeščani, ki smo jih prej opazili.

Popoldne je Aljaž naredil en krog okrog tabora in je našel eno neoznačeno jamo malo naprej od kaverne. Zvečer so šli Mija, Jure, Aljaž do jame, da bi razširili vhod. Nekaj je šlo z macolo, nekaj pa s tretjim članom. Zadaj je globoko brezno, vsaj 40 metrov.

2. avgust

Ponoči je bila nevihta. Preživeli smo vsi. Jupi. Aljaž in Anže sta sredi noči šla vedrit v kuhinjo, ker jima je zamočil šotor.

Jutro je bilo lepo in sončno.

Ekipa Mija, Jure, Matevž, Pero in Aljaž smo odšli do jame, ki smo jo odprli včeraj zvečer. Označili smo jo LJ79. Jama gre v dokaj širokem šahtu na -50, kjer je sneg in led. Od tam gre kratka ožina do naslednjega šahta, ki je tudi kar širok. Na dnu je sneg in melišče, ki izgleda, kot da je zelo blizu površja. Našli smo tudi nekaj listov dreves. Zaradi snega je spodnji del kar moker. Izmerili nismo cele jame, ker se nam je mudilo ven zaradi dežja, ki je bil napovedan za popoldne. V resnici je kar močno začelo deževati okrog 16-ih. Aljaž je do takrat uspel postaviti šotor, ki se mu je čez dan posušil. Dodatno ga je pokril s cerado.

Ekipa Klemen, Tinkara. Zopet sva šla kopati v NM65. Po treh 3ČL mi je uspelo priti s pasom skozi ožino. Jama se nadaljuje, zmanjkalo je štrika. Jama deluje v slogu krajših stopenjc in brezen. Jama sva pustila opremljeno. Jutri se bomo z novimi močmi lotili jame.

Danes je 3. avgust

Za popizdit, kako teče čas. JBC team z vsemi prikolicami gre danes v dolino. V teh dneh smo le nekaj naredili. V zimskih pogojih smo našli dva dihalnika, ki smo se ju letos lotili. Prvi je cca. pet minut hode pod vodo, tik ob poti. Odkopali kakšen kubik materiala, odnehali, ker je zgoraj nekaj velikih skal, ki bi se odkotalile v jamo. Drugi dihalnik je tik ob tendi. Sosed od odpadne jame. Tudi to brezence je bilo pozimi kljub večmetrskim zametom predihano. V tem dihalniku smo prenehali z deli, ker je Cile dobil en kamen po pički, potem pa je začelo še deževati. Potem pa smo se lotili brezenca v Malem dolu, tik ob planinski poti. Najprej smo se ga lotili ročno, naslednji dan je prišel še tretji član in končno je le Cile spravil svojo debelo, celulitično rit skozi špranjo in nastala je LJ80. Bajsi

Matevž in jaz sva se že včeraj odpravila raziskovat v Dinozavra. Po dolgi poti na žgočem soncu sva prišla do vhoda, v katerega sva vstopila okoli pol dvanajstih, hitro sva se spustila do -200 do napol zasutega brezna, ki sva ga uspešno sanirala. Hitro sva se spustila v fosilne rove ter naprej po brezni z zelo veliko vode. Na križišču sva vzela vrvi in pritrdišča ter se naslednjič ustavila na -500, kjer sva preopremila brezno, v katerem je bil prb. 40 metrov dolg cug z vozlom v slapu.

50 metrov nižje sva prišla do brezna, kjer sta se že prejšnjič ustavila Matevž in Darja. Matevž je začel opremljati, jaz pa sem zadej meril. Brezno je zelo ogromno in impozantno, široko minimalno 15 metrov ter v njega priteče verjetno največji pritok vode v celi jami. 60 metrov nižje gre voda naprej po poševni stopnji, na dnu pa je že kar velika dvorana, na koncu katere se nadaljuje 30 metrov dolg meander z večimi etažami in na dnu teče potok globoko v osrčje kaninskega masiva. Na koncu meandra se nadaljuje vsaj 40 metrov globoko brezno, ki bo počakala na naslednjo akcijo, saj nama je zmanjkalo štrika. Izmerila sva 185 metrov poligona ter 84 metrov globine. Po malici sva si naredila pantina ter odžimarila proti površju. Pot nazaj je bila kar v redu in po napornih 3,25 ure sva prišla ven v čudovit sončni zahod, bilo je lepo. Po kratki malici in zanimivem pogovoru po vokitokiju sva šla proti taboru, ustavila sva se pred Zveznim bivakom, kjer je po začudenju celo nekdo bil. Božo nama je dal za pit, za jest in ker je bil mrzab nama je dal za obleč klubska oblačila JDDR, ki so res topla. Oblečena so naju slikali ter poslali fotko v domač tabor, da vejo, da je vse v redu, za zahvalo pa sva jim podarila DZRJL nalepko, ki so jo nalepili poleg vrat na bivak. Čez pol ure naj bi fotka v taboru povzročila škandal in Jure ter Anže sta šla na reševalno nama po-





magat. Ko sta prišla, smo še malo spili ter šli spat. Naslednji dan smo šli domov proti taboru s peturnim postankom pri Novomeščanih. Pero

4. avgust

Neja, Anže, Uroš, Jure in Mija smo se turistično odpravili v P4. Jure je preopremil en del, ostali pa smo šli dol do Stoparja. Rabili smo osem ur. Ko smo prišli v tabor, nam je Špela skuhala makarone in puding.

Margot, Matt in Tinkara smo odšli v Dinovavra, jamo smo uspešno našli in se spustili do globine -550 metrov, tam smo pustili štrik in se odpravili proti površju. V tabor smo prišli okrog 1.30 ure zjutraj.

Jaz sem mala ribica, ki plava, plava, plava.

[Naslednje je pretipk francoskega rokopiša, pretipkovalc ne razume francoščine. Pri popravljanju napak je pomagal ChatGPT, morda je kakšna ostala.]

Cette grotte était très instructive pour moi. Je sais maintenant que je ne suis pas forcément très bonne en maniement de corde. Je n'avais pas non plus fait encore de grotte seulement verticale où l'on reste tout le temps suspendu! Mais maintenant que je suis sortie et reposée, je veux surtout y retourner pour m'améliorer. (Margot)

Uki in ranjeni Jure sva peljala tečajnike Anžeta, Mijo in Nejo v P4. Plan je bil, da gremo do koder pridemo. Posledice prejšnje noči so povzročile Šibkost določenega dela ekipe. Pri spodmolu sem še brcnil z mezincom bose noge v skalo in ulila se je kri. Je izgledalo, da bo šlo. Zamenjal sem štrik v Pasti za Muslimanke in še enega nižje, potem pa sem ugotovil, da v bistvu ne bo šlo. Do izhoda sem rabil ene tričetrt ure, kar je Slabo. Bil sem štirikrat ranjen – hernija, neprespanost, maček, noga. Na vhodu sem srečal Špelo, Diba pa je bil na melišču in iskal jame – neuspešno. Onadva sta še malo iskala vhode, jaz pa sem odkrevsal proti taboru. Rabil sem dolgo, od sedla do dna preloma pod taborom sem tudi hodil vzvratno, ker je bilo tako lažje. Operacija ne bo potrebna.

ČASOVNI STROJ ON

V sredo zvečer so na Obisk prišli Novomeščani. Sledilo je popivanje in bilo je kar divje. Utrinki večera so bili:

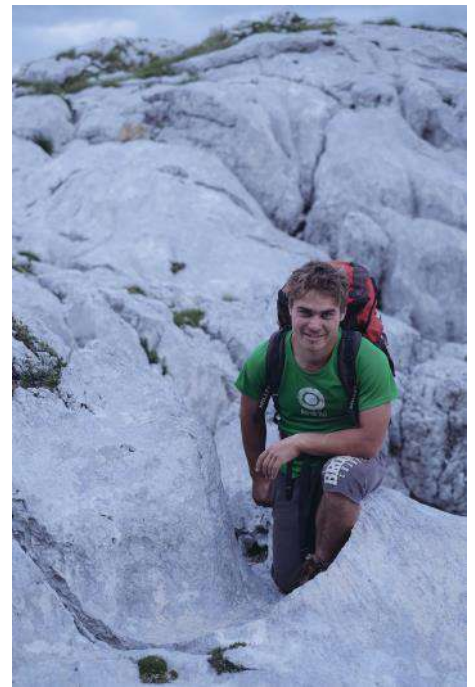
- načrtovanje Moške ekspedicije, na kateri bomo jedli samo in zgolj meso, babe pa ne bodo niti dovoljene niti povabljene. Zadeva bo USPEH!
- epski podvid Klemna (JKNM), ki je na poti nazaj domov del poti nesel kar tri (3) ruzake
- ne gre pozabiti neznanskih količin spitega alkohola
- valjanje po škrapljah

-popotovanje do JZS bivaka sredi noči: zvečer sta namreč iz Dinovavra prišla Pero & Matevž (ekipa OŠ). Ker sta imela vokitoki, smo kmalu izvedeli, da sta se zataknila na bivaku. Ko smo nam poslali še sliko, na kateri sta mladca oblečena v jakne z JZS logotom, sva se z Anžetom podala na reševalno akcijo. Po brezpotju sva do bivaka prišla v cca. pol ure (nekateri viri pravijo več, nekateri manj), Tam sva res našla mladince, ki pa nista bila v življenjski nevarnosti (več?). V nekem trenutku sta menda celo imela idejo o menjavi kluba. Debatirali smo kar pozno v noč, a se detajlov ne spomnim (gotovo pa je bilo poučno in zanimivo). Ostali so prespali na bivaku, jaz pa sem šel nazaj do tabora, kamor sem prispel nekaj čez tretjo. Onečastil sem telefonsko govorilnico in šel spat. Zjutraj sem ugotovil, da mi je novomeški tečajnik uničil puhovko, ki sem mu jo v svoji dobrodušnosti posodil, ker ga je zeblo. Zjutraj pa ni niti povedal, da je strgana. Kakšna podlasica! Moram na obisk ... Jure

Z Dibo zamujava s poročilom. Na veliko!

P4, 1.–3. avgust Diba, Darja, Špela. V ponedeljek smo imeli osem ur rest day, nato naju je Dibi začel priganjat. Odskakljali smo do jame in švignili not. Do Stelke smo rabili tri ure in pol. Cel čas sem jamrala, ker sem mislila, da imam korno, pa je bila samo menstra. Še dobro, da se nisem obrnila. :)





Na Stelli smo pojedli rižotojuho in šli spat. Ob polnoči nas je zbudilo divje hrumenje. Pred spanjem smo se še pogovarjali, kako je tiho na tem bivaku. No, Diba je v polsnu mislil, da je na LP-ju, nakar me je paničen zbudil. Voda je prišla iz nič in divje bučala. Smo že dvigali noge. Zjutraj je še vedno bučalo. Šli smo na klajmb proti Velbu. Diba je virtuožno splezal prvo podor, nato pa še njegov najljubši prvenstveni vzpon na svetu. Na vrhu je dva metra od Y našel luknjico, za luknjico pa ♥♥♥ FOSILNI ROV ♥♥♥!

Zmanjkalo je štrika za razopremljanje, zato smo nekaj na pol preopremili, deloma izmerili in usput našli še eno per-

spektivno luknjo v stropu spodnjega rova. USPEH! Na Stelli je bilo vode »samo še« desetkrat več kot običajno. Pojedli smo juho, ki je dala Darji večerno slabost in odpekotali na LP. Tam smo v hrumenju spili orehovec, pojedli rižoto in zaspali. V sredo smo v rano zoro ob 12-ih le vstali in bili čez štiri ure zunaj. Uspeh! Diba je žimaril goloprs, ker sva tako hitri – uspeh!

Sledil je divji večer, o katerem ne bi izgubljala besed.

Ekipa Š & D, 4. avgust
Moram kakat, nadaljujem pol.

Špela še vedno kaka. Počne samo to. Vmes smo šli Novomeščanom nest srečo, da so našli nadaljevanje v Podgurki. V zahvalo so nam dali tečajnika, ki sem ga spremljal iz jame. Da je bilo še boljše, je bil pripadnik JKŽ! :(KURČEV KULI! >:(Juretov). V zahvalo so nama dali dve pivi in večerjo. Namesto kakajoče Špela zapisal Diba

To je vse narobe! 4. avgusta sva imala restiča in sva iskala OŠ ekipo in jame, 5. avgusta pa sva šla v Podgurko, kjer je diba JKŽ-jevca spremljal štiri ure iz 200, js pa sm s Klemnom merila. Danes, 6. avgusta, sem izmerila mogoče K17 in pa neznan LJ (z Matevžem) (LJ 73). |



Matičarski kolaž. Foto: Jaka Flis

Tinkara Kepic

DNEVNIK: EKOSISTEMI BALKANA ČRNA GORA 2022

Vsako leto konec Aprila se študentje biologije in naši mentorji odpravimo na tabor pod imenom Ekosistemi Balkana. Okoliš tabora raziskujejo skupine z namenom spoznavanja določene skupine taksonov. Na taboru, ki smo ga letos preživel v Črni Gori, je pod vodstvom Ester in Beki sodelovala tudi skupina za podzemno favno.

23. april 2022

Zgodaj zjutraj smo v zasedbi Ester, Beki, Drena in mene krenili na pot iz Slovenije proti Črni Gori. Uradni urnik tabora nam je nalagal le eno dolžnost, in sicer, da se do 18. ure zberemo na sestanku v taboru. Vožnja po biološko, geološko ter zgodovinsko zanimivi pokrajini in praznovanje Bekijinega rojstnega dne, je v naš urnik vrnil krajši (ne)načrtovan izlet. Na poti smo se ustavili v Bosni in Hercegovini, natančneje na Popovem polju, kjer smo ujeli zadnji voden ogled jame Vjeternica. Ogledali smo si turistični del jame, mojo pozornost pa je vsekakor pritegnil tudi ogled muzeja. V muzeju je prikazana izjemna diverziteteta te jame in v njej najdenih taksonov ter njena pomembnost za razvoj speleobiologije.

24. april 2022

Glavni cilj prvega dne, je bil spoznavanje okolice. Zato se je ta začel s preučevanjem zemljevida jugozahodnega dela Črne gore, na katerem smo narisali tri križce. Križci so predstavljali tri lažje dostopne lokacije in sicer izvir Sopot, jamo Golodražnica in izvir Ljuta.

Ob Boki kotarski ter vseh treh njenih zalivih (Morinjski, Risanski in Kotarski), teče Jadranska magistrala, ki smo jo za svoje transportne potrebe v času tabora upo-

rabljali tudi mi. Vožnja do izvira Sopot je postregla z razgledom na morje, izza katerega so se za moje oči nenavadno dvigale z jutranjim soncem obsijane gore. Po pol ure vožnje smo prispeli do izvira Sopot. Izkazalo se je, da gre za jamo z velikanskim vhomom. Iz jame je z velikansko močjo ven bruhala voda, ki je za pot od jame do morja potovala ne več kot 30 sekund. Kljub deroči vodi smo se odločili v izviru (jami) postaviti vrše. Za vse nebiologe naj povem, da so vrše nekakšne pasti za vodne nevretenčarje, narejene iz plastenk. Obuti v škornje, oblečeni v puhice in s čeladami na glavah smo en za drugim prečili deročo vodo. Na robu druge strani izvira smo našli polico, kamor voda ni segla. Ko smo vsi člani ekipe našli stabilen položaj na drseči polici, smo začeli postavljati vrše. Po končanem delu smo z upanjem na ulov zapustili Sopot in se odpravili proti jami Golodražnici.

Vedoč, da imamo v rokah koordinate s precejšno napako, smo krenili na njihovo lokacijo nekje med Risanom in Perastom. Pogled na skalnato pobočje, kjer na bi se skrival vhod v jamo, je dal vedeti, da bomo rabili pomoč. Obrnili smo se na ljudi, ki kar najbolje poznajo okoliš, a nihče od domačinov ni vedel, kje bi se lahko nahajal ta vhod v podzemni svet. Želja po najdbi je gnala kolesje vodstva speleo skupine in tako obrodila sadove, ko je Ester ogovorila domačina Danila. Ta nam je samozavestno zagotovil, da do jame vodi pot, katero je sam kot otrok večkrat prehodil. Ob veseli novici smo pograbili nahrbtnike iz prtljajnika in sledili Danilu do ožje shojene poti, kjer je podal zadnje napotke o poti do jame in nas

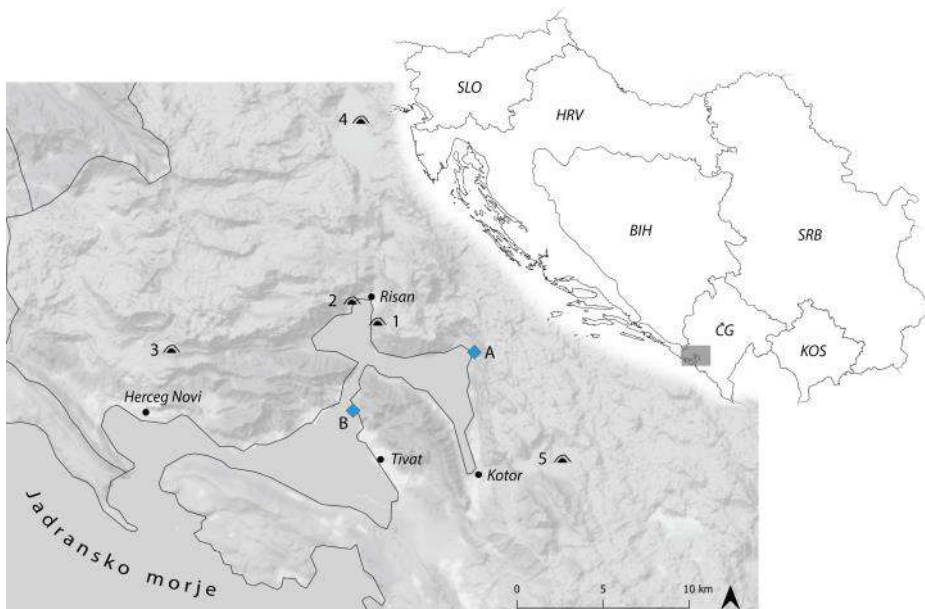
zapustil. Pot je hitro postala manj shojena, nato manj vidna, čez nekaj časa je popolnoma izginila. Pot navzgor nam je oteževalo tudi gosto trnje, katerega učinkovitost obrambne funkcije je tudi po šestih mesecih še vedno vidna na moji roki. Ko smo se prebili skozi trnje, nam je kras Črne Gore postregel še z zadnjo prepreko. Pred nami se je dvigovala skalnata stena, v katero se je prva zagrizla Ester, nato Beki ter nazadnje jaz. Plezalci bi smer ocenili z oceno 4, a pogled navzdol na zeleno-belo podlago je v moji glavi vsekakor dvignil oceno. Ko mi je uspelo priplezati do vrha, sta se izza ovinka prikazala Dren in Ariana, ki jima je uspelo najti zadnji del obljubljenega poti. Zakaj zadnji? Ker smo končno našli našo skrivajočo se jamo z imenom Golodražnica. Jama ima velik vhod, porasel z mahom in iz razpok rastočimi rastlinami. Ves vložen trud se nam je povrnil, ko smo vstopili v jamo. Jama je prostorna in ne zahteva nobenega tlačenja. Največ veselja nam je prinesla ogromna količina gvana, v katerega sem se udobno namestila in ga začela pregledovati za nevretenčarje. Med mojim pregledovanjem netopirskih iztrebkov sta Ariana in Dren določevala netopirje. Kasneje se je izkazalo, da smo našli zatočišče ene izmed večjih kolonij dolgokrilih netopirjev (*Miniopterus schreibersii*). Jama smo na poti ven tudi izmerili ter se nato odpravili nazaj proti izhodišču. Srečni, utrujeni in popraskani smo prispeli do avtomobila, kjer nas je zatakajeno za brisalce avtomobila čakalo tole sporočilo:

PRATIO SEM VAS DVOGLEDOM I STIGLI STE! ČESTITAM!!! DA LI JE TO PEĆINA KOJU STE TRAJILI! MOLIM VAS JAVITE MI! (kontaktni podatki)



Levo: Vhod v jamo Vjeternica. Desno: Dren na poti proti vhodu v jamo Golodražnica in pogled na Risan v ozadju.

Foto: Primož Presetnik, Ester Premate



Zemljevid z obiskanimi jamami in izviri. V sosledju številke 1-5: Golodražnica, Sopot, Pečina svetlosnih pjega, Vodena jama u Dragaljskom polju in Žestoka jama. V sosledju črk A-B: Izvir Ljute in zaselek Opatovo z več izviri. Avtorica: Ester Premate

Po malici s pogledom na morje smo se odločili, da gremo postaviti vrše v izvir Ljuta. Naš prvi terenski dan se je tako končal okoli 19. ure. Ko sem sedela na zadnjem sedežu in ta dan že drugič opazovala razgled na morje in iz njega nenavadno dvigajoče se gore, je Ester dala besede mojim mislim: »Zato ime Črna Gora.«

25. april 2022

Ob 9. uri smo zasedba Ester, Beki, Dren, Ariana in jaz odrinili proti jami Velika pečina svetlosnih pjega. Koordinate, sliko vhoda in načrt jame je Ester predhodno priskrbel od Belme, članice PD Supra. Izjemno pomembno nalogo najdbe vhoda sva prevzela z Drenom. Z garminom v rokah sva sledila generalni smeri vhoda, ki naju je vodila med zelene kroš-

nje. Kot bi vstopil v drug svet so gost zelen gozd zamenjale iz tal rastoče bele škraplje. Orientacija s pomočjo GPS naprave, menjava hoje in plezanja po bellem apnencu ter preskakovanje lukenj, so naju pripeljali do vhoda v jama. Vhodni del je nekoliko spominjal na spirala-ste stopnice, te pa so nato vodile v veliko vodoravno dvorano brez stranskih odcepov. Nikoli nisem bila dobra v opisovanju dejanskega stanja jame, zato bom napisala, kar vidim, ko zamižim, in poskušala priklicati spomine. V mojem spominu se prikazuje velika temna dvorana, na dnu katere so skrbno kot sestavljanke zloženi koščki razbitega stekla. Jama je bila kar precej izsušena, zato smo za najdbo prvih živali potrebovali 30 minut. Najdbe jamskih taksonov so se začele vrstiti šele, ko smo z mozaičnih tal prešli na pre-

gledovanje staljenega stekla. V jami smo preživeli dve uri in pol in si nato pripravili piknik pred avtomobilom.

Po malici smo odšli na igro skrivalnic, kjer so se nam skrivali izviri in v njih živeče postranice iz rodu *Niphargus*. Igra skrivalnic je potekala v okolici Opatova in Lepetanov. Žal smo igro tokrat izgubili, saj smo našli le dva izvira in nič *Niphargov*.

26. april 2022

V torek je prišel dan mojega dežurstva, ki sem ga preživela v odlični družbi ostalih udeležencev tabora in kuhanju curryja. Ker sem zvečer ob večerji poslušala pripoved o ljubosumja vrednem terenskem dnevu, sem za povzetek prosila Drena:

Proti Vodeni jami na Dragaljskem polju smo se odpravili okoli 9.20. Nekje ob glavni cesti Risan–Nikšič, okoli 10. ure, smo se skupaj s skupino za netopirje dobili z lokalcem Nikolom Bajovičem, članom Planinarskega kluba Subra, ki se je takoj proglasil za djedurino. Nikola nam je predal informacije o jamah na Orjenu, netopirsko skupino pa je peljal v Politsko pečino.

No, vrnimo se nazaj k našemu terenskem dnevu. Po tem krajšem postanku smo se odpravili naprej proti naselju Grahovo, na obisk k teti Olgi. Po obisku smo nadaljevali pot proti Vodeni jami na Dragaljskem polju. Preden smo se spravili v jama smo imeli še malo daljšo malico (kasneje se je izkazala za zelo koristno) in se s tem uspeli držati tradicije, da se pred 12. uro pač ne hodi v jame.





Levo: Skupinska fotografija po uspešno zaključeni akciji. Desno: Ljuta je ena izmed najkrajših evropskih rek. V zgolj štirih dneh smo bili priča spremembi iz deroče reke (na fotografiji) v praktično prazno strugo, kjer se je voda zadržala le v najglobljih kotanjah. Foto: Ester Premate

Jama je zvesta svojemu imenu, saj je kar precej mokra, gre pa drugače za ponorno jamo. Opisal bi jo kot dokaj športno, ampak ne preveč zahtevno jamo (z eno izjemo). V jami je nekaj krajših brezen (med cca. pet in 30 metri), nekaj vodoravnih ali položnih rovov in trije meandri, ki pa si ne sledijo en za drugim. En je krajši, širok, moker in blaten, iz njega se spustiš na vmesno stopnjo s katere vidiš sifon, drugi je daljši, nekoliko ožji in s potčkom po dnu, tretji, ki je prav tako daljši, precej ozek, nizek in suh, pa vodi do manjše dvorane brez očitnega nadaljevanja (morda navzgor v dimnik).

Imeli smo tudi dva manjša zapleta. Prvi se je zgodil na četrtem umetnem pritrdišču, saj ta ni bil fiks ampak svedrovec, mi pa s seboj nismo imeli ustreznega vijaka. K sreči smo imeli s seboj vrtalnik in nekaj fiksov, tako da smo to pritrdišče naredili na novo. Drugi zaplet pa se je zgodil na dnu šestega brezna (točka 29 na načrtu jame), kjer smo zgrešili nadaljevanje oziroma nismo opazili, da gre v resnici za križišče, in se zapodili naravnost v stranski odcep. Ko smo spoznali našo napako, smo se vrnili nazaj na 29. točko, kjer smo zagledali na naši levi (prej desni) pravo nadaljevanje, ki smo

ga iskali. Po nekaj metrih plezanja in spet spuščanja po vrvi navzdol smo prišli do pravega meandra, ki smo ga iskali. Ta meander, ki sem ga že opisal, pa je ZAJEBAN! Ves je moker, blaten in zato spolzek, tako širok, da se komaj stegneš od ene stene do druge, pa še brez dna. Luknja po sredi je dovolj široka, da prasica gladko pade skozi, v »dvorano« pod tabo. Tja smo tudi želeli priti. Po koncu tega vsaj dokaj kratkega meandra je še zadnji štrik v tej jami, ki te pripelje na vmesno stopnjo, s katere se vidi sifon. Globje nismo šli, saj nismo imeli dovolj vrvi. Jamo smo, delno že tja grede, večinsko pa nazaj grede, tudi izmerili.

Celoten obisk jame je trajal cca. osem ur in pol. Še dobro, da smo imeli pred tem tako obilno malico in da smo šli vsi prej dvakrat za grm! Nekaj čez 22. uro smo se napokali v Esterin avto in se odpravili nazaj proti taboru v kampu Zelenika v Hercegovnem. Tam nas je pričakal, sicer zdaj že hladen, a vseeno dober, curry. Kasneje smo se spomnili, da smo v jami pozabili eno pritrdišče – UPS!

27. april 2022

Na vrata je potrkal sredin terenski dan, za katerega je značilno, da je krajši, saj

se ob 18.00 začne piknik. V ženski zasedbi Ester, Beki, Ariane in mene smo predstavile vrše v Ljuti in nato še v izviru Sopot. Od netopirske skupine smo dobili informacijo, da je izvir Sopot presahnil. Vrše, ki so bile pred kratkim v celoti potopljene, so sedaj ležale skorajda na suhem. Vode je bilo tako malo, da smo se lahko sprehodile do sifona. Velikanska prostornina jame, skozi katero je samo dva dni prej neusmiljeno drla voda, me je navdala z občutkom krhkosti in sreče. Srečna, da lahko brez bojazni stojim na mestu, kjer bi moje telo samo dva dni prej zagotovo utrpelo smrtne posledice.

Po obisku izvirov sva se z Ester spustili v Vodeno jamo na Dragaljskem polju, kjer sem prvič sama opremila nekaj pritrdišč. Vse skupaj je šlo bolj počasi, a nič zato, saj sva kmalu našli pozabljeno pritrdišče in se odpravili ven. V tabor smo se vrnile ravno pravi čas za piknik.

28. april 2022

Prosti dan sem z Ester in Beki preživela v iskanju jame Tamnice. Tokrat smo hodile po urejeni, markirani poti. Naše iskanje je utežila utrujenost, velika vročina, nenatančne koordinate in težko razumljiv opis poti. Po treh in pol urah hoje in iska-



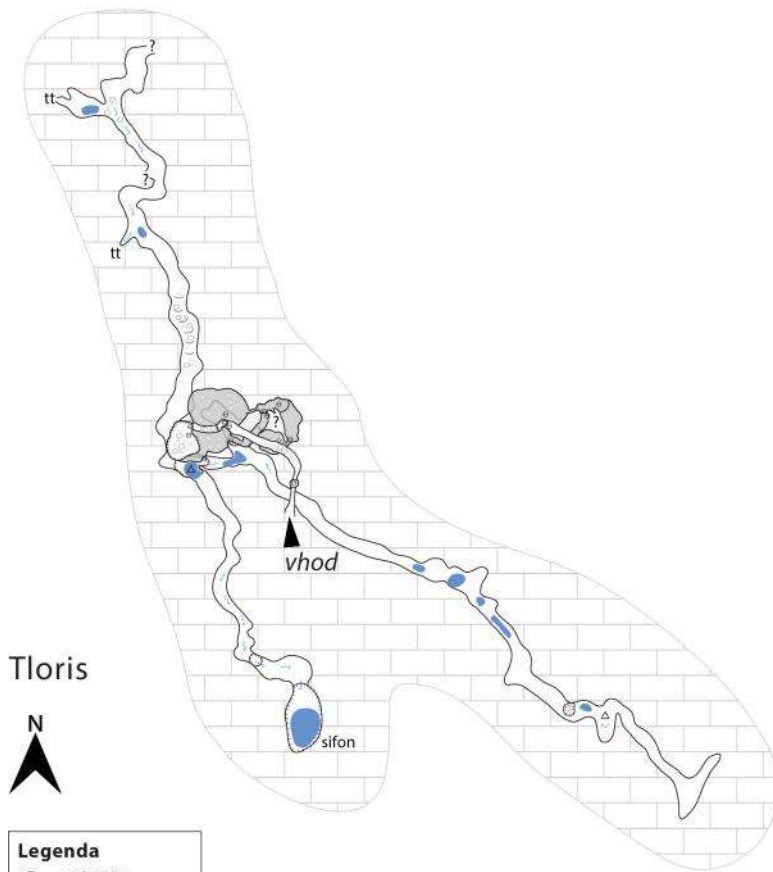
Levo: Pregledovanje sten in iskanje jamskih živali. Desno: Še eden izmed mnogih pogledov na Boko Kotorsko; med taborom smo večino časa raziskovali okrog nje. Foto: Ester Premate

VODNA JAMA NA DRAGALJSKEM POLJU Dragalj, Črna Gora

Koordinate vhoda (WGS-84): 42.60763 °N 18.68783 °E
Nadmorska višina vhoda: 38 m
Dolžina: 417 m Vertikalna razlika: 100 m

Merili: Ester Premate, Behare Rexhepi, Dren Dolničar,
Ariana Godicelj, Klemen Kramar (26. 4. 2022)

Izdelava načrta: Ester Premate (26. 1. 2023)
Merilo 1:800

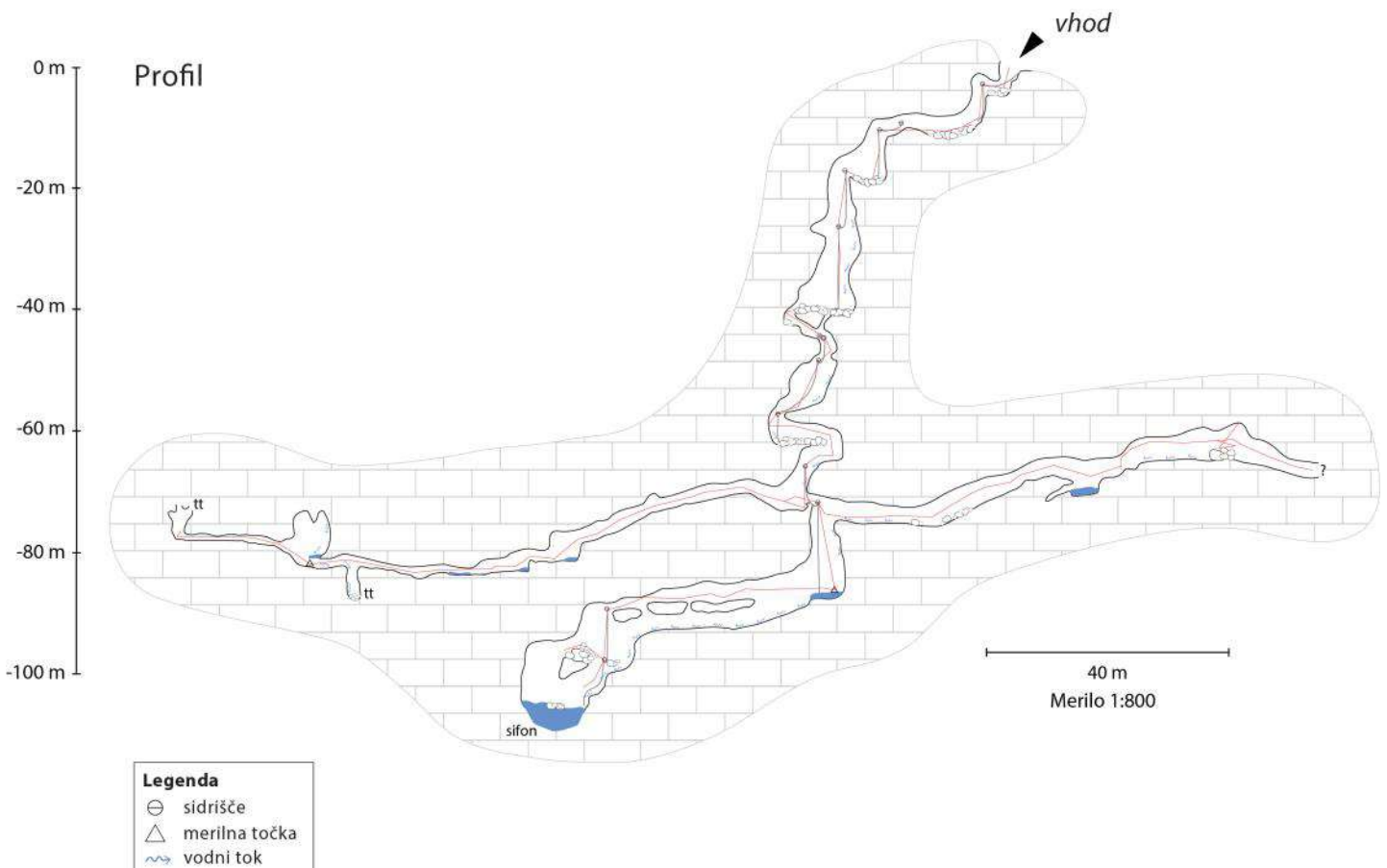


Tloris



Legenda

- ⊖ sidrišče
- △ merilna točka
- ~ vodni tok



Profil

Legenda

- ⊖ sidrišče
- △ merilna točka
- ~ vodni tok

nja smo obupale in krenile nazaj proti izhodišču. Kljub temu, da jame nismo našle, smo se v tabor vrnile utrujeno vesele, saj smo dan preživele obdane s prečudovitim razgledom na zaliv.

Zelo zanimiv prosti dan je doživel tudi Dren:

Jaz pa sem prosti dan preživel z netopirsko skupino. Odpravili smo se na Lovčen, da bi si ogledali Njogošev mavzolej. Po poti do tja smo se ustavili še na obisku pri Belmi. Ta je Primožu podarila škarje za rezanje vej, ki so jih netopirci v prihodnjih dneh s pridom izkoristili, ko so si utirali pot do Golodražnice. Menda so zgradili avtocesto.

29. april 2022

V četrtek zgodaj zjutraj sem se še z zaspantki v očeh znašla v avtu z Ester, Beki, Drenom in Klemnom. Po serpentinasti cesti smo se vzpeli proti vrhu Lovčena. Ko so se odprli lepi razgledi v dolino, smo prispeli do manjše vasi z imenom Njeguši. Od tu naprej, ni bilo več poti, ki nas bi pripeljala bližje našemu cilju z imenom Žestoka jama, zato nam ni preo-

stalo drugega, kot da parkiramo avto in se naprej odpravimo peš. Ker pa so moji sopotniki prav tako čutili zgodnjo uro, smo se najprej ustavili kar v bližnji gostilni. Vsak je naročil svojo šalico kave, ki jo je Beki hitro proglasila za najboljšo kavo tega tabora. Pred gostilno smo se preoblekli v jamarske kombinezone ter nadeli jamske pasove in čelade. Družbo nam je delal lokalni kuža, ki nas je spremljal vse do vhoda v jamo. V jamo je prva odšla Ester, ki je imela nase obešeno baterijsko vrtalko, pritrđišča, kladiivo in transportno torbo s šestdeset metri vrvi. Vse to je bilo potrebno, saj je prvih 90 metrov jame vertikalne in jo je treba opremiti z vrvo. Ko smo prispeli na dno jame, smo ugotovili, da je jama pravi mali labirint, sestavljen iz fosilnih rogov in vodnih meandrov. Pot smo nadaljevali v najširšem vodnem meandru in na koncu prišli do sifona. Pogled v sifon je bil pravljíčen, saj so se na dnu lesketali beli brušeni kamenčki, na katerih so neopazno filtrirale vodo na podzemno okolje prilagojene postrance. Hitro je napočil čas, da se vrnemo na površje, vendar pa je te načrte prekrížalo odkritje zgornjih vodoravnih

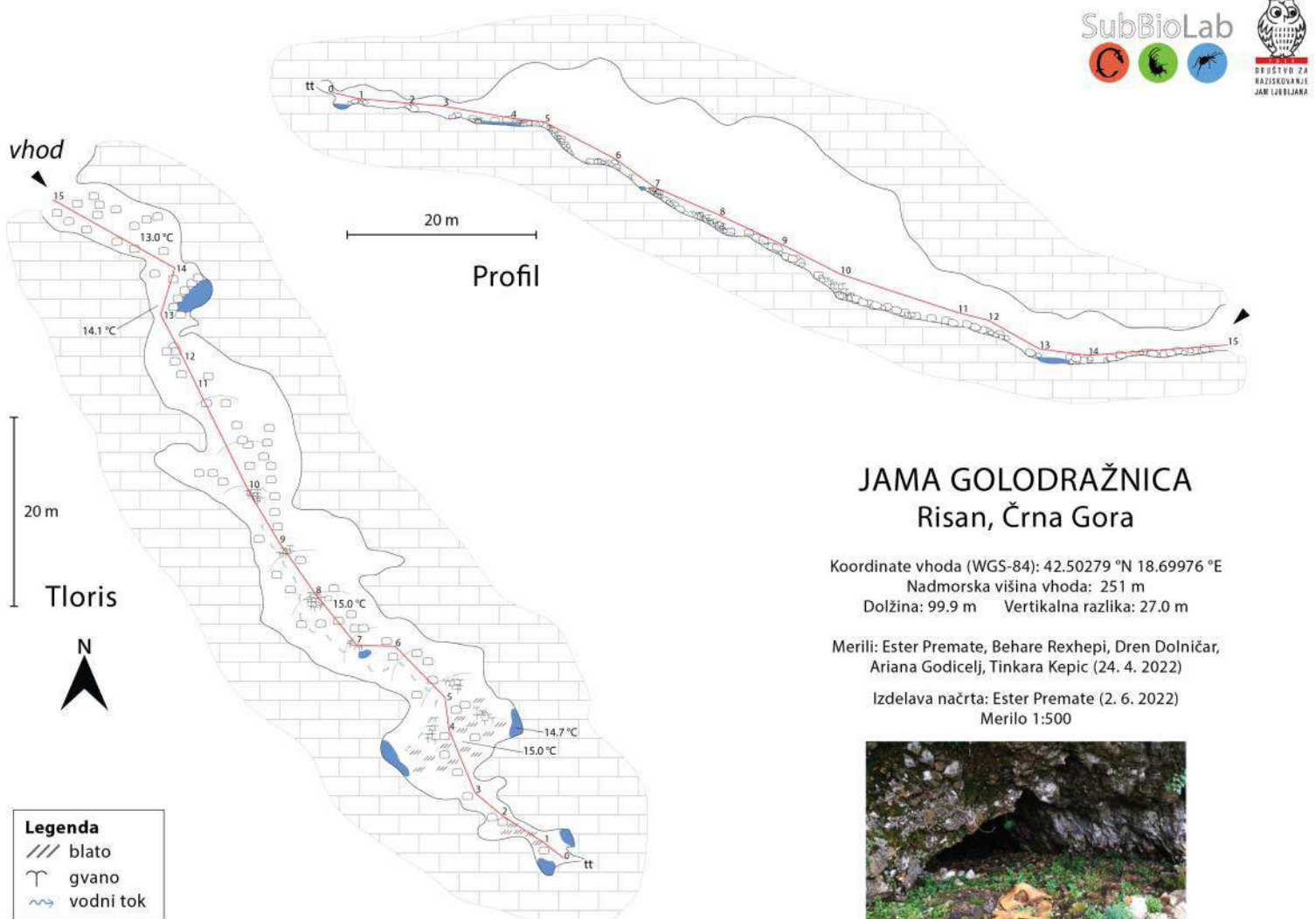
delov. Po krajši plezariji smo se eden za drugim peristaltíčno premikali skozi izjemno ozke in izsušene rove. Prav izsušenost je motila vse zbrane biologe, saj v habitatu brez vode in vlage ni živali. Tako smo se ob prvi razširitvi rova obrnili in odšli proti izhodu. V tabor smo se vrnili izjemno pozno, zato smo pojedli večerjo in odšli spat.

30. april 2022

Zjutraj sem čutila vso utrujenost preteklega dne (tedna), na mojo srečo smo po jutranji kavi začeli pregledovati in popisovati nabran material. Ko smo imeli vse živali ustrezno označene in popisane, smo zmedeno krenili pripravljati opremo za zadnji terenski dan. Po polnem sprehanju med šotori in avtomobilom smo se odločili, da zadnji dan pobereмо vrše v sifonu Sopot, preostanek dneva pa preživimo na izviru Ljuta. Tam smo oprali vso opremo, se na hitro osvežili in poležavali na soncu.

31. april 2022

Na prvi domov smo se ustavili še na palačinkah. |



NAZAJ V KORITSKI RAJ: ČRNOGORSKA EKSPEDICIJA 2022

Prolog

Piše se leto 2020, telefon dvakrat zapiška in opozori Tommyja na novo elektronsko pošto. Tommy počasi vzame telefon v roke ter prebere:

From: Mike Ficco

Subject: Montenegro expedition

Hey everyone, unfortunately we will have to cancel this year's expedition due to the pandemic...

Razočaran zaluča telefon na posteljo ter začne s postopkom menjave letalske vozovnice za novo vozovnico naslednje leto. Miku sporoči, da je zelo razočaran, toda seveda popolnoma razume odločitev in naj ga, prosim, pusti na listi za naslednje leto. Na žalost se situacija ponovi v letu 2021. Tommyjeva frustracija se poveča. Vedoč, da ni edini, ki ni ravno navdušen nad trenutno situacijo ter epidemskimi omejitvami, se sprizani.

Z Mikom sva se s težkim srcem odločila, da zaradi COVIDA odpoveva ekspedicijo v Črno goro kar dve leti zapored. Obema je bilo hitro jasno, da sta odpovedi bolj kot vse ostale prizadeli Tommyja Clecknerja. Nekoliko presenečena, saj konec koncev imajo v ZDA kar nekaj zanimivih ekspedicij, na situacijo kar hitro pozabiva.

2022

Omejitve se končno sprostijo in lahko začnemo z organizacijo naše četrte ekspedicije. Tokrat sem ameriško ekipo morala poslati naprej, saj sem bila zaradi novega delovnega mesta precej na kratko z dopustom. Kot sem pričakovala, so se odlično odrezali in ob prihodu v Korita

sem prispela v tradicionalni kamp s cgrado za glavni del hiše in shrambo opreme.

Na žalost jamska situacija ni bila tako svetla. Se spominjate jame Vrijeme za pivo, tiste, ki je toliko obetala? No, na žalost se je brezno z ogromnim odmevom zaključilo v minimalni odprtini, ki je dovolj velika za dva najbolj prilagodljiva elementa, vodo in zrak. Kljub kar velikemu prepihu bi zahtevala izkopavanje v majhnem potočku, ki je s svojimi tremi stopinjami Celzija počasi ponikal v odprtino ter ledenim pišem vetra v obraz. Tako se je ekipa odločila, da bo ledenico prepustila naslednjim generacijam in jama zaključila pri 191 metrih globine.

Podobna zgodba se je odvila s C-95. Plezalni podvig se je zaključil v slepem rovu in zaradi zahtevnega pristopa, primanjkanja vodnega vira ter ogromne količine vrvi, ki jo jama požre za malico, so se odločili, da tudi to jama zaenkrat obesijo na klin. Z obema jamama na odmoru jim ni preostalo nič drugega kot se spet zapoditi v hrib ter iskati nove opcije. Poleg tega je tabor napadel COVID. Tommy je bil prisiljen preživeti cel teden v šotoru in karanteni.

Prihodnost ni obetala nič dobrega in tudi sama sem ob prihodu zagrizla v kolena ter nadaljevala s hribolazenjem namesto jamarjenjem. Z Mikom sva tudi resno začela razmišljati o prihodnosti ekspedicije ter ali nima večjega smisla obupati ter se raje držati rajске Slovenije, kjer jame kar same kličejo.

Vročične sanje

Po parih dneh se je Tommyjeva situacija kočno izboljšala in nabral si je dovolj moči za nove podvige. Z Mikom sva vesela sprejela njegovo pobudo, da si ogledamo par vhodov, ki jih je »zacahnil« na zadnji ekspedicij in so se nahajali globoko v jedru Krasnije.

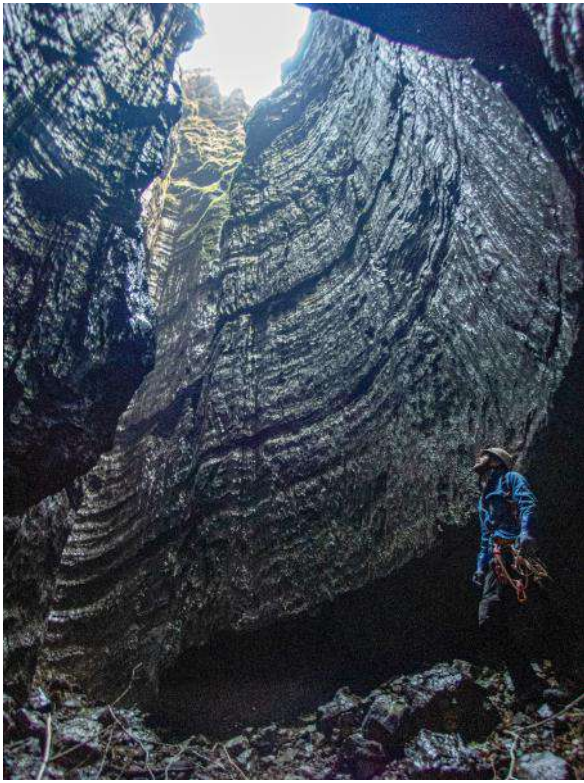
Po dveh urah prijetnega pohoda se znajdemo nad prečudovitim breznom. Trije žlebovi na stenah brezna, očitno izdolbeni skozi leta in leta odtekanja vode v jamo, nakazujejo, da jama skozi deževno obdobje požira kar precej vode. Kljub temu je brezno izgledalo precej podobno vsakemu slepemu breznu do sedaj. Tommy, očitno navdušen, začne z opremljanjem. Z Mikom mlačno in previdno navdušena opazuje njegov napredek. Med tem opaziva, da jama dejansko diha. Občasno iz njenih jeder pihne velik oblak pare, ki hitro izgine nazaj v globine. Najino navdušenje počasi narašča.

Kočno se spustim na dno brezna, stene obdane z mahom in rastlinjem, sončna svetloba, ki pronica skozi krošnje dreves, in črna, ki vabi, da vstopim. Tommy me čaka ob steni 20 metrov visokega kanjona, saj so tla pokrita z balvani in skalami, ki se z veseljem zakotalijo v notranjost, ko stopiš na njih. Kmalu se nama pridruži še Mike in raziskovanje se začne.

Kanjon se zaključi z visokim kaminom, vendar se pred tem jama odcepi v dva rova. Iz enega veselo in intenzivno piha mrzel zrak, med tem ko drugi rov, precej starejši, zrak veselo požira. Prvi rov je rahlo zasut s preperelim kamenjem, ki se



Levo: Tradicionalni tabor s Tommyjem v karanteni in družino Covington, ki se testira za COVID (test je bil pozitiven). Desno: Zopet v planinski raj, iskanje novih jam je s pogledom na Skadarsko jezero precej lažje, čeprav ne ublaži vročine. Foto: Katarina Kosič Ficco



Levo: Pogled iz vhodnega brezna jame Vručični snovi s Tommyjem Clecknerjem za merilo. Desno: Vhodno brezno v Vurčične snove z vrha. Foto: Katarina Kosič Ficco

je nabral zaradi intenzivnega zmrzovanja in taljenja rova. Čeprav izkopavanje ne izgleda zahtevno, se odločimo, da začnemo z meritvami bolj dostopnega, očitno starejšega fosilnega rova. Rov vodi v manjšo dvoranico in nato skozi ožji rov v ozek, vodoraven meander. Le-ta se nadaljuje v manjše brezno. Z Mikom se odplaziva do roba brezna in Mike začne z opremljanjem, medtem ko mu jaz podajam potrebščine. Zgolj deset minut ležanja na prepihu me popolnoma premrazi in količina prepaha spominja na Omega, 45 kilometrov dolg jamski sistem v Virgini-

ji. Na sploh me tudi karakter rova bolj spominja na fosilne, freatične rove apalaških jam kot pa na tipične alpske jame. Rov se veselo nadaljuje v serijo manjših breznen in končno se prepustimo navdušenju odkritja.

Na poti nazaj proti avtu nama Tommy zaupa, da je sanjal o tem breznu, odkar ga je prvič videl leta 2019 in kar ni mogel dočakati, da ga razišče. Vendar mu je COVID to preprečil kar dve leti zaporedoma, nato pa ga je še dobil takoj ob prihodu v Črno Goro in je moral zopet ča-

kati. Zato se je odločil, da bo jama poimenoval Fever Dreams oziroma Vručični snovi v srbsčini.

Nov začetek

V preostalih dneh smo se osredotočili na raziskovanje Vručičnih snovov z eno ekipo, saj se trenutno jama nadaljuje v enem rovu. Druga ekipa pa se je osredotočala na opremljanje še enega brezna v bližini Vručičnih snovov. Le-to je zahtevalo kar tri dni opremljanja, saj jim je vsakič zmanjkalo 30 metrov do dna. Zato smo jo poimenovali Još tridesetak metara.



Levo: Zadnji počitek Mačka Murija. Desno: Sara Fleetwood počiva v rovu, ki lepo nakazuje freatični značaj jame. Foto: Katarina Kosič Ficco

Približno 90 metrov globoko brezno je nakazovalo na še eno mrtvo brezno, dokler se nista vanj zapodila Filipa ali Philips, kot ju ljubkovalno kličemo. Po zapletenih akrobacijah sredi brezna se je Philip Moneyhun uspel nekako zazibati v okno, ki se dejansko nadaljuje, ter tako poskrbel za še eno raziskovanja vredno jamo.

V Vručičnih snovih je raziskovanje razkrilo zelo stare dele jame. Popolnoma presušeno jamsko mleko, debele količine posušenega gvana ter mumificirani netopirji nakazujejo na starost rogov ter intenzivno aktivnost netopirjev v preteklosti. Glede na značaj rogov izgleda, da

so ti netopirji tukaj kar nekaj časa, saj ta del jame, čeprav nekoč freatičen, zdaj nima niti kapljice vode.

Zastarele vodne struge so skozi čas ubrale novo pot, ki je vsaj za enkrat nismo dosegli. Obrnili smo se pri še enem breznu, na dnu katerega se nahaja precej velika dvorana. Na enem od raziskovanj sem ob robu globokega meandra odkrila tudi mumificiranega mačka, ki smo ga poimenovali Maček Muri. Glede na dobro ohranjene ostanke živali, večina jih ima namreč še vedno krzno, smo se odločili, da bomo poskusili za naslednjo ekspedicijo pridobiti interes paleontologov.

Epilog

Naslednja ekspedicija bo! Statistike pa v naslednji številki, ko kaj več izmerimo.

Lansko ekipo so sestavljali Mike Ficco, Philip Schuchardt, Sara Fleetwood, Penelope Vorster, Phillip Moneyhun, Tommy Cleckner, Elizabeth Covington, Matt Covington, Will Covington, Nate Covington in Katarina Kosič Ficco. |



Zgoraj levo: Pogled v enega izmed breznen v Vručičnih snovih s Saro Fleetwood na vrvi in Philipom Schuchardtom na dnu. Zgoraj desno: Vhodno brezno v Još tridesetak metara. Spodaj: Mumificiran netopir in jamski hrošček.

Foto: Philip Schuchardt (vhodno brezno), Katarina Kosič Ficco

KOMENTARJI K DELOVANJU DRUŠTVA

Jure Bevc

NOVOREGISTRIRANE JAME IN KATASTRSKO GRADIVO, PREJETO ZA LETO 2021

Katastrsko gradivo je za leto 2021 prispevalo 24 članov. 15 članov je tudi registriralo kakšno novo jamo.

Spet smo podirali rekorde glede dolžine novih rovvov. V kataster smo dodali 11393 metrov novih rovvov in 3147 globinskih metrov. IZRK je na podlagi naših podatkov registriral 80 novih jam. Vse oddano katastrsko gradivo je prineslo 3265 točk. Nad sto točk so prinesla gradiva o jamah Grvn (515,1), Brezno spečega dinozavra (496,2), 4-P (239,75), Rajža (211,5) in Konasnica (171,7).

Prvopristopniške jame DZRJL v letu 2021

Katastrska številka / Ime / Zapisnikar(-ji)

14616 / K 41 (Kanin) / Di Batista Matic	14654 / Paštva / Mašič Peter
14617 / KA 11 (Kanin) / Krajnc Tomaž	14655 / Peskovnik / Mašič Peter
14618 / KA 12 (Kanin) / Krajnc Tomaž	14656 / Piskr / Mašič Peter
14619 / KA 13 (Kanin) / Krajnc Tomaž	14657 / Brezno v trikotu / Grecs Rok
14620 / KA 14 (Kanin) / Krajnc Tomaž	14658 / Kristjanova jama / Grecs Rok
14621 / KA 15 (Kanin) / Krajnc Tomaž	14659 / Ismetova jama / Grecs Rok
14622 / KA 16 (Kanin) / Krajnc Tomaž	14660 / Brezno v veliki ogradi / Grecs Rok
14623 / LJ 50 (Kanin) / Bevc Jure	14661 / Molkovo brezno / Grecs Rok
14624 / LJ 51 (Kanin) / Premate Ester	14662 / Ivanjina kozlarija / Grgurevič Samo
14625 / LJ 53 (Kanin) / Berginc Tim	14663 / Brezno pod na Glenom / Borko Špela
14626 / LJ 56 (Kanin) / Bevc Jure	14664 / Dlvn / Borko Špela
14627 / LJ 57 (Kanin) / Bevc Jure	14665 / Tromostovje pod na Glenom / Borko Špela
14628 / LJ 58 (Kanin) / Borko Špela	14666 / Lutalica / Delić Teo / Zamolo Aja
14629 / LJ 59 (Kanin) / Rexhepi Behare	14667 / Brezno ob severni progi z Zvoha / Berginc Tim
14630 / LJ 60 (Kanin) / Rexhepi Behare	14668 / Brezno še vedno ukajočega jelena / Berginc Tim
14631 / LJ 61 (Kanin) / Borko Špela	14669 / Delikatesa / Berginc Tim
14632 / LJ 62 (Kanin) / Borko Špela	14670 / Dvorana pod Mravljincevim breznom / Berginc Tim
14633 / LJ 63 (Kanin) / Berginc Tim	14671 / Jama dolvodno od mreže s kravo / Berginc Tim
14634 / LJ 66 (Kanin) / Rexhepi Behare	14672 / Jama na Gradišču / Berginc Tim
14635 / LJ 67 (Kanin) / Bevc Jure	14673 / Jama s podkaliberno granato / Berginc Tim
14636 / LJ 68 (Kanin) / Premate Ester	14674 / Komandni bunker ob Raketni šahti / Berginc Tim
14637 / LJ 69 (Kanin) / Bevc Jure	14675 / Kurja jama / Berginc Tim
14638 / LJ 70 (Kanin) / Bevc Jure	14676 / Raketna šahta / Berginc Tim
14639 / LJ 71 (Kanin) / Bevc Jure	14677 / Razpoka nad Roblekovo steno / Berginc Tim
14640 / Medvedja kašča / Dolničar Dren	14678 / Snežno brezno južno od planine Brda / Berginc Tim
14641 / Brezno pod lovske kočo na Glenu / Premate Ester	14679 / Subhorizontalna jama ob žičnati ograji / Berginc Tim
14642 / Brezno nad potokom Korošica / Bevc Jure	14680 / TT-1 (Pokljuka) / Berginc Tim
14643 / Brezno spečega dinozavra / Bevc Jure	14681 / TT-2 (Pokljuka) / Berginc Tim
14644 / Kajža / Bevc Jure	14682 / TT-3 (Pokljuka) / Berginc Tim
14645 / Lovska / Bevc Jure	14683 / Žabja jama na Vršičku / Berginc Tim
14646 / Polžji dol / Bevc Jure	14684 / Žabolovka / Berginc Tim
14647 / Šumska / Bevc Jure	14685 / Zaklonilnik v gozdu / Berginc Tim
14648 / Brezno BiP / Kosič Ficco Katarina	14686 / Zvončica na Vršičku / Berginc Tim
14649 / Jama brez derez 2 / Kosič Ficco Katarina	14687 / Jama v štukih / Berginc Tim
14650 / Štirnica v Grižah / Hreščak Matevž	14688 / Jama ukajočega jelena / Berginc Tim
14651 / 4-P / Marinko Matevž	14689 / Brezno nad Javorjem severno od planine Suha / Krajnc Tomaž
14652 / Cunja / Mašič Peter	14690 / Brezno vzhodno od lovske koče na planini Brdo / Krajnc Tomaž
14653 / Kolembolin dol / Mašič Peter	14691 / G-7 (Pokljuka) / Krajnc Tomaž
	14692 / Jama ob tirnicah na vadbišču Bač / Krajnc Tomaž
	14693 / Kevderc nad potokom Grohat / Krajnc Tomaž
	14694 / Subhorizontalna jama nad Javorjem severno od planine Suha / Krajnc Tomaž
	14695 / Snežni kevderc ob sedežnici na Zvoh / Krajnc Tomaž

NAŠI NAJPLODOVITEJŠI ZAPISNIKARJI 1910–2022

Pregled oddanih A zapisnikov po posameznih Članih sem nazadnje naredil v Glasu podzemlja 2018, tedaj sem uporabil podatke iz Excelove tabele IZRK baza jam za leto 2017, ki je vključevala vse jame, registrirane do konca leta 2016. V vmesnem času je društvo prešlo v hiperinflacijo zapisnikov, zato se mi je zdelo smiselno posodobiti seznam. Uporabil sem podatke iz Excelove tabele IZRK baze jam september 2022 (zapisniki, oddani do sredine leta 2022).

Kriterij za uvrstitev na seznam ostaja isti kot ob prejšnji verziji seznama. Najmanjše število registriranih jam, potrebnih za uvrstitev na seznam, je dvajset. Meja je postavljena iz tehničnega vidika, saj število Članov eksponentno raste pri nižjem številu oddanih A zapisnikov. Pričakovano je največ Članov oddalo po en zapisnik, takšnih je okoli 100. Pri večini zapisnikarjev iz seznama se pojavlja do 5 % zapisnikov, ki ima več kot enega avtorja. Takšne sem prištel obema avtorjema ali večim, saj ne morem soditi, kdo je bolj zaslužen za njegov nastanek. Iz seznama sem izločil večino »spomih« članov, ki so kadarkoli delovali proti društvu oz. po mnenju veteranov tako ali drugače ne spadajo nanj, ali pa so večji del zapisnikov oddali pod drugo organizacijo.

Kljub hiperinflaciji števila zapisnikov v zadnjih letih smo uspeli zadržati vsaj minimalne standarde kvalitete, kar nekaterim drugim društvom ob poplavi novih jam kot posledica uporabe lidar tehnologije za iskanje vhodov ni uspelo. Nadalje se odpira tudi vprašanje, kaj vse bi moral vsebovati A zapisnik za registracijo nove jame glede na razpoložljivo tehnologijo v jamarstvu. Po mojem mnenju oddana dokumentacija za novo jamo brez slike vhoda, tabele meritev in opisa jame ne bi smela več zadostovati za dodelitev katastrske številke, saj so pametni telefoni postali del našega vsakdana.

Glede na predhodno verzijo iz leta 2018 se na posodobljenem seznamu nahaja šest dodatnih Članov, ki so v vmesnem času zadostili kriteriju za uvrstitev nanj. Na seznamu se bodo že sami prepoznali, zato jih ni smiselno poimensko izpostavljati.

Priložena preglednica naj služi vsem Članom za motivacijo, da se čim prej uvrstijo nanj. Obenem pa tudi spodbuda, da s telefonov prenesejo vse pozabljene meritve čurk, jih nadalje ustrezno obdelajo in ovekovečijo za zanamce. Saj se nam preveč rado zgodi, da meritve ostanejo za vedno izgubljene na odsluženih napravah. Osebnost se mi zdi res škoda, ko se na kakšni akciji dobijo člani, ki jim oddaja ustrezne dokumentacije o novih jamah predstavlja špansko vas, a se kljub temu na četrtkovih sestankih hvalijo z novimi odkritji, za katerimi ostane le bežen spomin.

Za vse aktivne Člane na seznamu pa naj bo vodilo, da naj bo pri vsaj enem procentu registriranih jam v Sloveniji v koloni zapisnikar zapisano njihovo ime. En procent slovenskih jam v letu 2023 predstavlja okoli 150 jam. Koliko bo ta številka znašala ob naslednji posodobitvi seznama naših najplodovitejših zapisnikarjev, pa mogoče izveste čez pet let. |

	Priimek in ime	Št. A zapisnikov
1.	Šušteršič France	448
2.	Pretner Egon	254
3.	Pintar Gregor	156
4.	Krajnc Tomaž	122
5.	Greccs Rok	111
6.	Šerko Alfred	99
7.	Michler Ivan	90
8.	Jurečič Jožko	75
9.	Rojšek Daniel	64
10.	Puc Matjaž	58
11.	Planina Tomaž	53
12.	Dolar Ivan	52
13.	Pirnat Stane	45
14.	Kenk Roman	44
15.	Borko Špela	41
16.	Berginc Tim	40
17.	Kanoni Janez	39
18.	Bevc Jure	39
19.	Krivic Primož	37
20.	Di Batista Matic	37
21.	Seliškar Albin	33
22.	Ileršič Janez	33
23.	Bukovec Marjan	32
24.	Greccs Riko	29
25.	Verbovšek Renato	29
26.	Brancelj Anton	27
27.	Kunaver Uroš	27
28.	Gams Ivan	26
29.	Kos Jože	26
30.	Pirnat Jože	24
31.	Simić Marko	24
32.	Perne Matija	24
33.	Presetnik Primož	23
34.	Prelovšek Mitja	22
35.	Fajdiga Bojana	22
36.	Kunaver Pavel	21

Aja Zamolo

ČISTILNA AKCIJA V JAMI UKNA NA PLANINI KRSTENICA

Na planini Krstenica me je že od prejšnje zime čakala jama. Z Markom, ki med poletno sezono na planini dela kot pastir in sirar, sva se dogovorila, da se spustim v še neregistrirano jamo in preverim, koliko je v njej smeti. Najverjetneje kar prvi večer, ko sva se spoznala. Počakati je bilo treba samo še krave in nekaj dni lepega vremena za potepanje po hribih z malce težjimi nahrbtniki. Še zgodaj v poletju smo s poti po južnih bohinjskih gorah skrenili še v te konce in drugega julija sem se prvič spustila v jamo. Z edinega bližnjega macesna na pašniku direktno na kup smeti, na katerega sva s Tomom tik pred tem zvalila še kup vejevja, ki se je nevarno zibal nad vhodom. Ker je disto iz ne vem kakšnega razloga že ostal doma, sem ob prvem obisku jame pregledala možna nadaljevanja in se obregnila ob lastno nesposobnost ocenjevanja volumna, razdalje in na sploh vsega, kar zahteva merske enote. Nekaj fotografij bi moralo zadostovati za oceno količine smeti.

V sirarni nas je še isti dan obiskal Aleš Zadnikar, sicer nadzornik v Triglavskem narodnem parku, ki je bil prav v tem času naš edini sosed. Pogovor je kar hitro prešel k organizaciji čistilne akcije. Malo smo premislili osnovne logistične zadeve, ki sem jih po potrditvi predloga akcije na ferajnu predstavila tudi Andreju Arihu iz Triglavskega narodnega parka, s katerim je Ester nadalje komunicirala glede same izvedbe.

Pred jesenjo sem Ukno, kakor jami rečejo na planini, še enkrat nenadejano obiskala. Na prošnjo mojih najljubših čobanov sem ponovno zvelkala jamarsko robo in štrik (ponudbo za guncanje na dinami-

ku sem namreč vljudno zavrnila) na planino, da bi rešila macolo, ki je nesrečno pristala na dnu brezna med postavljanjem ograje okrog vhoda. Tokrat sem vzela s sabo tudi disto ter nas prikrajšala za merjenje na čistilni akciji. Dimenzije jame so tako dobile svoje prave številke, problem ocenjevanja količine smeti pa je ostal kljub uporabi različnih perspektiv, gledišč, izhodišč in kadrov.

Za čistilno akcijo smo izbrali prvi vikend, ko je zapadel sneg. Dan pred tem sem zaradi izvensezonske zmede v skladiščih skoraj neuspešno kupovala verige za avto. Treba je biti pripravljen. Snega smo 18. septembra komaj kaj ujeli v senčnih delih planine. Agrarna skupnost Bohinjska Češnjica, Jereka, Podjelje, Koprivnik nam je prijazno zaupala ključke od sirarne, da smo si lahko ob prihodu skuhalih čaj in dva velika lonca čorbe za malico.

Dela smo se lotili kar hitro in kaj kmalu ugotovili, da ocene količin smeti res niso tako enostavne. Ni bilo prvič. Vsakič znova so prihajale iz jame informacije, češ »smo že na pol« in v naslednji uri »ne, ah ne, nismo še preko polovice«. Ata Smrk dialog je tako postal stalnica dneva. A delo je vseskozi potekalo tekoče. Ena ekipa je bila v jami, druga je prevzemala vreče pri vhodu, potem je sledil še premičen povezovalni člen dveh, ki sta s kubičnimi transportnimi vrečami tekla po pobočju dol do hleva in s tem do zadnje – sortirne – ekipe. Slednja je poskrbela, da se smeti pre-

pakirajo v manjše vreče, ki jih bo lažje naložiti na prikolico. Dobro je tudi preučila letnice različnih artiklov, med katerimi je prevladovala plastična embalaža, pločevinke, nekaj škornjev in stekla, pa tudi kantice motornega olja in barv. Kup je rasel. Idejo o skladiščenju v hlevu smo hitro opustili, da prihranimo dvojno delo tistim, ki bodo poskrbeli za prevoz v dolino. Praznih vreč je bilo vse manj in manj, prebrskali smo vse žepe, predale, žrtvovali velike vreče iz nahrbtnikov za jamarsko opremo in tiste, v katerih smo prinesli malico. A kup smeti v jami ni kopnel v tempu vreč in tudi dan se je bližal koncu. Tako smo le zaključili akcijo in si ne prav stežka priznali, da se bo treba vrniti, še enkrat navleči rokavice in se, ko bo jama res očiščena, pogreti ob čaju z razgledom proti vsem bolj znanemu grebenu Rodice in Črne prsti.

Glede vprašanja, koliko smeti je še ostalo v jami, smo se zedinili pri nekje »manj kot polk«. Ugibanja o količini smeti, ki so se gibala nekje med petimi in desetimi



kubiki, pa je na trdna tla postavila informacija Zbirnega centra Bohinj, ki pravi, da smo izvlekli 600 kilogramov odpadkov. Dela bo še nekaj, a upamo, da bo še v letošnjem letu Ukna pristala na seznanu očiščenih jam. Ker mi članski duh premika prste po tipkovnici zavoljo berljivosti članka, bom sicer prikladen naslov zapisala na koncu: Ni bila največja, bila pa je najvišja.

Za pomoč pri izvedbi akcije in uporabo stana se zahvaljujemo Agrarni skupnosti Bohinjska Češnjica, Jereka, Podjelje, Koprivnik, za možnost brezplačnega parkiranja na planini Blato pa Krajevni skupnosti Stara Fužina. Čistilno akcijo je sofinanciral Javni zavod Triglavski narodni park

Udeleženci: Jure Bevc, Špela Borko, Teo Delić, Matic Di Batista, Dren Dolničar, Andrej Drevenšek, Jaka Flis, Tinkara Kepic, Darja Kolar, Domagoj Korais, Neja Kramer, Peter Mašič, Tomaž Miklavčič, Adela Premate, Ester Premate, Aja Zamolo.

Primož Presetnik

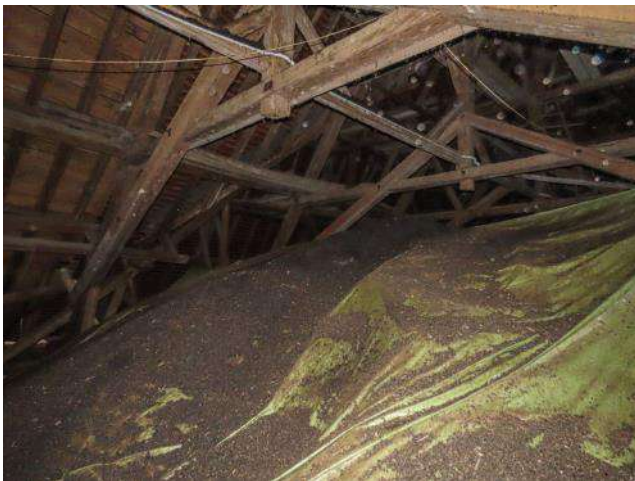
ČIŠČENJE NETOPIRSKEGA GVANA S PODSTREŠJA CERKVE V CERKLJAH

Akcija precej odstopa od običajnih čistilnih akcij jamarških društev glede nekaj dejstev. Prvič, da nismo čistili jame, temveč cerkev. Drugič, da za odpadke niso krivi ljudje, temveč so proizvod živali. In tretjič, da smo s čistilno akcijo izjemno hitro zaključili. Akcija pa se je zgodila zato, ker je en član ekipe univ. dipl. iztreboslovec in pozna mesta v Sloveniji, kjer netopirji puščajo veliko svojih netopirščakov. Drugi član ekipe je najboljši oljkar med jamarji in mu naravna gnojila z veliko vsebnostjo fosforja zelo ugajajo. Tretji član izvira iz bližnje vasi in, ker mu od tam starši še pošiljajo hrano, da ne strada v dragi Ljubljani, se jim včasih odkupi

z vedrom iztrebkov. Četrtega člana pa itak vse zanima in je predvsem glede na geslo SDND (samo da nisem doma) posodil svoje FR sposobnosti še za to akcijo.

Na podstrehi farne cerkve v Cerkljah na Gorenjskem namreč poleti biva med 320 in 580 odraslih navadnih netopirjev, ki tam kotijo. Zadnja čistilna akcija je bila marca 2015, ko so člani Slovenskega društva za preučevanje in varstvo netopirjev s podstrehe odnesli približno 200 do 250 kilogramov netopirskega gvana, ki se je tam nabral od obnove strehe leta 2008. Takrat so pod visišče netopirjev

položili veliko ponjavo, ki nam je omogočila, da smo 19. novembra 2022 v zgojeni uri in pol v 26 30-litrskih vreč nabasali 289,1 kilogramov netopirskega gvana. Tako natančno število lahko ponudimo, ker smo stehali vse vreče (četrti član pa je tudi mimogrede preizkusil natančnost delovanja tehtnice). Dve vreči smo prepuščili domačinom, priznamo pa tudi, da je kar nekaj gvana (za več vreč) ostalo na višjih tramovih in tam položenih deskah. Ko smo nazaj pogrnili ponjavo, pometli stopnišče, naredili par protokolarnih fotografij, nekaj popili in zložili vreče v kombi, se je akcija zaključila z zadovoljstvom vseh udeležencev. |



Franci Gabrovšek

TRACERKANIN: SLOVENSKA ZGODBA

Predgovor

Naj na začetku povem, da je tale prispevek predhodne narave in brez ambicij biti strokovno besedilo, čeprav ima nekatere sledi le-tega. Povem tudi to, da dogajanje opisuje predvsem iz omejenega zornega kota avtorja.

O Kaninu in sledenju

Kaninsko pogorje je mozaik glaciokraških planot, ki se ob slovensko-italijanski meji bohotojno nad globokimi U- in V-rezanimi dolinami. Med najvišjimi vrhovi in najnižjimi dolinami je navpičnice tudi več kot dva kilometra. Pogorje je jamarški raj, geografsko si ga delimo Slovenci in Italijani, jamarško pa na njemu vse skozi delujejo tudi skupine od druge. Za vse je dovolj. Na obeh straneh so tisočmetrce, pri nas jih je menda devet, na italijanski strani Kanina je najdaljši jamski sistem v Italiji, dolg preko 90 kilometrov in skoraj 1200 metrov globok. Tudi pri nas najdaljša jama presega 20 kilometrov.

Voda s kaninskih planot skozi kraški masiv odteka proti izvirov v dolinah. Boka, Glijun, Bočič, izviri v Možnici na naši strani ter Goriuda nad Rekljansko dolino, Sart nad Rezijo in izviri pod Nevejskim sedlom na italijanski strani so le največji med njimi. Od kje prihaja voda do izvirov je osnovno vprašanje hidrogeologov, kam tečejo vode iz njihovih jam pa se sprašujejo jamarji. Stik interesov je v tem primeru več kot očiten in ima lahko imenitne sinergijske učinke.

Čeprav smo Kanin v prerezu radi risali kot nagnjeno torto, v kateri dachsteinski apnenec pokriva glavni dolomit, voda pa teče navpično skozi prvega in ob meji z drugim proti izvirov, je resnica precej daleč od tega. V grobem lahko govorimo o narivni zgradbi s številnimi prelomi v različnih smereh, ob katerih so bloki apnenca in dolomita zmaknjeni in tvorijo nekakšen 3D mozaik, ob katerem voda išče pot v dolino in pri tem ustvarja jame. Kako točno izgleda vodna gladina v Kaninu, bomo mogoče izvedeli, ko bo neka nova fizika omogočila vpogled v to.

Do takrat nam ostane kartiranje, jamarjenje in sledenje. Najboljši vodsledci smo jamarji, a žal prej ali slej naletimo na oviro, skozi katero voda zmore, človek pa ne. Najmanj od tam vodni tok »sledimo« tako, da vanj stresemo/zlijemo neko snov in na neki drugi točki, na primer na

izviru, opazujemo, kdaj in koliko te snovi se pojavi. V bistvu toka ne sledimo, ampak le iščemo morebitne vodne povezave med izbranimi točkami. Obstaja veliko vrst sledil, a največ uporabljamo fluorescentna sledila, ki jih laboratorijski ali terenski fluorimetri (naprave, ki presvetljuje vzorec in izmerijo intenziteto vzbujene svetlobe v delu spektra, značilnem za sledilo) zaznajo v zelo majhnih koncentracijah, manj kot mikrogram v litru vode. Poleg tega naj sledila ne bi bila strupena za vodni živelj in ljudi. Večkrat vnesemo več sledil na več mest, s čimer ob eni kampanji dobimo več vodnih povezav; temu pravimo kombinirano sledenje.

Na Kaninu so do sedaj sledili že večkrat. V Črnemskem breznu, od kjer se je voda v večini pojavila v Glijunu, a tudi v Žvikarju. V Glijun je prišla tudi iz jame Led Zeppelin, ki je na italijanski strani grebena. Sledili so tudi z območja D postaje (Žvikar, Boka, ?) in v Renejevem breznu, kjer pa so bili rezultati dvomljivi (Boka?). Kaj vse se je v preteklosti še delalo na italijanski strani, niti ne vem.

Tracerkanin: ideja, priprave in dvomi

V koronskem 2020 je na Društvo prišla pobuda Laboratorija za speleologijo in fluorometrične tehnike iz Fare ob Soči o skupnem kombiniranem sledenju na Kaninu. Pobuda je prišla tudi do mene, sam sem jo prenesel na IZRK, kjer so me sodelavke, ki imajo pregled nad sledenji, podprle. V celo zgodbo so se vključili tudi drugi na Kaninu delujoči jamarji. Dobili

smo se na nekaj sestankih v Postojni in Gorici ... Skratka, sami navdušenci.

Čeprav sem navzven tudi sam kazal navdušenje, me je znotraj nekoliko razjedal dvom. Že sledenje na Migovcu je vzelo veliko časa, saj sledila nismo zaznali skoraj dva meseca. Kanin je še dlje, vsaj tako ali še bolj zapleten, poleg tega pa smo nameravali vnesti dve ali tri sledila, seveda v različne jame.

Z argumentirano diplomacijo, saj smo imeli na IZRK v 2021 v načrtu precej drugih sledenj, sem razpravo usmeril v načrt, kjer bi leta 2021 sledili Italijani, leta 2022 pa bi vajeti prevzeli mi. Tako sem prestavil skrb vsaj za eno leto.

Poleti 2021 so torej sledili na italijanski strani: tri sledila na treh mestih, ki so se v grobem pojavila na izviri Goriuda, na izviri pod Sartom in na »novem« izviri v Rekljanski dolini, gor vodno od Goriude. Torej vse na italijanski strani masiva. Naši člani so vodili pobiranje na slovenski strani, a k nam ni prišlo nič.

Zgodba o sledenju v letu 2022

Še prehitro nas je ujelo leto 2022. Sam sem razmišljanja o sledenju na Kaninu ves čas prestavljal na drug teden, a prišla sta maj in junij in s figo v žepu se ni več dalo živeti. O vprašanju, kdaj in kje slediti, smo razmišljali takole: najbolje je takrat, ko skozi hrib še teče nekaj vode, a ne preveč, da razredčenje ni premočno, in ne premalo, da bo sledilo sploh



0 1 2 4 Kilometers

Kaninsko pogorje z jamami in nekaterimi bolj (rdeče) ali manj (črtkano belo) zanesljivimi vodnimi povezavami na slovenski strani.



kam šlo; na Migovcu smo sledili ob najbolj praznem vodonosniku in potem čakali dva meseca, da je rekordna povodenj vse skupaj spravila ven prej kot v enem dnevu. Skratka, enkrat julija. Za vnos sledil smo izbrali sifona Free Willy v Skalarju in Kopakabano v Renejevem breznu. Oboje na globini okrog 1200 metrov.

Skrbele so me sušne razmere, ki so se vlekle že od jeseni 2021. Pretoki Soče so bili že junija bolj avgustovski. Ob prvem obisku Bovca sva z Natašo pokurila še zadnje koronske bone, pomerila pretoke na Glijunu, Bočiču in Žvikarju, ogledal sem si tudi situacijo na Boki. Izvirni so bili bolj vodnati, kot je kazala Soča, o primernosti me je prepričeval tudi Rino in ni bilo drugega kot prižgati zeleno.

7. julija smo z mladci z IZRK (Matej Blatnik, Blaž Kogovšek, Filip Šarc, Uroš Novak) namestili samodejni vzorčevalnik na Boki in se dogovorili z gospodom Kendo iz Gostilne Žvikar ter dekleti iz Top raftinga za pobiranje vzorcev v Žvikarju in Bočiču. Gospod Kenda je sam predlagal še pobiranje na bližnjem izviru Vodica (V'dca). Vzorčevalnika na Glijunu nismo uspeli pognati, čeprav (ali pa ker) je bil nov in je predhodni test na Inštitutu prestal BP. Še dobro, da ga nismo vlekli na Boko, ker bi letel čez slap ... Povsod smo izmerili tudi pretoke in pobrali slepe vzorce. Samodejni vzorčevalniki so vzorčili na osem ur in ker imajo v krogu 24 plastenek, je to zagotavljalo osem dni avtonomije. Ročni vzorčevalci delujejo na potrpežljivost, notranjo motivacijo in diplomatske sposobnosti. V začetku so vzorčili na 12 ur. Še to, vmes, med nevihto, nas je s kosilom, pivom in prisotnostjo na svojem domu pogostil Jure Kunaver.

Dan se je vsaj zame končal s povratkom čez Tolmin ter tehtanjem in pakiranjem

sledil, ki sem jih moral zvečer dostaviti na Društvo. Štiri kilograme uranina za v Reneja in štiri kilograme amidorodamina za v Skalarja.

Tik pred zdajci smo iz Belgije v izposojno dobili terenski fluorimeter Traqua. Zadeva je novost, velika za pirovsko flašo, z majhno porabo energije, temu primerno majhno baterijo, vodotesna in enostavno programabilna. Sočasno lahko meri tri sledila in motnost. Skratka, namestiš v vodo in dela. Vedno zanesljivi Tolminci, Jana Čarga, Andrej Fratnik in Iztok Možir, so Traquo nesli in pritrdili v Tolminska korita v Mali Boki.

Čeprav je to najtežji del posla, o delu in injiciranju v jami ne bom, ker sem tisti dan hladil, karkoli že, na Cresu. 9. julija sta Karin Rutar in Jure Tičar ob 12.30 vnesla sledilo v Slalarju, ob 18.30 pa so Špela Borko, Matic Di Batista, Darja Kolar in Matevž Marinko naredili isto v Reneju. Slava jim!

In smo rekli »in shallah« ter upali, da se sledili pojavita kjerkoli. Matej je dva dni za tem namestil delujoči zajemalca na Glijunu in sklenil opazovalni krog. Poletje je minevalo v rednih obiskih Bovca, ki so izgledali približno takole: ob sedmih odhod iz Postojne, največkrat v paru, ob desetih juriš na Boko, eden z akumulatorjem, drugi z vsem ostalim, za jamarške razmere nič posebnih 15 do 20 kilogramov. Pri vzorčevalniku je bilo treba prelitati vzorce iz plastenek v stekleničke, na vsaki označiti čas, ko je bil vzorec pobran, vstaviti nove platenke in mašino sprogramirati in zagnati. Sledila je vrnitev z vzorci in akumulatorjem v dolino, ob 13-ih na Glijunu, kjer smo pomerili še pretok in oskrbeli fluorimeter, ob 15-ih je sledil prevzem vzorcev in merjenje pretokov pri Žvikarju, uro kasneje, če se pri Žvikarju nismo zamudili na kosilu, pa še

pri Bočiču. In tako vsakih osem dni.

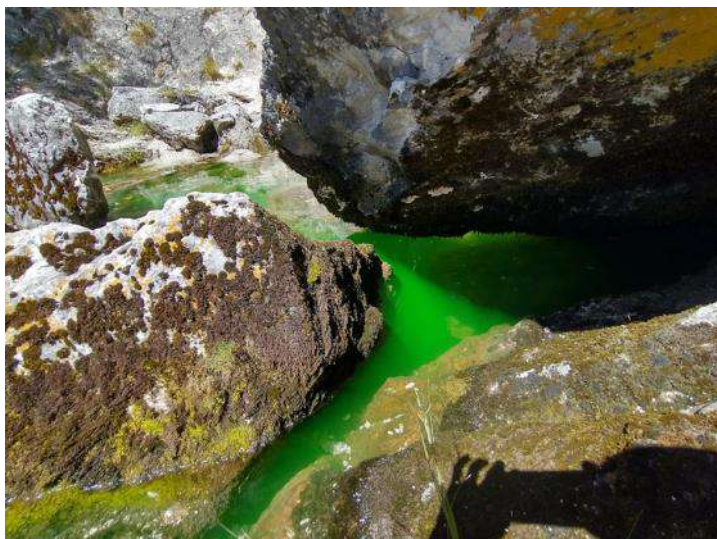
Seveda se pri takem poslu vedno dogajajo nepredvidljivosti. Ko sva z Ikarusom (Tomaž Šuštar, prijateljska pomoč) prišla na Boko, sta naju ob prečkanju vode prestrašila dva zamolkla pljuska ne več kot dva metra od naju. Povzročila sta jih kamna, ki sta padla nekje izpod ali iznad previsa kakih 90 metrov nad nama. Odnesla sva celo glavo, že dan prej pa jo je staknil vzorčevalnik, na katerem je padla skala presekala cev črpalke in napajalni kabel. Na srečo le en dan prej in so manjkali le trije vzorci. Čeprav posrana, sva pobrala vzorce, improvizirala popravilo in pognala vzorčenje naprej. Delo na Boki od takrat ni bilo več brezskrben privilegij na najlepši točki planeta. Končalo pa se je še slabše ...

Kolegica Metka Petrič je skrbela za logistiko vzorčenja in sproti analizirala del vzorcev. V laboratoriju ji je pomagala Sara Skok.

Po dobrih dveh tednih sledila še nismo zaznali nikjer, slutnja, da se bo ponovil Migovec, pa je bila vse močnejša.

A se je kolo sreče obrnilo. Na prehodu iz julija v avgust je padlo kar nekaj dežja. Tako je v torek 2. avgusta Boka tekla pod mostom in z Matejem sva jo že tam videla malo zeleno. Da to ni bila le placebo zelena, se je potrdilo uro kasneje, ko je voda iz izvira tekla v »fujigreen« odtenku. Na drugih izviri barve nisva videla s prostim očesom, sva pa verjela, da bo kaj več pokazal fluorimeter.

Kakorkoli, Metka je kmalu za tem vse to potrdila; analize so izrisale čudovite krivulje koncentracije na Boki in Bočiču, kamor sta prišli sledili iz Reneja in Skalarja, a o tem kasneje ...



Naj končam zgodbo z vzorčenjem, ki je na prej opisan način, le bolj poredko, potekalo do sredine septembra. Sam sem šel sredi avgusta za tri tedne v Kanado, Matej je poskrbel, da vzorčevalci niso zahajali v drugi krog, in čakalo nas je le zaključno pobiranje vzorcev in opreme. Nikoli pojasnjeni splet okoliščin je botroval temu, da smo se vrnili šele po velikem deževnem dogodku sredi septembra. Takrat se nama je pridružila Andrea, doktorska študentka, ki je prišla dan prej iz Španije. Pot na Boko je bila zanjo hud izživ, ki ga je zmogla z neomajno vztrajnostjo med strahom in pogumom. Skrb za Andreo je kmalu zasenčila vrzel na skali, kjer je prej stal vzorčevalnik. Tam so ostali le košček cevi in palice, ob katerih smo cev speljali v vodo. Ker izvir Boke ni kraj, kjer bi se zbirali nepridipravi, je edina smiselna razlaga, da je vzorčevalnik čez slap odnesla septembrska povodenj. Sicer je bil dvignjen precej nad vodo, a očitno ne dovolj. Obstaja tudi možnost, da ga je prej v vodo podrla padla skala, a to skrivnost je nesel v svoj elektronski grob. Matej je šel kasneje pod slap in tam našel nekaj majhnih kosov, ki so pričali o moči trka. Črne skrinjice nismo našli.

S pobiranjem instrumentarija na Glijunu, zadnjih vzorcev vode in piva pri Žvikarju in obiskom mladenk pri Bočiču smo sledenje končali. Še prej so Tolminci prinesli iz Male boke tudi Traqua.

Seveda so vodo spremljali in vzorčevali tudi na Italijanski strani, kamor pa ni prišlo nič. Kar pa nikakor ne zmanjša pomena vzorčenja in analiz vzorcev. Pri sledenju je negativni rezultat enakovreden pozitivnemu!

Rezultati

Kot omenjeno, smo obe sledili zanesljivo zaznali le v Boki in Bočiču. Spodnja slika

kaže krivuljo koncentracije obeh sledil na Boki in Bočiču. Na Boki je bil prvi vzorec, v katerem koncentracija uranina izrazito odstopa od ozadja, natočen 29. julija ob 19.15, za prihod amidorodamina je naš analitik določil 30. julij ob 19.15. Na Bočiču so punce prvi vzorec z nedvoumno koncentracijo uranina pobrale 31. julija ob 9-ih, amidorodamin pa se mu je pridružil nekje zvečer 1. avgusta. Sledila se na obeh izviri pojavijo pred velikim deževnim sunkom v noči med 1. in 2. avgustom, ko je okrog polnoči v pol ure padlo več kot 15 milimetrov dežja.

Naprej bom le malo špekuliral. Kaj hitro vidimo, da sta krivulji amidorodamina precej bolj raztegnjeni od krivulj uranina, na Bočiču pa je koncentracija obeh nižja. Krivulja se lahko potlači, ko se koncentriran tok razprši v množico tokovnic z različnimi hitrostmi, npr. v porušeni coni. Potlači se tudi, ko tok s sledilom preči območje z velikim volumnom uskladiščene vode, in še kaj bi se našlo. Očitno je, da je tok med Skalarjem in Boko malo bolj moten kot tok med Renejem in Boko in avtor tega članka. Kar seveda ne pome-

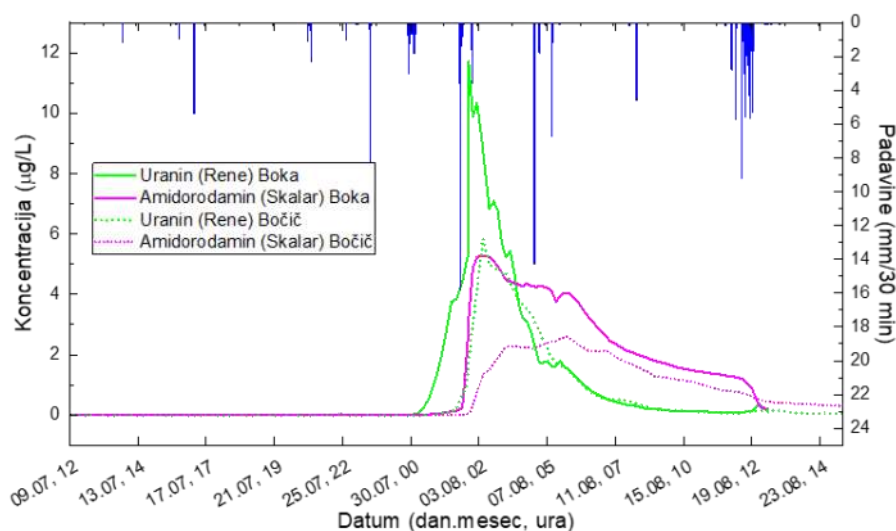
ni, da bo za jamarje od Reneja do Boke lažje kot od Skalarja do Boke. Mogoče, če mi oprostite še malo geofantazije, je bila voda med Skalarjem in Boko bolj prisiljena iskati višje poti, ker so nizkovodne poti bolj omejene. In pri tem ustvarila imenitne obvoje, po katerih se sprehodimo do Boke. Ampak kot prvopristopnik vseeno navijam za Reneja!

Naj bo dovolj. Ko bomo skupaj vrgli vse rezultate, rezultate italijanskih kolegov in novo interpretacijo strukture Kanina, bomo lahko povedali kakšno pametno več in neumnost manj. Do takrat pa bralcu prepuščam, da si ustvari svojo resnico.

Kaj pa Mala Boka? Traqua je dala super odzive na več kanalih, ki pa so sumljivo korelirali z motnostjo. Ko je proizvajalec instrument umeril in preveril križne odzive med kanali, je potrdil bojazen, da je odziv povzročila motnost in ne sledilo. Skratka, z veliko verjetnostjo ugotavljamo, da v Mali Boki sledila ni bilo.

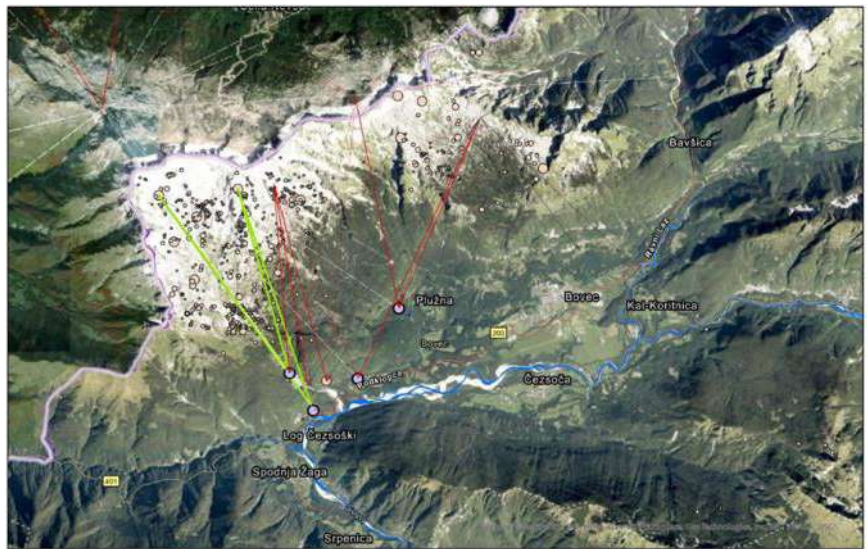
Namesto zaključka

Ker zgodba še nima epiloga, se zahva-



Krivulje koncentracij uranina (zeleno) in amidorodamina (vijolično) na Boki (polno) in Bočiču (pičkasto).

ljujem vsem jamarjem, ki so sprožili in omogočili izvedbo, pomagali pri vzorčenju in raziskali jame. Karta vodnih zvez je dobila še štiri zanesljive povezave (desna slika). Cel projekt je lep zgled sodelovanja med jamarji in Inštitutom, ki krepi zavedanje, da lahko precej bolje shajamo eden z drugim kot eden brez drugega. Jamarjem je vse skupaj strast, inštitutarjem tudi služba. Vseeno pa naj povem, da za to nismo imeli posebnega projekta ali financiranja, in da si iz sočutja do jamarjev nismo izplačevali ne dnevnic in ne nadur. Smo pa prišli do lepih rezultatov, kar šteje največ.



Špela Borko

JAMARSKO SREČANJE »V GLOBINAH KANINA«

Zgodba se je pričela v letu 2020 na pobudo Jurija Kunavra. 27. marca bi morala imeti v Bovcu, za Kulturno društvo Golobar Bovec, predavanje o raziskavah Društva za raziskovanje jam Ljubljana na Kaninu. A je pandemija stresla zahodni svet in preprečila marsikateri dogodek, tudi jamarske. V tem primeru še sreča, da je bilo tako, saj je odpovedano predavanje kasneje zrastle v neslutene razsežnosti. Zima 2021 je prinesla nove ukrepe in Jurij se mi je ponovno oglašil šele v nedeljo, 21. avgusta 2022, dan po mojem prvem obisku Skalarjevega brezna. Pod vtisom mreženja tistega vikenda sem večer preživela v premlevanju ideje in naslednje jutro Juriju sporočila, da sem si premislila: ne želim imeti več enostavnega enournega predavanja, raje bi

organizirala jamarsko srečanje. Seveda je bil nad idejo navdušen. »Samo« še prepričati sem morala ferajn, da se zadeve lotimo, in jamarje, da pridejo.

September je bil mesec telefonskih klicev. Govori se, da diplomacija ni moja močna točka. Res sem pretežno ovnaste sorte, a sem se tekom let naučila, da je jamarija == ljudje. In če navdušiš prave ljudi, potem nič ni nemogoče. Začela sem s Klemijem (JKNM), nadaljevala z Božom (JDDR) in Jano (JSPDT) in ko sem imela določen termin, rezerviran prostor in potrjena prva tri predavanja, sem seznanila Izvršni odbor z dejstvom, da Jamarsko srečanje bo. Ni jim preostalo drugega, kot da se strinjajo.

Dogodek se je odvil v soboto, 26. novembra 2022, v Stergulčevi hiši. Jamarskega srečanja so se udeležili 103-je obiskovalci iz 14 jamarskih društev ter drugi. Predavanja je otvoril starosta jamarskih raziskav na Kaninu, Jurij Kunaver, ki je z nami delil spomine na prve slovenske jamarske korake na Kaninu. Sledil je nagovor župana občine Bovec Valterja Mlekuža, par besed z moje strani, nato pa smo pričeli maraton trinajstih predavanj: Mala Boka in film o smučanju skozi jamo (Dejan Ristić, JSPD Tolmin), Macola (Bogomir Remškar, JDDR Ajdovščina), Brezno pod Zeleno glavo (Peter Svete, JK Borovnica), Brezno spečega dinozavra (Jure Bevc, DZRJ Ljubljana), Krško pod Lopo (Roberto Antonini, Italija), Rombonski jamski sistem (Mitja Mršek, ACC Slovenia), Vstala Primorska (Robert Rehar, JDDR Ajdovščina), Skalarjevo brezno (Jure Tičar, JK Novo mesto), film o raziskavah jamarjev iz Krakova (STJ KWK, Poljska), Cavex na Kaninu (Oleg Klimčuk, Cavex, Ukrajina), Podgurka (Klemen Mihalič, JK Novo mesto), Sistem Renejevo brezno-P4 (Matic Di Batista, DZRJ Ljubljana) in prvi rezultati sledenja vod iz Renejevega brezna ter Skalarjevega brezna (Franci Gabrovšek, IZRK ZRC SAZU, DZRJ Ljubljana). Med predavanji smo prikazovali 3D model površja Kanina s poligoni predstavljenih jam, ki ga je sprogramiral Joc Žibret – Aladin in vrtel Peter Mašič.

Kljub temu, da je bil glavni namen srečanja predstavitev rezultatov, je glavna tema tovrstnih dogodkov pogostitev. Za organizacijo zakuske sta poskrbeli Ester Premate in Behare Rexhepi ob pomoči

Jamarsko srečanje V GLOBINAH KANINA

Sobota | 26. november 2022 | ob 14.30 uri
Stergulčeva hiša | Trg golobarskih žrtev 22, Bovec

Po petih letih se bomo raziskovalci globin Kanina zopet srečali pod našo najljubšo goro. Kam tečejo kaninske vode? Bo Bovec kmalu imel najglobljo jamo v Evropi? Kje se skriva pot skozi goro, vse do izvirov Soče? Vljudno vabljeni, da se nam pridružite in prisluhnete svežim novicam iz podzemlja, od Rombona pa vse do Vrha Laške Planje.

PROGRAM

APERITIV	14.30 – 15.00
UVODNI NAGOVOR	15.00 – 15.20
PREDSTAVITVE RAZISKAV	15.20 – 16.40
KAVA	16.40 – 17.00
PREDSTAVITVE RAZISKAV	17.10 – 18.30
POGOSTITEV	18.30 – 19.20
PREDSTAVITVE RAZISKAV	19.20 – 20.30
DRUŽENJE (Gasilski dom)	po 21. uri

Organizatorja: Društvo za raziskovanje jam Ljubljana, Kulturno društvo Golobar Bovec | Generalni pokrovitelj: Treking - Šport d.o.o. | Sodelujoči: JDDR Ajdovščina, JS PD Tolmin, JK Novo mesto, JK Brežice, JK Borovnica, ACCS, R. Antonini, STJ KW Kraków, IZRK ZRC SAZU, JZS

številnih članov. Generalni pokrovitelj je bilo podjetje Treking Šport d.o.o., ki nam je omogočilo kulinarične ekscese na nivoju, za pijačo in lokalne dobrote pa so poskrbeli Tolminci, Ajdovci, Novomeščani in KD Golobar Bovec. Sledilo je druženje do jutranjih ur v Gasilskem domu Bovec.

Dva tedna pred dogodkom sem pričela s serijo jamarško obarvanih ugank. Sodelovalo je 27 jamarjev, zmagal pa je Matvež Hreščak, ki je pravilno odgovoril na

deset ugank. Glavna nagrada je vsebovala par pritrđišč in čelko, ki jo je podarilo podjetje Kibuba. Tolažilne nagrade so bile Kibuba buffi in čokolade. Posebno nagrado bi si zaslužila tudi Božo in Rehar (zaradi njiju imam sicer par novih sivih las, saj sta zamujala na lastne predstavitve, a z najboljšim razlogom): večer prej sta udarila nočno akcijo v Vstalo Primorsko, ki se je zavlekla vse do predavanj. »Hard core« kaninska jamarija čistega sloga, ki zasluži aplavz.

Tik po dogodku sem Maticu obljubila, da vsaj eno leto ne bom organizirala ničesar. Danes, pol leta kasneje, sem skoraj že pozabila na vse polito pivo, logistične zaplete in jamarške drame. A vseeno morajo jame še malce zoreti in še kakšno leto vam dam, da naberete nove kilometre. Potem pa vas spet zbobnam pod našo najljubšo goro.

Skupinska. Foto: Jaka Flis



Darja Kolar

PREDAVANJA IN DRUGI IZOBRAŽEVALNI DOGODKI V LETU 2022

Za nami je še eno aktivno leto, v katerem smo se izobraževali na različnih področjih. Vsak mesec so, običajno ob torkih, potekala odprta predavanja na temo jamarstva z namenom, da izvemo kaj novega, spodbudimo debato, se povežemo in se hkrati predstavimo širši publiki. Omeniti velja, da so bila vsa mesečna predavanja organizirana v živo, kar po dosedanjih izkušnjah ni kar samoumevno, vendar pa v prihodnje ni za izključiti možnosti hibridnih predavanj.

Po uspešno organizirani jamarški šoli pod vodstvom Uroša Kunaverja, na kateri je vseh deset udeležencev pozitivno prestalo izpit, smo 15. in 16. oktobra organizirali jesensko izpopolnjevanje. Tokrat je potekalo dva dneva, na steni pred Vranjo jamo. Prvi dan je bil namenjen predvsem novepečenim jamarjem, ravno tako pa tudi malo manj aktivnim članom, saj smo osvežili znanje jamarške tehnike, vozle, opremljanje in razopremljanje ter spoznali manevre tovariške pomoči. Naslednji dan je Matic Di Batista prevzel vodenje izobraževanja o naprednejših, a enostavnih manevrih, ki pridejo prav pri reševanju, poglobili pa smo se tudi v možnosti izboljšave jamarške šole.

Poleg tega smo 12. in 16. maja organizirali priprave na državni izpit USJD, vodji delavnice Uroš Kunaver in Darja Kolar. 8. septembra je Jure Bevc organiziral delavnico o izboljšanju zapisnikov. Sledili sta še dve delavnici risanja načrtov in izpolnjevanja zapisnikov, 20. oktobra in 15. decembra pod vodstvom Jureta in Petra Mašiča.

Poleg tega smo v preteklem letu organizirali še dva zelo pomembna dogodka, podelitev 17. nagrade Vilijema Puticka in nepozabno Jamarsko srečanje v Bovcu. Nagrado za jamarške dosežke v letu 2021 smo podelili 8. marca v Biološkem središču, prejel pa jo je Jamarski klub Novo Mesto za raziskave v Skalarjevem breznu, ki je takrat doseglo 1167 metrov globine in 6494 metrov dolžine.

Za dober zaključek leta smo 26. novembra v Stergulčevi hiši v Bovcu pod vodstvom Špele Borko s skupnimi močmi organizirali Jamarsko srečanje z naslovom V globinah Kanina. Na dogodek je prišlo več kot sto udeležencev, kar nam daje potrditev, da so takšni dogodki več kot dobrodošli, po odzivih pa tudi pomembni za meddruštvena sodelovanja.

POVZETEK PREDAVANJ

Raziskovanje poledenelih skrivnosti na ledeniku Gorner (Švica) – zgodbe o jamarenju pod ledom, Domagoj Korais, 1. februar 2022, Biološko središče, Ljubljana

Na predavanju nam je Domagoj predstavil aktivnosti mednarodne ekspedicije in nekaj rezultatov, uporabljeno vrhno tehniko na ledu, imeli pa smo tudi možnost ogleda čudovite zbirke fotografij, ki jih je naredil na ledenem površju in pod njim.

Predavanje o eKatastru jam, Matic Di Batista, 12. april 2022, Biološko središče, Ljubljana

Od nove verzije eKatastra mineva že nekaj let. V tem času so ustvarjalci poleg dodajanja in posodabljanja ustvarili tudi nekaj zanimivih funkcionalnosti, ki so jih predlagali uporabniki sami. Na tem predavanju smo spoznali skrite ali pa morda malo manj znane funkcionalnosti eKatastra, ki omogočajo jamarju lažje delo z že registriranimi jamami in olajšajo delo z dodajanjem novih jam. Vse skupaj pa je odskočna deska za novo verzijo, ki se je lahko nadejamo v bližnji prihodnosti. Naučili smo se, kako lahko dodajamo po-

datke s terena, si vizualiziramo svoja odkritja v 2D/3D načinu, zbiramo informacije o odprtih nadaljevanjih in podobno.

Sprehod po Černobilu, Jaka Flis, 10. maj 2022, Biološko središče

Po 35 letih od nesreče jedrske elektrarne v Černobilu, zaradi katere je bilo v hipu preseljenih sto tisoč ljudi, se je ekipa treh članov DZRJL in MZPP odločila obiskati t. i. Černobilsko izključitveno območje. Območje so si ogledali iz zanimive perspektive – peš. Na šest dni trajajočem pohodu so se dobro spopadali s preživetjem v post apokaliptičnem svetu, ki si ga narava jemlje nazaj. Na predavanju smo izvedeli, kdo vse jim je prekrizal pot, s katerimi živalmi so imeli težave in kako so se spopadali s sevanjem. Pokazali so nam obilo fotografij, povedali mnogo zgodb in nas skoraj prepričali, da bi Černobil obiskali tudi sami. Predavanje so umestili v zgodovinski kontekst in povedali nekaj besed o nuklearkah in sami Ukrajini.

Kruber-Voronja cave. Pioneer's stories, Oleg Klimchuk (CAVEX), 5. oktober 2022, Biološko središče

S tem predavanjem smo se podali v eno najglobljih jam na svetu, jamo Kruber-Voronja. O samem raziskovanju, različnih dogodivščinah in potapljanju v najgloblje ležečih sifonih nam je nekaj več povedal Oleg Klimchuk. Oleg je izkušen jamar z več kot 30-letnimi izkušnjami na tem področju, član mednarodnega društva CAVEX in pionir v potapljanju v najgloblje ležečih sifonih na svetu, kot so npr. sifon v Črnelskem breznu (-1251 m) v Sloveniji, SIMA G.E.S.M. (-1112 m) v Španiji in štirje od petih sifonov v jami Kruber-Voronja (-2199 m).

Skalarjevo brezno 2022: Na sledi najgloblji jami v Evropi, Jure Tičar (JKNM, JK Brežice), 8. november 2022, Biološko središče, Ljubljana

V Skalarjevem breznu so se v preteklem letu, po odkritju novih galerij pod 1000 metri globine, zvrstile številne raziskovalne akcije. Vsaka izmed njih je ponudila nov prepah, novo nadaljevanje in nov raziskovalni zagon. Skladišča opreme so se praznila, sneg pa je hitro zapuščal kaninske vršace. Padla je ideja, začele so se dolgotrajne priprave. In sredi muhasta avgustovskega vremena 2022 se je zgodila odprava, ki je povezala 37 jamarjev iz 13 slovenskih društev ter privabila jamarje iz šestih tujih držav. Ali voda res teče proti Boki, ali so bivaki najbolj udobni na -550, -1000 ali -1200 metrih, ali se prepahi res izgubljajo v temi in ne

podorih, ali nevihte ugodno vplivajo na jamske telefone, ali je Pijavka res tako nesramno dolga, ali so 20 let stare konzerve hrane še uporabne, ali vas lahko pripeljemo suhe čez vodo ...? Na ta in podobna vprašanja je Jure Tičar odgovoril na predavanju.

Predstavitve Parka Škocjanske jame, Borut Peric, 6. december 2022, Biološko središče, Ljubljana

Park Škocjanske jame nosi dolgoletni varstveni status. Poleg tega, da sprejema programe varstva in razvoja parka ter stalno spremlja in analizira stanje naravne in kulturne dediščine, ima še mnoge druge naloge: skrb za prepoznavnost, raziskovalno dejavnost, izobraževanje in vzdrževanje infrastrukture. Več o parku in njegovi organiziranosti, zgodovini raziskav in o samem zavarovanem območju ter o geoloških, hidroloških, speleoloških, bioloških in arheoloških posebnostih, ki se pojavljajo na tem območju, nam je na tem predavanju predstavil vodja strokovne službe Parka Škocjanske jame Borut Peric.

PREDSTAVITVE NA KONFERENCAH

Konferenca 18th International Congress of Speleology – Savoie Mont Blanc 2022

Prispevki so objavljeni v Proceedings of the 18th International Congress of Speleology. Povzetke prispevkov naših članov si lahko preberete spodaj.

Matthew Covington, Špela Borko, Matic Di Batista: Following the siren's call of Euclid's flute: The discovery and exploration of Sistem Pokljuškega grebena

In 2010 we discovered a strongly blowing hole in the Julian Alps of Slovenia, just above the forest-covered plateau of Pokljuka. Through extended struggle, it grew into a challenging cave, Evklidova piščal (Euclid's Flute), consisting mostly of long, tortuous meanders interspersed with occasional breakdown. The end is yet to be found, with round-trip travel times approaching 12 hours. In 2013 we discovered Evklid's two bigger brothers, Platonovo šepetanje (Plato's Whisper) and Trubarjev dah (Trubar's Breath). Platon was as easy and straightforward as Evklid was difficult and convoluted. Within about a week of exploration, we had reached the current bottom of the cave at 569 m. Trubar lies geographically between the two other caves and is also in-between in its character. It is the longest and most

complex of the three caves, with many parallel shafts and different branches of development. In 2016, we connected Trubar and Platon, making Sistem pokljuškega grebena, which is 643 m deep and 10 km long. While passages in Evklidova piščal are only a little over 100 m away from Trubarjev dah, closing this gap has remained elusive. In the area, we have now documented over 50 caves and mapped over 15 km of passage.

Matic Di Batista, Špela Borko: eKataster – online cave database solution

eKataster, www.katasterjam.si, was the first Slovenian online cave database interface that uses Slovenian national cave database as its source. First version was published online in 2006 by our club: Ljubljana Cave Exploration Society. Since then, this application went through numerous iterations, evolving with the emerging technologies in the field of web applications. New version 4.0 was released in 2018. We have been developing new solutions to extend its use for cavers, to be able to collect field data, surveys etc., and prepare the data before it gets submitted to the national cave database. With the use of digital survey applications and version control systems (git), cavers can now configure automatic pipelines that will generate 3D/2D models for better visualization when a new part of a cave is surveyed. All the work is done online, via the web browser of choice. Rather than trying to reinvent the wheel, we use as many open-source technologies as possible. Our vision of eKataster is to enable cavers to use one application with their work and not care about complexity that is often connected with GIS and other information technologies.

Michael J. Ficco, Katarina Kosič Ficco, Teo Delić, Philip Schuchardt & Sara Fleetwood: Exploration in Kučka Korita, Montenegro

In 2017, a small multi-national group of cavers began the exploration of a karst area in east-central Montenegro, located adjacent to the border with Albania. This area consists of a relatively flat carbonate plateau which, to the southeast, drops precipitously approximately 1200 m down into the Cijevna Canyon. The plateau is comprised of a thick sequence of limestones dipping northwestward at 15 to 30 degrees. Following a brief 2017 reconnaissance, annual summer expeditions of 3-week duration have been fielded to the area. In total, more than 100 cave entrances have been documented. Two caves (C95 and Vrijeme za pivo)

are currently continuing with great promise. C95 was discovered in 2018 and is currently 1.07 km in length and 267 m deep, with a large windy canyon passage continuing at the limits of exploration. Vrijeme za pivo was discovered near the end of the 2019 expedition and was quickly pushed down to 134 m deep and 251 m in length. Exploration was suspended in 2019 at the top of a large 50 m shaft and a continuing tall canyon, with strong airflow in both leads. A return to the area is planned for July 2022.

Špela Borko, Matic Di Batista, Matthew Covington: Connecting the void below mt. Kanin

The Kanin mountain range is often referred to as a cavers' playground. With one cave system longer than 80 km on the Italian side of the border, ten caves deeper than 1 km on the Slovenian side and still numerous new records to break, Kanin draws cavers back year after year. The first exploration on the Slovenian side was conducted in the 1960s. The pioneers saw its potential, with cave entrances at 2300 m elevation and resurgences more than 2000 m below. Today, after generations of explorers have spent countless hours in the wet and cold underground, we are still pursuing our dream to someday enter at the top of the mountain and exit in the valley, thus making a 2 km deep through-trip. There are still missing pieces in the puzzle, yet every new discovery fills another void on the map. In 2019 we managed to connect two caves at a depth of more than 1000 m below the surface. Others are still separated with the unknown. This is a journey led

by water and air, through the maze of breakdown, bottomless pits, huge galleries and dangerous collectors. The journey of one vision, many friendships, and memories still to be discovered.

Špela Borko, Jure Bevc, Matic Di Batista: Hidden gem in the heart of karst exploration

Slovenia, with more than 13,000 documented caves on 20,000 km² of its surface, is among the most thoroughly explored countries worldwide. At first glance it would seem hard to find new areas that haven't already been investigated by generations of cavers. However, there are still grey spots on the map of caves, with most notable gaps in Slovenia's mountainous regions. In 2019, a member of Ljubljana Cave Exploration Society developed an algorithm for cave entrance detection from LiDAR data (CaveCouchExplorer) and identified promising areas with many »LiDAR entrances« and no known caves. First, we went scouting to the slopes of the Bohinj-Tolmin Ridge, above Lake Bohinj (Julian Alps). Long and exhausting fights with dwarf pines that have invaded what used to be mountain pastures brought us an unexpected reward: countless new entrances with many open leads. One of them surpassed the depth of 400 m and length of 3 km in just half a year. With the aim of involving the local community we use words from the local dialect for cave names. We regularly update locals on the fascinating discoveries. Hunters, skydivers, and hikers are coming to us with hints of new entrances.

PREDSTAVITVE DEJAVNOSTI DRUŠTVA, VABLJENA PREDAVANJA

Predstavitel raziskovanja jam, Jaka Flis, 6. april 2022, Knjižnica Bežigrad, Ljubljana

Brezno spečega dinosavra in ostale skrivnosti pod površjem, Špela Borko, 25. maj 2022, Plezalni center Ljubljana
Sodelovanje pri organizaciji ekskurzije za udeležence Odonatološkega kongresa (Vranja-Mrzla jama), 3. julij 2022, Primož Presetnik

Festival nevladnih organizacij LUPA 2022, 8. september 2022, Ljubljana, Klemen Kramar, Anže Tesovnik in Ester Premate

Predavanje Jamarstvo, Jure Bevc, 22. november 2022. Turistično društvo Naklo, Naklo

ČLANKI IN MEDIJI

Prispevek o jamarstvu, Špela Borko, Jure Bevc, 19. januar 2022, Planet TV, oddaja Jutro na Planetu

Eksotika doma (Križna jama), Špela Borko, 22. julij 2022, OurSpace

V nedeljo akcija v jami na planini Krstenica, 16. september 2022, zurnal24.si

Naravne danosti – blagoslov ali prekletstvo? Špela Borko, 21. oktober 2022, OurSpace

Oddaja Preverjeno (novinarka in snemalca smo peljali v jamo Konasnica), Špela Borko, Jure Bevc, Matic Di Batista, Andrej Drevenšek, Ester Premate, Marjan Barišič; Ana Marija Ficko, 15. november 2022, POP TV.

Geografija sodobne Slovenije 2, učbenik za gimnazije, 2022, Špela Borko prispevala 3d model Kaninskega pogorja s profili jam.

Teo Delić

NAGRADA VILJEMA PUTICKA ZA LETO 2021

Putickov nagradjenec za leto 2021 je Jamarski klub Novo mesto.

Nagrado za največji prispevek slovenskemu jamarstvu v preteklem letu so si prislužili z novimi odkritji v že tri desetletja znanem Skalarjevem breznu. Člani kluba so, v sodelovanju z jamarji iz drugih klubov, brezno podaljšali za nekaj manj kot dva kilometra, s čimer je doseženo pošastno dolžino 6494 metrov. Z novoodkritimi deli so presegli tudi globino enega kilometra (1167 metrov), s čimer je Skalarjevo brezno postalo 11. slovenska jama, ki je presegla čudežni globinski mejnik. Kandidaturo je vodil Jamarski klub Novo mesto, a vključitev sodelujočih

klubov je bila nadvse pomembna, saj bi brez njih bilo doseganje tako visokih ciljev močno oteženo.

Drugi prijavitelj je bilo JDDR Ajdovščina, ki je predstavilo slab kilometer dolgo in nekaj manj kot 120 metrov globoko jamo Miturškaja. Z geografskega vidika, vhod se nahaja na Črnjavski planoti, je jama izjemno zanimiva, saj se nahaja relativno blizu enega večjih jamskih sistemov v Sloveniji. Zaradi vsega navedenega bomo v prihodnjih letih z zadovoljstvom sledili morebitnim nadaljnjim raziskavam.

Kljub geomorfološko izjemno zanimivi notranjosti Miturškaje ter kakovostno iz-

delani dokumentaciji je petčlanska komisija enoglasno odločila, da gresta kipec Viljema Puticka, delo kiparke Nataše Prestor, in denarna nagrada v vrednosti 1000 evrov pokrovitelja Treking šport d.o.o. v roke Novomeških jamarjev. Praktično tolažilno nagrado za zasedeno drugo mesto je sponzorirala Kibuba.

Čestitke vsem prijaviteljem ter mnogo sreče v prihodnjih raziskavah!

Petčlanska komisija so v letu 2022 sestavljali Franci Gabrovšek (IZRK), Bojan Otoničar (IZRK), Miha Rukše (JKNM), Matjaž Milharčič (DZRJ Luka Čeč) in Uroš Herlec (NTF).

Peter Mašič

eKATASTER 5.0

Zadnje leto in pol je ekipa eKatastra pripravljala novo verzijo te jamarske podatkovne baze in jo lani jeseni uspešno objavila na svetovnem spletu. Čeprav je aplikacija na videz skoraj enaka predhodni verziji, je celotna aplikacija narejena povsem na novo od samega začetka s tehnologijo in orodji, ki omogočajo zelo enostavno dodajanje novih funkcionalnosti. Poleg manjših popravkov stare verzije ima nova tudi nekaj novih funkcionalnosti. Na katastru je poleg iskanja podatkov o jamah mogoče še marsikaj, na primer izdelava A zapisnikov, beleženje ekskurzij, sledenje ekip na terenu, 3d pregled terena, iskanje jam iz naslonjača ... Veliko ste lahko že slišali na Matičevih predavanjih, tukaj bom še pisno predstavil nekaj zanimivih funkcionalnosti, ki so prišle z novo verzijo, te bodo predstavljene z možno uporabo v realni situaciji. Skoraj vse nove funkcionalnosti lahko uporabljajo le registrirani uporabniki, zato se le prijavite, če se slučajno še niste.

Ekskurzija

Kako si bomo z eKatastrom pomagali pri iskanju jam na naslednjem prvomajskem taboru? Na primer: Matic bo pred taborom na katastru ustvaril novo ekskurzijo in nas povabil, da se ekskurziji pridružimo. Odpremo kataster, poiščemo ekskurzijo in zaprosimo Matica s klikom na ikono plus v zgornjem desnem kotu strani ekskurzije, da nas sprejme v ekskurzijo kot udeleženca. Kot udeleženec imamo možnost spreminjati podatke ekskurzije, kot na primer opis ekskurzije, administrator ekskurzije (to je tisti, ki jo je ustvaril, v našem primeru Matic) pa ima še možnost sprejemanja ali zavračanja prošnje za prijavo k ekskurziji.

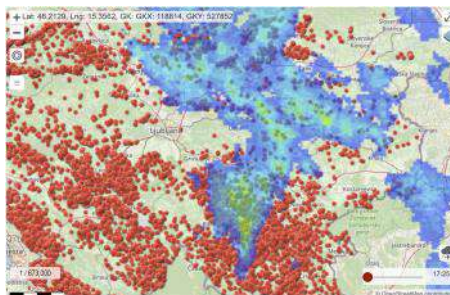
Na taboru se bodo ustvarile številne čurkaške ekipe. Pred odhodom na teren bo nekdo iz ekipe na strani ekskurzije na telefonu začel deliti svojo lokacijo. To bo naredil enostavno s klikom na gumb »pokaži lokacijo« zgoraj levo na zemljevidu, tako bo delil svojo lokacijo, lokacijo pa bo lahko videl vsak udeleženec ekskurzije. Tako lahko vemo, kje se nahajajo druge ekipe, in se usmerimo na obmo-

čje, kjer nobenega ni, Garmin pa bo lahko ob svojem prostem dnevu v bazi tabora pogledal, kje se nahajajo ekipe na terenu in jim po vokitokiju dal komando, naj pregledajo neko jamo.



Po in med taborom lahko vsak udeleženec pri ekskurziji dodaja dokumente meritev, GPX sledi in ostalo, točke novih jam pa bo povezal z ekskurzijo. S tem se bo na strani ekskurzije naredil seznam vseh točk, ki predstavljajo nove jame ali pa ne jame. O vseh zadevah ekskurzije se lahko z drugimi pomenimo v komentarjih ekskurzije oz. povedano preprosteje, v »chatu«.

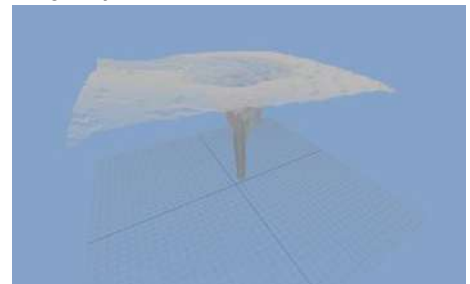
Če se med pregledovanjem terena naenkrat pojavijo sivi oblaki na nebu in smo v dvomih, ali nas bo čez pol ure zmočila nevihta, se lahko prepričamo s pogledom na vremenski radar, ki je del vsakega zemljevida na neki strani aplikacije. Prikaz dežnih oblakov vklopimo z gumbom v spodnjem desnem kotu, z drsnikom pa lahko pregledamo časovno animacijo premikanja oblakov.



Prikaz terena

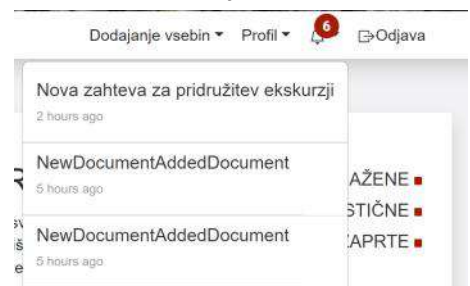
Kako pa vemo, na katerem območju se spleča iskati nove jame? Kje je še nepregledano? Lahko si pomagamo z lidar karto, kjer je kraško območje najbolj podobno luninemu površju, na mestih pa se najdejo temno črne pike, katere je lidar

lahko zaznal kor jame, a ni vsaka temno črna pika jama! Le peščica jih je in nova funkcionalnost »prikaži teren« nam iz lidar podatkov naredi 3D model površja. Do nje dostopamo z desnim klikom na zemljevidu > Lokacijske funkcije > Prikaži teren. Če nato označimo območje okoli črne pike in se nam prikaže 3D model izbranega terena z izrazito luknjo v ravnini površja, potem smo našli novo brezno. S tem orodjem bomo lahko mladiči našli idealno lokacijo naslednjega tabora. Največje območje, ki ga lahko zajamemo za pregled, je kvadrat s stranico 200 metrov.



Sporočila

Nova verzija eKatastra tudi obvešča uporabnika o različnih spremembah pri nečem, kar spremlja: da je nekdo pisal sporočila v ekskurzijo, katere udeleženec si, da je nekdo dodal dokument k tvoji točki, da si sprejet v ekskurzijo itd. Vsa obvestila se nam prikažejo pri zvončku na zgornjem meniju aplikacije, podobno kot na družabnih omrežjih.



Prihodnost

Ekipa eKatastra se trudi odpravljati napake in dodajati razne nove funkcionalnosti, v načrtu je že nekaj novih idej, ki bodo implementirane v prihodnosti, na samem začetku je tudi izdelava mobilne aplikacije, ki bo še olajšala in izboljšala delo na terenu. Če karkoli ne dela pravilno, so zelo dobrodošla opozorila za popravke, tudi če bi kaj izboljšali, le napišite. |

Matija Perne

O JAMARSKI STATISTIKI

Običajni brezmejni vir navdiha, društveni dopisni seznam, je spet opravil svojo nalogo. France je vprašal po številu tisočmetrc na Kaninu, Jure mu je takoj odgovoril s seznamom enajstih. Po razpravi o legah in imenih sem si drznil pripomniti, da bi jih lahko šteli tudi drugače, iz česar se je debata razvila vse do osebnega obračunavanja in norčevanja, kakor je na listi v navadi. O preštevanju tam nisem povedal vsega, kar me je težilo. Za elektronsko sporočilo bi bilo namreč malo predolgo, predvsem pa bi ob razgretih čustvih lahko sprožilo še kak boleč plaz odgovorov. Članek je manj nevaren.

Vprašanje števila tisočmetrc

Dvom o številu tisočmetrc izvira iz pojava, da so se nekatere pod zemljo povezale. Ali naj jama, sestavljena iz dveh povezanih tisočmetrc, šteje za eno ali za dve? Bližji mi je pogled, da za eno. Ukvarjamo se namreč z raziskovanjem jam, tega, kar pod zemljo je, ne tega, kar pod zemljo počnemo mi sami. Zato so mi bolj všeč statistike, ki se jih da razbrati iz jame ali njenega načrta, od tistih, pri katerih je treba poznati tudi zgodovino raziskovanja. Če po združitvi dveh tisočmetrc njuno število obdržimo, je skupno število neprijetno muhasta količina. Odvisno je od tega, kaj je bilo raziskano prej – v kateri rov je Član prej zavil.

Ali pač? Je možno sestaviti formulo, ki ne zmanjša števila tisočmetrc ob povezavi dveh jam, vhodni podatek za izračun pa je le načrt in ne tudi sosledje odkritij? Je lahko dovolj smiselna, da bi jo sprejeli?

Predstavljajmo si, da odkrijemo tisočmetrc, ki se nato poveže z Breznom spečega dinozavra, in jo za potrebe razprave imenujmo Pterodaktil. Zahtevamo, da vse skupaj šteje za dve tisočmetrci in da povezava ničesar ne spremeni. Isti naravni pojav bi lahko raziskali tudi v kakem drugem vrstnem redu. Lahko bi najprej Pterodaktila raziskali do globine manj kakor kilometer, ga povezali z Dinozavrom, nato pa v Pterodaktilu našli pot kilometer pod njegov vhod. Da bi to šteli za dve tisočmetrci, se morda še zdi sprejemljivo. Kaj pa, če bi našli odcep Dinozavra, ki bi mu rekli Pterodaktil, ga raziskali do velike globine in mu nato, bodisi z raziskovanjem od znotraj bodisi od zunaj, našli ločen vhod dober kilometer nad dnom Pterodaktila? Da bi to šteli

za dve tisočmetrci, se zdi neobičajno, a recimo, da bi šlo.

Kaj pa, če bi bil Pterodaktil kot del Dinozavra sam zase globok 1000 metrov, pri čemer ne bi imel svojega ločenega vhoda? Da bi ga šteli za dodatno tisočmetrc, bi bila najbrž prehuda. Da ga ne bi le zaradi malenkosti, kakršna je lasten vhod, se zdi skoraj nepošteno.

Oglejmo si še en manj hipotetičen primer. Mala Boka je, če se prav spomnim, postala tisočmetrc ob povezavi z BC4. Če slednji najdemo višji vhod, da bo sama zase tisočmetrc, Mali Boki pa kamin do kilometra nad njeno najnižjo točko (ali povezavo z BC 10), ali dobimo dve tisočmetrci ali sta bili povezani prekmalu?

Neodvisni globoki kraki

Matt je v debati predstavil ameriško navado, kako in kaj štejejo oni. Zanje je ena jama strogo kvečjemu ena tisočmetrc ne glede na število vhodov in vrstni red raziskav, čim je povezana pod zemljo. Preštevajo pa tudi independent deep routes, torej neodvisne globoke krake.

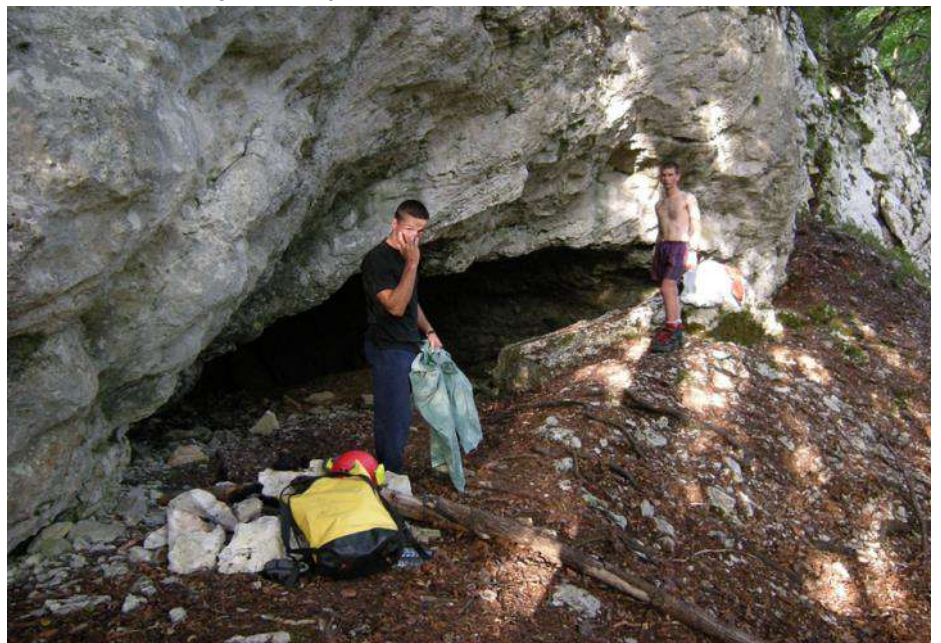
Po logiki naj bi me ta statistika navdušila, saj se jo zlahka razbere z načrta in nima ničesar skupnega z vrstnim redom raziskav – toda logika je eno, čustva pa drugo. Ideja se mi je takoj zdela trapasta, sklepam, da marsikateremu bralcu iz istega kulturnega okolja prav tako. Iskal sem izgovor, kaj tej meri očitati. Domislil sem se težave z natančnostjo. Kadar imamo dve neodvisni poti do globine preko tisoč metrov, ki gresta nekje na sredi

jame skozi isto dvorano, je to, ali sta dovolj vsaksebi vsaka v svojem kotu dvorane, da ju lahko štejemo za neodvisni, presneto stvar okusa.

Toda tudi preštevanje tisočmetrc ima sorodno težavo. Ali imamo dve tisočmetrci z vhodoma en meter narazen ali jama, ki se meter od vhoda razcepi na dva kilometer globoka kraka, bi bila prav tako lahko stvar okusa (navedena robna primera, ta za tisočmetrc in tisti za neodvisna globoka kraka, sta zelo redka in ne vem, da bi se kje na svetu zares pojavila). Štetje neodvisnih tisočmetrskih globokih krakov torej ni nič manj natančno od štetja tisočmetrc, ima pa prednost, da niti ne uporablja vrstnega reda odkritij niti rezultat ni odvisen od tega, kje točno so vhodi in koliko točno jih je. Ker mi je zmanjkalo izgovorov, sem se spreobrnil in mi je podatek o številu neodvisnih globokih krakov postal všeč.

Globina jame

Zakaj nam je podatek o globini jame tako ljub? Meni predvsem zaradi lepote definicije. Višinsko razliko med najvišjo in najnižjo točko jame se da natančno in ponovljivo izmeriti. Le stežka bi zgrešil za več kakor nekaj metrov, kar je pri globokih jamah nekaj promilov. Vprašljiva pa je njena uporabnost za Člana. Pove mu le, da ga ne čaka manj kakor toliko vzpona, če gre od najnižje do najvišje točke jame. Ne pove mu predvsem tega, koliko vzpona je potrebnega, da obleze celo jama. Na primer, jama, katere globina je 1000 metrov, dolžina pa 3000 metrov (z dolžino še nisem obračunal, vendar pride



Vhod v Konasnico. Jama ni globoka, a če si ogledate celo, se vam bo nabralo precej vzpona. Foto: Gregor Pintar

takoj na vrsto), je lahko marsikaj: kilometer brezen in nato dva kilometra vodoravnega rova, tri kilometre blago spuščajočega se rova ali pa trije vzporedni sistemi brezen, vsak globok (in dolg) 1000 metrov. Pomislimo še na zelo hipotetično jamo dolžine 3000 metrov in globine deset metrov, ki jo tvori približno vodoraven rov, ki pa se od vhoda do konca stokrat vzpne in spusti za deset metrov. Po njej se nam bo nabralo bistveno več višinske razlike kakor bi sodili po globini.

Dolžina jame

Za razliko od globine nam dolžina kar dobro pove, koliko jame nas čaka, če hočemo pogledati celo. Za razliko od globine je njena meritev mnogo manj ponovljiva. Pri merjenju poligon speljemo, kjer nam ustreza, pri čemer nam za njegovo dolžino ni mar. Če isto jamo izmerimo večkrat, zato lahko pričakujemo precejšnje razlike med dobljenimi dolžinami. Deset odstotkov? Ne vem. Odvisno od tipa jame, bi rekel.

Tudi tehnologija merjenja ima svoj vpliv. S klasičnim metrom, kompasom in naklonomerom smo merilne točke postavljali tako, da so bile predvsem čim bolj udobne za merjenje z njih in da so bile pri tem vizure čim daljše. Če imamo DistoX, nam je približno vseeno, poligonska točka je lahko karkoli, kar lahko dosežemo, in število vizur ni faktor. Kateri način da daljšo jamo in pri katerem bo večkratno merjenje dalo bolj med sabo podobne rezultate, nimam pojma.

Še eno zgodovinsko zanimivost bi ome-

nil. Pri klasičnem merjenju smo se izogibali strmim vizuram z naklonom nekako $\pm(75\pm 15)^\circ$, saj je bilo pri njih zopno meriti azimut. Namesto take smo raje pomerili navpično po breznu in nato položno do končne točke. Z DistoX te težave ni in potegnemo eno vizuro, ki je lahko precej krajša.

Prostornina jame

Klok nam je predstavil nekaj svojih spominov na leta okrog 1980, ko je razvijal klockometrijo. Prostornino jam naj bi se dalo meriti dokaj natančno in ponovljivo, toda tako merjenje je bilo do pred kakim desetletjem zamudno. Člani zato na podatke o prostornini jam nismo navajeni. Kaj bi nam povedali, če bi imeli intuicijo zanje, težko rečemo. Prostornina narašča z vsemi tremi razsežnostmi, medtem ko intenzivnost izkušnje jame z dolžino narašča, s širino pa pogosto pada. Zato si mislim, da je prostornina pri ta drobnih jamah povedna predvsem v kombinaciji s še katero od mer.

Vsota navpičnih komponent vizur

Špela je kot rezultat možganske nevihte z Maticem omenila vsoto absolutnih vrednosti navpičnih komponent vizur v jami in njeno izpeljanko ali dve kot merilo za količino jame v navpični smeri. Domnevamo lahko, da se je ta ideja že kdaj pojavila, nisem pa je iskal po literaturi. Količina je zelo povedna, Članu pove, koliko vzpona (in spusta) bo nabral, ko bo šel po celi jami v obe smeri. Natančnost in ponovljivost meritve pa je odvisna od tipa jame. V brezni, kjer se vse vizure spuščajo v isto smer, je številka kar enaka

višinski razliki in s tem zelo natančna. V »subhorizontalnem« rovu, kjer gre ena vizura navzgor in ena navzdol, pa je zelo odvisna od sloga merjenja. Ni si težko predstavljati, da bi v približno vodoravni jami ena merilna ekipa dobila trikrat večjo cifro kakor druga.

Filozofiranje

Našteti primeri so me privedli do bolj splošne

DOMNEVE:

Bolj ko je statistika objektivno in natančno merljiva, manj Članu pove.

Zakaj je tako? Razlaga se ponuja kar sama. Če statistika ni niti natančna niti povedna, je zanič. Članu ne pride na misel oziroma jo zavrne že njegova podzavest. Količine, ki jih poznamo in omenjamo, so kompromisi, iščejo ravnovesje med merljivostjo in povednostjo. Ene se nagnejo bolj na eno stran, druge na drugo. Bolj merljive med njimi so zato manj povedne in obratno.

Zaključek

Se spomnite Speleolitov, programa za prostorsko modeliranje Mateja Dularja? Ta je za vsako jamo samodejno izračunal Gi-Ci-Pi faktor. To je količina nejasne definicije in pomena, za katero lahko domnevamo, da bi se pri ponovnem merjenju jame precej spremenila. Se pravi, količina, ki načrtno krši mojo domnevo. Uspela mi je torej svojevrstna blamaža, napisal sem članek, ki ga je Matejeva parodija prehitela za dve desetletji.

Lanko Marušič

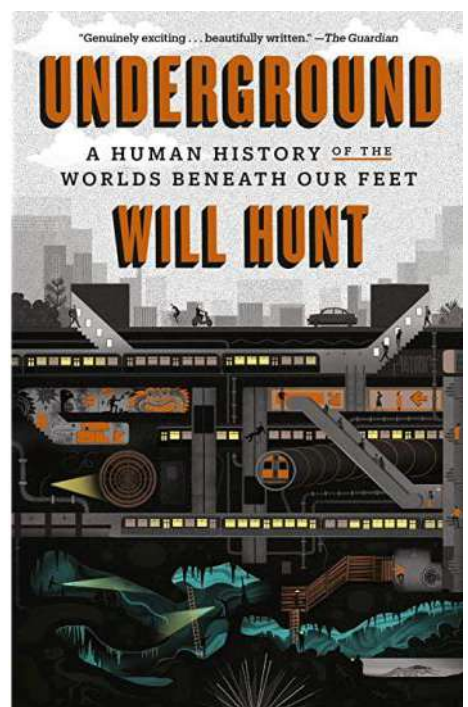
RECENZIJA

Will Hunt – Underground. A human history of the worlds beneath our feet. London: Simon and Schuster. (24. januar 2019). 288 strani. ISBN13: 9781471139574

Ne bom podal opisa celotne knjige, ker nisem mislil napisati knjižne recenzije. Želel sem le opozoriti na knjigo, ki je leta 2019 izšla pri založbi Simon and Schuster, in jo pohvaliti. Will Hunt je mestni jamar, začel je z »raziskovanji« opuščeni tunelov v bližini doma na Vzhodni obali ZDA, se kalil v podzemlju New Yorka, »diplomiral« s podzemnim prečenjem Pariza z juga na sever in se izpopolnjeval tudi v naravnih jamah. Mestno jamarstvo, ki pri nas zaradi povsem očitnih

razlogov ni posebej razmahnjeno, je po velikih metropolah, polnih podzemnih hodnikov, raznoraznih jaškov, tunelov, opuščeni in delujoči podzemni železnici in pravadnih katakomb, po tej knjigi sodeč približno tako razvito, kot jamarstvo pri nas. Seveda je zaradi razumljivih razlogov raziskovanje mestnega podzemlja po večini ilegalna dejavnost, kar mu vsekakor doda nekaj dodatne divjosti in marginalnosti. V seštevku se torej zdi še kar primerljivo nam bližjemu jamarstvu v kraških jamah, le da se dogaja v mestih, kjer v bližini ni kraških jam.

Knjiga pa tudi sicer ni o jamarstvu ampak, tako kot sugerira njen naslov, o podzemlju. O različnih vidikih podzemlja,



skritosti, svetosti, odmaknjenosti, čarobnosti in kar je še tega. Po poglavjih meša lastne zgodbe odkrivanja podzemlja, predvsem v urbanih okoljih, z različnimi vidiki mističnosti, ki jo imajo in so je že od nekdaj imele jame. V odkrivanju te mističnosti je Will Hunt obiskal nekaj zanimivih svetih podzemnih krajev, kot so podzemna svetišča na Jukatunu, rudniki okre v Avstraliji in morda najbolj spektakularna dva glinasta bizona v jami Le Tuc d'Audobert v Franciji. V Sloveniji očitno še ni bil, omenjene pa so slovenske jame in Valvasorjeva Slava vojvodi-

ne Kranjske (za Valvasorja sicer piše, da je bil Tržačan).

Jame naj bi ljudem že od nekdaj predstavljale eno od poti do božanstev, pač jame so prostor, skrit očem, kamor ne pride vsak in tako naprej. Verjetno so zaradi podobnih vzrokov kasneje ljudje gradili po vrhovih hribov cerkve (nekaj cerkva pa je urejenih tudi v kraških jamah, česar zanimivo Hunt ne omeni). Kakor pravi Will Hunt, jame svoje mističnosti tudi v sodobnem svetu niso izgubile. Morda smo pozabili, zakaj hoditi v jame –

včasih so v jamah iskali stik z izvenzemeljskim svetom, sedaj pa imamo običajno bolj posvetne razloge – vendar ko smo enkrat v jami, se stvari spremenijo. Ko se spuščamo v jame, doživljamo enaka občutja, kot so jih imeli ljudje že v pradedavnini, premikati se moramo enako kot naši predhodniki in tudi v temi vidimo enako slabo kot nekdaj. Spremenila se je tehnika, a osnovne postavke so enake. Transcendenco oz. občutje nadzemeljskosti ali nadnaravnosti, ki so jo v jami našli naši predhodniki, dobimo v jamah še danes tudi mi.

Matic Di Batista

CT AS

Lansko leto sva se s Špelo pridružila Klemnu (JKNM) pri raziskavah v jami Podgurki na Kaninu. Kot se za takšno ekskurzijo spodobi, sva se poskusila naučiti čim več novega. Jama je precej lično opremljena in hitro je padel v oko majhen okrogel »gumbek«, ki je skupaj s svedrovcem služil kot eno od sidrišč na dvojnih pritrdiščih. Uporabili so ga tudi kot pritrdišče za odmikač in še kje drugje. Skozi »gumbek« namreč poteka 5 mm debela vrvica dyneeme. To lahko s pomočjo kavbojskega vozla navežemo okoli ene od zank pri osmici z dvojno zanko, ali pa jo uporabimo za podaljšek pri odmikaču. Vsekakor je zadeva izgledala zanimiva in precej enostavna za uporabo.

Žal se je proizvajalec ravno v času naše ga navdušenja odločil, da prekine proizvodnjo. Vseeno smo uspeli pridobiti nekaj primerkov na zalogo za prihodnje raziskave. Namen tega članka je, da članstvo obvestimo o obstoju pritrdišč in njihovi osnovni uporabi. Kot že omenjeno zgoraj lahko CT AS uporabimo pri izdelavi dvojnih pritrdišč (predvsem se mi zdi super za dodajanje drugega pritrdišča tam, kjer se kasneje to izkaže za potrebno, saj lahko z uporabo metuljčka prihranimo na opremljevalni vrvi). Uporabljamo ga lahko za odmikače ter celo za samostojna sidrišča. Glavno, na kar je potrebno paziti je, da se vrvica (dyneema) ne drgne ob skalo.

Še nekaj podatkov:
CT obljublja tja do 9.8 kN nosilnosti.
Premer dyneeme je 5 mm.

Za konec pa še povezava na izobraževalni video, kjer je omenjeno sidrišče tema testiranja: https://www.youtube.com/watch?v=BJkF_M8GDt4



Primož Jakopin

2022 V SLIKI IN BESEDI

Uvod

Leto dni je lahko malo ali pa veliko, jamarjem se vedno kaj zanimivega dogaja. Predsednik Društva (za raziskovanje jam Ljubljana) je o naših uspehih imel kaj poročati, Dinči je lep in zanimiv in na vse načine obetaven kot še nobena jama že dolgo ne. Morda se bo pa le našla pehotna pot mimo Mattovega sifona, ko se že niti v Renetu niti v P4 ni hotelo posrečiti?

Veteranska sekcija se na videz brezupno, v resnici pa z neomajnim upanjem zdaj že tretje leto trudi z drugo Radošco. Pisec teh vrstic, društvu se je pridružil dve leti pred rusko invazijo na Češkoslovaško, po malem sodeluje pri Radošci, po malem ga pa jamska fotografija odvlače še kam drugam. Sledi povzetek njegovih večinoma fotografsko obarvanih podzemskih poti in stranpoti v lanskem letu. Dostopen je tudi na spletu, prek društvene strani v formatu PDF ter prek avtorjeve strani www.jakopin.net v formatu HTML, tudi v angleškem in ruskem jeziku.

1. Januar – Petnjak



Kapniško stebrišče v dvorani Ponvice.

Novo leto se je kot po navadi začelo s kakšno lepo jamo, tokrat s Križno. Lojz (Troha) je pokazal najstarejši podpis v jami, iz leta 1537, pa še malo slikanja nad in pod Prvim jezerom je bilo. Sredi meseca je sledila ekskurzija v Petnjak, enega od možnih pristopov do Notranjske Reke nizvodno od Kačne jame, na dnu mogočne udornice. Kopati sta začela naša člana Rene (Renato Verbovšek) in Bavč (Staško Otorepec) leta 1981, potem pa se je zvrstilo še nekaj sposobnih ekip, leta 2018 je resno zastavil Matevž Hreščak

iz Štorij, povečal globino odkopanega rova z 10 na 25 metrov. Leta 2021 so se pridružili še Sežančani z našim nekdanjim članom Jakom Jakofčičem in globino do januarja 2022 pomaknili na 60 metrov. Vmes je tudi že nekaj manjših dvoran.

Tudi konec januarja je minil na primorski strani. V okolici Sežane je več zanimivih pa lahko dostopnih jam, primernih za obiskovalce vseh starosti, in ena izmed njih je Tavčarjeva jama. Res je, da so te jame zaradi lahke dostopnosti marsikaj preživele, ampak se še vseeno da iz njih izvabiti kak prav lep prizor.

2. Februar – Kamniti gojzar



Kamniti gojzar iz Radošce 2, v oknu do Stranskega rova Skednene jame.

Februar se je začel pred Petnjakom, nadaljeval pa z jamo Malanco, ki je v marsičem podobna Tavčarjevi jami, le da je bližje Sežani. Bolj točno bi rekli, da je desno ob cesti Sežana–Lipica, malo pred daljnovodom, onkraj katerega se začne parada velikih in globokih jam z Lipiško na čelu.

Naprej je šlo z Radošco 2, kjer je Manč 10. februarja izkopal kamen prav posebne oblike. Faset na njem smo vajeni iz večjih, upoštevanja vrednih jam, kakršna je npr. jama v Škofjem lomu ali Najdena.

Kamen tehta 3,28 kg, ima mere 178 × 102 × 175 mm (dolžina × širina × višina), podoben je levemu visokemu gojzarju in ima prostornino 1,2 kubičnega decimetra. France (Šušteršič) je na njegovem spodnjem robu našel sledi okamenelih školjk *Requienia ammonia*, ki so živele na vrhu spodnje krede. Najdba je bila zelo ohrabrujoča, prinesla je občutek, da je to prva lastovka, ki bo počasi prinesla tudi pomlad. V obliki še česa novega, ali pa vsaj stranskega rova, ki bi služil kot deponija in izkopanega ne bi bilo treba več po dolgi poti dvigovati na površje.

Konec februarja je izbruhnila vojna na vzhodu. Nismo še prav dojeli, kaj nas čaka, da ne bo nič dobrega, je bilo pa vsem jasno. In tudi to, da se bo Arabika nad Črnim morjem, z najglobljimi jamami na svetu, zaprla.

3. Marec – Huslova pečina



Tomaž in Claudio pred deloviščem na koncu rova v jami.

Marca se je v Radošci ob steni udornice, izkopani rov je šel navpično med njo in podorom, pojavil večji balvan. Rov je bilo treba speljati mimo njega.

Sledila je udeležba na ekskurziji skupine Claudia Bratosa v Huslovo pečino pri Orleku, sodelovala sta še Ludvik Husu in njegov sin Matej z Orleka, pa Claudijev jamarski sopotnik Mauro Kraus, tudi iz Trsta, ter arheolog Tomaž Fabec iz Mavhinj pri Nabrežini. Jama je zanimiva, iz manjše podorne dvoranice pod vhodom se je posrečilo prekopati nadaljevanje, odprla sta se dva rova, proti severu in vzhodu, severni se je končal s kamnom. Na ekskurziji sta Claudio in Mauro

kopala na koncu vzhodnega, a je šel preveč proti površju.

Sredi marca je bila na sporedu spet ena velikokrat obiskanih, Cox (Jožek Košir) bi rekel starih dam, Tkalca jama. Ponavadi se zgodi, da je vode ali zelo malo, reka Rak ponikne v strugi že pred jamo, ali pa preveč, Rak dere v jamo. V prvem primeru pot po nadaljevanju iz vhodne dvorane ni kaj dosti fotogenična, ker hitro trčiš v naplavine, hlode, veje, blatno suho travo, prek katerih oziroma skozi katere se je težko prebijati. Če je vode preveč, se pa sploh ne da iz vhodne dvorane nikamor naprej. Tokrat je bilo vode izjemoma ravno toliko, da je bilo na prehodu v notranjost malo čez gležnje, in če si pazil, kod stopaš, si v škornjih uspel priti malo naprej. Odsevi dnevne svetlobe v reki, dopolnjeni še z lučjo, so pričarali nekaj še nikoli videnih prizorov.

Konec marca je bilo vode še manj in je bilo treba pogledati v izvimo jamo Škratovko pri ruševinah gradu Hasberk na Planinskem polju. Z njo ima avtor tudi še nekaj neporavnanih računov, iskal je primerno prizorišče za romantičen jamski prizor, seveda ne z njim kot nastopajočim, in ga je tudi našel.

4. April – Alla in Solja iz Kijeva



Alla in Solja v severnem vhodu Skednene jame.

Aprila se je odkopavanje v Radošci 2 nadaljevalo s klasičnim prodiranjem med steno in podorom. Pot nakopanega kamena na površje pa je postajala vse daljša in ni šlo več v enem nemotenem potegu. Poševen prehod na globini šest metrov je zahteval še enega člana več, ki je na »releju« poskrbel, da se vedro ni zatikalo ali, bogne daj, celo prevrnilo. Padajoče kamenje bi potem dobila spodnja posadka naravnost na glavo.

Zgodil se je še en obrat, ki je, kakor je že njegov vzrok nadvse žalosten in obsojana vreden, imel za avtorjevo jamarstvo zelo blagodejen učinek. Po posredovanju avtorjevega znanca, Jurija Kasjana, vod-

je dvajsetih odprav v prvo jamo na svetu, globljo od 2000 metrov, Voronjo-Kruberovo v Abhaziji, je avtor ponudil streho nad glavo Kasjanovi desni roki, ukrajinskemu jamarju Vladimirju Levašovu, njegovi ženi in njuni še ne dve leti stari hčeri. Živel so v Kijevu in ko je ruska vojska sosednjo hišo zadela v polno, niso več čakali ampak so se umaknili. Najprej na zahod Ukrajine in, ker ni bilo dela za starša, potem še na Poljsko, od tam pa k nam. Naše jame in jamarstvo so imeli odločilno vlogo pri premisleku, kam se umakniti. Nekaj pa tudi, seveda, naša skupna slovanska duša. Duša, ki je od napada na Ukraino februarja 2022 naprej na najtežji preizkušnji doslej. Da ne vlečemo preveč, Vladimir ni takoj dobil dela in se je pridružil kopaški posadki v Radošci 2, avtorju pa na njegovih jamarskih poteh, prvič 13. aprila.

5. Maj – Najdena jama



Nataša, Vladimir in Johanna nad Desnim rovom.

Sredi maja so potekale priprave na veteransko ekskurzijo v Najdeno jamo, vsakoletni *happening* našega društva. Zamenjati je bilo treba odslužene vrvi na nekaterih prečkah in postoriti še kakšno drugo malenkost za varnejši obisk jame. Marsikateri član pride na veteransko tudi z naraščanjem in je varnost še bolj na prvem mestu kot že sicer. Po koncu del se je avtor z Vladimirjem odpravil še na fotografski potep po starejših delih Najdene in je jama na Vladimirja naredila izreden vtis. Takoj se je začel živo zanimati, kje vse bi se dalo še naprej.

27. aprila sta Metod in Manč pri kopanju na dnu Radošce 2 naletela na med skale ujeto rogovje, podobno jelenovemu, le da so bili rogovi malo preveč ploščati. Pa spet ne toliko kot losovi, nekje vmes. Rogovje z lobanjo vred je kot po čudežu ostalo precej nepoškodovano, se ga pa seveda ni dalo izveči. Na vprašanje, kakšen jelen je to in kdaj je živel, je bilo seveda treba odgovoriti. Na Paleontološkem inštitutu ZRC SAZU so povedali, da ne bo šlo drugače, kot da ga nekako

izvlečemo. 18. maja je prečni rez levega roga omogočil izvek celote. Po prvih izsledkih znanstvene sodelavke inštituta, dr. Irene Debeljak (podrobneje bo najdbo obdelala v letu 2024) gre za danes že izumrlo pleistocensko podvrsto vavitija, latinsko *Cervus canadensis palmidactyloceros*, ki je živel tudi na teh prostorih, v obdobju med 26500 do 11500 leti pred našim časom. Več o najdbi je navedeno v člankih Janeza Modrijana in Irene Debeljak, prav tako v tej številki Glasu podzemlja.

In kakšna je bila veteranska ekskurzija? Enkratna, nepozabna, ni da ni.

6. Junij – Radošca 2



Metod pri povratku iz globine.

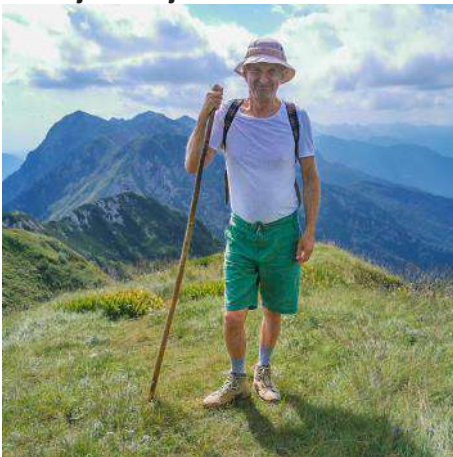
Prvega junija sva z Vladimirjem po Radošci obiskala Vranjo in Mrzlo jamo in izkazalo se je, da je tudi v že tako zelo »zdrajsani« jami, kar se fotografije tiče – tu je takoj za Skedneno – še vedno mogoče najti kakšen nov, prej nikoli opažen motiv.

Tri tedne kasneje, spet po Radošci, kjer smo obeležili 77-letnico Modrca (Janeza Modrijana), je prišla ponovno na vrsto Najdena. Vladimir je vedel, da pride avgusta v Slovenijo tudi Oleg Klimčuk, njegov ukrajinski tovariš, sicer pa inštruktor in vodja več mednarodnih tečajev jamskega potapljanja, tudi v Albaniji in Gruziji. Do leta 2014 je imel jamsko potapljaško šolo na Krimu, tam je nekaj za tak namen zelo primernih mest, kjer se jamski potok pod vodo zliva v morje, pa na majhni globini. Vojna leta 2014 in izguba Krima sta mu izpodmaknili tla pod nogami in je od takrat naprej moral improvizirati. Vladimir je iz mojega pripovedovanja vedel, da od sedemdesetih let prejšnjega stoletja v Najdeni ni bilo več kakega resnejšega potapljanja, vsekakor nobenega podvodnega odkritja, da pa je kar nekaj odprtih mest. Agorafobija, strah pred velikim odprtim prostorom, ni kar tako brez razloga popadla Adriana Wilkinsa in njegovega potapljaškega tovariša Juliana Walforda iz University of Bristol Spe-

leological Society leta 1972 v dveh sifonih v Borisovem rovu, da sta jo prav na hitro potegnili nazaj na suho. Prvi od teh sifonov je Ježkovo jezero nad zadnjim sifonom na koncu rova. Tako ga je poimenoval odkritelj Boris Sket, ki je bil tam prvi, 29. novembra 1964, po jamskih ježkih, rakih iz rodu Monolistra, najti jih je v jami samo tam. Drugi tak sifon je v Rovu odmevov, po Francetu »najbolj zabačenem delu Najdene«, kamor se pride iz Sulčevega rova, tam so bili le še odkritelji in merilci.

Kakorkoli že, Vladimir je z vrtnikom, ki ga je posodil Manč, s tremi svetrovcji opremil prečko do prvega sifona v Levem rovu za morebitni kasnejši Olegov potop.

7. Julij – Poletje



Avtor na vrhu Črne prsti.

Julija se navadno nič kaj preveč ne dogaja, Levašovi so se preselili v stanovanje malo bližje Ljubljani, pa 14. julija, na dan Bastilje, je bila tudi Radošča. Avtor se je spet odpravil v Vranjo in Mrzlo jamo, Manč pa je medtem izkopal zelo zanimiv kamen, sedem centimerov dolg, ki je bil na eni strani popolnoma gladek, moral je nastati ob geološkem zdrsu.

Do konca meseca so bili namesto jam na vrsti hribi, malo daljša pot do Črne prsti in pa še najlažji slovenski dvatisočak, Debela peč. Pri Črni prsti je treba omeniti, da so bili pred Domom Zorka Jelinčiča sicer simpatični leseno-platneni stoli/počivalniki, ampak jih je popolnoma nesla zimska soba v prizidku na vzhodni strani doma. Postelja z blazino in odejami je neustavljivo vabila k pokosilnemu počitku.

8. Avgust – Planinska jama

Avgust je bil v znamenju Planinske jame. Vsaka jama je po svoje lepa in enkratna, kot tudi vsak kamenček na bregu reke, ampak če je v Sloveniji več kot 14.000

znanih jam, je med njimi petdeset takih, v katere se jamarji vedno znova vračamo in ki jih nimaš nikoli dovolj, starih dam po Coxu. Med njimi so v ospredju vodne jame, ni ga čez igro svetlobe in senc na vodi, in Planinska jama je med temi prav pri vrhu. Znaten del jame je dostopen po suhem, po dobrih poteh, z dvema mostovoma, čez Unico in čez Pivko, in s prostrano razgledno ploščadjo ob sotočju Raka in Pivke. Pivški rokav z ostanki italijanske poti in propadlimi lesenimi mostovi nad strugo ter razkošnim stranskim rovom, Paradižem, na koncu, je dostopen tudi bolj čilim in čolnarsko razpoloženim obiskovalcem v spremstvu vodnika, Rakov rokav, vzhodno od Sotočja, tudi vodni, pa je bil od nekdaj bolj za jamarje in, lahko bi rekli, sladokusce. Pisek teh vrstic je bil v njem malo globlje, kjer je treba že po vodi, pred letošnjim avgustom vsega trikrat. Prvič je bilo v šestdesetih letih, v skupini z dvema čolnoma, v enem sta bila Rene in Jeti (Jurij Andjelič), v drugem pa poleg avtorja še nekdo. To je bila tudi zadnja plovba društvenega čolna Haron iz leta 1951, gumenjaka, oblečenega v zaščitno prevleko iz vrvi. Od začetka je zmerno puščal, nekje na sredini Rakovega rokava, v enem daljših jezer, pa že toliko, da sta Rene in Jeti veslala kar do pasu v vodi. Ob strani rova s sicer gladkimi stenami je Rene kakih deset centimetrov pod gladino nazadnje le našel manjšo polico, na katero sta izstopila in zlila vodo iz čolna. Potem smo šli pa s pospeškom nazaj ...



Nastja in Katja v čolničku.

Šestega avgusta lanskega leta sta jamo obiskala avtor in Vladimir, v večjem od obeh okroglih čolničkov, ki so jih avtorju naredili pred dvajsetimi leti pri Gumarju v Cerknici. Čolniček je lahek, suh ima le pet kilogramov, nese brez težav okoli 150 kg, zahteva pa precej spretnosti pri vkrcavanju in izkrcavanju. Težišče več kot pol metra nad gladino (brez opore) kar kliče po saltu nazaj v vodo. Naletela sta na izjemno nizek vodostaj, od slapa

reke Rak se je dalo še pol ure gorvodno kar peš. Pred globoko vodo brez obhoda po suhem sta morala obrniti zaradi pomanjkanja časa. Oba sta bila nad vide-nim zelo navdušena, Dantejevske (predverje pekla) stene in skale, prekrite s temnosivim manganovim hidroksidom, do koder šežejo visoke vode, prizori skoraj kot iz Škocjanskih jam. Nujno bo treba iti še enkrat.

Sledil je izlet z Levašovimi in gostjo Oksano na Kanin, tudi z namenom slikati vhod v Skalarjevo brezno. A je bilo časa do odhoda zadnje gondole z D postaje premalo in vhoda nismo našli.

Sedemnajstega avgusta je bila še ena odprava v Rakov rokav Planinske jame, tokrat s petimi udeleženci in enim inštruktorjem (Jurijem Kasjanom), Mednarodne speleo akademije za mladino (ISAY 2022), ki jo je gostilo DZRJ Domžale. Bilo nas je osem, s štirimi čolni, poleg naštetih, bili so pretežno iz Kijeva, in avtorja kot vodje še Marko Erker iz JD Logatec. Tokrat smo prišli do konca rokava. Voda je bila tako nizka, da je bil strop na najnižjem mestu, kjer se je bilo v šestdesetih letih treba na hrbtu leže v čolnu za strop potiskati naprej, dobra dva metra nad gladino. Vtisi so bili nepozabni, Jurij Kasjan je rekel, da je bil to vrhunec odprave v Slovenijo. Edino, kar bi vse skupaj obrnilo na precej žalostno stran, kar se avtorja tiče, če ne bi na Markovo posredovanje velikodušno posegel vmes Aleš Stražar, je bil uradni del obiska jame. Planinska jama je jama z nadzorovanim vstopom, jamarji smejo vanjo le, če so se prej najavili upravljalcu jame, JD Planina. Avtor je to sicer poskušal, z odgovorno osebo v društvu se poznata že več kot dvajset let, nekajkrat po telefonu, po elektronski pošti, po Facebooku. Telefona ni nihče dvignil, na elektronsko pošto ni bilo odziva. Ko smo se ob po elektronski pošti najavljenem času pojavili pod gradom pred jamo, je pa, bili smo že oblečeni in pripravljeni na odhod, le prišla odgovorna oseba in ugotovila, da nismo dogovorjeni. Izvedeli smo, da vodijo tudi v Rakov rokav, in da stane obisk slabo desetino avtorjeve pokojnine na osebo. Nazadnje je bil sklenjen kompromis, ker smo pač jamarji, da se po vrnitvi iz jame znajde v poštnem nabiralniku društva, ki je hkrati tudi poštni nabiralnik odgovorne osebe pri njej doma, dobra desetina avtorjeve pokojnine. Planinska jama je ena sama, pa bi avtor sprejel tudi ta grenki kelih, in še v Postojno na bankomat bi bilo treba nazaj grede, toliko denarja ni imel pri sebi. Pa

je Marko med pogajanji neopazno poklical Aleša in je plačilo vzelo nase DZRJ Domžale. Brez poštnega nabiralnika, po uradni poti. Kako bo avtor odslej hodil v jamo, če bo hotel, da bo vse v redu in prav, ne ve. Težka bo, lahko se zgodi, da nikakor. Kot da se je skupaj z Žanom oktobra 2021 poslovila tudi Planinska jama.

9. September – Veliko okence



Oleg pred potopom.

September je bil v znamenju plavanja. Začelo se je sicer v Rakovem Škocjanu, kjer so prišli na vrsto za fotografsko obdelavo številni vhodi v stranske rove in dvorane Golobje jame, Želške jame in Velike jame, preddverja Zelških jam.

Četrtega septembra je avtor sodeloval pri prvem potopu Olega Klimčuka, ki je avgusta res prišel v Slovenijo, z namenom, da se tu nastani – žena Katja Muhi na je prišla že prej in se resno lotila študija vinarstva na Univerzi v Novi Gorici. Oleg je izbral sifon, ki ima lahek dostop, da ni treba velike ekipe za prenašanje bomb, in kjer se mu je zdelo, da lahko kaj uporabnega naredi. Veliko okence je eden od izvirov Ljubljance, na Verdu pri Vrhniku, mnogo potapljačev je že poskusilo svojo srečo z njim. Potop je bil ogle dne narave, s pomočjo Katje, ki je držala bliskavico na dolgi leskovi palici za osvetlitev od zadaj, je pred potopom nastal še zgornji posnetek. Sifon je bil Olegu všeč, voda je bila čista, rovi zelo razvejani, lepo se je bilo pa tudi potapljati, je rekel, ves čas v družbi človeških ribic.

Ves september so potekale priprave na potop v končni sifon vodnega rova v Dimnicah. Na medklubski in tudi mednarodni ekskurziji sta se nameravala potopiti Oleg Klimčuk in Simon Burja, znan tudi po zgodovinskem potopu v Mattov sifon na dnu Reneta. Če bi jima uspelo

preplavati prvi, stometrski sifon, ki je tudi najdaljši, bi poskusila nadaljevati še skozi zaporedje še preostalih deset doslej – pred dvajsetimi leti – preplavanih sifonov, do koder bi pač šlo. Bil bi potop med takimi z največ sifoni doslej. Žal pa so se priprave malo preveč zavlekle in zgodovinsko dolgo sušo je sredi septembra prekinil krajši dež. Ravno toliko ga je bilo, da je potok v jami pljusnil skozi sifone. Prva ekipa, jamarji JD Dimnice iz Kopra z nekaj pomočniki, sodeloval je tudi Mitja Mršek, je v petek, 23. septembra, prinesla bombe in drugo opremo do sifona, v soboto, 24. septembra, pa sta šla na pot še potapljača ter avtor, z Vladimirjevo pomočjo. Žal je bila voda zaradi dežja še preveč kalna in sta Oleg in Simon morala odnehati že v prvem sifonu. Varnostne vrvice od prejšnjih potopov so bile po dolgih letih namreč na več mestih potrgane.

Izkušnja je bila pa zelo zanimiva, pisec teh vrstic je bil pred pohodom po vodnem rovu zelo skeptičen, a se je potem na koncu vse dobro končalo. Suha potapljaška obleka (namesto neoprena), narejena v ruskem mestu Ufa, je iz pol milimetra debele gume in ima štiri odprtine – za obraz, veliko s 40 cm dolgo hlačnico na trebuhu, hlačnica se po oblačenju zloži skupaj in s posebno gumico popolnoma zatesni, ter dve na zapestjih, ki se koži vodotesno prilegata. Obleko je avtorju posodil Vladimir (njemu jo je Oleg, svojo rezervno), škornje številka 44 (namesto običajnih 42) pa je prispeval France. Pod gumo je imel še srajco in zimski podkombinezon, vse je ves čas ostalo suho, ni ga prav nič zeblo, le ko je prišel iz vode, je zlival vodo izza dolgih gumijastih rokavic, da niso bili prsti preveč trdi. Prav zanimivo je bilo, ko je zabredel v vodo do pasu ali še kaj čez, je voda iztiskala zrak iz podobleke in je pri gumi na obrazu vedno toplo puhalo ven. Nekaj zraka je pa spodaj le še ostalo in ko je plaval, je zadnja plat silila zelo na površje, pa je bilo treba potem glavo zelo dvigovati ven, da ni šla zaradi ravnotežja sama do gladine ali še kaj pod njo. Enkrat je pri manjšem slapčku slabo ocenil, da se siga nadaljuje še pod njim (se ni), stopil v prazno in ga je voda odnesla, pa se je še kar hitro ujel in ponovil vajo.

Večina posnetkov med potjo je bila narejena s telefonom, ki ga je avtor med brenjenjem in plavanjem po vodi sicer hranil spredaj pod brado, med obema ključnicama, tik pod obrazno odprtino v gumi. Vladimir je večji del časa tovoril še fotografovo transportko z zrcalnim fotoaparatom, dvema objektivoma, dvema bliska-

vicama in nekaj hrane, ga na težjih mestih podpiral pri plezanju ali potegnil čez bolj kritična mesta. Šlo je veliko bolje od pričakovanj, brez Vladimirja na kak takšen podvig ne bi upal niti pomisliti.

10. Oktober – Lanski vrh



Marjan, Metod, Zdenka, Andrej, Klok, Mare, Fofr, Modrc in Manč pred južnim vhomom v Skedneno jamo.

Ob koncu septembra je nastopila prava deževna doba in temu primerno so narasli izviri Ljubljance ter njenih predhodnic, od Obrha v Loški dolini do Planinske jame in Škratovke na Planinskem polju ter Močilnika na Vrhniku. Avtor se je odločil, da bo sodeloval, in je v treh dneh, 28. in 29. septembra ter 1. oktobra, posnel nekaj lažje dostopnih izvirov. Ob tem se je pojavil še nepričakovan ugoden stranski učinek. Včasih se zgodi, da pri fotografiranju, tudi v jamah, naletiš na motiv, za katerega takoj vidiš, da je zanj neposredna upodobitev, kakršna je fotografija, preprosto pregroba, da mu dela silo. In da bi bila odslikava, kakršne so bili sposobni stari mojstri upodabljačje umetnosti ali pa tudi kaj iz današnjega časa (zglej sta Karingerjev Triglav iz Bohinja in Abstraktna pokrajina Sarah Rasul) veliko primernejša. Med take motive spada tudi vhom v Planinsko jamo, pogled nanj od znotraj vedno znova preseneti s svojo veličastnostjo: reka, ki se iz teme razliva na prosto, v svetel, z drevjem obraščen kanjon. Ga pa, vhom, žal nihče več ne pozna takega, kot je bil nekoč, divjega, brez poti z betonsko podporno steno na desni strani (gledano od znotraj) in brez mehanizma za dvigovanje in spuščanje zapornice do umetne struge, ki del vode spelje do elektrarne v stavbi nekdanje žage. Kar velja tudi za pogled od zunaj, ki je tudi zelo spektakularen, a vseeno ne tako rembrandtovski slikovit. Ko je avtor gledal svoj posnetek, narejen ob tej priložnosti, se mu je zaiskrilo, da bi se dalo s kalejdoskoposko preslikavo narediti prvi približek take upodobitve.

Sredi oktobra sta se z Vladimirjem odpravila najprej v Košelevko, malo znano, a zanimivo, lahko in zelo ogleda vredno jamo na Pokojiški planoti, nad južnim ro-

bom ljubljanskega barja. Padli sta dve muhi na en mah, Vladimir je videl zanimivo jamo v še kar bližnji okolici, gospa Bizjak iz Padeža pa je našla nov cilj sprehoda za svoje goste. Sledila je ekskurzija v Mačkovico, kjer je, z razmeroma preprostimi sredstvi in samo z dvema udeležencema, uspel posnetek pogleda izpod Baldahina v Veliki dvorani na spodnji del z vhodom v F-rov in v Vzhodni rov.

27. oktobra smo se na Lanskem vrhu spet zbrali člani veterani in s sprehodom po Lanskem vrhu v najlepših jesenskih barvah obeležili spomin na Janeza Kanonija – Žana, župana Članske vasi, ki se je poslovil oktobra 2021.

11. November – Zelške jame



Pogled iz Pristana gorvodno, proti vzhodu.

Jamarski november se je začel 12. dne, z Radošco 2, na moker jesenski dan. Na dnu se je ob steni začela odpirati obetajoča, sicer ne prav prostorna, praznina proti severu. Obetajoča tudi zato, ker če bi se odprl rov proti severu, bi peljal v nadaljevanje Najdene jame, proti jugu pa nazaj v to jamo.

19. sta se avtor in Vladimir odpravila v Zelške jame, v upanju, da je voda že dovolj upadla in se bo dalo po vodnem rovu kam naprej. Pa je bila voda ravno nekaako na meji. Po obvozu sta prišla do brzic, tam pa se ni dalo po suhem naprej po levi strani, kjer greš zlahka iz čolna, ampak je bilo treba po desni, zahodni strani. Tam pa ni zložne, le lahno nagnjene skalne plošče kot na drugi strani, ampak je prečka ob steni dober meter nad vodo. Pa Vladimir je spreten, ni zaman nabiral izkušenj po Voronji jami, in je čez prinesel tudi čoln. Do Pristana (avtorjevo ime), Rado Gospodarič ga je imenoval Srebrna dvorana, kar je tudi lepo ime, se pa ni dalo po suhem kot po navadi, ampak je bilo treba spet v čoln. Pokukala sta še v Južni rov in tako mokrega avtor še ni videl. V prednjih dvoranicah ni bilo več samo malo blata, ampak tudi voda, čez gležnje. Hitro je postala pregloboka in je bilo treba obrniti. Medtem ko je avtor pripravljaval vse za posnetek Pristana, se je

odpravil Vladimir s čolnom gorvodno, a je bil že čez četrt ure nazaj – voda je mimo podora za ovinkom preveč drla, da bi se dalo lepo izkrcati. Pa je posnetek na levi vseeno poplačal trud. V Zelških jamah je nad mejo visokih vod v rovu, do katere so stene prekrite s temnosivim manganovim hidroksidom, gol apnenec, ki zaradi kontrasta s temnosivo barvo pod njim deluje zelo svetlo, skoraj belo. Podobni prizori se ponujajo v najdaljši etiopski jami Holqa Sof Omar, ki pa še čaka na ustrezno fotografsko obdelavo. In bo, glede na razmere na tem koncu sveta, čakala še v dogledno prihodnost. Najboljši prosto dostopen posnetek ima naslov Podzemna reka.

24. novembra je sledil obisk Skednene jame, kjer je avtor vadil fotografiranje prehodov iz svetlega v temno, ki je boljši epilog doživelo decembra. Zadnji novembrski dan pa se je odzval vabilu Claudia na obisk Jame Paolo Slama, nedaleč proč od njegove hiše v Boljuncu (italijansko Bagnoli della Rosandra) pri Trstu. Vas je v dolini reke Glinščice in na vzhodni strani, v pobočju, ki se dviga na kraški rob, se razprostira že mnogo let opuščen kamnolom. Ko je pred desetletji kamnolom še obratoval, je Claudio vsake toliko časa pregledal nove dele, ali se je v njih morda odprla kakšna jama. Pred kakimi dvajsetimi leti, ko je bil kamnolom že opuščen, je na mestu, kjer je zdaj zgornja odprtina, zaznal obetaven prepih in s Stojanom Sancinom sta začela z odkopavanjem. Pa kmalu odnehala, ker se je brezdomec, ki se je naselil ob zahodni strani v ravnini kamnoloma, začel zelo glasno pritoževati. Bal se je, da bi se odkopano kamenje prikotnilo do njega. Zdaj brezdomca že precej let ni več, in ko so v času pandemije bližnje jame spet postale bolj zanimive, se je lansko leto (2022) ob koncu poletja Claudio ponovno lotil odkopavanja. Mladeniči iz okolice so mu pomagali in eden izmed njih si je zelo želel jamo poimenovati po svojem očetu. Claudio mu je željo izpolnil in jama je zdaj Jama Paolo Slama. Jama je dolga prek 300 metrov, se še nadaljuje in ima nekaj zelo lepih delov. V njej je bilo na delu že več znanih jamskih fotografov, tudi Peter Gedei iz Jamarskega kluba Železničar (naši ajzenponarski tovariši). Ker pa so mojstri z objavami radi bolj skopi, tudi do Claudia pride malo ali nič, se je odločil poskusiti srečo še z »lahko konjenico«. Nekaj je nastalo, objavljeno je v avtorjevem fotodnevniku na jakopin.net, je pa nekajurni obisk vsekakor premalo. Jama zasluži večdnevno obravnavo.

12. December – Strinati



Pierre Strinati z materjo Jeanne pred vhodom v jamo, okoli leta 1950, risba Vladimira Posipaja (objavljeno z dovoljenjem).

Tretjega dne zadnjega meseca v letu je bilo putikovanje v Rakovem Škocjanu, s sprejemom novih članic in članov v klubske vrste. Kot vedno je bilo nepozabno, eden izmed njih, Aljaž Osterman, je šel z avtorjem nekaj ur prej, popoldne, še v Južni rov Zelških jam, skozi vhod v udornici Brlog. Aljaževa boljša polovica je bila s tremi njegovimi portreti in tudi z drugimi posnetki zadovoljna.

Predzadnji četrtek v letu so se še veterani poslovili od starega leta, v Članski vasi, kje pa drugje. Kljub izbranemu prigrizku in še boljši ponudbi tako penečih vin kot bolj kolesarskih pijač (Radler), Pale ale in temnega Kozla za udeležence mirujočega prometa, je avtor pozno popoldne popestril še z izletom do lepo zalitega polja ter Vranje in Skednene jame. V slednji je bila že noč in je temo izkoristil za posnetek iz severnega vhoda na glavni rov, osvetljen izza ovinka. Število avtorjevih obiskov te jame je prej kot ne že trimestno, pa ga je vseeno čakalo preseñečenje. Malo bolj oster »špicliht« iz špranje na ovinku je na vhod v Topli rov pričaral »portret« Skednene deklice.

Prav zadnji dan leta je bil, po manjšem zapletu, kronan z zaključkom dela, ki se je začelo oktobra 2021. Portret Pierra Strinatija, švicarskega speleobiologa še posebej težkega kalibra, s 300 novoodkritimi vrstami jamskih živali, tudi nekaj rodovi, je dočakal spletno objavo v petih jezikih. Gospod je bil oktobra 2022 star 94 let, pa je še vedno čil in ostrega uma. Delu je dalo še poseben čar to, da se je Strinati pred dobrimi desetimi leti odrekel televiziji in internetu, zaradi varčevanja z vidom (časopisom se ni), in to, da vikipedijo težko prenese, portala Wikimedia Commons pa sploh ne. In je šlo na daljavo, po navadni pošti. Teden dni pismo tja, teden dni za premislek in odgovor,

teden dni pismo nazaj, pa spet en teden za pripravo avtorjevega odgovora. Ena iteracija en mesec. Priznati je treba, da je bilo pet pomočnikov: Richard Forster iz Ženeve, Patrick Deriaz iz Veveya, Vladimir Posipaj, ki je v Ljubljano prišel iz Kijeva leta 2014, Nataša Fokina Sakulina iz Moskve ter Hans Recknagel, ki je prišel v Ljubljano z Bodenskega jezera. Se je splašalo? Vsekakor. Bi se še enkrat lotil česa takega? Dobro bi premislil ... in se dal še malo prositi.

Zaključek

Ali je bilo 2022 dobro leto, kar se jamarskega dela tiče? Bilo je, glede na okoliščine še posebej. Avtor je objavil 30 poročil o poteh v jame in drugam, pred-

vsem po hribih, ter dva portreta, oba jamarska, Strinatijev je bil najboljši in najzahtevnejši doslej. Leta 2021 je bilo tega več, 43 poročil, dva portreta, tudi Špele Borko, in dva kratka portreta. Vendar, kot že rečeno, okoliščine so se spremenile. 2021 je bilo zadnje leto obdobja, ki ga ni več, in ki ga zdaj lahko že mirno označimo za predvojnega. V miru smo živeli skoraj 77 let, vsi smo bili prepričani, da bo trajal in trajal, pa žal ni mogel. Izreden podvig pisca teh vrstic, udeležba na mednarodni odpravi v jamo Boj-Bulok v Uzbekistanu, ki se počasi, a vztrajno pomika po globini proti tretji dvatisočmetrci na svetu, je bil v letu 2021 še možen. Dobro smo se ujeli, sposobni, prizadevni in požrtvovalni so bili fantje in dekleta z

južnega Urala, odlični vodja, brezhibna organizacija. Leta 2022 pa ni šlo več. Odprava Boj-Bulok 2022 je sicer bila, a ne več mednarodna. Kdo bi še lahko sodeloval v odpravi države, ki je, najbolj mi-lo rečeno, začela to vojno?

A glave ne moremo kar vtakniti v pesek in počakati štiri ali še več let, kolikor sta doslej trajali vojni, da bo prišel nov prepod in bo vse lepo in prav. Kot je ugotovil Claudio v času zadnje pandemije, veliko lepega, neodkrita in zelo vznemirljivega je še prav blizu nas, tudi v starih damah. Samo dobro se je treba ozreti naokoli, malo bolj natančno pogledati. Ali pa z drugimi očmi.

Franci Gabrovšek

MASNOČARSKA HIMNA

Pred časom me je Matija nagovoril, da bi za GP na papir izlil Masnočarsko himno. Preden jo zapišem, še nekaj o okoliščinah njenega nastanka. Morda zaradi nepriznanosti nisem pravi za to sodbo, a zdi se mi, da je zadnje čase sekcijška dejavnost na društvu upadla, kar kaže na izjemno enotnost, ki pa, vsaj tako upam in menim, ne odraža enoumja. Ob koncu osemdesetih in v devetdesetih letih 20. stoletja so društvene sekcije vznikale kot narodnoubuditeljska društva. Čeprav niso imele nobene formalne vloge, ali pa prav zato, je bilo biti član sekcije mali privilegij. V sekcijo si se lahko pridružil le s tihim strinjanjem večine že obstoječih članov, pri čemer se za te niti ni dobro vedelo, kdo so. Zato so bile sekcije praviloma sestavljene iz njihovih ustanovnih članov. Na nek način so predstavljale društveno prostozidarstvo. Kot primer naj navedem Maloglavsko sekcijo, ki je nastala na nekem prednovoletnem sestan-

ku na Starem Trgu, ki se je končal s Kapitanom Bumom (1, 2, 3, bum ...), mastiko za kazni in pohodom z motom »gora za golega človeka« na grad. Sam sem se odpeljal domov še pred pohodom, ker je oče delal v pekarni in je ob štirih zjutraj potreboval družinsko bolho (= avto) za pot v službo. Zato me člani sekcije še danes ne štejejo za polnopravnega. Narodnozabavna sekcija se je porodila v Titovem avtu na poti na jamarsko-reševalni odklop v Poljčah. O sektaštvu bi verjetno moral pisati kdo bolj posvečen in upam, da ga/jo ta sestavek vzpodbudi. Enkrat sem zasledil nek spletni zapis o ferajnovih sekcijah, ki me je omaleževal v smislu, da v nekatere želi tudi Franček, ampak samo želi. Tudi prav, jaz lahko čakam. Naj predgovor zaključim z Masnočarsko sekcijo. Njeno jedro je nastalo verjetno že pred mojim prihodom na ferajn leta 1987. Sekcija, inherentno vizionarska, je trideset let pred časom zagovarjala keto dieto. Skratka, uživanje maščob brez primesi. Sekcijo so poznali tudi širše, sploh Kranjčani, ki so nam napačno rekli maščobarji, ampak kdo bi jim zameril. O nastanku sekcije bi verjetno več vedel povedati kdo drug, sam sem se ji pridružil kasneje; ker nikoli nisem bil kost in koža, so me obstoječi člani, znani in neznani, sprejeli. Celo, ko sem kasneje za deset let prešel med vegetarijance, se me niso odpovedali. In v času najbolj gorečega masnočarstva je nastala tudi nikoli* zapisana himna, ki bi jo stilsko in metrično kdo še lahko popravil, a naj kot dokument časa ostane. Seveda himne ne deklamiramo, ampak jo pojemo. Melodija je izposojena iz pesmi, ki govori o

dobrih gostilnah in je bila v tistem času, sploh ob plunki in otožnih očeh, učinkovit mehčalec ženskih kolen.

Masnočarska himna

*Vse manj je mastnih prašičev,
vse manj je lojastih krav,
vse več otrobov pojemo,
ker ne vemo, da špeh je bolj zdrav.*

*Misli, rdeč meso, otrobi in še proso,
so prikovali nas na smrtno posteljo,
nič več ne ješ masnoč,
»ta belo« zdaj mečeš proč,
in sploh nič več ne veš,
kaj dobro je, kaj jesti smeš.*

*Šel bom v svinjske mesnice,
šel bom med mastne ljudi,
nalil si bom čist'ga Cekina,
in zamastil se s prjatlji do dne.*

*Med pisanjem tega prispevka sem nalezl tudi na skoraj dvajset let star spletni zapis vsem znanega pionirja spletnega trolovstva, ki je masnočarsko sago prenesel tudi med tekače in tam himno tudi prvič zapisal. Seveda brez vedenja avtorja, a povsem pravilno.

<http://www.tekaskiforum.net/forum/viewtopic.php?t=516&start=90>



KAKO SE DELA V RADOŠCI 2

Moji prijatelji veterani so včasih tudi zelo kritični, pač prava demokracija! Ker so me kritizirali, da so moja poročila zelo kratka in skopa ter preveč inženirska, sem se potrudil in za naslednjo akcijo napisal spodnje poročilo. Poročilo odraža vzdušje in dogajanja na članskem vrhu in v jami.

Akcije so se udeležili:

jamska ekipa: Manč, Marjan, Mare, Modrc in Metod; zunanja ekipa: lčo, lle in bežno Klok.

Začeli smo kot običajno z lčotovo jutranjo kavo in Modrčevim kuhanim vinom. Sledila je analiza veteranskih in drugih dogodkov preteklega tedna. Poudarek je bil na fantastični Francetovi disertaciji o najdenem kamnu v Radošci 2. Ponovno smo skupaj potrdili, da to ni bil nateg, ampak, da je kamen res z dna Radošce 2. Ker smo bili na svobodnem ozemlju članske vasi, smo lahko zelo sproščeno analizirali dogajanja v naši čudoviti deželici! lčo in Modrc sta popravila vhodna vrata, ki se sedaj odlično zapirajo. Občudovali smo Maretov novi (rabljen) avto in analizirali trg rabljenih avtov.

Potem smo odšli v udornico Radošca. V članski vasi sta ostala lčo in lle. Slednji je moral kmalu nadaljevati pot v Vipavsko dolino. Po tradicionalnem projektu odpiranja vrat v ogradi smo zakoračili v hrib proti Radošci. Vreme je bilo prav prijetno in daleč od zimskega mraza, ki smo ga okusili na preteklih akcijah v januarju. Po mojstrsko izdelanih stopnicah smo se spustili v udornico. Delovišče, ki je že kar naš drugi dom, nas je pričakalo v vsej svoji spokojnosti ob veličastni de-

poniji izkopanega materiala.

Na začetku se je zgodil nesporazum, saj sva z Mančem mislila, da je Marjan že v jami, kar je povzročilo nervozo in takojšen spust na dno. No, Marjan se je med tem pojavil nad udornico. Iskal je primerne lesovje za podporne ukrepe v jami. Končno je prišel tudi Mare, ki se je zamudil zaradi fizioloških razlogov. Modrca še ni bilo.

Nato smo namestili škripec in spustili vlečno vrv v brezno. Ugotavljali smo, da je morda fiks, na katerega je pritrjen škripec, že nekoliko slab in ga bo treba nadomestiti. Predvsem je problematična teža večjih skal, ki jih vlečemo iz jame.

Manč in Marjan sta končno odšla v jamo na delovišče. Ugotovila sta, da rabimo 1,10 metra dolge »punte« za podpiranje. To nam je na površje prišel povedati Marjan. Pri tem je pozabil prinesiti žago, ki jo je imel Manč na dnu. Zato smo tri »punte«, dolge 1,5 in 2,5 metra, vrgli v jamo. To smo si lahko privoščili, ker je v breznu stopnica z zamikom in padajoči predmeti ne gredo do dna oz. Manču na glavo! Za njimi se je v jamo ponovno spustil Marjan.

Ker sta si spodaj vzela kar nekaj časa in ni bilo potrebno asistirati z vlečenjem veder, sva imela z Maretom zanimivo debato. Najprej sva zelo natančno analizirala stratigrafijo udornice in povezavo z Radošco 2. Prišla sva do zanimivih ugotovitev, ki pa niso za tisk. Ker spodaj še vedno nista začela kopati, ampak sta se ukvarjala z dolgotrajnim podpiranjem

podora, sva nadaljevala debato o poslovno-političnih dogajanjih in ugotovila, da je vse skupaj eno veliko sranje! Končno je prišel tudi Modrc!

Marjan je nato ponovno prišel na površje, glavni razlog je bil v njegovem vodovodu. Poleg tega pa je prišel povedat, da Manč potrebuje tri vijake in meter. Da bi čim prej začeli s pravim delom, sem se takoj spustil do Manča in prinesel zahtevano.

Manč je nato z vijaki fiksiral nove opore podora. Nato smo začeli z izvlečenjem materiala. Ker brezno ni popolna vertikala, ampak ima približno na sredini zamik, sem se umestil na tem delu in pomagal vleči vedro do vhodne vertikale. Ker so včasih zelo počasi reagirali na mojo komando za vlečenje, sem dostikrat polovico transportne poti v glavnem sam vleklet težka vedra. Recimo!? Zunaj so vlekli in material odnašali na deponijo Modrc, Marjan in Mare.

Števec števila veder izvlečenega materiala imamo iz kamene dobe. To so kamni, ki jih zlagamo in grupiramo na zaporedni desetiški sistem. Danes je Marjan, ne vem zakaj, spremenil ta sistem v petiškega. Pozneje smo prišli na idejo, da bi bilo potrebno v smislu digitalizacije preiti na binarni sistem. Ne vem, kako bo reagiral Ejč, ki ima avtorske pravice za desetiški sistem.

V jamo je prišel tudi Mare ob toči padajočega kamenja. Manč je pozneje jamral, da ga boli rama. Z Mančem sva ugotavljala, da nekateri res ne znajo paziti in s svojo ritjo prožijo kamenje na spodnje veterane!

Manč je na dnu zavrtal v dve večji skali in ju nato z »majzлом« razbil. Tretja velika skala je bila take oblike, da je ni bilo možno razbiti. Zato jo je privezal z vrvjo in jo »počasi, previdno« (veterani, vam je kaj znan ta slogan?) transportiral ob vlečenju zunanje ekipe do mene. Nato sem jo jaz spremljal do površja. Pri tem moram paziti, da je skala ves čas pod tabo ali v tvoji višini, da je v slučaju pretrganja vrvi, izpulitve fiksa ali nerodnosti zunanje ekipe ne dobiš na glavo. Skalo smo uspešno dostavili na površje.

Ker je bil Marjan že utrujen od vlečenja, sem ga zamenjal in je lahko odšel na rele. Ko smo izvlekli 44 veder, je prišel



Manč na površje. Povedal je, da je spodaj ustvaril portal (v drugo dimenzijo?) iz dveh ali treh večji skal, pod katerimi bomo nadaljevali kopanje. Marjan je nato izvlekel še nekaj skal izpod portala.

Na deponiji smo nabrali nekaj kosov sige in kapnik, ki smo jih nato peljali Francetu v analizo.

Pospravili smo orodje, škripec in vlečno vrv in v prijetnem soncu odšli iz udornice, nadaljevali po prijetni poti navzdol do vrat v ogradi, jih nato dobro zaprli in odšli v člansko vas.

Tam smo se preoblekli v civilno obleko in spili obvezen aperitiv in pivo.

Izvedeli smo, da je prišel tudi Klok s famoznim kamnom, ki ga je prinesel od Franceta. S kamnom je šel v Skedneno jamo, da ga je slikal v jamskem okolju!?

lčo je pripravil fantastične makarone s klobasami in številnimi začimbami. Modrc je prinesel čudovit lastnorčno izdelan štrudelj. Bilo je tudi veliko drugih dobrot, tako da smo se lepo podprli. Nato smo pomili vso posodo in pospravili za-

vetišče. Nekateri smo odšli še na kavo v Najlepšo. Mimogrede sem nesel Francetu kose sige iz Radošce 2. Bil je zelo vesel in prepričan, da jama je!

V Najlepši smo bili zelo všeč kelnarci (nekateri še posebej), tako da je kar prisedla za našo mizo! Po dobri kavi smo se poslovili, dogovorili za naslednji četrtak in se vsak s svojim avtom odpeljali v Ljubljano, Mare pa na Pristavo.

Saj vse ni res, pa je! Člansko!

Matevž Marinko

KAJ PA VEM

Ko sem bil pozvan, naj kaj napišem za letošnji GP, so moje misli naletele le na temo. Pa ravno letos bi moral imeti ogromno idej, saj sem v jamah preživel toliko časa kot še nikoli prej. Mogoče pa se tema prikrade v misli ravno zaradi tega. Kdo bi vedel? Jamarskih akcij, metrov, brezen in vsega, kar spada zraven, je bilo obilo, a nič se mi ni zdelo ravno zanimivo, vredno pisanja. Ko pa sem o zadevi razmišljal malo dlje, sem ugotovil, da temu ni ravno tako.

Leto 2022 se je z jamarske plati začelo precej bedno. Od novega leta, ki sem ga s trdimi pogajanjmi sicer lahko preživel na Poljani, do aprila namreč nisem bil v prav nobeni jami. Tudi na ferajni sem prihajal redkeje kot sicer in tudi redkeje, kot bi si želel. Večino časa sem namreč posvetil športu. A bil sem že predolgo na ferajni, da me raziskovanje ne bi zastrepilo. Sledila je precej težka odločitev, a na koncu je jamarstvo zasedlo mesto hobija, ki mu posvečam največ pozornosti.

Na začetku aprila sem končno dočkal jamarsko akcijo. Na Poljani. Samo čurka, nobenih resnih globin, a kljub temu je bilo navdušenje velikansko. Čas je za nov začetek, jame namesto športa. Vse je bilo tako super. Razen mojega zdravja. Zbudil sem se namreč s precej vnetim grlom. A v tistem trenutku pač ni bilo žive sile, ki bi mi prepričala, da grem zraven. Akcija se je končala s covid testom in nekaj dnevi vročine. Vsekakor zelo vzpodbuden začetek. Sledilo je še nekaj vikendov na Poljani. Spet sem lahko občutil čar raziskovanja in smučanja od vhodov do stanu v jasnih zvezdnih nočeh. Nazaj sem pridobil nekaj jamske kondicije, postal sem spretnejši pri premikanju v ožinah, lahko sem hitreje žimaril ...

Sneg je čedalje bolj pobiralo in bližal se je prvomajski tabor. Prepričanje, da je pomembno le raziskovanje, ostale stvari, kot so večerno druženje ob ognju in podobno, pa ne, je bilo v času tabora v meni močnejše kot kadar koli. Zdelo se mi je žalostno, da smo se na teren odpravljali šele malo pred poldnevom ali še kasneje. Prepričevanje ostalih, da je prvomajc tako ali tako bolj namenjen druženju, je pri meni naletelo na gluha ušesa. Enostavno nisem razumel, zakaj sem edini, ki bi si dan za dnem želel hoditi v jame in se tega ne bi naveličal. Verjel sem, da je možno živeti s tako strastjo do raziskovanja celo življenje. Robidišče je sicer ponudilo precej več metrov, kot si nas je večina mislila, pa še vedno nisem bil zadovoljen. Iz jame sem do takrat največkrat prišel čisto »crknjen«. Biti spočit ob žimarjenju iz vhodnega brezna je bilo nekam čudno. Kot da počnem nekaj narobe.

Kmalu je prišlo poletje. Še vedno sem zgrabil prav vsako priliko, da sem le lahko odšel v podzemlje. Komaj sem prišel domov, pa sem že zaslišal brata: »Dej, Matevž, ne bit šibk!« in naslednji dan sem bil z njim na kakšni precej nori kolesarski turci. Bil je super čas. Kondicije se je nabralo precej, jame so šibale pa še počitnice so bile. Vse to nespametno preganjanje naokoli pa je počasi jemalo davek v obliki utrujenosti. Akcija, ki si jo bom zagotovo zapomnil, je bila nadomestilo za kaninski predtabor. Ta je namreč padel v vodo. Namesto tega sva se z Lankotom napotila na Poljano. S kolesi. Njegov vlak je v Bohinjsko Bistrico prispel okrog sedmih zjutraj. Dejstvo, da bi moral iti na vlak sredi noči, če bi hotel biti pravočasno v Bohinju, in prepričanje, da je na jamarskih akcijah nujno treba trpeti,

ker če ne, je to ena »fejk« jamarija, sta me pripravila do tega, da sem šel s kolesom od doma. Potovanje sem začel že dan prej, precej zmatran že pred začetkom. Najhitrejša pot za gorsko kolo je preko Jelovice. Prvi dan sem se tako napotil do Železnikov, se nato povzpел na planoto in malo pred končnim spustom v Bistrico prespal. Tako me je naslednji dan do železniške postaje čakala le kratka pot. Precej zanimivo je dejstvo, da se je število klancev na relaciji Ljubljana–Železniki povečalo z nič na osupljivo veliko število. Ta pojav sem pripisal čudni veliki grbi, ki se je kar pojavila na mojem hrbtu in mi pri kolesarjenju še ni ravno znana. Do resnega klanca sem ravno ugotovil, da se nisem spremenil v kame-



lo, saj sem kljub polnosti grbe še vedno čutil žejo. Preklesem vse oblike kolesarjenja s težkimi nahrbtniki, saj te pri tem boli pretežno vse. Znašel sem se v Železnikih, tam pa se je šele začelo. Sledi namreč deset kilometrov dolg vzpon, ki bi ga na največji kolesarski dirki lahko mirno klasificirali kot HC, sploh če bi tekmovalci morali nositi tako breme. Nekako sem se uspel prebiti čez. Ko sem se ustavil in ulegel, je pritisnil mraz. Za podvig sem si verjetno izbral eno izmed najbolj mrzlih noči v celem poletju. Seveda sem imel s seboj le zelo tanko poletno spalko. Za več ni bilo prostora v nahrbtniku. Nekaj sem uspel celo spat, zbudil pa sem se vseeno zelo premražen in polomljen kot že dolgo ne. Spust s kolesom naslednji dan je imel na žalost eno pomanjkljivost. Do Bistrice se namreč nisem prav nič ogrel, tam pa me je pričakala še megla. Poleg tega ima jamarški podkombinezon, ki sem ga za spanje oblekel, zadrگو na mestu, na katerem se načeloma nahaja tudi kolesarski sedež (da se jo sicer prestaviti, a se je zataknila). Zadeva je precej nadležna. Na srečo sva z Lankotom v klanec proti Poljani kmalu konkretno zašvicala in tako sem sem se lahko znebil žuljetvorca. Po kakšni uri vožnje s kolesom sva prispela do poletnega izhodišča. Končno. Do sem se ponavadi pride brez posebnega truda. No, šibnila sva v Molilnega volka, na -300 metrov, na dno. Pregledala sva podor, in ker nisva našla nič novega, sva šla raziskat odcep malo višje. Našla sva okrog 50 novih metrov in se odpravila ven, saj naju je že malo priganjal zadnji vlak. Pot nazaj v Bistrico je potekala brez večjih težav, saj gre tako ali tako samo navzdol. Ob burgerju na štacionu pa se je v meni začela resna dilema. Bil sem tako izmučen, da se je vlak za Ljubljano zdel zelo privlačna opcija, čeprav je bil prvotni plan, da grem s kolesom tudi domov. Odšel pa je šele čez dve uri. Kriza. Odločitev je bila tesna, a prevladala je

utrujenost in tako sem počakal na vlak.

Naslednji dan smo odšli na kaninski tabor. Tudi tam se nisem ravno šparal, me je pa utrujenost že zelo načela. Tudi razni za spanje moteči dejavniki, ki so bili na taboru prisotni, ne pripomorejo ravno k dobri regeneraciji. Zaradi utrujenosti sem se odpovedal celo akciji v Dinozavra. Zadnji dan sem se komaj privlekel v dolino in nato zbolel.

Takrat sem nekako začel razumevati, da način, na katerega živim, nima ravno veliko smisla. V jame, ki so šibale naprej na vseh koncih in krajih, sem hodil, ker se mi je zdelo, da moram. Mislil sem, da sem to dolžan tistemu sebi izpred pol leta, ki je imel samo to močno željo. Postajal sem tudi živčen vedno, ko sem moral čakati. Pozabil sem, da so v večini jam, ki sem jih obiskal pred tem, drugi čakali mene in me nekateri še vedno. Mislil sem, da sem se od tekem odmaknil, a sem jih le prestavil v drugo okolje. Težko sem se sprijaznil s tem, da si marsikdaj sploh nisem želel v jame, čeprav sem sam sebe prepričeval, da mi je to všeč. Naj se sliši čudno, a misli mi je pomagal urediti september. Po dobrih dveh mesecih letanja naokoli sem se končno spočil, kot se spodobi. Kar naenkrat sem imel precej časa za sanjarjenje o nadaljevanjih in raziskavah. Prišlo je kar samo od sebe. Tega med poletjem ni bilo, saj mišljenje zahteva energijo, ta pa je bila usmerjena drugam. Razmišljal sem tudi o poletju, o pretirani obsedenosti z jami, in ugotovil, da imam raziskovanje še vedno rad. Začel sem dojemati tudi pomen druženja na taborih, celo na Poljani sem bil kdaj jezen na budilko. Jamarstva tudi nisem več videl kot šport. Je precej več kot le tekmovanje. To sem letos pozabil. Metri so postajali važnejši od veselja ob odkrivanju. Ali ima sploh smisel biti najboljši jamar? Verjetno ne, je pa zagotovo pomembno, da raziskuješ z užit-

kom. Nujno je imeti tudi ravnovesje med jamarstvom in ostalimi hobiji. Še vedno sem lahko večino vikendov po jamah, pa ne bom izgubil strasti ob odkrivanju. Nekaj prostora pa je vendar treba pustiti tudi ostalim zadevam. Tako raziskovanje ostane takšno kot je in ti mnoga odprta nadaljevanja pustijo sanjati.

Vsekakor je bilo leto 2022 polno ekstremov. Iz ene skrajnosti sem šel v drugo, na koncu pa sem se vendarle uspel nekoliko umiriti. Kljub temu pa sem odnesel mnogo lepih spominov. Poleg vseh raziskanih metrov na Poljani, Kaninu, Robidišču in še kje sva s Perotom opravila tudi izpit USJD. Prvič sem prespal v jami. Imel sem zanimivo izkušnjo, ko sem se ponoči vrnil s Poljane brez ključev in s praznim telefonom. Doma pa seveda nikogar. Zabavna je bila tudi odisejada s kolesi na Golem Brdu, ki sva jo doživela s Perotom. Do jame sva šla po sumljivi bližnjici, ki je kmalu pokazala zobe. Seveda se nisva obrnila, saj sva bila že skoraj tam, in tako sva zaradi kolesarjenja precej neprijaznega naklona in zelo goste podrasti kolesi nesla. In tako sva po mnogo letih prebijanja čez džunglo, mogočne veletoke in druge smrtne nevarnosti končno le prišla do jame. No, v resnici je trajalo le pol ure, se je pa vsekakor zdelo mnogo več.

Lepo je raziskovati, pa tudi druženje z izjemnimi Člani, ki tvorijo naš ferajn, je nepopisljivo. Potreboval pa sem več kot tri leta, da sem spoznal, da jamarstvo niso le novi metri. Na novembrski ekspediciji v P4 teh namreč skoraj ni bilo. Samo plezanje v kamin, ki pa se je na koncu bolj kot ne končal. Bilo pa je vseeno lepo. Spomnim se sončnega zahoda ob prihodu iz globin. Tako lepoto sem letos čisto preveč zanemarjal. Komaj čakam na nadaljnje raziskave, na tabore, na veteransko ... Vesel sem, da sem Član!

Tim Berginc

JAMAR, ČUVAJ SVOJE PRSTE!

Sobota kot prost dan se je pričela nekoliko prej kot običajna sobota, ko sem prost. Z Garminom sva odšla iz Ljubljane okoli osme ure zjutraj. Tokrat je peljal Garmin, kar se je kasneje izkazalo za zelo dobro. Po poti do Poljane na makadamski cesti ni bilo več snega in z avtom sva lahko prišla do najvišjega parkirišča in poletnega izhodišča za Poljano. Tam sva se srečala z drugo ekipo, ki so jo

sestavljali Diba, Špela, Jure in Marinko. Med potjo smo se dogovorili, da gre Marinko z nama v jamo Molilni volk in nama pomaga opremiti in meriti jamo, kar je spet bila dobra odločitev. Tako smo po dokaj kopni poti na Poljano prišli v običajnem času, od tam pa do vhoda v jamo. Marinko je najprej odnesel opremo do stana, potem pa prihitel pred Garminom do vhoda v jamo.

Pred jamo smo najprej odstranili nekaj vej ruševja, ki so ležale okoli poti in naredili pot lažje prehodno. Stopljen sneg je razkril nekaj vej, ki so ovirale kopno pot. Po opravljenem delu smo se podali v jamo. Najprej se je spustil v jamo Marinko in začel opremljati prehod tam, kjer smo na prejšnji akciji končali. Po prehodu skozi sem šel tja merit jamo. Čez nekaj minut se mi je pridružil Garmin. Začela

sva v dvorani, ki smo jo na prejšnji akciji izmerili, za nadaljevanje pa takrat ni bilo dovolj časa. Počasi sva začela meriti vsa nadaljevanja, ki sva jih hitro zaključila. Po manjši ožini sva nadaljevala v kamrici, ki je imela kar nekaj možnih nadaljevanj. Najprej sem pogledal prvo, ki je izgledalo, kot da se še malo nadaljuje, vendar je bil prehod preozek, da bi nadaljeval in sem najprej poskusil malo razširiti ožino, da bi lahko prišel skozi. Ožino so zapirale tri skale, ki sem jih uspel z drugim kamnom malo razmajati, da so se začele premikati. Prvo skalo sem dovolj razrahljal, da se je začela premikati, z rokama sem jo prijel in poskušal izvleči. Skalo sem malo premaknil, vendar se je ta premaknila prehitro in v drugo stran, kot sem pričakoval. Skala mi je ušla iz rok, pri tem pa desne roke, s katero sem skalo držal spodaj, nisem uspel dovolj hitro izvleči. Leva roka je bila na vrhu skale in je nisem izvlekel dovolj hitro, saj nisem pričakoval, da bi se skala lahko premaknila višje, vendar se je. Skala mi je poškodovala palec na levi roki, s katero sem držal skalo na zgornji strani, s tem pa sem skalo tudi premaknil in zaprl vhod v nadaljevanje. Pri kasnejšem raziskovanju jame je bil najden prehod do te skale iz druge strani, od koder bi lahko prišel že prvič in si ne bi poškodoval prsta, saj bi skale preprosto brcnil in odprl prehod. Skala mi je malo nad nohtom poškodovala prst. Bolelo me je, kot bi me nekdo s kladivom malo močnejše udaril. Takoj sem odstranil zgornje in spodnje rokavice, ki so bile čisto nove in je bila to njihova prva akcija. V tem času je Marinko ravno prišel po vrvi in je slišal padanje kamenja, a sem pustil, da gre opremljati naprej, ker se mi ni zdelo preveč hudo. Odločitev, da je bil Marinko z nama, je bila dobra, saj je Marinko nadaljeval z opremljanjem jame v času, ko sva z Garminom oskrbovala mojo poškodbo. Potem, ko je Marinko odšel, sem poklical Garmina in mu želel pokazati, kaj se mi je zgodilo s prstom. Najprej sva slikala, potem pa sem ugotovil, da poškodba ni zanemarljiva, saj je prst otekel in bolečina je postala močnejša. Zato sem se najprej usedel in pojedel tri Frutabele, vse, ki sem jih imel s seboj, kar je bilo malo preveč. Tako mi je zaradi tega postalo slabo. Odsedel sem okoli deset minut, v tem času je Garmin odšel po prvo pomoč, ki smo jo pustili malo višje. Ko je prišel nazaj, sem se počutil bolje in sva z obližem oskrbela rano na prstu. Potem sva še malo počakala in sem počasi odšel proti izhodu. Jaz sem šel prvi, Garmin pa za mano, če bi šlo kaj narobe. Na obe roki sem nataknil rokavice in je

nekako šlo skozi ožine. Žemarjenje z enim bolečim prstom je bilo malo oteženo, sem pa imel pantin, kar je pomagalo. Drugo roko sem večinoma uporabljal brez dlani kot oporo na vrvi, večina pritrđišč je bilo tudi tako narejenih, da sem lahko stopil in večinoma ni bilo težav pri prepenjanju. Ko sem varno prišel ven, sem Garminu to sporočil, potem pa se je obrnil in odšel pomagat Marinkotu pri merjenju in opremljanju. Jaz sem se počasi preoblekel in odšel proti stanu. Tam sem nepričakovano zagledal Dibo, ki je tudi malo pogledal, zakaj se vračam tako zgodaj sam. Pokazal sem mu prst in mu povedal kaj se je zgodilo. Tako sem malo počival na stanu, dokler se nista iz jame vrnila še Garmin in Marinko. Vmes je rahlo deževalo, večino časa pa je bilo sončno. Garmin in Marinko sta se kmalu prikazala v stanu. Po tem sva z Garminom počasi odšla proti avtu, tokrat sva šla po poti navzdol počasneje kot običajno zaradi mojega poškodovanega prsta. Na poti proti ljubljanski urgenci sva se ustavila še na kosilu in pojedla pico v Zoisovem gradu, da ne bi na urgenci predolgo čakal lačen. Garmin me je naprej peljal domov, kjer sem odložil nekaj stvari in vzel knjigo, da bi bilo moje čakanje na urgenci krajše. Na urgenci me je Garmin odložil blizu vhoda. Pri pregledu poškodovanega prsta so mi najprej rekli, da bi izvrtali luknjo v noht, da bo kri iztekla. Ob prihodu v malo operacijsko pa so se odločili, da bodo kar izpulili noht na levem palcu. Zato sem dobil lokalno anestezijsko. Lahko sem gledal, kako je zdravnik pulil noht, kar je bilo zelo zanimivo, minilo pa je hitro. Med mojim opazovanjem dela zdravnika je mimo prišla medicinska sestra in rekla, naj se malo sprostim in uležem. Tako nisem imel več pregleda nad šivanjem kože pod nohtom. Zdravnik je naredil nekaj šivov in rekel, da se bodo sami razgradili. Po tem, ko so me oskrbeli, sem med odhajanjem iz urgence zaslišal še enega jamarja, ki me je klical. Bil je Matic tečajnik, ki je na urgenco pripeljal sina. Tako da nisem bil edini jamar, ki je bil ta dan na urgenci. Noht se je v nekaj mesecih lepo zarasel in že kmalu sem lahko začel obiskovati jame, za začetek samo horizontalne, brez uporabe vrvi, po tem pa tudi take, kjer je bila pri spustu potrebna vrvi.

Iz prve poškodbe palca se verjetno nisem dovolj naučil, tako je temu sledila poškodba še enega prsta. Po poletnem Kaninskem taboru sem si tako poškodoval še prstanec na isti roki kot prejšnji prst. Tokrat poškodbe nisem staknil v globoki jami. Jama je bila precej plitka,

po standardih, kaj je jama, pa sploh ni bila jama. Prst sem zlomil na poti iz službe malo pred domom. Zapeljal sem v udarno jamo na parkirišču. Kljub temu, da se po isti poti vozim skoraj vsak dan, luknje do sedaj nisem opazil oziroma sem vedno peljal mimo. Jama je bila dovolj globoka in dolga, da je vplivala na moje ravnotežje. Nepozornost je pripomogla k temu, da sem zaradi jame padel. Pri tem sem dovolj pazil, da z glavo nisem udaril po tleh. Pravzaprav sem padel kot avion, ki strmoglavlja, sej sem se počasi začel nagibati na levi bok, dokler nisem prišel do tal. Malo sem se popraskal ter zlomil prstanec na levi roki, ki sem ga takoj poravnal in preizkusil ali je še v redu. Ob prvem premiku prsta pa se je ta premaknil, vendar ostal v nepravilni legi, veliko bolj nazaj, kolikor se prst lahko premakne, in sem ga moral še enkrat poravnati. Bolelo ni, verjetno predvsem zato, ker sem bil še v šoku in sem malo bolečine začutil šele potem, ko sem prišel do doma. Potem, ko sem do doma spravil še kolo ter se preoblekel, sem s taksijem odšel na urgenco. Tam sem dokaj hitro prišel na vrsto, vendar pa sem malo dlje čakal v ambulanti, kjer so me obvestili, da si prsta nisem samo izpahnil, ampak sem ga tudi zlomil, zaradi česar dobim imobilizacijo. Jaz pa sem pomislil, da ne že spet, saj se prejšnja poškodba še ni čisto zacelila, pa sem dobil že novo. V mavčarni so mi prst imobilizirali ter me poslali domov. Kost se je počasi celila, vendar se prst še ni popolnoma vrnil nazaj v prvotno stanje kljub fizioterapiji in razgibavanju. Mislim, da sem se iz teh dveh poškodb naučil dovolj, da ne potrebujem še ene. Tako je sedaj varnost postala pomembnejša, kot je bila pred poškodbama. Ugotovil sem, kako hitro se lahko zgodi nesreča in kakšne so lahko posledice ter koliko časa traja celjenje. Kar je pripomoglo k boljšemu zavedanju, da moramo paziti na naša dejanja, saj se lahko zelo hitro kaj pokvari, vrnitev v prejšnje stanje pa lahko traja dolgo. Kljub temu včasih vsega ni možno popraviti. |



ANEKNOTE IZ PRETEKLOSTI

Jeti, Rene, Tačka, Zec in moja malenkost smo se odpravili merit Kobilnico. V spodnji dvoranici, ki je kar obširna, a zelo nizka, smo nekaj kobacali naokrog in si nehote svetili v oči. Pa se Jeti zgroženo oglasi: »Joj, kako ima Tačka redeče oči.« Rene ga takoj potolaži: »Seveda, ko pa hodi z Zajcem.« Pripomba: lahko da sem vlogi Jetija in Reneja zamenjal.

Ista ekskurzija. Avto smo pustili na Kališki cesti, blizu tam, kjer parkiramo za Skedneno jamo (in kajpak Kobilnico). Malo smo pogledali naokoli. Pravzaprav zelo blizu ceste Tačka najde nekakšno globel v skalah. Morda 1,5 m × 1,5 m in globoko slab meter. Dno pa popolnoma zametano s skalami. Jaz sem tiščal v Vranjo jamo, da tam nekaj odmerimo, Tačka pa da ne in da se spleča kopati. Končalo se je tako, da smo Rene, Zec in jaz odšli v Vranjo jamo, Jeti in Tačka pa sta ostala in kopala. Ko smo se čez kaki dve uri vračali, smo prvi trije modrovali: »Če lojter (imeli smo jih menda 30 ali 40 m) še ni zunaj, potem morda je kakih 20 m. Če pa bodo zunaj, ni vse skupaj nič.« Pridemo do luknje, Tačke in Jetija pa nikjer. Skrila sta se in nas zlobno opazovala. Umazane lojtre ležijo raztegnjene po snegu, onih dveh pa nikjer. Seveda smo takoj zaključili, da je od jame bolj malo. Potem se prirežita izza drevja in oznanita, da je lojter zmanjkalo. Komaj smo verjeli. Na naslednji ekskurziji se je pokazalo, da je jama globoka cca. 60 m. Tački na čast smo jo poimenovali po njej.

Še ena v malo drugačni zasedbi. Štefan (Matičič) je Radotu povedal za neko novo brezno v Ravniku. Rado, Tačka, Zec in jaz smo se takoj odpeljali, da jo poiščemo. Ustavili smo se na pravem mestu. Peš pa smo zabluzili, a kar hitro našli drugo, še neznan jamo. Vržemo kamen, nato lojtre in jaz grem prvi. Ko sem že spodaj, opazim, da je na dnu nekaj granat. Za mano pripleza Zec. Ko je bil še kakih pet metrov od tal (vse skupaj je globoko slabih 30 m) ga opozorim: »Pazi, pod lojtrami je granata.« Zec pogleda in pripomni: »Ti pa na eni stojiš.« Granate seveda niso zdržale. Čim sta Rene in Koko izvedela zanje, sta oddrvela v jamo in jih po svoje obdelala. Ampak to ni bila »ta prava« jama. Danes sicer vem za njeno lego in bila je tudi že obiskana, a registrirana menda še ni.

Sežana leta 1968 je bila polna dogodiv-

ščin. Ravno takrat so javna občila objavila, da se pojavljajo leteči krožniki. Naslednje noči je Ile je na poti iz gostilne omagal vrh podvoza nad železnico. Pogleda v zrak in zagleda NLP. Takoj je začel vpiti, da vidi leteči krožnik. Jaz ne vem, kaj bi rekel. Bil sem tako opirjen, da bi še leteče skleda ne videl. Rajši verjamem, da je Ile videl luči kakega letala.

V Sežano smo se pripeljali iz Kališ, kjer smo že en teden »imeli« Angleže. V Delu je kasneje pisalo, da so leteči krožnik opazovali tudi s Kališ pri Logatcu. Kdo je to sporočil, ne vemo.

Ile tiste noči ni prebil v Gustinčičevi hiši, kjer smo stanovali, in je obležal kar na trati. Soseba ga je slišala smrčati. Mislila je, da je medved in je do jutra s sekuro v roki stražila pri vratih.

Ile je imel novo čelko na pumpico. Prvič jo je uporabil na ekskurziji v Najdeno jamo, ki se je je udeležila tudi moja sestra Marička. Ile bi ne bil Ile, če bi se malo ne pošopiril pred njo. Ko je bil ravno na Baldahinu (Marička je bila že spodaj), zavpije: »Marička, poglej! Samo enkrat pumpnem ... « Več ni utegnil povedati, ker mu je karbidko razneslo. A mu ni bilo hudega, samo pajaca je po zadku imel malo okajenega. Deli karbidke so ležali prav do Fontane. Pomešali so se z deli lčotove karbidke, ki je eksplodirala nekaj ekskurzij prej, a brez ženske publike. Tudi lčo je preživel.

Ile se je izkazal tudi na mednarodni ekskurziji v Pološko jamo leta 1966. Na tedanjem »koncu« je pihalo in Habič je odredil, kje naj se koplje. Ker po nekaj dneh ni bilo še nič, začne Primož (Krivic) kopati malo višje in takoj se je odprlo. Potegnil se je skozi, Ile za njim, sledil pa mu je Mike Spaven. Kmalu so bile neke ovire (sem pozabil, kakšne) in treba je bilo malo stisniti zobe. Ile se je obrnil k Mike in kar po kranjsko vprašal: »Majk, al' greš tud' ti k'r po kamins'k gor?« Mike je očitno razumel. Ko so se raziskovalci vrnili tabor, je Habič čisto pobesnel, ker ga niso obvestili, da bi šel on prvi naprej. Delno kajpak tudi zato, ker je prej pokazal napačno mesto kopanja. Takrat je naš klub »krstil« za tolpo huliganov.

Matjaž Puc je bil znan po tem, da mu je pri opremi vedno kaj falilo. Bil pa je neznanško iznajdljiv in je vedno uspešno

improviziral. Ko smo se prvič odpravljali v Žankano jamo, smo jo – pač glede na literaturo – kar preveč spoštovali. Na enem izmed pripravljanih sestankov smo sklenili, da morajo poleg ročnih karbidovk vsi udeleženci imeti tudi čelne svetilke. Matjaž je zadevo razumel po svoje – na akcijo je prišel s svečo na čeladi. Tomaža, ki je imel čez tehniko, je kar vrglo. Zadeva se je končala tako, da je Matjažu čelko posodil nekdo od vitlarjev (motoričnih norcev), ki so ostali vrh Velikega brezna.

Kako sem (skupaj z Matjažem) zamočil pri merjenju Konglomeratne dvorane sem enkrat že pisal. To spada pod črni humor, s poudarkom na »črni«.

Ko so bili Tačka, Žan in Rene še novinci, je skupina mlajših članov taborila pred Najdeno jamo. Raziskovali so jame okrog Kališ, vodil pa je Hans. V gozdu je nekdo odkril medvedove stopinje. Hans je takoj dobil idejo, da naredi reportažo. (Verjetno) Žan je prinesel ribo, ki so jo obesili blizu šotor na drevo. Hans je, oborožen s fotografsko kramo, pripravljen na vse, spal pred šotorom. Medved je ribo zavohal in res prišel. V smrtni grozi je Hans ostale rotill, da ga kar pod šotoro potegnemo v šotor. Rene pa je preplašeno spraševal, ali medved lahko pregrizne šotor ...

Akcija Kanin, še preden je stara kočja pogorela. Člani so se razkropili po jamah. Mare (Jurečič) in Lenča pa sta ostala v koči in skrbela za jedačo. Ko so se člani že vračali, zaslišijo Mareta: »Lenča, dej.« Lenča pa: »Ne dam.« Mare: »Lenča: »Ma dej, no.« Lenča: »Ne dam in ne dam!«. Kako se je končalo ne vem, ker nisem bil zraven. Nihče ni znal povedati do konca, ker se je vsak začel prej krotati. Šlo je za neko začimbo, menda kar sol. Mogoče bi vedela Lenča.

Ko so Samotrčanovi (prvi lastniki Najlepše hiše) stanovali v Ljubljani, sta se starejši hčeri Mirica in Mojca takoj priključili društvu (in Članjenju). Pozabil sem že, zaradi katerega povoda smo v lokalu kar krepko popivali. Futer (ki je sicer bil gentleman) je začel nekaj riniti v Mojco. Mojca: »Futer, daj mir – če ne, te bom rahlo udar'la.« Futer ne neha. Mojca: »Futer, nehaj, jaz te bom rahlo udar'la.« Futer kot da ne sliši. Mojca vzame pirovsko flašo in ga trešči po glavi. Še sreča,

da ga je udarila samo rahlo. Če ne, bi flaše ne mogli več vrniti in dobiti kavcije nazaj.

Mirica je bila živec in ni imela potrpljenja za kakšno merjenje. Mojca pa je bila bolj umerjena in uporabna – na koncu je že znala pisati zapisnik. Ko smo merili neko udornico, je Srajne (Danč) navijal meter, Mojca pa je držala drugi konec na točki. Kar naenkrat zaslišimo: »Srajne, al' me boš že enkrat nategnu al' ne!«

Japonska študentka Kazuko se je hitro vpisala v društvo in je tudi bila vir zgodbic. Takoj po prihodu jo je njen mentor, prof. Gams, peljal na teren, zraven pa povabil še Matjaža Puca in mene, da bi skrbela za umetniški vtis. Naju je predvsem zanimal kras in sva imela bolj malo smisla za etiketo. Gams kar naenkrat pravi: »Pa ji bosta ja nabrala kakšen šopek.« Matjaž zgroženo odgovori: »Samo tega ne. Na japonskem ima vsaka rožca svoj pomen in lahko bi razumela čisto narobe.«

Ker se je hitro učila, smo jo že nekaj mesecev po prihodu vzeli v Najdeno jamo. Ko smo ravno bili v Dvorani na Lijakom, se je zunaj utrgal oblak. V hipu smo se skoraj utopili v prščavici, kajti lilo je iz čisto vseh lukenj. Karbidke so v trenutku pocrkale, smo pa imeli nekaj vonderc. Takoj smo jo pobrali nazaj (takrat lčotov rov še ni bil prekopan), da bi nam naraščajoča voda ne odrezala povratka. Nekako smo se prebili do pod vhoda, tedaj pa je Kazuko zmanjkalo moči. Vse štiri je pomolila od sebe, kot kakšen plišast medvedek. Jakata (Jakofčiča) in Kazuko smo navezali vsakega na svoj konec štrika. Jakata smo poslali gor in mu naročili, naj štrik vrže okrog kapnika, kjer smo obešali lojtre in se spusti po drugi strani dol. Naivno smo pričakovali, da jo bo

dvignil na kontrapezo. Končalo se je tako, da sta zabingljala nekje na Badahinu, čeznju pa se je penil kar soliden slap. Sneli smo ju šele z največjim naporom. Takrat je ugasnila je tudi zadnja vonderca.

Na srečo se je od zgoraj le nekaj svetilo. V borni svetlobi rahlega soja sem splezal do Kamrice in nato ven. Vesoljni potop je že malo ponehaval, a po poteh so tekli še pravi hudourniki. Takoj sem alarmiral člane laške sekcije, v Najlepši hiši pa je bilo tudi nekaj reševalcev, ki naj bi naslednjega dne imeli vajo. Oddrveli so v jamo in Kazuko srečno izvlekli. Kasneje je izjavila, da se je, ko je zagledala prvo svetilko, počutila kot ponovno rojeno. Prvi je do nje prispel Bogdan, najbolj »hard rocker« med nami. V znak hvaležnosti ga je povabila na koncert v filharmonijo. Mesec ali dva pozneje jo je obiskala sestra Shimiko, ki je takrat študirala v Nemčiji. Ta je situacijo takoj prokužila in Bogdana odpeljala na ples naravnost v Študenta.

Koko je bil gentleman in je Kazuko povabil v Križno jamo. Prišla sta menda do Kalvarije. Ko sta bila že srečno zunaj, se mu je Kazuko zahvalila. Zaupala mu, da se je ob njem čutila popolnoma varno, saj sama ne zna plavati. Koko pogovor zaključil bolj na kratko: »Saj jaz tudi ne.«

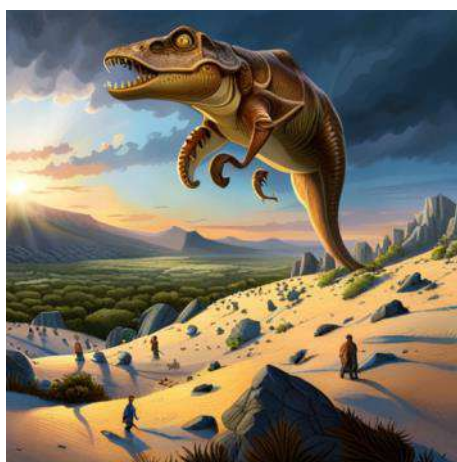
Po kakšnem letu se nam je zdelo primereno, da jo – skupaj s še par novinci – krstimo. Obred je potekal po protokolu. Ko pa bi morala pogoltniti »karbid«, se je uprla. Kloku, ki ji je molil nekaj po acetilenu smrdečega pod nos, je prisolila krepko klofuto. Pred nekaj leti je bila spet v Sloveniji in se je oglasila tudi pri nas v Lazah. Ker je bil v Radošci ravno delovni dan, sva šla malo pogledat Člansko vas

in pozdravit Člane. Prva oseba, ki sva jo srečala, je bil Klok. Brez ovinkarjenja mu je ušlo: »O, ti si pa tista, ki me je skloftala!«

Članskega krsta brez piva ni. Ko je krepko nagnila svojo flašo, je nekdo pritisnil na sprožilec. Ko je kasneje videla fotko, je komentirala: »Če ta slika pride na Japonsko, ne bom dobila nobene akademske službe.« Kajpak smo jo prej morali še naučiti, kako se pir pije iz flaše. Morda ji je to znanje pomagalo, da je danes častna predsednica japonske jamarske zveze.

Na eni od krasoslovnih šol na IZRK, ki se je je udeležila tudi Kazuko, smo obiskali Labodnico. Skupaj skoraj 300 metrov vertikal le niso mačje solze, tudi če so lojtre fiksne. Andrej Mihevc (sicer tudi JK Logatec) jo je navezal na vrvi in srečno spravil dol. Za povratek ji je naročil: »Zdaj pa šteje do deset in splezaj za deset špruncljev. Potem se ustavi, počivaj in spet šteje do deset.« Potem pa tako do vrha. Šlo je kot po maslu. Jaz sem plezal za njima, a je bilo brez pomena, saj niti moralne opore ni potrebovala. Ko smo bili zunaj, jo je Andrej pohvalil in rekel, da bi lahko štela še do kaj več. Odgovorila je: »Več žal ne znam.« Štela je namreč po slovensko.

Na prelomu tisočletja je IZRK organiziral mednarodni simpozij, ki se ga je udeležila špica od špice svetovne krasoslovne elite. Kazuko je kot najbolj »eksotična« od udeležencev dobila zanjo besedo. Namesto globokoumnega govora, ki bi ga pol udeležencev prespalo, je bila jasna in korenita: »Ko smo bili še študentje, je Francel rekel, da če ne grem v jamo, nikoli ne bom vedela, kaj je kras. Šli smo v Najdeno jamo in videli ogromno blata.« (Francel sem seveda jaz, vse pa je potekalo v angleščini). |



Nekega večera je urednica jamrala predsedniku, da ji manjka slik, ki bi opremile določene članke v Glasu podzemlja. Predsednik se ji je brž ponudil v pomoč. Po hitrem poizvedovanju o vsebini Francetovega prispevka je z umetno inteligenco ustvaril dotične tri slike. Navodil, ki jih je vnesel programu, ne bomo nikoli izvedeli, je pa zato toliko več prepuščeno domišljiji in interpretaciji bralca.

Avtorja slik: Matic Di Batista in <https://stability.ai/>

Aljaž Osterman

FOTOREPORTAŽA IZ POLOŠKE JAME

Po prespani noči smo se hitro pobrali iz poležane trave, da nas ne bi srečali varuhi narave.



Po dolini Tolminke gremo mimo njenega izvira, kjer smo se založili z vodo. Z nami gre tudi pes, ki si je želel družbe in se nam je pridružil.



Pri vходу v jamo je bilo težko slovo od psa, ki bi najraje šel kar za nami v jamo.



V globinah Pološke jame.



Jamske slikarije odkrivajo zanimivo preteklost jame ...



Siva pot, vodi me ... ven iz jame proti avtom, tokrat brez psa.

... in navade tedanjih raziskovalcev.



Lesna sova

PESEM

Zeleno-modra barva sifona bi se vpila v moje dlani,
jih umirila in iz njih ustvarila krila.

Komaj vidne razpoke bi me vodile v največje globine,
vse do mesta, kjer svetloba ne ustvarja več senc, ampak melodije.

Sedaj me zanima, če bi tedaj se s pomočjo kril vrnila
ali pa prepustila, da preperijo,
se čez čas v temnem potoku raztopijo
in skupaj z njim v globinah iščejo sončno toplino.

Uredništvo

UGANKA

Jamarji Albert, Biljana, Cene, Darko in Erika so bili v jami na Poljani. Vsak od njih je domov odnesel po eno blatno transportko, natanko eden od njih pa transportke ni opral. Transportke so vrnili in jih vrgli na kup tako, da so vsi videli, kaj so prinesli ostali. Gospodar je zagledal tisto eno umazano transportko in je bil razumljivo nejevoljen.

Albert je gospodarju rekel: »Jaz sem opral opremo.«
Biljana je rekla: »Jaz sem prinesla umazano transportko.«
Cene je rekel: »Erika je prinesla čisto prasico.«
Darko je rekel: »Jaz nisem prinesel umazane prasice.«
Erika je rekla: »Albert je prinesel umazano transportko.«

Natako eden od njih je lagal. Kdo je prinesel na ferajn blatno transportko in s tem povzročil nejevoljo gospodarja?

Če še nisi dopolnil/a 15 let, lahko pravilni odgovor na Veteranski 2023 zamenjaš za baf z društvenim potiskom.

Poskrbimo za dobro voljo gospodarja, poskrbimo, da se bo oprema z akcij vračala čista!



UDOBJE KJERKOLI, TUDI V JAMI!



NAPIHLJIVA BLAZINA, KI VAS NAVDUŠI!

- Hitro in enostavno napihovanje v 5-9 vpihi
- Izpraznite jo v 3 sekundah
- Zložena zavzame malo prostora
- Patentirana AirFLOW® TEHNOLOGIJA
Nič več nadležnega pumpanja!

LAYON

Skeniraj in si oglej kako deluje blazina:



www.layon.eu

ZA ČLANE DZRJL 15% POPUST IN BREZPLAČNA POŠTNINA S KODO **>JAMESOZAME<**

An aerial photograph of a dry, cracked landscape. The ground is light-colored and heavily fissured with deep, irregular cracks that run in various directions. Sparse, small green plants are scattered across the terrain, particularly in the lower half of the image. The overall appearance is one of extreme aridity and soil erosion.

**JAME
SE**

**NE
KONČAJO**

PETZL®

© 2020 Petzl Distribution - Remi Flament



TREKING-ŠPORT d.o.o.

FUJIFILM X-T5



- * **40 milijonov** točk
- * Odporen **na vodo in prah**
- * **Stabilizacija v ohišju** – do 7 stopenj
- * **Video:** 6.2k/30 fps in 4k/60 fps
- * V srebrnem ali črnem ohišju
- * Samo **557 gramov**

Infocona d.o.o., Prevale 9, Trzin
info@infocona.si • 041 737 337 • FB: Fujifilm Slovenija

Križna jama. Foto: Peter Gedei.
Fotografirano z Fujifilm X-H2, objektivom XF10-24/f4, 1/30s, ISO 800